C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka (2)\Verne_Jules-Na_komete.pdb

PDB Name: Verne Jules-Na kometě
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 2.5.2007
Modification Date: 2.5.2007
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

JULES VERNE
NA KOMETĚ
ALBATROS, PRAHA 1999

Hector Servadac aneb Dobrodružná cesta
sluneční soustavou.

DÍL PRVNÍ

KAPITOLA I
Hrabě: „Zde je má navštívenka!“ Kapitán: „A zde je má!“

„Ne, pane kapitáne, skutečně vám nemíním ustoupit.“
„Lituji, pane hrabě, ale vaše nároky nijak nemohou změnit má práva!“
„Opravdu?“
„Skutečně.“
„Přesto vás upozorňuji, že jsem nepopíratelně první v pořadí.“
„Na to vám odpovím, že v podobné záležitosti nemůže prvenství zajistit žádné právo.“
„Dokážu vás přinutit, pane kapitáne, abyste mi své místo postoupil.“
„Tomu nevěřím, pane hrabě.“
„Myslím, že rána šavlí…“
„Ne víc než výstřel z pistole…“
„Zde je má navštívenka!“
„A zde je má!“ Po těchto slovech, která zněla jako údery v šermu, vyměnili si oba protivníci navštívenky.

Na jedné stálo:
HECTOR SERVADAC kapitán štábu brigády MOSTAGANEM

A na druhé:
Hrabě Vasilij Timašev NA PALUBĚ GOELETY DOBRYNY

Ve chvíli rozchodu se hrabě Timašev zeptal:
„Kde se mí svědkové setkají s vašimi?“
„Dnes odpoledne ve dvě hodiny u štábu, hodí-li se vám to,“ odpověděl Hector Servadac.
„V Mostaganemu?“
„V Mostaganemu.“ Po těchto slovech se kapitán Servadac a hrabě Timašev zdvořile pozdravili.
Ale při rozchodu se hrabě Timašev ozval ještě s poslední připomínkou:
„Pane kapitáne, myslím, že se sluší, aby skutečná příčina našeho utkání zůstala utajena.“
„Totéž si myslím i já,“ odpověděl Servadac.
„Nebude vysloveno žádné jméno.“
„Žádné.“
„A co uvedeme jako důvod?“
„Jako důvod? Třeba hudební spor, hodí-li se vám to, pane hrabě.“
„Výborně,“ odpověděl hrabě Timašev.
„Trval bych na Wagnerovi, což odpovídá mé zálibě.“
„A já na Rossinim, což je v souladu s mým vkusem,“ odpověděl s úsměvem kapitán Servadac.
Hrabě Timašev a štábní důstojník se naposled pozdravili a rozešli se.
Tato vyzývací scéna se odehrála k poledníku na konci malého mysu, který vybíhá od alžírského pobřeží mezi Ténesem a Mostaganemem asi tři kilometry od ústí Cheliffu. Mys činí dvacet metrů nad hladinu a krásné modré vody Středozemního moře omývají u jeho úpatí pobřežní skaliska zrudlá kysličníkem železa.
Bylo 31. prosince. Slunce, jehož šikmé paprsky rozsévaly obvykle po všech pobřežních výčnělcích snopy oslňujícího

světla, bylo toho dne zahaleno tmavou clonou mraků. Nadto byla pevnina i s mořem pokryta hustou mlhou. Mlha halila z nevysvětlitelných důvodů už přes dva měsíce celou zeměkouli a ztěžovala spojení mezi jednotlivými pevninami. Ale proti tomu se nedalo nic dělat.
Když se hrabě Vasilij Timašev se štábním důstojníkem rozešel, zamířil ke člunu se čtyřmi vesly, který na něho čekal v jedné z malých pobřežních zátok.
Jakmile nasedl, lehké plavidlo odrazilo od břehu a zamířilo k výletní goeletě, která se skasanou hlavní plachtou a s přední plachtou stočenou po větru čekala několik desítek metrů od pobřeží.
Kapitán Servadac zatím přivolal pokynem vojáka, který stál asi dvacet kroků za ním. Voják s uzdou nádherného arabského hřebce v rukou beze slova přistoupil. Kapitán Servadac se vyhoupl svižně do sedla a zamířil k Mostaganemu, sledován svým sluhou v sedle koně stejně rychlého, jako byl kůň důstojníkův.
Bylo půl jedné, když oba jezdci přejeli Cheliff po mostě, který tam nedávno postavili ženisté. A odbíjelo tři čtvrtě na dvě, když jejich koně, pokrytí bílou pěnou, projeli Mascarskou bránou, jednou z pěti v zubatých hradbách města.
Toho času čítal Mostaganem asi patnáct tisíc obyvatel, z toho tři tisíce Francouzů. Bylo to jedno z větších měst oranské provincie a zároveň sídlo brigády.
Stále se tam ještě vyráběly těstoviny, vzácné tkaniny, ozdobná pletiva a předměty z marokénu. Odtud se vyváželo do Francie obilí, bavlna, vlna, dobytek, fíky a hrozny. V této době bychom tam však byli marně hledali zbytky starého přístavu, kde lodi kdysi nemohly při silném západním a severozápadním větru kotvit. Teď měl Mostaganem dobře chráněný přístav, který umožňoval využít všech produktů z povodí Miny a dolního Cheliffu.
Díky tomuto bezpečnému útočišti mohla se i goeleta Dobryna odvážit přezimovat u zdejších břehů, jejichž srázy neskýtají jinak žádnou ochranu. A skutečně na stožárovém ráhnu vlála už dva měsíce ruská vlajka a na hlavním stožáru praporec Francouzského jacht klubu s výrazným označením H. V. T.
Jakmile kapitán Servadac projel městskými hradbami, odebral se do vojenské čtvrti Matmoru. Tam neprodleně vyhledal velitele 2. střeleckého pluku a kapitána 8. dělostřeleckého pluku. Byli to jeho přátelé, na něž se mohl spolehnout.
Oba důstojníci vyslechli vážně žádost Hectora Servadaka, aby mu posloužili jako svědci ve známé už záležitosti. Jen se lehce usmáli, když jim přítel jako skutečnou příčinu souboje uvedl prostý hudební spor mezi ním a hrabětem Timaševem.
„Snad by se to dalo urovnat, ne?“ mínil velitel 2. střeleckého pluku.
„Kdepak,“ odpověděl Hector Servadac.
„Malý ústupek a…,“ pokračoval kapitán 8. dělostřeleckého pluku.
„Ve sporu Wagnera s Rossinim není žádný ústupek možný,“ odpověděl vážně štábní důstojník. „Buď jeden, nebo druhý. A Rosini je v této věci osobou napadenou. Ten blázen Wagner o něm napsal úplné nesmysly a já chci Rossiniho pomstít.“
„Rána mečem nemusí být ostatně vždy smrtelná!“ řekl velitel.
„Zvlášť je-li někdo rozhodnut tak pevně jako já, že žádnou nepřijme,“ odpověděl kapitán Servadac.
Po těchto slovech nezbylo oběma důstojníkům než odejít ke štábu, kde se měli přesně ve dvě hodiny setkat se svědky hraběte Timaševa.
Budiž nám dovoleno dodat, že velitel 2. střeleckého pluku a kapitán 8. dělostřeleckého pluku svému příteli vůbec nevěřili. Ale jaký skutečný důvod mu tedy vtiskl do ruky zbraň? Neměli o tom ani ponětí, a tak nemohli udělat nic jiného než přijmout vysvětlení, které jim kapitán Servadac udal.
Vrátili se za dvě hodiny po setkání se svědky hraběte Timaševa a po vyjednání podmínek souboje. Hrabě Timašev, pobočník ruského cara - jako většina Rusů žijících tehdy v cizině -, přijal vojenskou zbraň, šavli.
Oba sokové se měli utkat nazítří, 1. ledna, v devět hodin ráno na pobřežním srázu tři kilometry od ústí Cheliffu.
„Na shledanou zítra - a to s vojenskou přesností!“ řekl velitel.
„S největší vojenskou přesností,“ odpověděl Hector Servadac.
Nato oba důstojníci stiskli pevně svému příteli ruku a odešli si do kavárny Zulma zahrát karty.
Kapitán Servadac se ihned po rozchodu obrátil a opustil město.
Už čtrnáct dní nebydlel totiž ve svém bytě na Zbrojním náměstí. Byl pověřen zeměměřičským úkolem a usadil se v arabském domku, jakým se v Alžírsku říká gurbi. Bylo to na mostaganemském pobřeží asi kilometr od ústí Cheliffu. Jediným společníkem mu tam byl jeho sluha. Nebylo to příliš zábavné a každý jiný na kapitánově místě by byl pokládal své vyhnanství za trest.
Kapitán se pustil po silnici ke gurbi a cestou se pokoušel sestavit z několika rýmů trochu zastaralou formou to, čemu říkal rondá (Jde o básnickou formu ze středověké francouzské poezie. - pozn. překl.) Nebudeme nijak tajit, že jeho domnělé rondá bylo určeno mladé vdově, s níž se chtěl kapitán oženit.
Hodlal jím vyjádřit, že má-li někdo to štěstí a miluje osobu hodnou vší úcty, musí ji milovat „tím nejprostším způsobem na světě“. Nijak se ostatně nestaral, je-li tato úvaha správná, protože skládal své rýmy jen pro radost z rýmování.
„Ano, ano,“ bručel si, zatímco sluha klusal mlčky po jeho boku, „dobře procítěné rondá vždycky zapůsobí! A na alžírském pobřeží je rondá vzácná věc, takže to mé bude, jak doufám, přijato tím lépe!“ A poetický kapitán začal takto:

„Skutečná láska je vžily prostá a nezná nesnáze…

Ano, prostá! Znamená to počestná a vzhledem k manželství i ke mně…
Hrome! Vždyť se mi to nerýmuje. Ty rýmy že jsou hrozně obtížné? To byl taky nápad, končit verš toho rondá takto!
Hej, Ben Zufe!“ Ben Zuf byl sluha kapitána Servadaka.
„Zde, pane kapitáne,“ ozval se Ben Zuf.

„Skládal jsi někdy verše?“ „Ne, pane kapitáne, ale viděl jsem je skládat,“
„Kým?“
„Jakýmsi komediantem před boudou věštkyně jednou večer o pouti na Montmartru.“ „A zapamatoval sis ty verše?“
„Ano, pane kapitáne:

Račte vstoupit, velectění!
Dozvíte se v okamžení, koho máte vskutku rádi nebo kdo vás k lásce svádí!“

„Hrome, ty tvé verše jsou strašné!“ „To proto, že jim schází doprovod flétny, pane kapitáne. Jinak by se vám líbily víc než mnoho jiných.“ „Ticho, Ben Zufe!“ zvolal Hector Servadac. „Teď mlč! Mám už svůj třetí a čtvrtý verš!

Skutečná láska je vždy prostá a nezná nesnáze…
Svěřte se proto lásce samé spíš nežli přísaze!“

Ale dál se kapitán Servadac ani přes největší básnické úsilí nedostal. Když v šest hodin dojel ke gurbi, měl stále jen ono první čtyřverší.

KAPITOLA II
v níž je uveden tělesný i morální popis kapitána Servadaka a jeho sluhy Ben Zufa

Toho dne onoho roku byste si byli mohli v osobním oddělení ministerstva války přečíst tento popis:

Servadac (Hector), narozen 19. července 18… v Saint-Trélody, kraj a okres Lespare, departement Gironde.
Majetek: Dvanáct set franků renty.
Délka služby: 14 let, 3 měsíce, 5 dní.
Podrobnosti služby a polní tažení: Vojenská akademie v Saint-Cyru (2 roky). Válečná škola (2 roky). U 87. střeleckého pluku (2 roky). U 3. střeleckého pluku (2 roky).
V Alžírsku (7 roků). Súdánské a japonské tažení.
Funkce: Kapitán štábu v Mostaganemu.
Vyznamenání: Rytíř Čestné legie 13. března 18…

Hectoru Servadakovi bylo třicet let. Jako sirotek bez rodiny a téměř bez majetku toužil spíš po slávě než po penězích, byl trochu horkokrevný, stále připravený k útoku i k obraně, měl šlechetné srdce a příkladnou odvahu, zřejmě miláček boha války. Nebyl žádný chvastoun, ač byl dítětem jižní Francie, dvacet měsíců kojený silnou vinařkou z Médoku. Byl to přímý potomek reků, kteří se rodili v dobách válečných hrdinství. Takový byl kapitán Servadac, jeden z těch milých chlapců, které příroda zřejmě předurčila k neobyčejným věcem a kteří měli u kolébky za kmotru vílu dobrodružství a vílu štěstí.
Po tělesné stránce byl Hector Servadac okouzlující důstojník. Vysoký sto osmdesát centimetrů, štíhlý a pohledný, měl černé, přirozeně zvlněné vlasy, pěkné ruce i nohy, výbojně natočený knír a modré oči s upřímným pohledem, prostě muž, který se každému líbil a byl si toho dobře vědom.
Nutno ještě říci, že kapitán Servadac - jak to sám rád přiznával - nebyl o mnoho vzdělanější, než bylo třeba. Dělostřelečtí důstojníci o sobě říkají, že nikdy nic nezpackají. Chtějí tím říci, že si s každou prací poradí. Hector Servadac si však rád zalajdačil. Ano, byl to lajdák i špatný básník. Ale při své schopnosti všemu se naučit a všemu se přizpůsobit mohl opustit školu s dobrým prospěchem a stát se důstojníkem ve štábu. Ostatně dobře rýsoval a obdivuhodně jezdil na koni; nezkrotný hřebec ze saintcyrské stáje, potomek slavného Strýčka Toma, v něm našel svého mistra. Důstojníkův osobní výkaz uváděl, že kapitán Servadac byl mnohokrát pochválen v denním rozkaze. A to bylo jen spravedlivé.
Vyprávěla se o něm tato příhoda:
Jednoho dne prováděl zákopem rotu pěších střelců. Na jednom místě byla předprseň zákopu proražena granátem a neměla už potřebnou výšku, aby chránila vojáky před hvízdající hustou palbou. Jednotka zaváhala. Kapitán Servadac tehdy vylezl na předprseň, lehl si napříč přes průrvu, kterou svým tělem zakryl, a zavelel:
„Vpřed!“ Rota prošla krupobitím střel, ale štábního důstojníka nezasáhla ani jediná.
Po absolvování válečné školy byl Hector Servadac kromě dvou tažení (v Súdánu a v Japonsku) stále v Alžírsku. V této době konal službu důstojníka štábu mostaganemské brigády. Byl pověřen jako zvláštním úkolem mapovacími pracemi na pobřeží mezi Ténesem a ústím Cheliffu. Bydlel v gurbi, které ho jakžtakž chránilo. Ale kapitán nebyl z těch, kdo by se tím znepokojovali. Miloval život pod širým nebem v plné svobodě, jakou jen důstojník může mít. Někdy se procházel pěšky pobřežními písčinami, jindy se projížděl na koni po hřebenech pobřežních srázů a s přidělenou prací příliš nespěchal.
Tento napůl nezávislý život se mu líbil. Jeho práce ho ostatně nezaneprazdňovala natolik, aby nemohl dvakrát nebo třikrát týdně vsednout na vlak a objevit se na večeři u generála v Oranu nebo na slavnosti guvernéra v Alžíru.
A právě při jedné takové příležitosti spatřil paní de L., které bylo určeno ono báječné rondó, z něhož se zatím vyklubaly jen první čtyři verše. Byla to vdova po plukovníkovi, velmi hezká, velmi zdrženlivá a trochu povýšená mladá žena, která neviděla nebo nechtěla vidět obdiv, jehož byla předmětem. Proto se kapitán Servadac dosud neodvážil vyjádřit. Věděl také, že má dva soky, z nichž jednoho - hraběte Timaševa -jsme už poznali. Právě toto soupeřství vtisklo oběma rivalům

do ruky zbraň, aniž o tom měla mladá vdova nejmenší tušení. Víme však, že její jméno oba respektovali a žádný z nich je nevyslovil.
S kapitánem Servadakem obýval gurbi i jeho sluha Ben Zuf.
Ben Zuf byl tělem i duší oddán kapitánovi, kterému měl čest sloužit. Kdyby se byl měl Ben Zuf rozhodnout mezi službou pobočníka generálního guvernéra Alžírska a místem sluhy kapitána Servadaka, nebyl by ani vteřinu váhal. I když však neměl žádnou osobní ctižádost, byl ctižádostivý za svého velitele a každé ráno si ho prohlížel, zda mu na náramenících uniformy kapitána štábu nepřibyla nová hvězdička.
Jméno Ben Zuf by mohlo napovídat, že ten statečný voják je alžírského původu. Vůbec ne. To jméno byla jen přezdívka. Ale proč tedy říkali sluhovi všichni Ben Zuf, když se jmenoval Laurent? A proč Ben (arabsky syn), když pocházel z Paříže, a dokonce z Montmartru? Byla to prostě jedna z jazykových zvláštností, kterou by ani nejučenější etymolog, zabývající se vznikem a původem slov, nedokázal vysvětlit.
Ben Zuf však nepocházel jen tak z Montmartru, ale přímo z vrcholu tohoto pahorku, kde spatřil světlo světa mezi Solferinskou věží a mlýnem la Galette.
A protože měl to štěstí, že se narodil v tak výjimečných podmínkách, choval přirozeně ke svému rodnému místu bezmezný obdiv a neznal na světě nic krásnějšího. V očích vojenského sluhy byl Montmartre jedinou skutečnou horou na celé zeměkouli a stejnojmenná pařížská čtvrť se v jeho očích skládala ze všech divů světa. Ben Zuf hodně cestoval. Tvrdil však, že ve světě viděl jen Montmartry méně malebné, i když možná trochu větší. Není snad na Montmartru kostel, který se vyrovná katedrále v Burgosu? Nejsou tam snad lomy, které se vyrovnají mramorovým lomům v řeckém Penteliku? Není tam snad rybník, který může vyvolat žárlivost Středozemního moře? Není tam snad mlýn, který se nespokojuje jen s mletím obyčejné mouky, ale vyrábí i proslavené koláče? A co Solferinská věž, která je mnohem rovnější než věž v Pise? A co zbytky lesů, které byly v době keltského vpádu ještě pralesy? A konečně co sama hora, skutečná hora, které jen závistivci mohli dát pokořující označení pahorek? Spíš byste mohli Ben Zufa rozsekat na kusy než ho přinutit k přiznání, že tato hora není aspoň pět tisíc metrů vysoká!
Kde byste také našli ve světě tolik divů soustředěných na jednom místě!
„Nikde!“ říkal Ben Zuf každému, kdo se odvážil pokládat jeho mínění za přehnané.
Byla to ostatně vášeň zcela nevinná. Buď jak buď, Ben Zuf měl jen jednu touhu: vrátit se na Montmartre, na svůj pahorek, a dožít své dny tam, kde se narodil - samozřejmě se svým kapitánem. A tak v uších Hectora Servadaka neustále zněly takové chvály na nesrovnatelné krásy Montmartru v osmnáctém pařížském obvodu, že z toho počínal mít hrůzu.
Ben Zuf však neztrácel naději, že svého kapitána jednou přesvědčí. Rozhodl se totiž, že ho nikdy neopustí. Svou vojenskou službu už skončil. Měl být ve věku osmadvaceti let propuštěn jako prostý jízdní střelec první třídy u 8. jezdeckého pluku, ale v té době byl povýšen na sluhu kapitána Servadaka. Zúčastnil se se svým důstojníkem válečných tažení. Bil se při různých příležitostech po jeho boku, a to tak statečně, že byl navržen na válečný kříž. Odmítl jej však, aby mohl zůstat sluhou svého kapitána. Jestliže Hector Servadac zachránil Ben Zufovi život v Japonsku, Ben Zuf se mu odvděčil stejnou službou v Súdánu. A to jsou věci, na něž se nikdy nezapomíná.
Zkrátka Ben Zuf vkládal do služby u kapitána štábu dvě „natvrdo zakalené ruce“, jak se říká v metalurgii, železné, všemi klimaty světa utužené zdraví a i fizickou sílu, která opravňovala srovnání s „montmartreskou baštou“, a konečně odvážné a ke všemu odhodlané, oddané srdce.
Nutno ještě dodat, že i když Ben Zuf nebyl básník jako jeho kapitán, mohl být aspoň pokládán za živou encyklopedii, za nevyčerpatelnou sbírku šprýmů, vtipů a vojenských popěvků. V tom předčil každého a jeho neselhávající paměť ho zásobovala šprýmy po tuctech.
Kapitán Servadac znal cenu tohoto muže. Vážil si ho, promíjel mu drobné chyby, které sluhova nálada činila ostatně snesitelnými, a příležitostně mu dovedl říci věci, které sluhu k veliteli připoutávaly ještě víc.
Když jednou Ben Zuf mluvil zas kolem dokola o svém milovaném tématu, o osmnáctém pařížském obvodu, řekl mu kapitán:
„A víš, Bene Zufe, že kdyby Montmartre měřil jen o čtyři tisíce sedm set pět metrů víc, byl by vysoký jako Mont Blanc?“ Po této úvaze Ben Zufovy oči zazářily a od toho dne měl kapitán vyhrazeno v sluhově srdci stejně čestné místo jako rodný Montmartre.

KAPITOLA III

v níž uvidíme, že básnická inspirace kapitána Servadaka je přerušena nešťastným nárazem

Gurbi je prostá chýše z trámů pokrytých došky, jimž domorodci říkají driss.
Je to obydlí jen o něco lepší než stan kočovných Arabů, ale mnohem horší než stavení z kamene nebo z cihel.
Gurbi obývané kapitánem Servadakem byla vlastně chatrč, která by svým novým majitelům nestačila, kdyby nebyla spojena s bývalou kamennou strážnicí.
Ta teď sloužila za bydliště Ben Zufovi a oběma koním. Strážnice byla kdysi postavena ženijní jednotkou, a tak v ní zbylo ještě nějaké nářadí,jako jsou motyky, lopaty, špičáky apod.
Gurbi nebylo jistě nijak pohodlné, ale bylo to bydliště stejně jen dočasné.
Ostatně ani kapitán, ani jeho sluha nebyli na stravování a na ubytování nijak nároční.
„S trochou filozofie a s dobrým žaludkem,“ říkal rád Hector Servadac. „Je všude dobře.“ Ale filozofie je něco jako Gaskoňcovo kapesné - tu měl kapitán ve své peněžence pořád. A Servadakův žaludek nemohla pokazit ani všechna voda z Garonny.
Kdybychom v případě Ben Zufa věřili v převtělování duší, pak musel být sluha v jednom ze svých předchozích životů

pštrosem. Zůstaly mu z toho úžasné vnitřnosti s účinnými žaludečními šťávami, které rozpouštěly i kámen jako kousal maso.
A musíme ještě podotknout, že oba obyvatelé gurbi měli na celý měsíc zásoby potravin, že studna jim dávala hojnost pitné vody, že pod střechou stáje měli dost krmiva pro koně, a nadto že kraj mezi Ténesem a Mostaganemem byl neobyčejně úrodný, takže mohl soupeřit s bohatým okolím Mitidže. Ani o zvěř tam nebyla nouze. A štábní důstojník si směl na své výpravy brát loveckou pušku, nezapomněl-li přitom na teodolit a na rýsovací prkno.
Kapitán Servadac po návratu do gurbi povečeřel s chutí, která po projížďce ještě silně vzrostla. Ben Zuf dovedl obdivuhodně vařit. Jídla, která on připravil, měla vždycky výraznou chuť. Solil, kyselil a pepřil po vojensku. Bylo však už řečeno, že vařil pro dva žaludky, které vzdorovaly i nejsilnějšímu koření a nikdy netrpěly zažívacími potížemi.
Když sluha po večeři ukládal zbytky jídla svědomitě tam, kde měl svou „žaludeční spíž“, vyšel kapitán Servadac z chatrče, aby si zakouřil na čerstvém vzduchu na hřebeni srázu.
Počala se snášet noc. Slunce už před hodinou zapadlo za hustými mraky pod obzor,jasně vytyčený plochou krajinou za tokem Cheliflu. Nebe teď mělo podivný vzhled, který by byl znalce kosmických jevů velmi překvapil. Ač už bylo takové šero, že oko dohlédlo sotva na půl kilometru daleko, zbarvovala vysokou mlhu na severu jakási narudlá zář. Nebyla to ostře ohraničená clona ani jas paprsků vycházející z nějakého žhavého zdroje. A nikde také nebyly známky polární záře, která se ostatně projevuje jen v mnohem větších zeměpisných šířkách. Meteorolog by byl býval přiveden do značných rozpaků, kdyby byl měl určit původ tohoto nádherného svitu v poslední noci onoho roku.
Ale kapitán Servadac nebyl žádný meteorolog. Od odchodu z válečné školy ani jednou nenahlédl do své učebnice astronomie. Toho večera nebyl také nijak naladěn k pozorování nebeské báně. Jen se tak procházel a kouřil. Myslel snad na utkání, které ho zítra ráno svede s hrabětem Timaševem? Jestliže mu to několikrát proběhlo myslí, pak ho to rozhodně nepopudilo proti hraběti víc, než se slušelo. Nutno říci, že oba sokové nechovali k sobě nenávist, ač se stali soupeři v lásce. Šlo jim jen o prosté rozuzlení situace, v níž bylo pro oba málo místa.
Hector Servadac pokládal hraběte Timaševa za velmi Příjemného člověka a hrabě si důstojníka opravdu vážil.
V osm hodin večer se kapitán vrátil do jediné místnosti v gurbi, kde stála jeho postel, malý pracovní stůl zavěšený na hácích a několik kufrů sloužících jako skříně. Jeho sluha neprovozoval své kuchařské řemeslo v gurbi, nýbrž v sousední strážnici, kde také spal, jak říkával, „na žíněnce z vyzrálého dubu“. To mu však nebránilo v klidném dvanáctihodinovém spánku, takže by byl přetrumfl i sysla.
Kapitánu Servadakovi se ještě moc spát nechtělo. Sedl si ke stolu pokrytému pracovními přístroji. Mechanicky vzal do jedné ruky červenou a modrou tužku a do druhé redukční kružidlo. Pak si přisunul arch pauzovacího papíru a počal ho pokrývat nestejnými, různě zbarvenými linkami, které ničím nepřipomínaly přesné topografické nákresy.
Ben Zuf, který dosud nedostal rozkaz ke spánku, ležel zatím ve svém koutě a pokoušel se klímat, což mu podivná činnost jeho velitele znesnadňovala.
To už teď nebyl štábní důstojník, ale gaskoňský básník, který zasedl ke svému pracovnímu stolu. Ano, Hector Servadac se opravdu činil! Upnul se na své rondó a hledal inspiraci, která jako by se dávala marně prosit. Používal snad svého kružidla k tomu, aby dodal svým veršům matematicky přesná metra? Používal barevných tužek k lepším obměnám vzpurných rýmů? Vypadalo to tak. Buď jak buď, byla to práce velmi namáhavá.
„Ksakru!“ vykřikl náhle. „Proč jsem jen volil tu formu čtyřverší, která mě nutí vracet rýmy zpět jako uprchlíky z bitvy? A1ejá budu, u všech ďáblů, bojovat! Nikdo nesmí říct, že francouzský důstojník ustoupil před rýmy! Skládání veršů je něco jako sestavování praporu. První rota je už hotova! (Chtěl říci první čtyřverší.) A teď další roty vpřed!“ Úporně pronásledované rýmy konečně uposlechly rozkazu, protože na papíře se brzy táhly červené a modré řádky:

Nač řeči vznosné, šílená slova a fráze smyšlené…

„Co si to k čertu ten kapitán bručí?“ ptal se sám sebe Ben Zuf, obraceje se ve svém koutě. „Už hodinu mává křídly jako kachna při návratu z letu.“ Hector Servadac pobíhal chatrčí v zuřivém záchvatu básnické inspirace:

když věty plné strojenosti jsou srdci vzdálené!

„Namouduši, on veršuje!“ řekl Ben Zuf a posadil se. „Je to ale hlučné zaměstnání! Tady se vůbec nedá spát!“ A těžce vzdychl.
„Co je ti, Ben Zufe?“ zeptal se Hector Servadac.
„Nic, pane kapitáne. Tlačí mě noční můra.“ „Aby tě čert vzal!“ „Taky bych si to přál - a hned!“ bručel Ben Zuf. „A hlavně abyste přestal veršovat!“
„Ten ničema mi popletl rýmy,“ vztekal se kapitán Servadac. „Ben Zufe!“
„Zde, pane kapitáne!“ odpověděl sluha a vstal, s jednou rukou u čapky, s druhou na švu kalhot.
„Nehýbej se, Ben Zufe! Nehýbej se! Už jsem na konci svého rondó!“ Pak nadšeným hlasem a s širokými gesty básníka spustil:

Ach věřte, že mám v srdci něhu, když prohlašuji teď, že miluji vás, přísahám to, a pro vás…

Poslední slova už nedozněla, protože kapitán Servadac i Ben Zuf byli strašlivým nárazem sraženi tváří k zemi.

KAPITOLA IV
umožní čtenáři rozvinout do nekonečna řadu otazníků!

Proč se v té chvíli obzor tak podivně a náhle změnil, že ani cvičené oko námořníka by bylo nerozpoznalo kruhovou čáru, na níž se moře stýká s oblohou?
Proč se na moři zdvihly vlny, jaké učenci až dosud odmítali připustit?
Proč do rachotu pukající země zaznívala strašlivá směsice nejrůznějších zvuků, praskot prudce se posouvajících zemských vrstev, hukot vln srážejících se v nezvyklých hloubkách, sykot vichřice jako při smršti?
Proč se prostorem rozzářilo to zvláštní světlo, silnější než polární zář, které zaplavilo celou oblohu a překrylo i svit hvězd všech velikostí?
Proč se Středozemní moře, na chvíli vyprázdněné, znovu naplnilo podivně rozbouřenými vodami?
Proč se měsíční kotouč tak nadměrně zvětšil, jako by se byl v několika vteřinách přiblížil ze vzdálenosti tří set osmdesáti čtyř tisíc kilometrů na pouhých čtyřicet tisíc?
A konečně proč se na obloze objevilo nové, obrovské zářící nebeské těleso, astronomům dosud neznámé, které brzy zmizelo za hustou clonou mraků?
Jaký to podivný jev způsobil tuhle pohromu, která tak pronikavě změnila zemi, moře, oblohu a celý vesmír?
Kdo by to mohl říci? Zůstal vůbec na zeměkouli nějaký pozemšťan, který by byl mohl na tyto otázky odpovědět?

KAPITOLA V
hovoří o mnoha změnách fyzikálních zákonů, aniž může příčiny těchto změn vysvětlit

Zdálo se však, že na této části alžírského pobřeží, ohraničené na západě pravým břehem Cheliffu a na severu Středozemním mořem, k žádné změně nedošlo. Ač se tu projevil nesmírně prudký otřes, nevypadalo to, že by se byl nějak změnil vzhled této úrodné krajiny, tu a tam zvlněné malými pahorky, nebo křivolaká linie pobřežních srázů a neobyčejně rozbouřeného moře. Kamenná strážnice kromě několika hlubokých puklin ve zdivu dostatečně odolala. Gurbi se však zřítilo jako domeček z karet pod dechem dítěte a pod spadlými došky leželi nehybně oba jeho obyvatelé. Kapitán Servadac nabyl vědomí až za dvě hodiny po katastrofě. Zpočátku si jen s námahou uvědomoval, co se stalo. Nikoho proto nepřekvapí, že první, co prones], byla poslední slova onoho Úžasného rondó, slova, jež byla tak podivným způsobem přerušena:

… přísahám to, a pro vás…

A pak hned dodal: „Co se to stalo?“ Na takto položenou otázku byla těžká odpověď. Kapitán zdvihl paži, a tak se mu podařilo odsunout vrstvu slámy. Jeho hlava se objevila nad došky.
Kapitán Servadac se rozhlédl.
„Gurbi se sesypalo!“ zvolal. „To se jistě přes pobřeží přehnala smršť!“ Ohmatal se. Žádné vymknutí, dokonce ani škrábnutí.
„Krucinál - a co můj sluha?“
Vstal a zavolal: „Ben Zufe!“
Na kapitánovo zavolání se mezi došky objevila druhá hlava.
„Zde!“ ozval se Ben Zuf.
Zdálo se, že sluha čekal jen na tento povel, aby se po vojensku ohlásil.
„Máš nějaké ponětí o tom, co se tu stalo, Ben Zufe?“ ptal se Hector Servadac.
„Zdá se mi, pane kapitáne, že jsme se právě zachránili z našeho posledního tažení.“
„Ale vždyť to byla jen smršť, Ben Zufe, obyčejná smršť.“
„Dobrá, jenom smršť,“ odpověděl filozoficky sluha.
„Nic jiného se nerozbilo, pane kapitáne?“
„Nic, Ben Zufe.“ Za chvíli už byli oba na nohou. Vyčistili prostor chatrče a sebrali nástroje, zavazadla, náčiní i téměř netknuté zbraně. Štábní důstojník pak řekl:
„A kolik je vlastně hodin?“ „Nejméně osm,“ odpověděl Ben Zuf s pohledem upřeným ke slunci, které se vznášelo nízko nad obzorem.
„Osm hodin!“
„Nejméně, pane kapitáne.“
„Je to možné?“
„Ano. Musíme už odjet.“
„Odjet?“
„Jistě. Na schůzku.“
„Na jakou schůzku?“
„Na vaši schůzku s hrabětem…“
„Ksakru!“ zvolal kapitán.
„Už jsem na to zapomněl.“ A vytáhl hodinky.
„Co to říkáš, Ben Zufe? Zbláznil ses? jsou sotva dvě hodiny!“
„Dvě hodiny po půlnoci, nebo po poledni?“ zeptal se Ben Zuf a podíval se na slunce.
Hector Servadac přiložil hodinky k uchu.
„Jdou,“ řekl.
„Ale slunce taky,“ namítl sluha.

„Opravdu! Podle jeho výšky nad obzorem… ach!“
„Co je, pane kapitáne?“
„Že by tedy bylo osm hodin večer?“
„Večer?“
„Ano! Slunce je právě na západě, a je proto jasné, že zapadá!“
„Zapadá? Ale vůbec ne, pane kapitáne,“ namítl Ben Zuf. „Docela čile vstává jako nováček při budíčku. Hleďte! Zatímco jsme hovořili, vystoupilo nad obzor!“
„Že by teď slunce vycházelo na západě?“ bručel kapitán Servadac.
„Ale, ale!
To není možné!“ A přesto se o tom nedalo pochybovat. Zářivá denní hvězda se objevila nad vodou Cheliftu a stoupala nad západní obzor, kde až dosud opisovala druhou polovinu svého denního oblouku.
Hector Servadac snadno pochopil, že zcela neslýchaný a naprosto nevysvětlitelný jev nezměnil jen polohu Slunce ve hvězdném prostoru, ale i směr otáčení Země kolem osy.
To bylo k zbláznění. Mohlo se stát nemožné skutečným? Kdyby byl měl kapitán Servadac nablízku některého z pracovníků Ústavu pro zeměpisnou délku, byl by se pokusil získat od něho nějaké informace. Odkázán však jen na sebe, řekl:
„Namouduši, tohle se týká astronomů. Za týden uvidím, co tomu říkají noviny.“ Pak se už déle nezdržoval hledáním příčin tohoto podivného jevu a řekl svému sluhovi:
„Kupředu! Ať se tu děje cokoli, ať je třeba celá zemská mechanika postavena na hlavu, musím přijít na místo schůzky první, abych prokázal hraběti Timaševovi tu čest…“
„…a propíchl ho!“ dodal Ben Zuf.
Kdyby byl chtěl Hector Servadac se svým sluhou pozorovat všechny fyzikální změny, k nimž došlo z 31. prosince na 1. ledna, byl by býval jistě překvapen neuvěřitelnými důsledky nových atmosférických podmínek. Abychom se zmínili napřed o nich, uveďme, že oba muži sotva popadali dech. Museli dýchat rychleji, jak se to stává horolezcům v horách. Zdálo se, že okolní vzduch je mnohem řidší a má méně kyslíku. Také jejich hlasy zněly slaběji. Byly tu jen dvě možnosti: buď napůl ohluchli, nebo museli připustit, že vzduch se náhle stal méně způsobilým k šíření zvuku.
Ale všechny ty fyzikální změny teď ani kapitána, ani Ben Zufa nijak neznepokojovaly. Oba zamířili strmou stezkou pobřežního srázu k Cheliffu.
Počasí, včera velmi mlhavé, se teď změnilo. Podivně zbarvené nebe se rychle pokrylo nízkými mraky a nedovolilo už sledovat světelný oblouk opisovaný sluncem od jednoho bodu obzoru k druhému. Ve vzduchu bylo cítit pořádný déšť, ne-li prudkou bouři. Ale nakonec se z nedostatečně sražených mlh žádný liják nespustil.
Moře se u tohoto pobřeží zdálo poprvé zcela pusté. Nikde nebylo vidět ani jedinou plachtu, jediný obláček dýmu nestoupal na šedivém pozadí nebe a vod.
Obzor sám - nebyl-li to jen zrakový přelud - zdál se být nesmírně blízko stejně na moři jako na planině za pobřežím. Jeho nekonečné dálky se zmenšily, jako by se byla Země zakřivila mnohem víc.
Kapitán Servadac a Ben Zuf kráčeli mlčky rychlými kroky vpřed, aby co nejdříve zdolali oněch pět kilometrů, které dělily gurbi od místa schůzky. Oba dva však mohli toho rána pozorovat, že j sou teď tělesně uzpůsobeni zcela jinak. Aniž si to dovedli vysvětlit, zdálo se jim, že jsou neobyčejně lehcí, jako by měli okřídlené nohy.
„Asi jsme se zapomněli pořádně najíst,“ bručel si sluha. Ovšem takhle zapomnětlivý ten statečný voják nikdy nebyl.
V této chvíli se vlevo od stezky ozvalo nepříjemné zavytí. Zároveň vyrazil z vysokého lentiškového křoví šakal. Bylo to zvíře patřící ke zvláštnímu druhu africké fauny - se srstí pravidelně posetou černými skvrnami a se stejně zbarveným pruhem na přední straně nohou.
Šakal i mohou být v noci nebezpeční, loví-li ve větší smečce. Jinak nejsou o nic nebezpečnější než psi. Ben Zuf nebyl z těch, kdo by se šakalů báli, ale neměl je rád. Snad proto, že v montmartreské zvířeně nebyli zastoupeni žádným druhem.
Když šakal vyběhl z křoví, usadil se při úpatí desetimetrové skály. Se zřejmým strachem pak pozoroval oba příchozí.
Ben Zuf předstíral, že na šakala míří puškou. Na jeho hrozivé gesto se zvíře k největšímu překvapení kapitána i jeho sluhy prudce vymrštilo a jediným skokem se octlo na vrcholu skaliska.
„To je skokan!“ zvolal Ben Zuf.
„Skočil nejméně deset metrů vysoko!“
„Opravdu!“ přitakal kapitán Servadac zamyšleně.
„Nikdy jsem takový skok neviděl.“ Šakal se na vršku skály posadil a dlouho sledoval oba muže posměšným pohledem.
Ben Zuf sebral kámen, aby šakala zahnal.
Byl to kámen dost veliký, a přece nijak zvlášť netížil sluhovu ruku.
„Tenhle kámen ublíží tomu mizernému šakalovi míň než koláč!“ řekl Ben Zuf.
„Ale jak to, že je tak velký, a přitom tak lehký?“ Ale protože neměl po ruce nic jiného, hodil kámen prudce vpřed.
Šakala netrefil. Přesto však ten nepřátelský pohyb stačil, aby zahnal placké zvíře na útěk. Šakal přeskočil křoví i skupinu stromů a zmizel obrovskými skoky, jaké by nedokázal ani gumový klokan.
A kámen, místo aby zasáhl cíl, opsal velmi dlouhou dráhu a k největšímu Ben Zufovu překvapení dopadl pět set kroků za skaliskem.
„No tohle!“ zvolal sluha. „Teď bych přetrumfl i houfnici!“ Ben Zuf byl právě několik metrů před kapitánem u vodního příkopu, širokého asi tři metry, který musel přeskočit. S elánem sportovce se rozběhl a skočil.
„Co je, Ben Zufe? Co děláš? Co ti to napadlo? Chceš si rozbít hlavu, pitomče?“ Tato slova unikla kapitánu Servadakovi. Vyvolal je sluhův skok, kterým se Ben Zuf octl ve výšce dvanácti metrů.
Při pomyšlení na nebezpečí, které Ben Zufovi hrozilo při pádu na zem, rozběhl se Hector Servadac také, aby příkop

přeskočil. A skočil nejméně deset metrů vysoko. Přitom se ve vzduchu střetl s padajícím Ben Zufem. Pak, poslušen gravitačního zákona, padal s rostoucí rychlostí dolů, ale při dopadu necítil náraz o nic větší, než kdyby spadl z výšky pouze půldruhého metru.
„No tohle!“ zvolal Ben Zufse smíchem. „Změnili jsme se snad v klauny, pane kapitáne?“ Hector Servadac chvíli přemýšlel, pak přistoupil ke svému sluhovi a položil mu ruku na rameno.
„Neskákej už, Ben Zufe,“ řekl mu, „a dobře se na mě podívej! ještě jsem se zřejmě neprobudil. Probuď mě! Štípni mě až do krve, bude-li třeba! Buď jsme se zbláznili, nebo se nám to zdá!“ „Je pravda, pane kapitáne,“ řekl Ben Zuf, „že podobné věci se mi přihodily vždy jenom ve snu, když se mi zdálo, že jsem vlaštovka a že přelétám vrchol Montmartru, jako by to byla jen moje čepice. Tohle není přirozené! Něco se s námi stalo, ale něco, co se nikomu dosud nepřihodilo. Nedochází k tomu právě jen na alžírském pobřeží?“ Hector Servadac nad tím zůstal jako strnulý.
„Z toho by se člověk zbláznil!“ zvolal. „Nespíme a nezdá se nám to přece!“ Nebyl však mužem, který by se trvale zabýval problémem za těchto okolností neřešitelným.
„Ať se tedy stane cokoli!“ zvolal rozhodnut ničemu se už nedivit.
„Ano, pane kapitáne,“ odpověděl Ben Zuf. „A především skončeme tu záležitost s hrabětem Timaševem.“ Za příkopem se táhla malá, asi půlhektarová lučina pokrytá měkkou trávou, kouzelně zarámovaná stromy vysázenými před padesáti lety, cesmínami, palmami, rohovníky a smokvoněmi, mezi nimiž rostly kaktusy a aloe. Nad vším čněly tři velké blahovičníky.
To bylo právě ono uzavřené místo, kde se měli oba soupeři utkat.
Hector Servadac se rychle rozhlédl lučinou. Když nikoho neviděl, zvolal:
„Hrome, přišli jsme přece na schůzku první!“
„Nebo poslední!“ řekl Ben Zuf.
„Jak to? Poslední? Vždyť není ještě devět hodin,“ namítl kapitán Servadac a vytáhl hodinky, které si těsně před odchodem z gurbi seřizoval podle slunce.
„Pane kapitáne,“ zeptal se ho sluha, „vidíte tu bělavou kouli za mraky?“ „Vidím,“ odpověděl kapitán Servadac, dívaje se na silně zamlžený kotouč, který se právě objevil přímo v zenitu.
„Nuže,“ pokračoval Ben Zuf, „ta koule nemůže být nic jiného než slunce nebo jeho zástupce.“
„Slunce v nadhlavníku, v lednu a na devětatřicátém stupni severní šířky?“ zvolal Hector Servadac.
„Je to opravdu slunce, pane kapitáne, a ukazuje poledne, nezlobte se na mě.
Zdá se, že si dnes přispíšilo, a já bych vsadil svou čepici proti míse knedlíčkové polévky, že za tři hodiny zapadne.“
Hector Servadac zůstal chvíli se založenýma rukama stát. Pak se otočil kolem dokola, což mu umožnilo přehlédnout celý obzor.
„Změněné zákony tíže,“ bručel si, „vyměněné světové strany, délka dne zkrácena na polovinu! Tím by se mohlo mé setkání s hrabětem velmi opozdit.
V tom něco vězí! Přece se ani mně, ani Ben Zufovi mozek nepomátl!“ Lhostejného Ben Zufa by byl ani nejpodivnější kosmický jev nepřinutil k vyslovení jediného citoslovce. Díval se docela klidně na svého velitele.
„Ben Zufe!“ řekl kapitán.
„Prosím, pane kapitáne.“
„Nevidíš nikoho?“
„Vůbec nikoho. Náš Rus odplul.“
„I když připustím, že odplul, měli by tu na mě čekat mí dva svědkové. A kdyby mě neviděli přicházet, byli by mi jistě šli naproti ke gurbi.“
„Správně, pane kapitáne.“
„Z toho vyvozuji, že sem nepřišli.“
„A jestliže nepřišli…“
„Pak jistě přijít nemohli. A co se hraběte Timaševa týče…“ Kapitán Servadac větu nedokončil. Přišel k okraji skal nad pobřežím a rozhlédl se odtud, nespatří-li několik set metrů od břehu goeletu Dobrynu. Mohlo se přece stát, že hrabě Timašev přijde na místo schůzky od moře, jak to udělal už včera.
Moře však bylo pusté a kapitán Servadac si poprvé všiml, že jeho vody se i v naprostém bezvětří prudce vlní, jako by se trvale vařily na žhavém ohni. Na takových vlnách by se goeleta jen stěží udržela.
Hector Servadac si teď s překvapením poprvé všiml i toho, jak se zmenšil obvod kruhu, na němž se stýká moře s oblohou.
Vždyť pro pozorovatele na hřebenu tohoto vysokého pobřežního srázu musel být obzor ve vzdálenosti čtyřiceti kilometrů. Tady se však dohled zkrátil nejvýš na deset kilometrů, jako by se byl objem zeměkoule v několika hodinách podstatně zmenšil.
„To všechno je hrozně divné,“ řekl štábní důstojník.
Ben Zuf se zatím pružněji než nejobratnější opice vyšplhal do vrcholku blahovičníku. Z tohoto vyvýšeného místa se rozhlédl po pevnině směrem k Ténesu a Mostaganemu a pak k jihu. Když slezl, mohl kapitánovi jen dosvědčit, že celá planina je úplně pustá.
„K Cheliffu!“ rozkázal Hector Servadac.
„Pojďme k řece! Tam se snad dovíme, na čem jsme.“
„K Cheliffu!“ opakoval Ben Zuf.
Řeku oddělovaly od lučiny nejvýš tři kilometry, které chtěl kapitán Servadac přejít, aby se dostal až do Montaganemu. Musel si pospíšit, chtěl-li do města dorazit před večerem. I přes hustou vrstvu mraků bylo už vidět, že se slunce rychle sklání. A k ostatním nevysvětlitelným zvláštnostem se teď připojila další: Slunce místo šikmého oblouku, jaký si

vyžadovala zeměpisná šířka Alžírska, opisovalo oblouk kolmý k obzoru.
Kapitán Servadac cestou přemýšlel o těchto různých podivnostech. Jestliže nějakým neslýchaným účinem se zemská rotace změnila, jestliže podle průchodu Slunce zenitem se muselo připustit, že alžírské pobřeží se posunulo přes rovník na jižní polokouli, nezdálo se, že by bylo na zeměkouli kromě většího zakřivení došlo k nějakým podstatným změnám - aspoň v této části Afriky. Pobřeží vypadalo jako jindy, bylo tu stejné pásmo srázů, stejné břehy a holá skaliska zrudlá sloučeninami železa. Kam až oko dohlédlo, nic se na pobřeží nezměnilo. Ani vlevo, ani na jihu (nebo aspoň tam, co kapitán Servadac vytrvale nazýval jihem), ač se poloha světových stran zřejmě změnila. Ve vzdálenosti asi dvanácti kilometrů se táhla první předhůří pohoří Medžeda, jehož hřeben se rýsoval na nebi v obvyklém tvaru. V této chvíli se mračna protrhla a šikmé sluneční paprsky dopadly na zem. Bylo zřejmé, že zářivá hvězda po svém východu na západě zapadá právě na východě!
„Hrome!“ zvolal kapitán Servadac, „rád bych věděl, co si o tom myslí lidé v Mostaganemu! Co řekne ministr války, až dostane telegram, že jeho africká kolonie prodělala takovou změnu po stránce zeměpisné, jako dosud nikdy po stránce morální.“
„Celou africkou kolonii teď zavřou do basy!“ odpověděl Ben Zuf.
„A že světové strany jsou v naprostém rozporu s vojenskými pravidly!“
„Světové strany pošlou do trestné roty!“
„A že v lednu do mě bijí sluneční paprsky kolmo!“
„Bít důstojníka? Slunce zastřelit!“ Ben Zuf byl teď s kázní na koni.
Hector Servadac i sluha pospíchali, jak mohli. Působením neobyčejně malé specifické váhy se vznášeli jako pára a v řídkém vzduchu, který je nutil k rychlejšímu dýchání, uháněli jako zajíci a skákali jako kamzíci. Nesledovali už stezku vinoucí se po hřebeni srázů,jejíž zákruty by byly jejich cestu prodloužily. Zamířili nejkratším směrem - ptačím letem, jak se říká ve Francii, nebo včelím letem, jak se říká v Americe. Žádná překážka je nemohla zastavit. Křoviska přeskakovali, přes potoky se dostávali jediným skokem, stromořadí zdolávali snožmo a přes pahorky se prostě přenášeli. Za těchto podmínek by byl Ben Zuf Montmartre jen překročil. Oba dva měli pouze jedinou obavu: že se příliš zdrží svislými pohyby, když se měli pohybovat vodorovně. Opravdu se sotva dotýkali země, která teď působila jako pérový můstek bezmezné pružnosti.
Konečně se objevil tok Cheliffu. Kapitán Servadac a Ben Zuf se několika skoky octli na pravém břehu. Ale tam se museli zastavit. Most přes řeku nikde!
„Most je pryč!“ zvolal kapitán Servadac.
„Přehnala se tu snad nějaká povodeň? Nová potopa?“
„To snad ne,“ řekl Ben Zuf.
Ale důvod k údivu tu byl.
Cheliff prostě zmizel. Po levém břehu tu nezůstala ani památka. Pravý břeh, který se ještě včera táhl úrodným krajem, stal se mořským pobřežím. Na západě se jeho klidné, šumící a modré vody až do nedozírna změnily v rozbouřené, hučící a žluté mořské vlny. Řeku zde vystřídalo moře. Tady teď končil kraj, který se ještě včera táhl až k Mostaganemu.
Hector Servadac chtělo tom mít jasno. Sestoupil na břeh, zakrytý hustým porostem pěnišníků, nabral do ruky vodu a zdvihl ji k ústům.
„Slaná!“ řekl.
„Moře v několika hodinách zaplavilo celé západní Alžírsko!“
„Ale to pak bude trvat mnohem déle než obyčejná povodeň, pane kapitáne,“ řekl Ben Zuf.
„Celý svět se změnil,“ poznamenal štábní důstojník a zavrtěl hlavou. „Taková katastrofa může mít zcela nevypočitatelné následky. Co se stalo s mými přáteli, s mými kamarády?“ Ben Zuf nikdy neviděl Hectora Servadaka tak vzrušeného. Zatvářil se ihned stejně jako jeho kapitán, ač chápal ještě méně než on, co se tu vlastně stalo. Ale byl by to přijal zcela filozoficky, kdyby nebylo bývalo jeho povinností sdílet „po vojensku“ city velitele.
Nové pobřeží vytvořené bývalým pravým břehem Cheliffu se táhlo od jihu k severu lehce zaoblenou linií. Nezdálo se, že by byla katastrofa, k níž právě v této části Afriky došlo, břeh nějak změnila. Odpovídal stále starým hydrografickým údajům, s porostem velkých stromů, se zajímavě rozeklaným pobřežím, s malebným kobercem lučin. Jenomže na místě pravého břehu řeky se teď rozkládalo pobřeží neznámého moře.
Velmi zasmušilý kapitán Servadac neměl však už čas zjišťovat všechny změny této krajiny. Zářivé slunce se zatím sklonilo k východnímu obzoru a rychle zapadlo jako dělová koule do moře, Tak rychle se mění den a noc jedině na obratnících 23. září a 21. března, když Slunce prochází ekliptikou. Toho večera nenastal vůbec soumrak a dalo se čekat, že nazítří ráno nebude vůbec svítání. Země, moře i obloha se rázem octly v hluboké tmě.

KAPITOLA VI
přinutí čtenáře sledovat kapitána Servadaka na jeho první procházce novým územím

Známe-li už dobrodružnou povahu kapitána Servadaka, nijak nás neudiví, že nebyl tolika neobyčejnými věcmi nijak vzrušen. Ale protože nebyl tak netečný jako Ben Zuf, byl by býval rád poznal příčiny všech těchto jevů. O jejich důsledky by byl nedbal, kdyby znal jejich příčiny. Říkával, že smrt dělovou koulí neznamená vůbec nic, víme-li, podle kterého balistického zákona a po jaké dráze nás koule zasáhla přímo do prsou. To byl jeho způsob, jak přijímat události tohoto světa.
Jakmile se tedy v mezích svých možností obeznámil s důsledky nastalých změn, zabýval se už jen hledáním jejich příčin.
„Krucinál!“ zvolal, když se tak náhle snesla noc. „Budu si to muset prohlédnout za bílého dne… připustím-li, že vůbec

ještě nějaký den bude! Ať mě husa kopne, vím-li, kam slunce zmizelo!“
„Pane kapitáne,“ ozval se Ben Zuf, „nechci vám nic přikazovat, ale co teď budeme dělat?“
„Zůstaneme tady a zítra - bude-li vůbec nějaký zítřek - prozkoumáme pobřeží na západě a na jihu a vrátíme se do gurbi. Nejdůležitější je vědět, kde jsme a na čem jsme, když už nemůžeme zjistit, co se tu vlastně stalo. Proto napřed prozkoumáme břeh na západě a na jihu…“
„Je-li tam nějaký břeh,“ podotkl sluha.
„A je-li tu vůbec jih,“ dodal kapitán.
„Můžeme tedy teď jít spát?“
„Ano, budeme-li moci.“ Ben Zufa nemohlo ani tolik událostí nijak vzrušit, a tak po velitelově svolení zalezl pod výstupek na břehu, dal si ruce na oči a tvrdě usnul.
Kapitán Servadac se vydal sám podél pobřeží, zmítán mnoha otázkami.
Především uvažoval, jaké důsledky může mít tato katastrofa. Omezila se jen na malou část Afriky? Byla blízká města, jako Oran, Alžír a Mostaganem, ušetřena?
Má Hector Servadac věřit, že se jeho kamarádi a přátelé z brigády utopili s ostatním obyvatelstvem kraje, který byl v této části Alžírska při ústí Cheliffu zaplaven nějakým vzdutím Středozemního moře? To by aspoň do jisté míry vysvětlovalo zmizení levého břehu. Vůbec to však nevysvětlovalo ostatní kosmické jevy.
Pak mu napadla jiná myšlenka. Dalo se snad připustit, že africké pobřeží bylo náhle posunuto do rovníkového pásma? Tím by byl vysvětlen nový denní oblouk slunce a zároveň i jeho západ bez soumraku. Ale nijak to nevysvětlovalo, proč byl dvanáctihodinový den nahrazen šestihodinovým a proč slunce vycházelo na západě a zapadalo na východě!
„A přece je docela jisté,“ opakoval si kapitán Servadac, „že jsme měli dnes jen šestihodinový den a že se světové strany vyměnily - aspoň východ a západ. To konečně uvidíme zítra, až se objeví slunce, objeví-li se.“ Kapitán Servadac se stal velmi nedůvěřivým.
Bylo opravdu mrzuté, že se obloha zatáhla a na nebi nezářily žádné hvězdy. Ač se Hector Servadac vyznal v astronomii velmi málo, nejdůležitější souhvězdí znal. Byl by mohl zjistit, je-li Polárka stále na svém místě nebo zda ji nenahradila nějaká jiná hvězda, což by bylo nezvratně prokázalo, že se zeměkoule otáčí kolem nové osy, možná opačným směrem; tím by se dalo mnohé vysvětlit.
Ale v oblacích se neobjevila jediná trhlina. Mraky se zdály být dost husté, aby se z nich spustil notný liják. A bezradnému pozorovateli se nikde neukázala jediná hvězda.
A s měsícem nemohl kapitán Servadac počítat, protože v této době bylo novoluní a luna zmizela se sluncem nad obzorem.
Jaké proto bylo kapitánovo překvapení, když po procházce trvající půldruhé hodiny spatřil nad obzorem silný jas, jehož paprsky pronikly i clonou mraků.
„Měsíc!“ zvolal.
„Ale ne, to nemůže být měsíc! Že by si cudná Diana také postavila hlavu a vycházela na západě? Ne, to není měsíc! Ten by nevydával světlo tak jasné…, ledaže by se byl přiblížil k Zemi!“ Zář této hvězdy - ať už to bylo cokoli - byla tak silná, že pronikla vrstvou mlhy a zalila kraj jasem svítání.
„Že by to bylo slunce?“ ptal se sám sebe důstojník. „Ale vždyť uplynula teprve hodina a čtyřicet minut, co na východě zapadlo! Ale když to není ani slunce, ani měsíc, co to tedy je? Nějaký nestvůrný povětroň? Tisíc ďáblů! Což se ty prokleté mraky nerozplynou?“ A začal sám sobě vyčítat:
„Teď se jen ptám,jestli jsem neměl lépe využít času tak pitomě promarněného a učit se astronomii! Kdoví? Možná že to, čím si teď lámu hlavu a co bych chtěl pochopit, je docela prosté.“ Tajemství nové oblohy zůstalo neodhaleno. Silná zář vysílaná oslnivým tělesem jistě obrovských rozměrů zaplavila asi na hodinu horní vrstvy mraků. Ale potom - což bylo neméně překvapivé - světelný kotouč, místo aby opsal oblouk jako hvězda poslušná zákonů nebeské mechaniky a sestoupil k protější straně obzoru, vzdaloval se po přímce kolmé k rovníku a odnášel s sebou jas svítání, oku tak příjemný a osvětlující matně celé ovzduší.
Vše se zas ponořilo do tmy, která zaplavila i mozek kapitána Servadaka.
Důstojník už nerozuměl vůbec ničemu. Nejzákladnější zákony mechaniky byly popřeny. Nebeská báň se podobala hodinám, jejichž pero se náhle zbláznilo.
Planety pohrdaly všemi gravitačními zákony a neexistoval už ani jediný důvod k víře, že se na obzoru objeví ještě někdy slunce.
A slunce přece jen po třech hodinách bez svítání vyšlo, objevilo se na západě a ozářilo jitřním svitem shluk mraků. Noc byla vystřídána dnem a kapitán Servadac pohledem na hodinky zjistil, že trvala přesně šest hodin.
Šest hodin však nemohlo stačit Ben Zufovi. Kapitán musel statečného spáče probudit. Docela neomaleně jím zatřásl.
„Vzhůru! Vstávej a na cestu!“ zvolal.
„Pane kapitáne,“ odpověděl Ben Zuf, když si protřel oči.
„Zdá se mi, že to je málo. Vždyť jsem sotva usnul.“
„Spal jsi celou noc!“
„Celou noc?“
„Šestihodinovou noc, ale na to si budeš muset zvyknout.“
„Zvyknu si.“
„Teď pojďme! Nesmíme ztrácet čas. Vrátíme se nejkratší cestou do gurbi a podíváme se, co se stalo s našimi koni a co si o tom všem myslí.“
„Jistě si myslí, že jsem se o ně od včerejška nepostaral,“ odpověděl sluha.
„Hned je dám do pořádku, pane kapitáne.“

„Dobře, dobře. Ale pospěš si! Jakmile je osedláš, vyjedeme na obhlídku.
Přinejmenším musíme zjistit, co z Alžírska vlastně zbylo.“
„A pak?“
„Pak? Nebudeme-li se moci dostat na jih k Mostaganemu, vydáme se na východ k Ténesu.“ Kapitán Servadac a jeho sluha se pustili po stezce při pobřežních srázech, aby se vrátili ke gurbi. Protože už byli vyhladovělí, natrhali si cestou fíky, datle a pomeranče, které tam měli na dosah ruky. V této části kdysi tak pustého kraje, z něhož plantáže vytvořily bohatý a rozlehlý sad, se nemuseli bát, že se dopustí nějakého přestupku.
Za půldruhé hodiny po odchodu z pobřeží, které bylo kdysi pravým břehem Cheliffu, došli ke gurbi. Našli je ve stavu, v jakém je opustili. Za jejich nepřítomnosti tam zřejmě nikdo nepřišel - kraj se zdál stejně pustý jako planina na západě, kterou právě prošli.
Přípravy k odjezdu provedli rychle. Ben Zuf naplnil torbu několika suchary a konzervovanou zvěřinou. Pitné vody měli všude dost. Planinou protékaly četné čisté potoky. Bývalé přítoky řeky se teď staly řekami vlévajícími se do Středozemního moře.
Zefír - kůň kapitána Servadaka - a Galetta - klisna Ben Zufova, nazvaná podle mlýna na Montmartru - byli obratem ruky osedláni. Oba jezdci se vyhoupli rychle do sedel a pustili se klusem k Cheliffu.
A jako už sami pocítili zmenšení tíže a nejméně pětinásobné zvýšení svalové síly, stejně i jejich koně podlehli ve stejném poměru fyzikálním změnám. To už nebyli obyčejní čtyřnožci, ale skuteční okřídlení koně, kteří se nohama sotva dotýkali země. Naštěstí byli Hector Servadac a Ben Zuf výborní jezdci. Popustili koňům uzdy a spíš je pobízeli, než zdržovali. Za dvacet minut projeli osm kilometrů dlouhou vzdálenost od gurbi k ústí Cheliffu. Tam počali oba koně volnějším krokem sestupovat k jihovýchodu podle bývalého pravého břehu řeky.
Pobřeží si tam ponechalo charakteristický vzhled prostého říčního břehu. Jen levý břeh - jak už víme - zmizel a byl nahrazen mořským obzorem. Část oranského kraje u Mostaganemu byla zřejmě v noci z 31. prosince na 1. ledna zatopena až k čáře obzoru.
Kapitán Servadac znal dokonale zdejší kraj, který celý prozkoumal. Prováděl zde kdysi triangulační měření a mohl se tu naprosto přesně orientovat. Teď si chtěl kraj prohlédnout v co nejširším okruhu s úmyslem vyhotovit zprávu pro…
Pro koho? Kam? Kdy? To nevěděl.
Ve zbývajících čtyřech denních hodinách projeli oba jezdci asi pětatřicet kilometrů od Cheliffu. S nastalou nocí se utábořili v mírném ohybu bývalé řeky, kde se do ní ještě včera vléval přítok z levého břehu. Ale i tento přítok, řeka Mina, byl dnes pohlcen novým mořem.
Po cestě nepotkali nikde živou duši, což je velmi překvapilo.
Ben Zuf připravil jakýs takýs nocleh. Koně spoutal a nechal je volně pást v husté trávě na břehu. Noc uplynula bez příhod.
Nazítří, 2. ledna, v okamžiku, kdy měla podle starého kalendáře nastat noc z 1. na 2. ledna, vsedl kapitán se sluhou na koně a pokračovali v průzkumu pobřeží. Vyjeli za východu slunce a za šest hodin zdolali vzdálenost sedmdesáti kilometrů.
Kraj byl stále ohraničen starým břehem řeky. Jen asi dvacet kilometrů od Miny značná část břehu zmizela a s ní byla zatopena i osada Syrkelmitu se svými osmi sty obyvatel. A kdo ví, zda stejný osud nepotkal i jiná, významnější města této části Alžírska za Cheliffem, jako je Mostaganem, Mazagran a Orléansville?
Když kapitán Servadac objevil malou zátoku, nově vzniklou přerušením břehu, octl se zas u řeky přesně proti místu, kde měla stát smíšená osada Ammi-Mussa, dřívější Khamis kmene Uragů. Ale nespatřil jediný zbytek tohoto okresního města, ani stopu po hoře Mankura, vysoké tisíc sto dvacet šest metrů, před níž bylo ono město postaveno.
Toho večera se oba průzkumníci utábořili u pobřežního ohbí, kterým bylo nové území náhle zakončeno. Bylo to téměř na místě, kde měla stát důležitá osada Memuntyroy, po níž tu však nezůstala ani stopa.
„A já jsem si myslel, že budu dnes večeřet a spát v Orléansville,“ řekl kapitán Servadac s pohledem upřeným na chmurné moře před svým zrakem.
„To není možné, pane kapitáne,“ namítl Ben Zuf.
„Ledaže bychom se tam dostali lodí.“
„Uvědomuješ si, Ben Zufe, jaké jsme měli vlastně oba štěstí?“
„Dobrá, pane kapitáne. Máme to už ve zvyku. A uvidíte, že najdeme prostředek, jak přeplout moře a dostat se na břeh k Mostaganemu.“
„Hm! Jsme-li však na poloostrově, což se zdá pravděpodobné, pak bychom měli jít pro zprávy spíš do Ténesu.“
„Nebo je tam přinést,“ řekl docela správně Ben Zuf.
Když za šest hodin vyšlo zas slunce, mohl si kapitán Servadac prohlédnout nové uspořádání kraje.
Od jejich nočního tábořiště se teď táhlo pobřeží od jihu k severu. To už nebyl přirozený břeh, který tu kdysi vytvořil Cheliff. Starý kraj tam byl ohraničen nově vzniklou průrvou. Víme už, že na tomto místě zmizela stará osada Memuntyroy.
Ben Zuf vyskočil na pahorek v pozadí, ale na mořském obzoru nemohl nic zahlédnout. Nikde nebyla v dohledu země. Proto také neviděl ani Orléansville, který měl být deset kilometrů jihozápadně. Kapitán Servadac opustil se sluhou tábořiště a vydali se podle nového pobřeží po rozpraskané zemi, přes rozpukaná pole a kolem napůl vyvrácených stromů visících nad vodou. Mezi nimi byly i staré olivy, jejichž fantasticky zkroucené kmeny vypadaly jako uťaté sekyrou.
Oba jezdci klusali volněji, protože pobřeží přetínaly četné zátoky a výběžky, které je nutily k neustálým objížďkám. Tak do západu slunce zdolali dalších pětatřicet kilometrů a dostali se jen k úpatí hor Medžeda, kterými tu před katastrofou končilo pásmo Malého Atlasu.

V těchto místech byl horský hřbet náhle přerušen a tyčil se strmě nad pobřežím.
Nazítří ráno pronikli kapitán Servadac a Ben Zuf do jednoho z horských údolí a vylezli na jeden z nejvyšších vrcholků. Konečně obhlédli dokonale tuto malou část alžírského území, kde teď byli zřejmě jedinými obyvateli.
Nový břeh se táhl od úpatí Medžedy až k nejvzdálenějším břehům Středozemního moře v délce asi třiceti kilometrů. Se zmizelým Ténesem nebylo toto území spojeno žádnou šíjí. Oba jezdci tedy neprozkoumali poloostrov, nýbrž ostrov. Z této výše musel kapitán Servadac ke svému překvapení konstatovat, že ho moře obklopuje ze všech stran, a že kam až oko dohlédne, nevidí ani náznak země.
Tento ostrov vytvořený z alžírského území měl tvar nepravidelného čtyřúhelníku, nebo spíše trojúhelníku, jehož obvod tvořilo sto dvacet kilometrů starého pravého břehu Cheliffu, pětatřicet kilometrů nového břehu táhnoucího se od jihu k severu po hřeben Malého Atlasu, třicet kilometrů dlouhé šikmé linie končící v moři a sto kilometrů starého pobřeží Středozemního moře. Dohromady to bylo dvě stě osmdesát pět kilometrů.
„Dobrá," řekl důstojník, „ale proč se to stalo?"
„A proč by se to nemělo stát?" odpověděl Ben Zuf.
„Je to tak, protože to tak je. Když to tak osud chtěl, pane kapitáne, musíme se podle toho zařídit." Oba pak sestoupili z hory ke koním, kteří se klidně pásli v zelené trávě. Toho dne dojeli až na pobřeží Středozemního moře, aniž našli jedinou stopu po vesnici Montenotte, zmizela stejně jako Ténes, z něhož nespatřili na obzoru ani jediný zbořený dům.
Nazítří, 5. ledna, projeli rychle po břehu Středozemního moře. Toto pobřeží však nezůstalo tak docela ušetřeno, jak si to štábní důstojník myslel. Zmizely tam čtyři osady: Kalát-Šimá, Agmis, Marabut a Pointe-Basse. Ani mysy nevydržely náraz moře a oddělily se od pevniny. Oba průzkumníci zjistili, že jejich ostrov nemá kromě nich žádné obyvatele. Ale zvířena tam byla zastoupena několika stády přežvýkavců, kteří bloudili planinou.
Kapitán Servadac a jeho sluha objeli ostrov za pět nových dnů, tedy za dva a půl starého dne. Za šedesát hodin po odjezdu z gurbi se tam zase vrátili.
„Tak co, pane kapitáne?" zeptal se Ben Zuf.
„Nu, Ben Zufe?"
„Teď jste generálním guvernérem Alžírska!"
„Alžírska bez obyvatel!"
„Jak to? Mne nepočítáte?"
„Ty jsi tedy…"
„Obyvatelstvo, pane kapitáne, obyvatelstvo!"
„A co mé rondó?" řekl kapitán Servadac, když si lehal. „Trápil jsem se při jeho skládání docela zbytečně!"

KAPITOLA VII
v níž Ben Zuf pokládá za svou povinnost stěžovat si na lhostejnost generálního guvernéra k obyvatelstvu

Za deset minut generální guvernér i „obyvatelstvo" tvrdě spali v jedné místnosti strážnice, protože gurbi leželo dosud v troskách. Kapitán však neměl klidné spaní, myslel totiž pořád na to, že sice zjistil mnoho nových jevů, ale jejich základní příčiny mu zůstávaly stále utajeny. Ač se v astronomii nevyznal, s velkým úsilím si vybavil některé hlavní zákony, které zdánlivě zapomněl. Říkal si, zda tyto jevy nezpůsobila změna sklonu zemské osy vzhledem k ekliptice. Ale i když taková změna může vysvětlit přesun moře a možná i záměnu světových stran, nemůže způsobit zkrácení dne a zmenšení tíže na zemském povrchu. Hector Servadac se musel této domněnky brzy vzdát, což ho velmi trápilo, protože teď byl s vědomostmi u konce. Ale řada těch podivností jistě nekončila, a bylo proto nutné, že některá nová zvláštnost ho uvede na správnou cestu. Aspoň v to doufal.
První Ben Zufovou ranní starostí byla příprava dobré snídaně. Museli se přece posilnit! On sám měl hlad za tři miliony Alžířanů. Teď měl jedinečnou možnost zahnat hlad tuctem vajec, která byla naštěstí při katastrofě ušetřena. A když uvaří ještě polévku s arabskými knedlíčky - a tu uměl sluha připravovat výborně -, bude to skvělé jídlo.
Kamna na strážnici byla, měděná pánev se leskla, jako by právě vyšla z rukou cídiče, a čerstvá voda čekala v hliněném, na povrchu oroseném džbánu. Ben Zuf chtěl vejce nechat tři minuty vařit, a tak připravit výtečná vajíčka naměkko. Obratem ruky rozdělal ohe6 a podle zvyku spustil vojenský popěvek:

Na rendlíku sůl už máme, telecí si zaděláme…

Kapitán Servadac popocházel kolem něho a zvědavě přihlížel kuchyňským přípravám. Zároveň pátral po dalších změnách. Fungují kamna jako obvykle?
Dodává jim zředěný vzduch potřebnou dávku kyslíku?
Ano, v kamnech hořelo a pod Ben Zufovým trochu dýchavičným foukáním vyrazil z chrastí smíšeného s několika kousky uhlí nádherný plamen. Tady nic neobyčejného nebylo.
Ben Zuf postavil na kamna rendlík, nalil do něho vodu a čekal, až začne vřít, aby do ní vložil vejce. Ta byla tak lehká, jako by byla prázdná.
Rendlík nebyl na kamnech ani deset minut, když se voda začala vařit.
„K čertu, ten oheň dnes hoří!" zvolal Ben Zuf.
„Ten oheň nehoří o nic lépe," odpověděl po krátkém přemýšlení kapitán Servadac, „ale voda se vaří dříve!" Vzal ze stěny nad postelí teploměr a vnořil jej do vařící vody.
Přístroj ukázal jen šestašedesát stupňů.

„Vida!“ zvolal důstojník.
„Voda se vaří místo při sto stupních už při šestašedesáti!“
„A co z toho, pane kapitáne?“
„Radím ti, Ben Zufe, abys nechal vejce v rendlíku aspoň čtvrt hodiny. A ještě nebudou dost uvařená.“
„Vždyť budou natvrdo!“
„Vůbec ne, kamaráde. Nejvýš budou uvařena tak, že si do nich budeme namáčet kousky chleba!“ Příčina tohoto jevu tkvěla zřejmě ve zmenšení výšky vzduchové vrstvy, což odpovídalo zjištěnému už snížení hustoty vzduchu. Kapitán Servadac se nemýlil.
Vzdušná vrstva nad povrchem zeměkoule se asi o třetinu snížila. Proto voda v menším tlaku vřela už při šestašedesáti stupních. Byl to stejný jev, k jakému dochází na vrcholu hory tisíc sto metrů vysoké. Kdyby byl měl kapitán Servadac tlakoměr, byl by na něm zaznamenal pokles rtuťového sloupce. Táž okolnost také způsobila, že hlasy obou mužů zeslábly, že se zrychlil jejich dech a podtlak v krevních cévách, na který si už zvykli.
„A přece se mi nechce připustit,“ řekl kapitán, „že náš tábor byl přenesen do takové výšky, když paty pobřežních srázů omývá moře!“ Ačkoli v této záležitosti uváděl Hector Servadac správné důvody, nedovedl dosud říci, co toho bylo příčinou. A to ho zlobilo.
Vejce se však po dlouhém vaření přece jen uvařila. A stejně tak polévka s arabskými knedlíčky. Ben Zuf správně usoudil, že v budoucnosti s tím bude muset počítat a začínat s vařením o hodinu dříve. Pak kapitánovi prostřel. Servadac se přes své starosti pustil s velkou chutí do jídla.
„Tak co, pane kapitáne?“ řekl Ben Zuf, který každé téma začínal vždy touto tázací formulí.
„Tak co, Ben Zufe?“ odpověděl důstojník podle neměnného zvyku reagovat takto na sluhovy otázky.
„Co teď budeme dělat?“
„Budeme čekat.“
„Čekat?“
„Až nás tu někdo vyhledá.“
„Po moři?“
„Jistě, protože jsme na ostrově.“
„Vy tedy myslíte, pane kapitáne, že naši kamarádi…“
„Myslím, nebo aspoň doufám, že ta katastrofa se vybila jen na části alžírského pobřeží, a naši kamarádi že jsou proto živi a zdrávi.“
„Ano, pane kapitáne, musíme v to doufat.“
„Je nepochybné, že generální guvernér chce mít jasno o tom, co se tu stalo.
Musí přece vyslat z Alžíru loď, aby prozkoumala pobřeží. A já se odvažuji věřit, že nezapomene ani na nás. Hlídej proto moře, Ben Zufe, a jakmile se ti octne v dohledu nějaká loď, dáme jí znamení.“
„A nepřipluje-li žádná loď?“
„Pak si postavíme plavidlo a poplujeme za těmi, kteří nedopluli k nám.“
„Dobrá, pane kapitáne. Vy jste tedy námořník?“
„Každý je námořníkem, když je to nezbytné,“ odpověděl klidně štábní důstojník.
A tak se Ben Zuf s dalekohledem u očí rozhlížel celé dny po obzoru. Ale v zorném poli jeho přístroje se neobjevila žádná plachta.
„Aby to čert vzal!“ zvolal Ben Zuf. „Jeho Excelence generální guvernér na náš kraj nějak zapomíná!“ Do 6. ledna se situace ostrovanů nijak nezměnila. 6. ledna bylo podle opravdového kalendáře z doby, kdy pozemské dny trvaly ještě čtyřiadvacet hodin.
Kapitán Servadac se celkem správně držel starého kalendáře, aby se v čase lépe vyznal. A tak ačkoli slunce už dvanáctkrát vyšlo a zapadlo pod ostrovní obzor, počítal kapitán od půlnoci prvního ledna, tudíž od počátku občanského roku, pouze šest dní. Hodinky mu umožňovaly zaznamenávat přesně uplynulý čas.
Kyvadlové hodiny by mu pochopitelně za těchto okolností při zmenšení tíže dávaly údaje nesprávné. Ale hodinky poháněné perem nepodléhají vlivu zemské přitažlivosti, a jestliže byly kapitánovy hodinky přesné, musely jít pravidelně i po všech zmatcích ve fyzikální podstatě věci. A tak tomu bylo i teď.
„Hrome, pane kapitáne,“ ozval se Ben Zuf, který měl jisté literární znalosti, „zdá se mi, že se z vás stal Robinson a já že nemám daleko do Pátka. Nezčernal jsem už?“
„Ne, Ben Zufe,“ odpověděl kapitán Servadac, „jsi stále pěkně bílý… jen trochu do hněda.“ „Bílý Pátek,“ pokračoval Ben Zuf, „to není to pravé, ale mně je to milejší.“ Když ani 6. ledna nespatřil kapitán nikoho připlouvat, usoudil, že by měl udělat to, co udělali všichni robinzoni před ním, totiž sepsat všechny rostlinné a živočišné zdroje v kraji.
Ostrov Gurbi - tak ho totiž nazvali - měl rozlohu asi tří tisíc čtverečních kilometrů, to znamená tří set tisíc hektarů. Žilo tam hodně krav, volů, koz a ovcí, ale přesné množství se určit nedalo. Zvěře tam bylo také dost a kapitán se nemusel bát, že zvířata ostrov opustí. Ani plodiny tam nechyběly. Za tři měsíce budou moci svážet úrodu obilí, kukuřice, rýže a dalších plodin. Výživa guvernéra, „obyvatelstva“ i obou koní byla tedy na dlouhou dobu zajištěna.
Od 6. do 13. ledna velmi silně pršelo. Nebe bylo trvale pokryto hustými mraky, které vůbec neprořídly. Vypuklo i několik bouří, což byl jev v tomto období nezvyklý. Ale Hector Servadac si zároveň všiml, že teplota abnormálně stoupá.
Bylo to rozhodně předčasné léto, když začínalo už v lednu! Ještě podivnější bylo zjištění, že teplota nestoupala poznenáhlu, nýbrž prudce, jako by se Země pravidelně a trvale blížila k Slunci.
Současně s teplotou stoupala také intenzita světla. Nebýt husté clony mraků mezi nebem a povrchem země, byly by sluneční paprsky osvětlovaly pozemské předměty s nebývalou jasností.

Dovedete si jistě představit vztek kapitána Servadaka, když nemohl pozorovat ani slunce, ani měsíc, ani hvězdy, ani žádný jiný bod vesmíru, který by mu snad byl odpověděl na jeho otázky, kdyby se byla mlha rozplynula. Ben Zuf se několikrát pokoušel uklidnit svého velitele tím, že mu předváděl svoji lhostejnost hraničící až s netečností. Ale kapitán na to reagoval tak nevlídně, že se Ben Zuf už neodvážil nic říkat. Omezil se proto jen na přesné plnění povinností hlídky.
Navzdory dešti, navzdory větru, navzdory bouřím vystupoval dnem i nocí na vrchol pobřežních srázů. Spánku věnoval jenom pár hodin. Marně však prohlížel pustý ostrov. Která loď by se také udržela na moři v takovém nečase a za takových bouří? Vlny se zdvihaly do velké výšky a vichřice se rozpoutávala s neobyčejnou zuřivostí. Ani v druhohorách, kdy se vody odpařené zemským teplem vznášely do prostoru, aby zas padaly v přívalech na zem, ani v době diluviální nedocházelo k jevům tak překvapivým.
Ale 13. ledna lijáky jako kouzlem ustaly. Poslední poryvy větru rozehnaly v noci z 13. na 14. ledna zbylé mraky. Jakmile Hector Servadac, šest dní uvězněný na strážnici, zjistil, že přestalo pršet a uklidnil se vítr, vyšel ihned ven. Rozběhl se také na vrchol srázu. Co vyčte z hvězd? Objeví se jeho zrakům onen obrovský kotouč jako v noci z 31. prosince na 1. ledna? Odhalí mu konečně tajemství jeho osudu?
Nebesa zářila. Ani nejmenší obláček nehalil souhvězdí. Obloha se klenula nad hlavou jako nesmírná nebeská mapa a na několika místech svítily mlhoviny, které by jindy hvězdářovo oko bez dalekohledu nevidělo.
První důstojníkovou starostí bylo podívat se po Polárce, protože pozorovat Polárku už byl zvyklý.
Byla tu, ale velmi nízko nad obzorem. Bylo pravděpodobné, že už neslouží jako ústřední opěrný bod hvězdného systému. Jinými slovy, prodloužená zemská osa už neprocházela oním pevným bodem, u něhož zaujímala Polárka kdysi své místo v prostoru. A skutečně. Za hodinu se znatelně posunula dolů k obzoru, jako by byla součástí některého souhvězdí zvěrokruhu.
Zbývalo zjistit, která z hvězd ji nahradila, to znamená, kterým bodem nebeské báně prochází teď prodloužená zemská osa. Tomuto zjišťování věnoval Hector Servadac několik hodin. Novou Polárkou musela být hvězda nehybná jako bývalá Polárka, stojící ve středu ostatních hvězd, které svými zdánlivými pohyby opisují kolem ní kruhy.
Kapitán Servadac brzy rozpoznal, že onou nehybnou hvězdou je jedna z hvězd velmi blízko severní části obzoru, neměnící zřejmě svou polohu mezi ostatními hvězdami. Byla to Vega ze souhvězdí Lyry, táž, která má v důsledku precese (Precese je pohyb zemské osy, jejíž poloha není stálá. Bod na obloze, k němuž v prodloužení směřuje, vykonává proto pohyb mezi hvězdami. V dlouhých obdobích se tedy stávají polární hvězdou různé hvězdy.) jarního bodu nahradit za dvanáct milionů let Polárku. Ale protože za čtrnáct dní neuplynulo dvanáct milionů let, musel z toho kapitán vyvodit, že zemská osa se posunula naráz.
„Ale pak není změněna jen zemská osa," usoudil kapitán. „Protože teď prochází bodem tak blízko obzoru, nutno připustit, že se Středozemní moře octlo na rovníku." Pohroužil se do hlubokých úvah, zatímco zrakem bloudil po souhvězdí Velkého vozu, které se stalo souhvězdím ekliptiky a jehož oj teď vystupovala z moře. Pak pohlédl ke hvězdám jižní oblohy, které se tu jeho očím objevily poprvé.
Ben Zufův výkřik ho však vrátil na zem.
„Měsíc!" zvolal sluha.
„Měsíc?"
„Ano, Měsíc!" opakoval Ben Zuf, okouzlený pohledem na „družku pozemských nocí", jak říkají básníci.
A ukázal na kotouč stoupající naproti místu, kde mělo být v té chvíli Slunce.
Byl to Měsíc, nebo nějaká vnitřní planeta zvětšená velkým přiblížením? (Planety Merkur a Venuše obíhají kolem Slunce mezi Sluncem a Zemí, a jmenují se proto vnitřní planety. Ostatní planety, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun a Pluto obíhají vně Země a nazývají se vnější planety.) Tato otázka přivedla kapitána Servadaka do značných rozpaků. Vzal si dobrý dalekohled, jehož používal při zeměměřičských pracích, a zamířil jej na vycházející těleso.
„Je-li to Měsíc," řekl, „pak nezbývá než doznat, že se od nás vzdálil hodně daleko! Teď musíme jeho vzdálenost odhadovat ne na tisíce, ale na miliony kilometrů!" Když jej chvíli sledoval, prohlásil, že to Měsíc není. Neviděl na jeho bledém kotouči onu hru světel a stínů, která luně dodává do jisté míry vzhled lidské tváře.
Nenašel tam ani stopu po pláních a mořích, ani onen věnec rýh kolem nádherného kráteru Tycho de Brahe.
„Ne, není to Měsíc!" řekl.
„A proč to není Měsíc?" zeptal se Ben Zuf, který trval na svém objevu.
„Protože tahle hvězda má sama ještě měsíček jako družici." Opravdu, v zorném poli dalekohledu se objevil světelný bod tak, jak se jeví měsíce Jupiterovy v dalekohledu střední velikosti.
„Ale když to není Měsíc, co to tedy je?" zvolal kapitán Servadac a dupl.
„Venuše to není a Merkur také ne, protože obě tyto planety družice nemají.
A přece tu jde o planetu, jejíž dráha je uvnitř dráhy Země, protože svým zdánlivým pohybem sleduje Slunce! Ale, ke všem sakrům, není-li to ani Venuše, ani Merkur, může to být jedině Měsíc! A je-li to Měsíc, kde potom ukradl tu zatracenou družici?"

KAPITOLA VIII
pojednává o Venuši a Merkuru, kterým hrozí, že se z nich stanou planety budící pohoršení

Brzy však vyšlo slunce a pod jeho zářivým jasem se celé to mraveniště hvězd rozplynulo. Pozorování tím bylo znemožněno. Kapitán je musel odložit na příští noc, dovolí-li to stav oblohy.
Teď Servadac marně pátral po nějaké stopě zářivého kotouče, jehož světlo proniklo onehdy clonou mraků. Zmizel. Buď se vzdálil, nebo ho bludná pouť zavedla daleko za hranice viditelnosti.

Nastalo opravdu krásné počasí. Vítr se stočil k bývalému západu a téměř úplně se uklidnil. Slunce vycházelo stále nad svůj nový obzor a zapadalo na druhé straně s pozoruhodnou přesností. Dny i noci trvaly matematicky přesně šest hodin. Byl to důsledek faktu, že se slunce neodchylovalo od nového rovníku, který procházel ostrovem Gurbi. Zároveň neustále stoupala teplota. Kapitán Servadac se několikrát denně díval na teploměr ve své místnosti a 15. ledna zjistil, že jeho přístroj ukazuje ve stínu padesát stupňů.
Uveďme ještě, že gurbi dosud zůstávalo v troskách, ale kapitán a Ben Zuf že se docela pohodlně zařídili v hlavní místnosti strážnice. Když ji lépe zajistili proti lijákům prvních dnů, chránily je kamenné zdi stejně dobře i před denními vedry.
Horko se už stávalo nesnesitelným o to víc, že žár slunce nemírnil ani jediný mráček. Ani v Senegalu, ani v rovníkové Africe nebyla nikdy podobná vedra. Potrvá-li tohle počasí déle, bude všechen porost ostrova nevyhnutelně spálen. Ben Zuf, stále věrný svým zásadám, se nechtěl dát tou abnormální teplotou nijak překvapit. Ale pot, který ho zaléval, protestoval za něho. Přes kapitánovy domluvy se nemínil vzdát své služby na vrcholu srázu. Zatímco tam pozoroval Středozemní moře, klidné jako jezero a stále stejně pusté, nechával se svědomitě opékat. Musel mít jistě dvojitou kůži a obrněnou lebku, že snášel bez následků kolmé paprsky poledního slunce.
Kapitán Servadac se na něho jednou zadíval a zeptal se ho:
„Poslyš, nenarodil ses v Gabunu?“
„Ne, pane kapitáne, na Montmartru. Ale to je totéž.“ Od chvíle, kdy byl statečný Ben Zuf přesvědčen, že na jeho milovaném pahorku je stejné vedro jako v rovníkových oblastech, bylo už zbytečné se s ním o to přít.
Tato strašná vedra musela mít nezbytně vliv na plodiny ostrova Gurbi.
I příroda pocítila důsledky podnebních změn. Míza vehnala v několika dnech život až do nejmenších větviček stromů, pupeny vyrašily, listy se rozvinuly, květy rozkvetly, objevily se plody. Stejně tomu bylo s bylinami. Klasy obilí a kukuřice rostly tak říkajíc před očima a louky se pokryly hustou trávou. Nastala zároveň doba senoseče, žní a sklizně ovoce. Léto a podzim splynuly v jedinou roční dobu.
Proč jen kapitán Servadac nebyl kovanější v astronomii! Byl by si mohl říci:
Změnil-li se sklon zemské osy, jestliže podle všeho zdání svírá s ekliptikou pravý úhel, pak tu nastane stejný řád jako na Jupiteru. Na Zemi už nebudou roční období, ale neměnná pásma, v nichž bude trvalé jaro, trvalé léto, trvalý podzim a trvalá zima.
A byl by mohl dodat:
Ale proboha, co mohlo tyhle změny způsobit?
Tak rychlý postup léta musel kapitána i jeho sluhu zneklidnit. Bylo jim jasné, že k tolika pracím je tu příliš málo rukou. I kdyby zapřáhli všechno „obyvatelstvo“ ostrova, nepodařilo by se jim práci zdolat. Strašné vedro také nedovolovalo pracovat bez přestávky. V gurbi jim ovšem nebezpečí ještě nehrozilo. Měli tam zásob stále dost a mohli teď ostatně doufat, že při klidném moři a za pěkného počasí se u ostrova brzy objeví nějaká loď. Tato část Středozemního moře byla přece hojně navštěvována státními loděmi pobřežní plavby i parníky všech národností, udržujícími časté spojení také s nejmenšími osadami na pobřeží.
To byla docela správná úvaha, ale z těch či oněch důvodů se na mořských vodách žádná loď neobjevila a Ben Zuf by se byl na vrcholu vápencových skal docela upekl, kdyby se byl nechránil jakýmsi slunečníkem.
Kapitán Servadac se zatím bezvýsledně pokoušel vzpomenout si na školní lekce. Zabýval se zuřivými výpočty, aby si objasnil novou situaci zeměkoule, ale příliš se mu to nedařilo. A přece mohl být přiveden k myšlence, že změnilo-li se otáčení Země kolem osy, musela se změnit i doba jejího oběhu kolem Slunce, a délka ročních období že pak nemohla zůstat stejná. Musela se buď zvětšit, anebo zkrátit.
Země se zřetelně blížila ke Slunci. Její dráha se určitě posunula a tento posun byl v souladu nejen s postupným zvyšováním teploty, ale i s novým pozorováním, které kapitánu Servadakovi umožnilo konstatovat, že se zeměkoule přibližuje ke svému středu přitažlivosti.
Sluneční kotouč teď měl skutečně dvojnásobný průměr ve srovnání s průměrem před těmito podivnými událostmi. Jedině pozorovatelé na Venuši, tj. ve střední vzdálenosti sto osmi milionů kilometrů, viděli by Slunce v jeho nynějších zvětšených rozměrech. V důsledku tohoto jevu mohla být Země vzdálena od Slunce jen sto osm milionů kilometrů místo sto čtyřiceti devíti milionů. Zbývalo zjistit, zda se tato vzdálenost ještě dál zkracuje. V tom případě by hrozilo, že rovnováha Země se poruší a Slunce pak zeměkouli přitáhne neodolatelně až na svůj povrch. A to by znamenalo její naprostou zkázu.
Jestliže trvale krásné dny usnadňovaly pozorování oblohy, stejně krásné noci umožňovaly kapitánu Servadakovi sledovat nádherná souhvězdí hvězdného světa. Hvězdy i planety tvořily písmena obrovské abecedy, která však svou nesrozumitelností přiváděla kapitána v zuřivost. Hvězdy zřejmě neukazovaly jeho zrakům žádné změny ani v rozměrech, ani ve vzájemných vzdálenostech. Víme přece, že se sluneční soustava pohybuje směrem k bodu, který leží mezi souhvězdími Herkula a Lyry, rychlostí dvaceti kilometrů za vteřinu. Zatím se to pro obrovskou vzdálenost od tohoto bodu obyčejnému pozorovateli nijak nejevilo.
Ale i když hvězdy žádné vysvětlení podat nemohly, zcela jinak tomu bylo s planetami, především s těmi, jejichž dráhy leží uvnitř Země, tj. mezi Zemí a Sluncem.
V těchto podmínkách obíhají dvě planety: Venuše a Merkur. První z nich obíhá kolem Slunce ve střední vzdálenosti sto osmi milionů kilometrů. Dráha Venuše uzavírá v sobě dráhu Merkura a dráha Země dráhy obou. Kapitán Servadac po dlouhém pozorování a po hlubokých úvahách usoudil, že množství světla a tepla přijímané teď Zemí se rovná skoro množství světla a tepla přijímanému od Slunce Venuší, tedy dvojnásobku množství vysílaného Sluncem před katastrofou. A vyvodil-li z toho, že se Země musela pozoruhodně přiblížit ke Slunci, utvrdil se v tom přesvědčení ještě víc, když znovu pozoroval nádhernou Ven uši, kterou obdivovali i nejlhostejnější lidé, když se tato planeta večer a ráno

vyhoupne ze slunečních paprsků.
Phosphorus nebo Lucifer, Hesperus nebo Vesper, jak jí říkali staří, večernice, jitřenka, hvězda pastýřů… Nikdy žádné nebeské těleso, kromě Měsíce snad, nedostalo tolik jmen. Venuše se teď kapitánovi Servadakovi jevila jako poměrně velký kotouč. Vypadala jako malý Měsíc. Pouhým okem bylo jasně vidět její fáze. V úplňku i ve čtvrtích byly všechny její části zřetelně viditelné. Výkrojek jejího srpku dokazoval, že sluneční paprsky ohybem v její atmosféře vnikají i do oblastí, které už měly být ve stínu. Byl to důkaz, že Venuše má ovzduší, když se na jejím povrchu projevovala refrakce, to jest ohyb přímočarých světelných paprsků.
Kapitán Servadac byl přesvědčen, že Venuše je vzdálena od Země jen osm milionů kilometrů. Řekl to taky Ben Zufovi.
„Nu, pane kapitáne," poznamenal sluha, „to je::,stejně dost, být osm milionů kilometrů daleko!" „Bylo by to dost pro dvě válčící armády," řekl kapitán Servadac, „ale pro dvě planety to není nic."
„A co by se mohlo stát?"
„Ksakru! Přece že spadneme na Venuši!"
„No - a je tam vzduch, pane kapitáne?"
„Je."
„A voda?"
„Jistě." „Dobrá, půjdeme tedy na Venuši!"
„Ale to bude strašný náraz, protože obě planety se teď zřejmě pohybují proti sobě. A protože mají téměř stejnou hmotu, bude důsledek srážky pro obě hrozný."
„Dva vlaky, to je toho! Srazí se dva vlaky!" odpověděl Ben Zuf tak klidně, že kapitán nad tím div nevyletěl z kůže.
„Ano, dva vlaky, ty hlupáku!" zvolal, „ale dva vlaky jedoucí rychlostí tisíckrát větší než nejrychlejší vlaky. To jistě přivodí rozpad jedné z planet - a možná že obou. Uvidíme, co pak zbude z té tvé montmartreské krtiny!" Tím trefil Ben Zufa do živého. Sluha zaťal zuby a sevřel ruce v pěst, ale ovládl se. Po chvíli, když tu „krtinu" strávil, prohlásil:
„Pane kapitáne, jsem připraven. Vydejte rozkaz! Je-li nějaká možnost, jak té srážce zabránit…"
„Není žádná, pitomče. A jdi k čertu!" Po těchto slovech se zaražený Ben Zuf odmlčel a odešel.
V dalších dnech se vzdálenost obou těles ještě zmenšila. Bylo jasné, že Země na své nové dráze protne dráhu Venuše. Současně se velmi přiblížila k Merkuru.
Tato planeta, málokdy viditelná pouhým okem, jevila se teď v plné nádheře. Její fáze, podobné fázím měsíčním, její odraz slunečních paprsků, které jí dodávají sedmkrát více světla a tepla než zeměkouli, její studená i horká pásma, téměř se překrývající díky pozoruhodnému sklonu osy otáčení, její rovníková pásma, devatenáct kilometrů vysoké hory, to vše umožňovalo zajímavé pozorování této planety, které staří hvězdáři dali jméno jiskřivá.
Ale nebezpečí nehrozilo od Merkura. Srážkou se Zemí hrozila Venuše.
Vzdálenost obou těles se k 18. lednu zmenšila asi na čtyři a půl milionu kilometrů. V intenzitě Venušina světla vrhaly pozemské předměty ostré stíny. Dobře bylo vidět i otáčení Venuše kolem osy za dobu třiadvaceti hodin a jedenadvaceti minut, což dokazovalo, že délka jejích dnů se nezměnila. Bylo možné pozorovat mraky, které vrhaly pruhy stínů na její povrch. A nakonec byla nádherná planeta viditelná i za dne. Její obraz však vzrušil kapitána Servadaka mnohem méně než kdysi generála Bonaparta, který za vlády direktoria (Direktorium bylo období po Velké francouzské revoluci, kdy vláda země byla svěřena tzv. Direktoriu - pozn. překl.) zahlédl jednou Venuši v pravé poledne a pak rád říkával, že to je „jeho hvězda".
Dne 20. ledna se „správná" vzdálenost, předepsaná oběma planetám nebeskou mechanikou, ještě zmenšila.
„Jak vzrušeni musí být naši afričtí přátelé, naši kamarádi ve Francii a všichni obyvatelé obou pevnin!" říkal často sám sobě kapitán Servadac. „Jaké články asi uveřejňují časopisy obou kontinentů! Jaké davy se asi tísní v kostelích! Jistě všichni věří v konec světa. A já si myslím, Bůh mi odpusť, že konec světa opravdu nikdy nebyl tak blízko! Za těchto okolností by mě skoro překvapilo, kdyby se u ostrova objevila nějaká loď, aby nás odvezla do vlasti. Což mají generální guvernér a ministr války čas zabývat se námi? Za dva dny bude Země rozbita na tisíc kousků a ty úlomky pak budou kroužit nazdařbůh prostorem." Ale nestalo se tak.
Od toho dne se obě hrozivé planety naopak od sebe pozvolna vzdalovaly.
Roviny drah Venuše a Země naštěstí nesplývaly, takže ke strašné srážce nedošlo.
Ben Zuf si mohl opravdu ulehčeně oddechnout, když mu kapitán tu dobrou zprávu oznámil.
Dne 25. ledna se vzdálily obě planety natolik, že všechny obavy ze srážky se rozplynuly.
„Ale to přiblížení nám aspoň ukázalo, že Venuše nemá žádnou družici," řekl kapitán Servadac.
Vždyť Dominique, Cassini, Short, Montaigne de Limoges, Montbarron a několik dalších astronomů docela vážně řekli, že Venuše má svou družici. „Je to mrzuté," dodal Hector Servadac, „protože jsme mohli tu družici strhnout cestou k sobě, takže by nám pak sloužily družice dvě. Ale já se ksakru nedostanu k vysvětlení všech těch zmatků v nebeské mechanice!"
„Pane kapitáne," ozval se Ben Zuf.
„Co chceš?"
„Není v Paříži na konci Lucemburské zahrady dům s kupolí na střeše?"
„Hvězdárna?"
„Ano. A nemohou snad všechno vysvětlit lidé, kteří v té kupoli bydlí?"
„To jistě!"
„Počkejme tedy trpělivě na jejich vysvětlení, pane kapitáne, buďme přece filozofy!"
„Ano, vždyť jsem voják."
„Co to tedy znamená?"
„Znamená to, že nedá-li se nic dělat, nutno se tomu podřídit. A to je právě náš případ, pane kapitáne." Hector Servadac

sluhovi neodpověděl, ale bylo jisté, že se aspoň prozatím vzdal vysvětlování jevů, které pro něho samotného byly nevysvětlitelné.
Brzy ostatně došlo za nesmírně důležitých okolností k nové události.
Dne 27. ledna přišel Ben Zuf v devět hodin ráno docela klidně za svým kapitánem na strážnici.
„Pane kapitáne," řekl zcela netečně.
„Co je?" zeptal se Hector Servadac.
„Loď!"
„A to mi říkáš jen tak, ty hlupáku? Jako bys mi ohlašoval, že snídaně je připravena?"
„Hrome, vždyť jsme filozofové, ne?" odpověděl Ben Zuf.

KAPITOLA IX

v níž kapitán Servadac položí dlouhou řadu otázek, ale nedostane na ně odpověď

Hector Servadac se vyřítil ze strážnice a tryskem vyběhl na vrchol srázu. V dohledu ostrova se octla loď, o tom nemohl pochybovat. Byla teď nejméně deset kilometrů od pobřeží. Ale nynější zemské zaoblení dohled velmi zkracovalo, takže z plavidla bylo vidět nad vodou jen vrcholek stožáru, trup lodi byl dosud skryt, viditelná část její výstroje dovolovala už poznat druh plavidla. Byla to zřejmě goeleta. Ostatně za dvě hodiny po Ben Zufově hlášení to už bylo jasné.
Kapitán Servadac s dalekohledem u oka ji ani na okamžik nepřestal pozorovat.
„Dobryna!" vykřikl náhle.
„Dobryna?" podivil se Ben Zuf.
„To nemůže být ona. Není vidět kouř!"
„Pluje pod plachtami," prohlásil kapitán Servadac.
„A je to skutečně goeleta hraběte Timaševa!" Byla to opravdu Dobryna, a byl-li na její palubě hrabě, pak ho nejpodivnější náhoda přivedla přímo k jeho sokovi.
Nutno říci, že kapitán Servadac neviděl teď v muži plujícím s goeletou k ostrovu protivníka, ale jen svého bližního. Ani na vteřinu nepomyslel na sjednané utkání s hrabětem a na motiv tohoto rozhodnutí. Okolnosti se zatím natolik změnily, že teď pocítil silnou touhu setkat se s hrabětem Timaševem a pohovořit si s ním o tolika podivných událostech.
Dobryna opravdu mohla za své sedmadvacetidenní nepřítomnosti obhlédnout sousední alžírské břehy, dostat se až ke Španělsku, k Itálii i k Francii, proplout tak podivně změněným Středozemním mořem a získat zprávy o krajích, od nichž byl teď ostrov Gurbi oddělen.
Hector Servadac se konečně doví nejen o rozsahu katastrofy, ale i o jejích příčinách. Hrabě Timašev je ostatně zdvořilý muž a jistě bude pokládat za svou povinnost dopravit kapitána Servadaka i jeho sluhu do vlasti.
„Kde však goeleta přistane?" ozval se Ben Zuf.
„Ústí Cheliffu přece zmizelo!"
„Vůbec nepřistane," odpověděl kapitán Servadac.
„Hrabě sem vyšle člun a my do něho nasedneme." Dobryna se blížila, ale velmi pomalu, protože plula proti větru a musela křižovat. Bylo také divné, že nepoužila svého stroje. Vždyť lidé na palubě chtěli určitě rychle zjistit, jaký nový ostrov se jim tu ukázal na obzoru. Bylo však možné, že Dobryně došlo palivo, a že proto byla odkázána jen na plachty, kterých jindy nepoužívala. Naštěstí bylo krásně, i když se na nebi objevilo několik nových potrhaných mraků. Vítr byl snesitelný a goeleta, nezdržovaná nepříjemnými vlnami, plula po klidném moři dobře dál.
Hector Servadac ani na okamžik nezapochyboval, že Dobryna u této části pobřeží hodlá přistát. Hrabě Timašev musel být hrozně zmaten. Tam, kde očekával africkou pevninu, nacházel jen ostrov. Neměl se snad obávat, že u těchto nových břehů nenajde kotviště a že tam nebude moci přistát? Nebylo by lepší kdyby goeleta s připlutím váhala - aby kapitán Servadac vhodné kotviště vyhledal a nalezené místo označil nějakým znamením?
Brzy bylo jasné, že Dobryna míří k bývalému ústí Cheliffu. Kapitán Servadac se proto rychle rozhodl. Spěšně osedlaní koně, Zefir a Galetta, se pustili s jezdci v sedlech k západnímu cípu ostrova.
Za dvacet minut seskočil štábní důstojník se svým sluhou na zem a jal se tuto část pobřeží prohlížet.
Brzy si kapitán všiml, že je zde malá zátoka chráněná ohybem břehu, kde by mohla loď střední tonáže najít vhodné útočiště. Byla to zátoka zajištěná před širým mořem pásem velkých útesů, mezi nimiž se dalo úzkým kanálem proplout. I za bouře tam musela být voda celkem klidná. Když si však kapitán Servadac prohlédl pobřežní útesy pozorněji, byl velmi překvapen stopou přílivu, jasně vyznačenou dlouhými pruhy mořských řas.
„No tohle!" zvolal.
„Je snad teď ve Středozemním moři skutečný příliv?" Opravdu. Příliv a odliv byly zcela zřetelně označeny, dokonce pozoruhodným rozdílem hladin. To byla další zvláštnost, protože až dosud byl ve Středozemním moři rozdíl mezi přílivem a odlivem téměř nulový.
Nicméně bylo vidět, že od největšího přílivu, vyvolaného patrně blízkostí obrovského tělesa v noci z 31. prosince na 1. ledna, projevoval se tento úkaz každým dnem méně, až se dostal do oněch skrovných rozměrů, které ho charakterizovaly před katastrofou.
Po tomto zjištění se kapitán Servadac zajímal už jen o Dobrynu. Goeleta byla teď pouhé dva tři kilometry od pobřeží. Na palubě už museli zpozorovat a pochopit znamení, které jim ostrované dávali. Loď skutečně změnila lehce směr a počala stahovat nejvyšší plachty. Brzy plula jen pod dvěma košovými plachtami, pod brigantinou a pod třírohou přední plachtou, aby ji mohl kormidelník lépe ovládat. Konečně se stočila k ostrovu, zamířila ke kanálu, na který jí štábní důstojník ukazoval, a odvážně do něho vplula. Za několik minut se její kotva zaryla do písku zátoky, na vodu byl spuštěn člun a hrabě Timašev vystoupil na břeh.
Kapitán Servadac se k němu rozběhl.

„Pane hrabě," zvolal, „dříve než mi podáte jiné vysvětlení, řekněte mi, co se to vlastně stalo!" Hrabě Timašev byl chladnokrevný muž, jehož neměnná netečnost ostře kontrastovala s živostí francouzského důstojníka. Lehce se uklonil a s výrazným ruským přízvukem řekl:
„Pane kapitáne, dříve než cokoli vysvětlím, dovolte mi podotknout, že jsem vůbec nedoufal v naše setkání na těchto místech. Opustil jsem vás na pevnině, a nacházím vás" na ostrově…" „Aniž jsem se přitom hnul z místa, pane hrabě!"
„To vím, pane kapitáne. A prosím vás, abyste mě omluvil, že jsem zmeškal smluvenou schůzku, ale…"
„Ach pane hrabě," odpověděl živý kapitán Servadac, „o tom si pohovoříme později, souhlasíte-li." „Budu vám kdykoli k službám."
„I já vám. Dovolte mi jen položit několik otázek. Co se to vlastně stalo?"
„Na to jsem se chtěl právě zeptat já vás, pane kapitáne."
„Cože? Vy o tom nic nevíte?"
„Pranic."
„Nemůžete mi tedy říct, při jaké katastrofě se tato část africké pevniny změnila v ostrov?"
„To nemohu."
„Ani jaký je rozsah té katastrofy?"
„Nevím o tom nic víc než vy, pane kapitáne."
„Můžete mi aspoň říct, zdali na severním pobřeží Středozemního moře…"
„A je vůbec ještě nějaké Středozemní moře?" přerušil hrabě Timašev kapitána Servadaka podivnou otázkou.
„To musíte vy vědět lépe než já, pane hrabě, protože jste jím právě proplul."
„Vůbec jsem jím neproplul."
„Vy jste se nikde k pobřeží nedostal?"
„Ani na den, ani na hodinu ne. Dokonce jsem vůbec žádnou zemi nespatřil." Štábní důstojník se díval na svého společníka s výrazem největšího překvapení.
„Všiml jste si aspoň, pane hrabě, že od 1. ledna se západ a východ vyměnily?"
„Ano."
„A že den trvá jen šest hodin?"
„Je to tak."
„A že se zmenšila tíže?"
„Ovšem."
„A že jsme ztratili Měsíc?"
„Ano."
„A že jsme se málem srazili s Venuší?"
„Přesně tak."
„A že v důsledku toho se zemská rotace a oběh Země okolo Slunce změnily?"
„O tom není pochyb."
„Pane hrabě," řekl kapitán Servadac, „račte omluvit můj údiv. Tušil jsem sice, že vám neřeknu nic nového, ale doufal jsem, že se mnoho věcí dozvím od vás."
„Nevím o nic víc, pane kapitáne," odpověděl hrabě Timašev.
„Snad jen to, že v noci z 31. prosince na 1. ledna jsem plul po moři k místu naší schůzky, když má goeleta byla nenadále vyzdvižena obrovskou vlnou do nezměřitelné výšky. Všechny živly se rozbouřily jakýmsi kosmickým jevem, jehož příčina mi uniká. Od té chvíle jsem bloudil nazdařbůh, bez strojů, které se porouchaly, vydán napospas strašné bouři, která zuřila po několik dní. Dobryna z toho vyvázla jen zázrakem a já to přičítám tomu, že se octla uprostřed smrště, a proto se dostala ze svého místa jen o málo dál. Nespatřili jsme žádnou pevninu. Váš ostrov je první země, kterou jsme zahlédli."
„Ale pak se musíme pustit znovu na vodu, pane hrabě!" zvolal kapitán Servadac. „Nutně musíme prozkoumat Středozemní moře a zjistit, kam až ta katastrofa zasáhla svou zkázou."
„Jsem téhož názoru."
„Vezmete mě na palubu, pane hrabě?"
„Ano, pane kapitáne. A budou-li to naše průzkumy vyžadovat, vykonáme třeba cestu kolem světa."
„Ach, postačí nám cesta kolem Středozemního moře."
„Ale kdo může tvrdit, že cesta kolem Středozemního moře nebude cestou kolem světa?" namítl hrabě a potřásl hlavou.
Kapitán Servadac v zamyšlení neodpověděl.
Nemohli opravdu udělat nic jiného, než pro co se právě rozhodli. To znamená prohlédnout si, nebo spíš prozkoumat to, co zbylo z afrického pobřeží, zajet si do Alžíru pro zprávy o zbytku obydleného světa a pak - jestliže jižní břehy Středozemního moře zcela zmizely - vrátit se na sever a navázat spojení s obyvatelstvem evropského pobřeží.
Zatím však museli čekat, až budou opraveny stroje Dobryny. Několik trubek v parním kotli totiž prasklo a voda pronikla do topeniště. Dokud nebude porucha odstraněna, nemohou pod kotlem topit. A plavba jen s plachtami by byla za rozbouřeného moře nebo za nepříznivého větru obtížná a pomalá. Protože však Dobryna byla v levantském přístavu zásobena palivem na dlouhou plavbu, měla v podpalubí uhlí ještě na dva měsíce. Bylo proto lepší využít paliva k rychlé plavbě a v prvním přístavu pak zásoby doplnit.
Oba muži tudíž neváhali.
Porucha mohla být naštěstí odstraněna velmi brzy. Goeleta měla ve skladišti několik zásobních trubek, které nahradily ony poškozené. Za tři dny po připlutí Dobryny k ostrovu Gurbi bylo topeniště lodi opět v pořádku.
Během pobytu hraběte Timaševa na ostrově seznámil kapitán Servadac Rusa se vším, co v okolí zjistil. Oba dva projeli

na koních celé nové pobřeží a po tomto průzkumu je už ovládala jen jedna myšlenka: hledat příčinu všech těchto událostí jinde.
Dne 31. ledna byla goeleta připravena k odplutí. Ve sluneční soustavě nedošlo k žádné nové změně. Jen teploměr naznačoval lehký pokles teploty, která byla po celý měsíc velmi vysoká. Dalo se z toho vyvozovat, že oběžný pohyb Země kolem Slunce se děje po nové dráze? K tomu se budou moci vyjádřit teprve až za několik dní.
Počasí bylo trvale pěkné, ač se objevovaly nové mraky a vyvolaly určitý pokles rtuťového sloupce v tlakoměru. To však nebyl dostačující důvod k odložení plavby Dobryny.
Zbývalo jen rozhodnout, má-li Ben Zuf doprovázet svého velitele, nebo ne.
Jeden vážný důvod z mnoha ho však přinutil zůstat na ostrově. Koně totiž na goeletu nalodit nemohli. Na to nebyla loď zařízena a Ben Zuf by se byl nikdy neodloučil od Galetty a Zefira - především od Galetty ne. Musel také hlídat své nové panství, u něhož mohli přistát cizí lidé, musel pečovat o část stáda, které nemohl nechat bez dozoru pro případ, že by se dobytek jednou stal jediným zdrojem obživy ostrovních obyvatel. Tyto důvody rozhodly a sluha zůstal, ač s tím kapitán souhlasil jen velmi nerad. Statečnému chlapci však nehrozilo žádné nebezpečí, že by se z ostrova už nedostal. Jakmile kapitán zjistí pravý stav věcí, vrátí se pro Ben Zufa a odveze ho do vlasti.
Dne 31. ledna se Ben Zuf, trochu dojatý - jak se slušelo - a „nadán guvernérem plnou mocí“, s kapitánem Servadakem rozloučil. Požádal ho jen, aby zjistil, zavede-li ho cesta až na Montmartre, zda se ta „hora“ nějakým zásahem neposunula. Dobryna pak, hnána svým šroubem, vyplula z úzké zátoky a brzy se octla na širém moři.

KAPITOLA X

v níž se průzkumníci s dalekohledem u očí a s hloubkoměrem v ruce snaží najít zbytky alžírské provincie

Dobryna, skvěle a pevně postavená v loděnicích na ostrově Wightu, byla výborná loď o výtlaku dvou set tun, dokonale uzpůsobená k okružní plavbě.
Kolumbus a Magalhans neměli ani zdaleka lodi tak velké a tak bezpečné, když se pustili přes Atlantik a Pacifik. Kromě toho měla Dobryna ve skladištích potraviny na několik měsíců, což jí teď dovolovalo podniknout plavbu kolem celého Středozemního moře, aniž musela cestou doplňovat zásoby. Nutno dodat, že u ostrova Gurbi nemusela zvyšovat přítěž. Vážila sice méně, jako všechny předměty od oné katastrofy, ale voda, která ji nesla, vážila taky míň. Poměr obou vah byl stejný, a tak měla Dobryna pořád stejné plavební podmínky.
Hrabě Timašev nebyl námořník. Řízení, ne-li velení, přejímal proto poručík Prokop.
Poručík byl třicetiletý muž. Narodil se na statcích hraběte jako syn nevolníka propuštěného dlouho před vydáním známého výnosu cara Alexandra. Z vděčnosti a z přátelství byl svému bývalému pánu oddán tělem i duší. Byl to výtečný námořník, který se naučil svému řemeslu na válečných a obchodních lodích. Když přešel na palubu Dobryny, měl už hodnost poručíka. Hrabě Timašev se plavil na palubě své goelety většinu roku. V zimě projížděl Středozemním a v létě Severním mořem.
Poručík Prokop byl muž velmi vzdělaný i v oborech vzdálených jeho povolání.
Dělal čest hraběti Timaševovi i sobě samému. Dostalo se mu vzdělání, které se vyrovnalo vzdělání hraběte Timaševa. Dobryna nemohla být v lepších rukou.
Ostatně i celá její posádka byla výborná. Tvořili ji mechanik Tiglev, čtyři námořníci - Něgoš, Tolstoj, Jetkev a Panovka - a kuchař Mošel, všichni synové nájemců hraběte Timaševa, který i na moři zachovával tradice ruských šlechtických rodin.
Tito námořníci se nijak neznepokojovali změnami, které narušily fyzikální řád, pokud s nimi sdílel společný osud i jejich bývalý pán. Jen poručík Prokop byl velmi zneklidněn a věděl, že hrabě Timašev má v duši stejný neklid.
Dobryna plula na východ s párou i pod plachtami, protože vanul příznivý vítr.
Byla by dozajista plula rychlostí aspoň jedenáct uzlů (20 km/hod.), kdyby ji byly nesrážely vysoké vlny nazpátek. Ačkoli východní vítr (teď vlastně západní) byl jen obyčejným mořským větrem, bylo moře neobyčejně rozvlněné. Bylo to pochopitelné. Molekuly vody se díky menší zemské přitažlivosti zdvihaly i prostým vlněním do značné výšky. Slavný přírodovědec Arago, který uváděl nejvyšší možnou výšku vlny sedm až osm metrů, byl by tu býval velice překvapen pohledem na vlny vysoké patnáct až dvacet metrů. A to ještě nebyly vlny vzdouvající se po vzájemných srážkách, nýbrž dlouhé vlnění, které zdvihalo goeletu až dvacet metrů vysoko. Dobryna byla od snížení přitažlivosti také lehčí a vzpínala se mnohem snadněji. Kdyby byl býval kapitán Servadac trpěl mořskou nemocí, bylo by mu bývalo za těchto okolností velmi zle.
K výkyvům lodi však nedocházelo náhle, protože je vyvolávaly vlny velmi dlouhé. Goeleta netrpěla ani tak, jako by byla trpěla na obvyklých krátkých a prudkých vlnách Středozemního moře. jedinou nepříjemností bylo zpomalení plavby.
Dobryna sledovala ve vzdálenosti dvou až tří kilometrů linii, kterou kdysi tvořilo alžírské pobřeží. Na jihu nebylo po zemi ani památky. Poručík Prokop nemohl určovat směr plavby podle planet, jejichž vzájemná poloha se změnila. Nemohl určit ani svou polohu, to znamená vypočítat zeměpisnou šířku a délku z výšky slunce nad obzorem, protože výsledky svých výpočtů by byl nemohl užitečně přenášet na mapy pořízené ještě před katastrofou. Přesto však bylo možno plavbu Dobryny určovat dost přesně. Vždyť odhad ujeté dráhy pomocí rychloměru a zjišťování přesného směru buzolou pro tak malou loď stačilo.
Nutno říci, že buzola se naštěstí ani na jediný okamžik nepobláznila. Kosmické změny neměly žádný vliv na magnetickou střelku, která i v těchto vodách ukazovala stále k severnímu magnetickému pólu, asi o dvacet stupňů odchýlenému od severního pólu zemského. I když si západ vyměnil místo s východem, takže slunce vycházelo na západě a zapadalo na východě, jih a sever si ponechaly svá místa hlavních světových stran beze změn. Poručík Prokop se mohl aspoň prozatím spolehnout na údaje buzoly a rychloměru, když nemohl použít sextantu.

V prvních dnech průzkumu vysvětloval kapitánu Servadakovi v přítomnosti hraběte Timaševa různé ty zvláštnosti poručík Prokop, který se v tom vyznal lépe než štábní důstojník. jako většina Rusů hovořil dokonale francouzsky. Hovor se točil kolem jevů, jejichž příčina poručíkovi stále ještě unikala stejně jako kapitánu Servadakovi. Od počátku se mluvilo především o nové dráze zeměkoule hvězdným prostorem od I. ledna.
„Je jasné, pane kapitáne," řekl poručík Prokop, „že Země už nevykonává svou obvyklou dráhu kolem Slunce, k němuž se z neznámých příčin velmi přiblížila."
„To vím moc dobře," prohlásil kapitán Servadac. „Nyní se naskýtá otázka, zda po průchodu dráhou Venuše nezkřížíme ještě dráhu Merkura…"
„…abychom nakonec spadli do Slunce a byli tam zničeni," dopověděl hrabě Timašev.
„To by byl opravdu strašný pád!" zvolal kapitán Servadac.
„Ba ne," odporoval poručík Prokop, „dovolím si tvrdit, že v této době naší Zemi takový pád nehrozí. Neřítíme se ke Slunci, nýbrž opisujeme kolem něho nepochybně novou dráhu." „Máš nějaké důkazy k podepření své domněnky?" ptal se hrabě Timašev.
„Ano, otče," odpověděl poručík Prokop. „Jeden z nich tě přesvědčí. Kdyby zeměkouli opravdu takový pád hrozil, došlo by ke konečné katastrofě velmi rychle a my bychom už byli našemu středu přitažlivosti mnohem blíž. Kdyby to byl pád, musela by být náhle zrušena tangenciální rychlost, která spolu se sluneční přitažlivostí pudí planety k pohybu po eliptických dráhách. V takovém případě by země dopadla na Slunce za čtyřiašedesát a půl dne." „A co z toho vyvozujete?" zeptal se kapitán Servadac.
„Že k pádu nedojde," odpověděl poručík Prokop. „Vždyť dráha Země je už měsíc změněna, a přece zeměkoule dosud nepřekročila dráhu Venuše. Přiblížila se za tu dobu ke Slunci jen o padesát milionů kilometrů z oněch sto padesáti milionů, které měří průvodič Země. Máme proto právo tvrdit, že nám žádný pád nehrozí. A to je okolnost velmi šťastná. Já jsem ostatně přesvědčen, že se už počínáme od Slunce vzdalovat, protože teplota postupně klesá a na ostrově Gurbi už není větší, než byla v Alžírsku, leží-li Alžírsko dosud na šestatřicáté rovnoběžce." „Máte jistě se svými vývody pravdu, pane poručíku," řekl kapitán Servadac.
„Ne, Země se opravdu neřítí ke Slunci, ale obíhá kolem něho." „Stejně je však jasné i to," pokračoval poručík Prokop, „že v důsledku katastrofy, jejíž příčinu hledáme, bylo Středozemní moře i s africkým pobřežím přeneseno do rovníkového pásma." „Je-li vůbec ještě nějaké africké pobřeží," řekl kapitán Servadac.
„A nějaké Středozemní moře," dodal hrabě Timašev.
Tolik otázek čekalo na rozluštění! Zatím se však zdálo, že Země se teď od Slunce zvolna vzdaluje a že se jejího pádu na povrch přitahujícího ji tělesa nemusí nikdo bát.
Ale co zbylo z afrického kontinentu, jehož stopy goeleta marně hledala?
Za čtyřiadvacet hodin po vyplutí od ostrova měla už Dobryna minout místa, kde přece musela stát na afrických březích města Ténes, Cherchel, Koleah a Sidi-Ferrú. Ale v zorném poli dalekohledů se neobjevilo ani jedno z nich. Moře se donekonečna šířilo i tam, kde už měla vlny zarážet pevnina.
Poručík Prokop se však nemohl mýlit ve směru, který Dobryně určil. Z údajů buzoly, z poměrně trvalého směru větru, z rychlosti goelety měřené rychloměrem a z délky plavby vykonané toho dne, 2. února, mohl vyvodit, že se nachází na 36° 47' severní šířky a na 0° 44' východní délky, to znamená na místě, kde mělo být hlavní město Alžírska.
Ale Alžír stejně jako Ténes, Cherchel, Koleah a Sidi-Ferrú zmizel v zemských hlubinách.
Kapitán Servadac se zamračeně a se stisknutými zuby díval na nesmírné moře, které se táhlo bez hranic za obzor. Hlavou mu probíhaly vzpomínky na celý dosavadní život. Srdce mu divoce bušilo. V Alžíru, kde několik let žil, viděl v duchu své kamarády a přátele, kteří už neexistovali. Jeho myšlenky se pak obrátily k rodné Francii. Napadlo mu, zda hrozná katastrofa nezasáhla svou prudkostí až tam. Pak se pokoušel zahlédnout v hluboké vodě nějaké známky potopeného města.
„Ne!" vykřikl. „Taková katastrofa není možná! Takhle přece nemůže zmizet celé město! Zbyly by po něm aspoň nějaké trosky! Nad hladinu by vyčnívaly nejvyšší hory! Z Casbahu a z Císařské pevnosti, postavených padesát metrů vysoko, by zůstala aspoň část nad vodou! A jestliže se do zemských útrob nepropadla celá Mrika, museli bychom nějaké zbytky najít!" Bylo opravdu nesmírně divné, že na mořské hladině neplavala jediná troska, ani jeden zlomený strom, jehož větve by se přece musely dostat do proudu, že ani jediné prkno se nesmočilo v zálivu širokém dvacet kilometrů a otvírajícím se ještě před měsícem mezi mysem Matifu a mysem Pescade.
Ale i když se zrak zastavoval na mořské hladině, bylo snad možné propátrat moře sondami a pokusit se vytáhnout nějaké trosky měst tak podivně zmizelých.
Hrabě Timašev nechtěl, aby v duši kapitána Servadaka zůstala jediná pochybnost, a proto dal příkaz spustit sondy. Olověné zátěže byly natřeny lojem a spuštěny ke dnu.
K velkému překvapení všech, zejména poručíka Prokopa, ukázaly sondy skoro všude stejnou hloubku, pouhých sedm až devět metrů pod hladinou. Sondy byly spouštěny v širokém okruhu plné dvě hodiny, ale nikde neukázaly takovou hloubku, v jaké by zmizel amfiteatrálně postavený Alžír. Mělo se z toho snad vyvodit, že vody srovnaly po katastrofě alžírské hlavní město do roviny?
To nebylo pravděpodobné.
A mořské dno netvořily ani skály, ani písek, ani ulity a lastury. Olovnice vytáhla jen jakýsi kovový prach s pozoruhodně zlatým leskem. Ale jeho složení nedokázal nikdo určit. Bezesporu to však nebyla hmota, jakou sondy vynášely obvykle ze dna Středozemního moře.
„Vidíte, pane poručíku?" řekl Hector Servadac.
„Jsme od alžírského pobřeží mnohem dál, než jste předpokládal."
„Kdybychom byli dál," namítl poručík Prokop a potřásl hlavou, „neměli bychom pod sebou hloubku šesti metru, ale

dvou nebo tří set!“
„A to znamená?“ tázal se hrabě Timašev.
„Nevím, co si o tom myslet.“
„Pane hrabě,“ řekl kapitán Servadac, „snažně vás prosím, plujme k jihu a podívejme se, nenajdeme-li tam to, co hledáme tady.“ Hrabě Timašev se poradil s poručíkem Prokopem. Protože počasí bylo příznivé, dohodli se, že Dobryna popluje ještě šestatřicet hodin k jihu.
Hector Servadac svému hostiteli poděkoval a kormidelník dostal příkaz k další plavbě.
Po celých šestatřicet hodin, tj. až do 4. února, byla tato část moře zkoumána s největší pozorností. Plavci se nespokojovali jen sondováním podezřelých vod, které i tady měly ploché dno v hloubce šesti až osmi metru. Rozrývali dno železnými drapáky, které však nikde nenarazily na uvolněný kámen, na úlomek kovu nebo na kus zlomeného trámu. Nevytáhli jimi dokonce ani jedinou rostlinu, jediného živočicha z těch, kteří obvykle oživují mořské dno. Jakým to dnem tu bylo nahrazeno staré dno Středozemního moře?
Dobryna doplula až na šestatřicátou rovnoběžku severní šířky. Podle zákresu pevniny v námořních mapách bylo jasné, že loď pluje v místech, kde se dříve rozprostíral Sahel, horský masiv oddělující hory Buzareahu. A tento vrchol by se přece musel i po zaplavení okolního kraje objevit nad hladinou jako ostrůvek!
Dobryna plula až za bývalou největší sahelskou osadu Dueru a dále za Bufarik, město se širokými ulicemi ve stínu platanů, plula až za Blidu, z níž nezahlédla ani pevnost čnějící nad Ued-el-Kebírem do výše čtyř set metru.
Poručík Prokop se už bál plout po tomto neznámém moři dál a chtěl se zas vrátit na sever nebo na východ, ale na naléhání kapitána Servadaka se pustila Dobryna přece jen dál k jihu.
Průzkum se prodloužil až k pohoří Muzaja s legendárními jeskyněmi, obývanými kdysi Kabyly, kteří tam vysadili rohovníky, limby a duby všech druhů; dnes tu však žijí jen lvi, šakali a hyeny. Nejvyšší vrchol, tyčící se ještě před šesti týdny mezi Bu-Rumi a Šifou, musel se potopit do pozoruhodné hloubky, protože byl přes tisíc šest set metrů vysoký. Teď nebylo vidět nic ani tady, ani na obzoru, kde se moře pojilo s oblohou.
Plavci se nakonec museli vrátit na sever. Dobryna se otočila zpět a octla se zas ve starých vodách Středozemního moře, aniž našla jedinou stopu toho, co bývalo kdysi alžírskou provincií.

KAPITOLA XI
v níž kapitán Servadac objevuje katastrofou ušetřený ostrůvek, který však je jen hrobkou

O náhlém zatopení velké části alžírské provincie nemohl teď už nikdo pochybovat. Bylo to víc než pouhé zmizení pevniny pod vodou. Zdálo se, že zemské nitro se rozevřelo a zase zavřelo, aby celý ten kraj pohltilo. Vždyť i skalnaté horské masivy se propadly bez nejmenší stopy a písečné mořské dno bylo nahrazeno novým, složeným z hmoty neznámého původu.
A příčiny této katastrofy mořeplavcům na Dobryně stále unikaly. Teď šlo o to, zjistit její rozsah.
Po vážných poradách se dohodli, že goeleta bude pokračovat v plavbě nekonečným mořem na východ podle linie vyznačené kdysi pobřežím africké pevniny.
Plavba probíhala bez větších potíží. Museli také využít výhod pěkného počasí a příznivého větru.
Ale při této plavbě podle bývalého pobřeží od mysu Matifu až k tuniské hranici nespatřili žádnou stopu. Zmizelo přímořské, kruhovitě postavené město Dill1is, na obzoru se neobjevil ani náznak pohoří Džirdžira, jehož nejvyšší vrchol se zdvihal do výše dvou tisíc tří set metrů, zmizelo město Ajn al-Kabíra, zmizely strmé svahy Guráje i hory Adrar a Didžela, zmizelo pohoří Malá Kabylie a starověký Triton, masiv,jehož sedm vrcholků dosahovalo největší výšky tisíc sto metrů.
Zmizelo Collo, starý přístav města Constantine, zmizela Storra, moderní přístav města Phillippeville, zmizela Anába, ležící nad zálivem širokým čtyřicet kilometrů. Neviděli tu nic, ani mys Garde, ani Růžový mys, ani horskou skupinu Edugh, ani písečné přesypy na pobřeží, ani Mafrag a Kállu, proslavené svými korálovými výrobky. I když byla už stokrát spuštěna na dno sonda, nevytáhla ani jediný živočišný nebo rostlinný druh středomořských vod.
Hrabě Timašev se tehdy rozhodl sledovat rovnoběžku bývalých tuniských břehů až k Bílému mysu, 9. až k nejsevernějšímu cípu Afriky. Snad právě v moři sevřeném mezi africkými a sicilskými břehy najdou nějaký zvláštní znak, který hledali.
Dobryna se proto držela směru sedmatřicáté rovnoběžky a 7. února přeplula sedmý stupeň východní délky.
A proč se hrabě Timašev po poradě s kapitánem Servadakem a poručíkem Prokopem rozhodl pokračovat v průzkumu směrem na východ?
V oné době už bylo díky francouzskému vlivu vytvořeno nové saharské moře, ač se lidé tomuto projektu dlouho bránili. Tento obrovský podnik, prosté obnovení rozsáhlé vodní nádrže za Tritonem, kde kdysi ztroskotaly lodi řeckých Argonautů, velmi výhodně změnil podnební poměry kraje a zajistil Francii monopol na všechny obchody Evropy se Súdánem. (Autor zde poukazuje na svůj fantastický román Zatopená Sahara.) Naši mořeplavci si teď chtěli ověřit, jaký vliv mělo obnovené antické moře na nový řád věcí.
Na čtyřiatřicáté rovnoběžce při Gábeském zálivu odváděl nyní široký kanál vody Středozemního moře do rozsáhlé prolákliny se solnými jezery Kebírem, Gharsou a dalšími. Šíje táhnoucí se šestadvacet kilometrů severně od Gábesu v místech, kde se kdysi rozléval Tritonský záliv, byla proražena a vody vnikly do své staré nádrže, z níž se už dávno pro nedostatek přítoků v libyjském slunci vypařily.
Nedošlo právě na tomto místě, kde byl prokopán kanál, ke zlomu, který způsobil, že část africké pevniny zmizela?
Nesetká se Dobryna na čtyřiatřicáté rovnoběžce s tripolskými břehy, které v tomto případě musely utvořit překážku,

přes niž se ona katastrofa nedostala?
Poručík Prokop docela správně podotkl:
„Jestliže i tam uvidíme jen moře táhnoucí se bez hranic k jihu, nezbude nám než se vrátit a hledat řešení této záhady, tady nerozluštitelné, u evropských břehů.“ Dobryna nešetřila uhlím a pokračovala plnou parou v plavbě k Bílému mysu.
Cestou nenašla ani Černý mys, ani mys Serrát. Když se dostala k Banzartu, čarovnému orientálnímu městu, nespatřila ani jezero ležící za vjezdem do přístavu, ani hrobky stíněné nádhernými palmami. Sonda spuštěná v průhledné vodě narazila jen na ploché, holé dno jako všude ve středomořských vodách.
Bílý mys, správněji řečeno místo, kde mys ještě před šesti týdny vybíhal do moře, obepluli 7. února. Goeleta pak rozrážela přídí vody, které kdysi musely být vodami Tuniského zálivu. Ale z tohoto krásného zálivu tu nezůstalo nic, ani kruhovitě postavené město, ani pevnost Arsenal, ani la Goulette, ani dva vrcholy hory Bú-Kurnejn. I mys Bon, výběžek africké pevniny k Sicílii, byl stržen s ostatní pevninou do zemského nitra.
Před těmito podivnými událostmi vystupovalo zde dno Středozemního moře velmi ostrým hřebenem ve tvaru oslího hřbetu. Kostra země se tu zdvihala jakousi páteří zahrazující Tuniský průliv tak, že v něm bylo jen sedmnáct metrů vody.
Zato po obou stranách hřebenu byla hloubka sto osmdesát metrů. Možná že v dávných geologických dobách byl mys Bon spojen s mysem Furinou na sicilském pobřeží jako kdysi Ceuta s Gibraltarem.
Poručík Prokop znal jako námořník Středozemní moře až do nejmenších podrobností a musel o této zvláštnosti vědět. Teď měl příležitost zjistit, zda se dno mezi Mrikou a Sicílií změnilo, nebo zda podmořský hřeben v Tuniském průlivu ještě existuje.
Hrabě Timašev, kapitán Servadac a poručík Prokop se zúčastnili sondování všichni tři.
Námořník stojící na vzpěře předního čelenu na rozkaz spustil sondu.
„Kolik?“ zeptal se poručík Prokop.
„Sedm metrů.“
„A dno?“
„Ploché.“ Teď museli zjistit, jaká je hloubka po obou stranách podmořského hřebenu.
Dobryna se přesunula postupně kilometr vpravo a vlevo a provedla měření obou částí dna.
Všude stále jen sedm metrů! A dno pořád ploché. Výsledky měření stejné.
Hřeben mezi mysem Bonem a mysem Furinou neexistoval. Bylo jasné, že katastrofa vyrovnala dno celého Středozemního moře. A co se povahy dna týče, všude nacházeli jen onen kovový prach neznámého složení. Nikde žádné houby, sasanky, lilijce, průsvitné medúzy, vodní rostliny a lastury, jimiž byly kdysi podmořské skály přímo posety.
Dobryna se obrátila a zamířila přídí k jihu, aby pokračovala v průzkumu.
Mezi podivnostmi této plavby nutno uvést i to, že moře bylo stále pusté. Na hladině nespatřili plavci jedinou loď, k níž by mohla posádka goelety zamířit a zeptat se na zprávy z Evropy. Dobryna plula těmito opuštěnými vodami zřejmě sama. Všichni to osamění cítili a ptali se, není-li teď jejich goeleta jediným obydleným bodem na celé zeměkouli, novou Noemovou archou s jedinými tvory, kteří katastrofu přežili, s jedinými živými bytostmi na světě!
Dne 9. února plula Dobryna přesně nad městem Didonem, dřívější Byrsou, zničenou dnes důkladněji než kdysi punské Kartágo Scipionem Aemilianem a římské Kartágo Hassanem Gassanidem.
Toho večera v okamžiku, kdy slunce zmizelo pod východním obzorem, stál kapitán Servadac opřen o lodní štít, ponořen do hlubokých myšlenek. Jeho zrak těkal volně po obloze, kde jiskřilo mezi letícími mraky několik hvězd, a po moři, jehož dlouhé vlny se ve slábnoucím větru počaly uklidňovat.
Když se přes příď goelety zahleděl k jižnímu obzoru, zpozoroval náhle jakýsi světelný záblesk. Zprvu si myslel, že se stal obětí zrakového klamu, a zadíval se tam proto soustředěněji.
Vzdálené světlo se však objevilo znova a také námořník, kterého kapitán zavolal, viděl je zcela zřetelně.
Okamžitě na to upozornil hraběte Timaševa a poručíka Prokopa.
„Že by to byla země?“ ptal se kapitán Servadac.
„Není to spíš loď s pozičními světly?“ zapochyboval hrabě Timašev.
„Za hodinu uvidíme, na čem jsme,“ prohlásil kapitán Servadac.
„Pane kapitáne, dozvíme se to až zítra,“ vznesl námitku poručík Prokop.
„Ty k tomu světlu nezamíříš?“ podivil se hrabě Timašev.
„Ne, otče. Chci zůstat na místě s malými plachtami a počkat do rána. je-li tam nějaký břeh, nerad bych se pouštěl k neznámému pobřeží v noci.“ Hrabě k tomu přikývl a Dobryna seřídila plachty jen natolik, aby plula zvolna.
Brzy zahalila celé moře tma.
Šestihodinová noc není dlouhá, ale tahle trvala zdánlivě celé století. Kapitán Servadac vůbec neopustil palubu. Neustále se bál, že slabé světélko znenadání zhasne. To však zářilo ve tmě dál jako slabý oheň na hranici dohledu.
„A je pořád na stejném místě,“ upozornil poručík Prokop. „Můžeme z toho s velkou pravděpodobností soudit, že před námi je v dohledu země, a ne loď.“ Za východu slunce zamířily všechny lodní dalekohledy k bodu, který po celou noc svítil. jeho světlo v prvních slunečních paprscích zaniklo, ale na jeho místě se jedenáct kilometrů před Dobrynou objevilo jakési podivně tvarované skalisko.
Vypadalo jako osamělý ostrůvek na pustém moři.
„Je to jen skalisko,“ řekl hrabě Timašev, „nebo spíš vrchol potopené hory.“ Přesto si museli skalisko prohlédnout, protože to byl nebezpečný útes, před nímž se budou muset mít lodi v budoucnosti na pozoru. Příď proto zamířila k ostrůvku a Dobryna se za tři čtvrtě hodiny octla několik set metrů od něho.

Ostrůvek byl jen holý, ohlazený a strmý pahorek, zdvihající se sotva čtrnáct metrů nad mořskou hladinu. jeho břehy nevroubila žádná skaliska, což svědčilo o tom, že se vlivem nevysvětlitelného působení ponořil až na nový základ, který ho teď udržoval v této výši nad mořem.
„Ale vždyť na tom ostrůvku stojí nějaké stavení!“ zvolal kapitán Servadac, který s dalekohledem u očí nepřestával prohlížet všechny výčnělky ostrůvku.
„Je tam možná i nějaký člověk!“ Na tuto kapitánovu domněnku odpověděl poručík Prokop významným zavrtěním hlavou. Ostrůvek byl zřejmě opuštěný. Výstřel z děla goelety skutečně nikoho nevylákal na břeh.
Bylo však pravda, že na horní části ostrůvku stála nějaká kamenná stavba.
Svým slohem připomínala arabské hrobky.
Okamžitě byl spuštěn člun. Kapitán Servadac, hrabě Timašev a poručík Prokop do něho vsedli a čtyři námořníci s nimi rychle odpluli. Za několik minut vystoupili na břeh, a aniž ztráceli čas, vystoupili po příkrém svahu ostrůvku až k hrobce.
Tam je napřed zastavila kamenná zeď sestavená ze starých antických památek, z nádob, ze sloupů, soch a pomníků, spojených bez ladu a skladu a bez ohledu na nějaký umělecký řád.
Hrabě Timašev a jeho dva druhové napřed zeď obešli a octli se před úzkou otevřenou brankou, kterou ihned prošli.
Druhé, také otevřené dveře jim dovolily vstoupit do hrobky. Její zdi byly zbudovány v arabském slohu, ale výzdoba neměla žádnou uměleckou hodnotu.
Uprostřed jediné místnosti hrobky stál zcela prostý náhrobek. Nad ním zářila obrovská stříbrná lampa s několika litry oleje, v němž plaval dlouhý hořící knot.
Právě světlo této lampy zahlédl v noci kapitán Servadac.
Hrobka byla pustá a prázdná. Její strážce - byl-li v ní kdy nějaký - utekl patrně ve chvíli katastrofy. Pak se tam usadilo jen pár kormoránů. I tito divocí ptáci však při vstupu cizinců odlétli honem k jihu.
Na rohu náhrobku ležela stará modlitební kniha. Byla psaná francouzsky a rozevřená u modliteb předepsaných ke dni 25. srpna.
Kapitánu Servadakovi rázem svitlo: místo ve Středozemním moři, kde stál tento ostrůvek, na něm hrobka, nyní osamělá uprostřed moře, stránka, kde čtenář dočetl, to vše mu ukázalo, kde se se svými společníky octl.
„Hrob svatého Ludvíka, pánové!“ řekl.
Bylo to opravdu místo, kam přišel francouzský král zemřít. Už šest set let se tu francouzské ruce o tento hrob staraly se zbožnou úctou.
Kapitán Servadac se před starým hrobem poklonil a oba jeho přátelé uctivě následovali jeho příkladu.
Lampa nad světcovým hrobem byla teď snad jediným majákem, který osvětloval vlny Středozemního moře - leč i ten měl brzy zhasnout.
Tři přátelé pak vyšli z hrobky a opustili pusté skalisko. Člun je dopravil na palubu Dobryny a loď zamířila přídí opět k jihu. Zanedlouho ztratila z dohledu hrobku krále Ludvíka IX., jediný bod tuniského kraje, který nevysvětlitelná katastrofa ušetřila.

KAPITOLA XII
v níž poručík Prokop jedná napřed jako námořník,
a pak se vzdá vůli osudu

Vyplašení kormoráni odletěli z hrobky k jihu. Tento směr prozrazoval, že na jihu je nějaká vzdálená země. K této naději se upnuli všichni cestující na Dobryně.
Za několik hodin po opuštění ostrůvku plula goeleta v nových vodách, jejichž mělké dno teď pokrývalo celý poloostrov Dakhul, oddělující kdysi Tuniský záliv od zálivu H'Amamatu.
O dva dny později dosáhla Dobryna po marném hledání sahelského pobřeží v Tunisu čtyřiatřicáté rovnoběžky, která měla v těchto místech procházet Gábeským zálivem.
Ze zátoky, v níž před šesti týdny začínal kanál saharského moře, nezůstalo však vůbec nic. Mořská hladina se ztrácela v nedozírnu na západě.
A přece se toho dne, 11. února, ozval výkřik: „Země!“ Tam, kde zeměpisně nemělo být z ráhnoví goelety nic vidět, objevilo se pobřeží.
To opravdu nemohly být tripolské břehy, které jsou nízké, písečné a na velkou vzdálenost nepostřehnutelné. Měly ostatně ležet o dobré dva stupně jižněji.
Nová země byla velmi hornatá, táhla se široko k západu i k východu a uzavírala celý jižní obzor. Vlevo rozdělovala Gábeský záliv ve dvě části a zakrývala pohled k ostrovu Džerba, který leží na samém konci zálivu.
Mořeplavci zanesli tuto zemi pečlivě do lodních map. Mohli usoudit, že saharské moře bylo vynořenou pevninou částečně zaplněno.
Kapitán Servadac k tomu podotkl:
„Až dosud jsme brázdili Středozemní moře v místech, kde byla kdysi pevnina.
A teď nacházíme pevninu tam, kde by mělo být Středozemní moře!“ „Ale nevidíme tady jedinou maltskou loď, jediný tuniský trojstěžník, které zde obvykle proplouvají,“ dodal poručík Prokop.
„Teď se musíme rozhodnout, máme-li plout na východ, nebo na západ,“ řekl hrabě Timašev.
„Souhlasíte-li s tím, pane hrabě, poplujeme na západ,“ řekl živě francouzský důstojník. „Chtěl bych alespoň vědět, zůstalo-li za Cheliffem něco z naší africké kolonie. Můžeme vzít cestou na palubu mého sluhu z ostrova Gurbi a plout k Gibraltaru, kde se snad něco dovíme o Evropě.“

„Kapitáne Servadaku," odpověděl hrabě Timašev se svou obvyklou zdrženlivostí, „goeleta je vám plně k službám. Prokope, vydej potřebné rozkazy!" „Musím tě na něco upozornit, otče," řekl po krátkém přemýšlení Prokop.
„Mluv!"
„Vane západní vítr a neustále sílí," pokračoval Prokop.
„Jen s párou bychom snad mohli plout proti němu, ale s velkými obtížemi. Plavbou na východ by však goeleta s párou i pod plachtami dosáhla v několika dnech egyptských břehů a tam bychom se buď v Alexandrii, nebo na jiném místě dověděli to, co bychom se mohli dovědět na Gibraltaru."
„Slyšíte, pane kapitáne?" obrátil se hrabě Timašev k Hectoru Servadakovi.
. Ten přes svou touhu dostat se blíž k oranské provincii a sejít se zase s Ben Zufem uznal poručíkovu připomínku za velmi správnou. Západní vítr sílil a Dobryna v boji s ním nemohla plout příliš rychle. S větrem v zádech se však dostane rychle k egyptským břehům.
Proto byla příď stočena k východu. Hrozilo jim, že se vítr změní ve vichřici.
Naštěstí se dlouhé vlny valily stejným směrem jako goeleta a loď nezaplavovaly.
Plavci zjistili, že teplota v posledních čtrnácti dnech značně poklesla a dosahovala v průměru jen sedmnácti až dvaceti stupňů nad nulou. Tento postupný pokles byl jen přirozeným důsledkem vzdalování zeměkoule od Slunce po nové dráze. Nikdo o tom nemohl pochybovat. Země se přiblížila ke středu své oběžné dráhy až za dráhu Venuše a nyní se postupně vzdalovala. Stále však byla mnohem dál než kdykoli jindy v odsluní. Zdálo se, že 1. února se vrátila do vzdálenosti sto padesáti milionů kilometrů, v níž byla 1. ledna, a od té doby že tato vzdálenost o třetinu vzrostla. Vyplývalo to nejen z poklesu teploty, ale i z velikosti slunečního kotouče, který opisoval značně zkrácený oblouk. Ve stejném zkrácení by se byl jevil pozorovatelovu oku z Marsu. Dalo se z toho soudit, že nová dráha, po níž měla Země obíhat hvězdným prostorem, má tvar protáhlé elipsy.
Těmito kosmickými jevy se však plavci na Dobryně tehdy nezabývali. Nezajímali se o změněný pohyb zeměkoule prostorem, nýbrž jedině o změny vyvolané jím na zemském povrchu, o změny, jejichž závažnost jim stále unikala.
Goeleta teď sledovala ve vzdálenosti tří kilometrů nové pobřeží, u něhož by byla každá loď nevyhnutelně ztracena. Pobřeží nové pevniny neposkytovalo skutečně nikde útočiště. Úpatí břehů, do nichž divoce bily vlny ze širého moře, bylo nesmírně strmé a tyčilo se do výše šedesáti až devadesáti metrů. Bylo hladké jako hradební zeď a nemělo nikde jediný výstupek, na němž by noha mohla najít oporu. A nad ním se zvedal lesk hrotů, obelisků a jehlanů. Vypadaly jako obrovské shluky krystalů až tři sta metrů dlouhých.
Ale největší podivnost tohoto gigantického seskupení tkvěla v něčem jiném.
Mořeplavce z Dobryny nejvíc udivilo, že všechno tu vypadalo „jako nové". Povětrnostní vlivy zřejmě dosud neporušily ani linie hran krystalů, ani přesnost jejich tvarů, ani barvy jejich hmoty. Skály se rýsovaly proti nebi s neuvěřitelnou jasností.
Všechny části seskupení byly jiskřivě lesklé, jako by byly právě vyšly z tavičovy formy. Jejich kovový lesk se zlatým jiskřením připomínal pyrit. Naskytla se otázka, zda celý ten masiv není složen z jednoho kovu, podobného onomu, jehož podmořský prach vynesly sondy, a zda nevystoupil nad hladinu působením sopečných sil.
K prvnímu pozorování se připojilo i další. Obyčejně na všech místech zemského povrchu jsou i nejholejší skály zbrázděny stružkami vody, sražené z par na povrchu skal a stékající podle různých sklonů dolů. Proto nikde nenajdeme pobřežní skály tak pusté, aby na nich nerostly nějaké skalní rostliny, aby se na nich nezachytilo několik trsů skrovných křovisek. Zde však nebylo nic, ani nejmenší křišťálově čistá stružka, ani kousek zeleně. A jediný pták neoživoval tento drsný kraj. Nic živého, nic pohyblivého, nic z říše rostlinné ani živočišné.
Posádka Dobryny se proto nijak nedivila, že mořští ptáci, albatrosi, rackové a rybáci, spolu se skalními holuby hledali útočiště na goeletě. Ani výstřel z pušky nedokázal zahnat tyto opeřence, kteří dnem i nocí zůstávali sedět v ráhnoví. Když jim lodníci hodili na palubu trochu potravy, ihned se na ni vrhli a po zuřivé rvačce ji hltavě spolykali. Při pohledu na vyhladovělé ptáky musel být každý přesvědčen, že v těchto vodách není jediné místo, kde by si tato zvířata mohla sehnat trochu obživy. A rozhodně ne na tomto pobřeží, kde zřejmě chybělo rostlinstvo i voda.
Podle těchto podivných břehů plula Dobryna několik dní. Pobřeží často měnilo tvar a pak se v délce mnoha kilometrů táhlo souvislým, ostrým a hladkým, jakoby seříznutým hřebenem. Potom se zas objevila fantastická spleť nahlučených hranolů. Ale na pobřeží pod patou stěn se nikde netáhla písečná nebo štěrková pláž.
A nikde žádná pásma skalních útesů, jaká obyčejně lemují břehy nehlubokých vod. Jen tu a tam se objevila úzká zátoka. Nikde však jediné místo, kde by si mohla loď doplnit zásoby vody. Všude se táhly jen široké, do tří stran otevřené nové zálivy.
Dobryna plula podle těchto břehů asi čtyři sta kilometrů, když byla náhle zastavena prudkým ohybem pobřeží. Poručík Prokop, který neustále zakresloval novou pevninu do map, zjistil, že břeh se tu stáčí od jihu k severu. Bylo tu tedy Středozemní moře skoro na dvacátém poledníku uzavřeno? Táhla se snad tato přehrada až k Sicílii a k Itálii? To se brzy dozvědí. A je-li tomu tak, pak je rozlehlé moře omývající břehy Evropy, Mriky a Asie o polovinu menší.
Plavci chtěli stůj co stůj prozkoumat všechny části nového pobřeží, a tak zamířili přídí k severu a pluli přímo k evropským zemím. Po plavbě několika set kilometrů tímto směrem se museli dostat k Maltě, jestliže byl ovšem katastrofou ušetřen tento starý ostrov, který postupně vlastnili Féničané, Kartáginci, Sicilané, Římané, Vandalové, Řekové, Arabové a maltézští rytíři.
Nestalo se to však, a když plavci 14. února spustili sondu na místě, kde kdysi ležela Malta, vytáhli zase jen kovový prach neznámého složení, skrytý pod vodami Středozemního moře.
„Ta spoušť sahá tedy daleko od africké pevniny," řekl hrabě Timašev.
„Ano," odpověděl poručík Prokop, „a nemůžeme vůbec určit hranice strašné katastrofy! Jaké máš teď plány, otče? Ke které části Evropy má Dobryna zamířit?"

„K Sicílii, k Itálii, k Francii!“ zvolal kapitán Servadac. „Tam, kde se budeme konečně moci dovědět…“
„Jestliže ovšem jediní lidé, kteří to přežili, nejsou na palubě Dobryny,“ odpověděl vážně hrabě Timašev.
Kapitán Servadac neřekl ani slovo, protože v této smutné představě se shodoval s hrabětem Timaševem. Loď však přesto změnila směr a přeplula místo, kde se protínaly rovnoběžka a poledník zmizelého ostrova.
Břeh se táhl stále k severu a znemožňoval jakékoli spojení se zálivem Sydrou, dřívější Velkou Syrtou, táhnoucí se kdysi k egyptským břehům. Bylo taky jasné, že ani v severních vodách se nelze dostat k řeckým břehům a do přístavů turecké říše. Proto se též nemohli dostat mezi řecké ostrovy a Dardanelami do Marmarského moře, Bosporem do Černého moře a přistát u jižního pobřeží Ruska.
I kdyby byla měla goeleta tu plavbu vykonat, byla by se musela pustit jinou cestou, na západ, aby se dostala k severním břehům Středozemního moře.
Pokusila se o to 16. února. Ale zdálo se, že se proti ní spikly všechny živly. Vítr a vlny spojily své úsilí, aby jí bránily v cestě. Zdvihla se prudká bouře, v níž se loď o pouhých dvou stech tunách držela na vodě jen velice nesnadno. Nebezpečí se zvýšilo tím, že vanul boční vítr.
Poručík Prokop byl velmi zneklidněn. Musel stáhnout všechny plachty a velké stožáry položit. Ale pak byl odkázán jen na svůj stroj, s nímž proti nečasu bojovat nemohl. Obrovské vlnění zdvihalo goeletu až třicet metrů vysoko a stejně hluboko ji zas sráželo do propasti mezi vlnami. Šroub se nejčastěji otáčel naprázdno, nezavrtával se do vody a ztrácel tak všechnu výkonnost. Ačkoli přehřátá pára dosáhla maximálního tlaku, Dobryna před vichřicí ustupovala.
V kterém přístavu by teď mohla hledat útočiště? Nedostupný břeh jí nenabízel ani jediný. Měl se snad poručík Prokop rozhodnout pro krajní řešení a najet na břeh? Uvažovalo tom. Ale co by si trosečníci počali, i kdyby dokázali vystoupit na strmé pobřežní stěny? Jaké možnosti obživy by měli na zemi tak zoufale pusté?
Kde by si doplnili své vyčerpané zásoby? Mohli doufat, že za nedostupnou hradbou zůstala ušetřena aspoň část bývalé pevniny?
Dobryna se pokoušela bojovat s bouří. Odvážná a oddaná posádka ji řídila s největší chladnokrevností. Všichni námořníci důvěřovali v obratnost svých velitelů i v pevnost lodi a ani na okamžik neochabli. Stroj však byl tak přetížen, že kotel mohl každou chvíli vybuchnout. Goeleta ostatně už účinek svého šroubu nepociťovala a byla hnána bezmocně k pobřeží. Vždyť neměla ani jednu plachtu a námořníci nemohli napnout ani tu nejmenší, protože by ji vichr okamžitě rozerval.
Celá posádka byla na palubě. Všichni si uvědomovali zoufalou situaci, do níž je bouře přivedla. Země byla asi deset kilometrů po větru a Dobryna se k ní řítila rychlostí, kterou nebylo možné změřit.
„Otče,“ řekl poručík Prokop hraběti Timaševovi, „lidské síly mají své hranice.
Proudu, který nás teď unáší, nemohu už čelit!“
„Udělal jsi vše, co může námořník udělat?“ zeptal se hrabě Timašev, jehož tvář neprozrazovala nejmenší vzrušení.
„Všechno,“ odpověděl poručík Prokop.
„Ale za hodinu bude naše goeleta vržena na pobřeží.“
„Do té doby se ještě můžeme zachránit,“ odpověděl hrabě Timašev tak, aby ho všichni slyšeli.
„Nezachráníme se, jestliže se pevnina nerozevře, aby umožnila Dobryně proplout.“
„Uvidíme!“ odpověděl hrabě Timašev.
Když poručík Prokop viděl marnost snahy vzdálit se od země, zařídil vše tak, aby přirazil ke břehu za podmínek co nejpříznivějších. Nezapomněl ani na to, aby trosečníci - uniknou-li někteří z nich rozbouřenému moři - měli pro první dny na nové pevnině nějaké zásoby. Dal vynést na palubu bedny s potravinami a nádrže s pitnou vodou. Přivázal je k prázdným sudům, aby se po rozbití lodi udržely na hladině. Učinil zkrátka všechna opatření, jaká námořník může učinit.
Na záchranu goelety neměl už opravdu žádnou naději. V této obrovské pobřežní hradbě nebyla žádná zátoka, žádné ústí řeky, kam by se ohrožená loď uchýlila. Dobryna mohla být zachráněna, jen kdyby ji náhlý poryv větru vrhl zpět do moře, nebo kdyby se pobřeží podle slov poručíka Prokopa zázrakem otevřelo, aby lodi umožnilo proplout.
Vítr se však nezměnil a neměl se změnit.
Goeleta byla už jen dva kilometry od břehu. Plavci viděli, jak před nimi postupně vyrůstá obrovská stěna. Optickým klamem se jim zdálo, že se břeh řítí na goeletu, aby ji rozdrtil. V několika vteřinách byla Dobryna jen několik set metrů od břehu. Všichni na palubě byli přesvědčeni, že nadešla jejich poslední hodina.
„Sbohem, pane hrabě,“ řekl kapitán Servadac a podal svému společníkovi ruku.
„Sbohem, pane kapitáne,“ odvětil hrabě a ukázal na nebe.
V tomto okamžiku zdvihla Dobrynu obrovská vlna a vrhla ji proti stěně.
Náhle se ozval hlas:
„Rychle, chlapci, rychle! Napněte hlavní plachtu! Napněte i přední plachtu!
A kormidlo doprava!“ Tyto rozkazy vydal poručík Prokop stojící na přídi Dobryny. Ač je posádka vůbec nečekala, rychle je provedla, zatímco poručík Prokop přeběhl na záď a chopil se sám kormidelního kola.
Co poručík vlastně chtěl? Stočit goeletu tak, aby narazila na břeh přídí?
„Pozor!“ vykřikl.
„Chopte se plachtových lan!“ V tom okamžiku zazněl výkřik… Nebyl to však výkřik hrůzy, který se tu vydral ze všech hrudí.
Mezi dvěma strmými pobřežními stěnami se právě objevila patnáct metrů široká průrva. Byla to úzká zátoka, ne-li průliv. Dobryna, řízená rukou poručíka Prokopa a hnaná větrem z moře, do ní vnikla. Možná však, že už z ní nikdy nevypluje.

KAPITOLA XIII
hovoří o plukovníkovi Murphym, o majoru Oliphantovi,

o desátníku Pimovi a o náboji, který zmizel za obzorem

„Vzal bych si vašeho střelce, jestli dovolíte," řekl plukovník Murphy, když se po dvoudenním rozmýšlení rozhodl konečně pro tento dlouho rozvažovaný tah.
„Dovolím vám to, protože tomu nemohu zabránit," odpověděl major Oliphant, pozorující zamyšleně šachovnici.
Tato scéna se odehrávala 17. února - podle starého kalendáře - a uplynul celý den, než major Oliphant odpověděl na tah plukovníka Murphyho.
Nutno říci, že tato šachová partie začala před čtyřmi měsíci a že oba soupeři udělali teprve dvacet tahů. Oba byli ostatně žáky slavného Philidora, který říkal, že v této hře není nikdo silný, nedovede-li hrát s pěšáky, jimž říkal „duše šachu".
Ani jeden pěšák nebyl taky až dosud obětován jen tak lehce.
To proto, že plukovník Henage Finch Murphy a major sir John Temple Oliphant neponechávali nikdy nic náhodě a za všech okolností jednali po zralé úvaze.
Plukovník Murphy a major Oliphant byli dva ctihodní důstojníci anglické armády, které osud spojil na této vzdálené stanici, kde si krátili dlouhou chvíli hrou v šachy. Oběma bylo čtyřicet let, oba byli statní, ryšaví, oba měli na tvářích nádherné módní licousy, v jejichž výkrojku se ztrácely dlouhé kníry. Byli stále v uniformě, neteční, velmi hrdí na svůj anglický původ a z vrozené pýchy nepřátelsky naladění vůči všemu neanglickému. Rádi říkali, že každý Anglosas je uhněten ze zvláštní hlíny, jejíž chemické složení se dosud nikomu nepodařilo určit. Byli to dva důstojničtí strašáci, ale z onoho druhu strašáků, jichž se ptáci bojí a kteří skvěle chrání svěřené jim pole. Angličané se cítí všude doma, i když je osud vyšle na tisíce mil daleko z vlasti. Jsou ochotni vše kolonizovat a určitě založí kolonii i na Měsíci - jakmile tam budou moci vztyčit anglickou vlajku.
Katastrofa, která tak podstatně změnila část zemského povrchu, proběhla zřejmě i tudy, ale nutno říci, že vůbec neudivila ani majora Oliphanta, ani plukovníka Murphyho, dva skutečně výlučné typy. Oba rázem osaměli s jedenácti muži na stanici, kde měli v okamžiku katastrofy hlídku. Z obrovské skály, kde ještě včera s nimi bylo ubytováno několik set důstojníků a vojáků, zůstal jen malý ostrůvek obklopený nesmírným mořem.
„Oh," řekl major pouze, „tohle už se dá nazvat mimořádnou okolností!"
„Opravdu mimořádnou," souhlasil prostě důstojník.
„Ale Anglie tady je."
„Vždycky."
„A její lodě pro nás přijedou."
„Určitě přijedou."
„Zůstaneme tedy na hlídce."
„Zůstaneme." Oba důstojníci se svými jedenácti muži by byli hlídku těžko opouštěli, i kdyby byli chtěli, protože tam měli jen jeden malý člun. Ze včerejších obyvatelů pevniny se stali náhle ostrovany, stejně jako jejich deset vojáků a sluha Kirke. Teď co nejpokojněji čekali, až jim nějaká loď přiveze zprávy z vlasti.
Obživa pro tyto statečné muže byla ostatně zajištěna. V podzemním skladišti měli zásoby pro třináct žaludků aspoň na deset let. A tam, kde je nasolené hovězí, pivo a brandy, je všechno „all right", jak říkají Angličané.
Oba důstojníci a jejich mužstvo sice zjistili všechny fyzické změny, ke kterým tu došlo, ale nijak se neznepokojovali ani záměnou východu se západem, ani zmenšením tíže na zemském povrchu, ani zkrácením dní a nocí, ani vychýlením osy otáčení, ani novou dráhou Země ve hvězdném prostoru. Plukovník a major jen postavili figurky poražené nárazem znovu na šachovnici a netečně pokračovali v nekonečné partii. Jejich střelci, jezdci a pěšáci byli sice teď lehčí a nestáli už na šachovnici tak pevně - především král a královna, které vystavovala častějším pádům jejich výška -, ale pánové Oliphant a Murphy svou slonovinovou armádu po určité úpravě nakonec zajistili.
Řekli jsme už, že ani těch deset vojáků uvězněných teď na ostrůvku se nezajímalo o kosmické jevy. Nutno však po pravdě říci, že jeden jev je přece jen podnítil ke dvěma dotazům.
Tři dny po katastrofě požádal desátník Pim jako mluvčí družstva o rozhovor s oběma důstojníky.
Jeho žádosti bylo vyhověno, a tak vstoupil s devíti vojáky do pokoje plukovníka Murphyho. Tam - ruku u čapky nasazené na pravé ucho a přidržované pod spodním rtem podbradkem, přísně upjat v červeném kabátci a s plandavými zelenými nohavicemi na nohou - čekal, až mu bude dovoleno promluvit.
Velitelé přerušili svou šachovou partii.
„Čeho si žádá desátník Pim?" zeptal se plukovník Murphy, když zvedl důstojně hlavu.
„Rád bych pana plukovníka na cosi upozornil: týká se to žoldu mužstva," odpověděl desátník Pim.
„A pana majora bych rád upozornil na něco, co se týká stravování."
„Nechť desátník Pim přednese své první upozornění!" vyzval jej plukovník Murphy se souhlasným gestem.
„Týká se to žoldu, pane plukovníku," řekl desátník Pim. „Nebude nám zkrácen žold o polovinu, když jsou teď dny o polovinu kratší?" Plukovník Murphy se nad nečekanou otázkou na chvíli zamyslel a několikerým pifikývnutím naznačil, že pokládá desátníkův dotaz za velmi případný. Pak se obrátil k majoru Oliphantovi, vyměnil si s ním pohled a řekl:
„Desátníku Pime, žold je počítán na dobu, která uplyne mezi dvěma východy slunce, bez ohledu na délku této doby. Proto zůstane žold stejný, jaký byl. Anglie je dost bohatá, aby mohla svým vojákům zaplatit." Dal tímto příjemným způsobem najevo, že anglická armáda a anglická sláva jsou jedno a totéž.
„Hurá!" zvolali všichni vojáci, aniž přitom zvýšili hlas víc, než kdyby řekli:
„Děkujeme!" Desátník Pim se pak obrátil k majoru Oliphantovi.
„Nechť desátník Pim přednese své druhé upozornění," řekl major s pohledem upřeným na svého podřízeného.
„Týká se to stravy, pane majore," hlásil desátník Pim. „Když teď dny trvají jen šest hodin, nebudeme dostávat pouze

dvě jídla místo čtyř?“ Major se zamyslel a pak kývl směrem k plukovníkovi. Znamenalo to, že vidí v desátníku Pimovi člověka se zdravým rozumem a se smyslem pro logiku.
„Desátníku,“ řekl, „fyzikální změny nemohou porušit vojenský řád. Vy a vaši muži budete dostávat čtyři jídla, vždy jednou za půldruhé hodiny. Anglie je dost bohatá, aby se přizpůsobila zákonům vesmíru, když to předpisy vyžadují.“
A major se lehce uklonil plukovníku Murphymu, šťasten, že mohl výrok svého nadřízeného použít v jiné souvislosti.
„Hurá!“ zvolalo deset mužů, tentokrát na důkaz své spokojenosti trochu hlasitěji.
Pak desátník Pim udělal čelem vzad a opustil pravidelným krokem pokoj svých velitelů, kteří okamžitě pokračovali v přerušené partii.
Oba Angličané se právem spoléhali na Anglii, která své poddané nikdy neopouští. V oné době byla však jistě velmi zaneprázdněna, a tak její pomoc, velmi netrpělivě očekávaná, nepřicházela. Věděli ostatně lidé v severní Evropě, co se stalo na jihu?
Od oné památné noci z 31. prosince na 1. ledna uplynulo už čtyřicet devět starých čtyřiadvacetihodinových dnů, a na obzoru se dosud neobjevila žádná anglická loď. Tato část moře, nad níž se ostrůvek tyčil, kdysi nejfrekventovanější část světa, byla teď trvale pustá. Ale ani důstojníci, ani vojáci nejevili nejmenší znepokojení, nejmenší překvapení či náznak poklesu odvahy. Všichni vykonávali svou službu jako obvykle a chodili pravidelně na stráž. Plukovník a major prováděli taky pravidelné přehlídky své posádky. A všem bylo dobře. Viditelně tloustli.
A jestliže pouze oba důstojníci tloustnutí vzdorovali, pak jen proto, že jejich hodnosti zakazovaly jakýkoli výstřelek schopný porušit linii vojenských uniforem.
Celkem trávili tito Angličané čas na ostrůvku docela příjemně. Oba důstojníci měli stejné záliby i povahy a ve všem se shodovali. Angličan se ostatně nikdy nenudí, leda ve své vlasti - a to jen proto, že se tam podrobuje požadavkům toho, čemu se tam říká „caut“, což znamená tlachání.
Co se jejich zmizelých kamarádů týče, jistě je litovali, ale se vší britskou odměřeností. Z daného faktu, že před katastrofou jich bylo tisíc osm set devadesát pět a že jich tu zbylo jen třináct, prostým odečtením vyvodili, že u rozkazu jich tisíc osm set dvaaosmdesát chybí. A to také uvedli v hlášení.
Řekli jsme už, že ostrůvek - zbytek obrovského masivu, který se zdvihal do výše dvou tisíc čtyř set metrů nad mořem - byl teď obsazen třinácti Angličany a že to bylo jediné místo, jež se v těchto vodách objevilo nad hladinou. Není to však docela přesné. Na jihu čněl z vody druhý, téměř stejný ostrůvek, asi dvacet kilometrů vzdálený. Byla to špička druhého masivu, který se kdysi vypínal proti hoře obsazené Angličany. Stejná katastrofa proměnila obě skály ve dvě stěží obyvatelná skaliska.
Byl druhý ostrůvek opuštěný, nebo sloužil za útočiště někomu, kdo onu katastrofu přežil? Tuto otázku si kladli oba angličtí důstojníci a vždy mezi dvěma tahy na šachovnici o ní podrobně hovořili. Pokládali ji zřejmě za velmi důležitou, když se rozhodli rozřešit ji. Jednoho dne využili krásného počasí, vsedli do člunu a přepluli část moře mezi dvěma ostrůvky. Po šestatřiceti hodinách se vrátili.
Vedl je snad na průzkum onoho skaliska cit lidskosti? Nebo zájem jiného druhu? O své výpravě neřekli jediné slovo, dokonce ani desátníku Pimovi. Byl ostrůvek obydlen? To nemohl desátník vědět. Oba důstojníci odpluli přece sami a sami se taky vrátili. Přes jejich odměřenost však nabyl desátník Pim dojmu, že byli se svou výpravou spokojeni. Major Oliphant dokonce napsal obsáhlé hlášení podepsané plukovníkem Murphym, zapečetěné pečetí 33. pluku a připravené k okamžitému odeslání první lodí, která se u ostrůvku objeví. Hlášení neslo adresu:

Admirálu Fairfaxovi, prvnímu lordu admirality
VELKÁ BRITANIE

Žádná loď se však neukázala. Tak přišel 18. únor a mezi ostrůvkem a úřady v hlavním městě nebylo navázáno žádné spojení.
Když se toho dne plukovník Murphy probudil, řekl majoru Oliphantovi:
„Dnešní den je pro všechna opravdu anglická srdce velkým svátkem.“
„Vskutku velkým svátkem,“ přisvědčil major Oliphant.
„Nemyslím,“ pokračoval Murphy, „že by tyto neobyčejné události mohly dvěma důstojníkům a deseti vojákům bránit v oslavě královniných narozenin!“
„Ani já si to nemyslím,“ opět přisvědčil major Oliphant.
„Jestliže Její Veličenstvo s námi dosud nenavázalo spojení, pak je to jen proto, že to nepokládalo za nutné.“
„Tak jest.“
„Sklenku portského, majore Oliphante?“
„Milerád, pane plukovníku.“ Portské víno, které se pije především v Anglii, rychle mizelo…
„A teď - podle regulí - oslavnou salvu!“ pravil plukovník.
„Správně, podle regulí!“ Zavolali desátníka Pima, který se dostavil se rty ještě vlhkými od brandy.
„Desátníku Pime,“ řekl mu plukovník, „dnes je 18. února, počítám-li čas - jak jsou Angličané povinni to dělat - podle starého britského kalendáře.“
„Tak jest, pane plukovníku,“ souhlasil desátník.
„Jsou tedy královniny narozeniny.“ Desátník po vojensku pozdravil.
„Desátníku Pime,“ pokračoval plukovník, „vypálíte podle regulí jedenadvacet ran z děla.“ „Rozkaz, pane plukovníku.“
„Ještě něco, desátníku,“ dodal plukovník, „dbejte pokud možno na to, aby náboj nikomu z obsluhy neutrhl ruku!“
„Dám na to pokud možno pozor,“ pravil desátník, který se nechtěl zavazovat víc, než se slušelo.
Z četných děl, kterými byla pevnost kdysi vyzbrojena, zůstal teď jen jeden velký kanón nabíjený zpředu, ráže

sedmadvacet centimetru. Byla to ovšem velká zbraň. Obvykle se pozdravná salva střílela z děl mnohem menších, teď ale byli nuceni použít tohoto jediného děla na ostrůvku.
Desátník Pim to oznámil mužstvu a odešel do opevněné střílny, z níž šikmým průzorem vyčnívala hlaveň děla. Obsluha tam přinesla nezbytné střelivo pro obvyklých jedenadvacet ran. Mělo se pochopitelně střílet jen prachem.
Plukovník Murphy a major Oliphant v plné parádě a s péřovými klobouky na hlavách, přišli operaci přihlížet.
Dělo bylo nabito podle všech pravidel Dělostřelecké příručky a veselá palba začala.
Desátník po každé ráně podle plukovníkova doporučení dohlédl, zda je ústí hlavně řádně zazátkováno, aby nevčasný výstřel nezměnil paži odpalovače v náboj, což se při veřejných oslavách stává velmi často. Tentokrát však k žádné nehodě nedošlo.
Nutno též podotknout, že za nových okolností zněl zvuk plynů vyrážených z děla řidším vzduchem mnohem slaběji a výstřely tedy nebyly tak silné, jaké by bývaly ještě před šesti týdny. To taky vyvolalo u obou důstojníků určitou nelibost.
Tohle nebyly ony hromové otřesy vracené ozvěnou od skalních dutin a měnící zvuk výstřelu v rachot hromu. To nebylo ono majestátní dunění, které pružný vzduch nesl na velkou vzdálenost. Je pochopitelné, že za těchto podmínek byla ješitnost Angličanů při oslavě královniných narozenin do značné míry pokořena.
Tak bylo vystřeleno dvacet ran.
V okamžiku, kdy obsluha nabíjela dělo k jedenadvacáté ráně, plukovník Murphy zastavil nabíječe pokynem ruky.
„Vložte náboj!“ řekl.
„Nebylo by špatné poznat novou donosnost děla.“
„Uděláme ten pokus,“ řekl major.
„Slyšel jste, desátníku?“
„Provedu, pane majore,“ odpověděl desátník Pim.
Jeden muž z obsluhy přivezl na káře ostrý náboj, který vážil plných devadesát kilogramů a dolétl obvykle devět kilometrů daleko. Budou-li dráhu náboje sledovat dalekohledem, snadno zahlédnou místo, kde zapadne do moře, a odhadem pak aspoň přibližně určí nynější donosnost děla.
Dělo bylo nabito a namířeno pod úhlem dvaačtyřiceti stupňů, aby dráha náboje byla delší. Na majorův povel pak padla rána.
„U svatého Jiří!“ vykřikl plukovník.
„U svatého Jiří!“ zvolal major.
Oba výkřiky zazněly současně. Důstojníci zůstali s otevřenými ústy. Nemohli věřit vlastním očím.
Náboj, na nějž působila zemská přitažlivost mnohem méně než kdysi na zeměkouli, opravdu nebylo možné sledovat. Ani dalekohledy nespatřili důstojníci místo, kde dopadl do moře. Z toho museli usoudit, že se náboj ztratil někde za obzorem.
„Přes třicet kilometrů!“ řekl plukovník.
„Ano…, dozajista,“ koktal major.
Ale co to? Není to šálení smyslů? Na výstřel z anglického děla odpověděl druhý výstřel ze širého moře!
Oba důstojníci i vojáci zbystřili co nejvíc sluch.
Ze stejného směru k nim dolehl zvuk ještě tří dalších výstřelů.
„Loď!“ zvolal důstojník.
„A je-li to loď, pak to může být jedině loď anglická!“ Za půl hodiny se nad obzorem objevily dva lodní stožáry.
„To k nám přijíždí Anglie!“ řekl plukovník Murphy tónem člověka, kterému události daly za pravdu.
„Poznali zvuk našeho děla!“ řekl major Oliphant.
„Doufám, že náš náboj tu loď nezasáhl!“ bručel si pro sebe desátník Pim.
Za další půlhodinu bylo už na obzoru vidět lodní trup. Dlouhý pruh dýmu táhnoucí se po obloze prozrazoval, že připlouvá parník. Brzy v něm rozpoznali parní goeletu, která se s napjatými plachtami blížila k ostrůvku, kde zřejmě chtěla přistát. Na ráhnu se třepala vlajka, ale její národnost nebylo dosud možné rozeznat.
Murphy a Oliphant s dalekohledy u očí neztráceli goeletu z dohledu. Chtěli co nejdříve pozdravit její barvy.
Náhle se oba dalekohledy sklonily jakoby automatickým a současným pohybem paží. Důstojníci na sebe překvapeně pohlédli a řekli:
„Ruská vlajka!“ Opravdu! Na ráhnu goelety vlála bílá hedvábná vlajka s modrým ruským křížem.

KAPITOLA XIV
ukáže určité napětí v mezinárodních vztazích a skončí zeměpisným omylem

Goeleta rychle přistála u ostrůvku a Angličané si mohli z jejího štítu na zádi přečíst jméno Dobryna.
Ohyb skal vytvořil v jižní části ostrůvku malou zátoku, do níž by se čtyři rybářské bárky nevešly, ale kde Dobryna mohla najít postačující a bezpečné kotviště, pokud by nezesílil jižní nebo východní vítr. Vplula tedy do této zátoky. Spustila kotvu a u pobřeží ostrůvku přistál brzy čtyřveslový člun s hrabětem Timaševem a kapitánem Servadakem.
Plukovník Murphy a major Oliphant, ztuhlí a upjatí, je plni vážnosti očekávali.
Hector Servadac, prudký jako všichni Francouzi, je oslovil jako první.
„Ach pánové,“ zvolal, „chvála Bohu! Unikli jste podobně jako my katastrofě a jsme opravdu šťastni, že můžeme stisknout ruce svým bližním!“ Angličtí důstojníci neučinili jediný krok, jediné gesto.
Hector Servadac si jejich koženosti nevšímal a pokračoval:
„Máte nějaké zprávy z Francie, z Ruska, z Anglie, z Evropy? Kam až zasáhly tyto změny? Máte spojení se svou vlastí?

Máte…“
„S kým máme tu čest hovořit?“ přerušil ho plukovník Murphy, vypínaje se tak, aby neztratil ani centimetr ze své výšky.
„Máte pravdu,“ řekl kapitán Servadac s nepostřehnutelným pokrčením ramen, „ještě jsme se navzájem nepředstavili.“
A obrátil se ke svému společníkovi, jehož ruská zdrženlivost se vyrovnala britskému chladu obou důstojníků.
„Hrabě Vasilij Timašev,“ představil jej.
„Major sir John Temple Oliphant,“ řekl plukovník Murphy hraběti Timaševovi.
Rus a Angličan se uklonili.
„Kapitán brigádního štábu Hector Servadac,“ řekl hrabě Timašev.
„Plukovník Henage Finch Murphy,“ ozval se vážným tónem major Oliphant.
Také oni se navzájem uklonili.
Zdvořilostní pravidla byla přísně dodržena. Teď mohli hovořit, aniž si zadali.
Hovor se vedl pochopitelně francouzsky, což je jazyk běžně užívaný Angličany i Rusy. Tohoto stavu dosáhli krajané kapitána Servadaka tím, že umíněně odmítali učit se jak anglicky, tak rusky.
Plukovník Murphy pokynul rukou, vykročil před svými hosty sledován majorem Oliphantem a odvedl je do pokoje, který obýval se svým kolegou. Byla to jakási pevnost vytesaná do skály, zařízená však značně pohodlně. Všichni tam usedli a rozhovor mohl pokračovat.
Hector Servadac, kterého taková obřadnost podráždila, přenechal slovo hraběti Timaševovi. Ten pochopil úmysl Angličanů předstírat, že před vzájemným představením nic neslyšeli, a proto celý rozhovor zopakoval od začátku.
„Pánové,“ řekl, jistě víte o katastrofě, jejíž dosah a příčiny jsme dosud nemohli zjistit a ke které došlo z 31. prosince na 1. ledna. Při pohledu na to, co zbylo z vašeho dřívějšího území, totiž na tento ostrůvek, je nám jasné, že jste pocítili účinky katastrofy velmi důkladně.“ Oba angličtí důstojníci se souhlasně uklonili stejným pohybem těla.
„Můj společník kapitán Servadac,“ pokračoval hrabě, „byl sám postižen neméně. Plnil právě jako štábní důstojník zvláštní úkol na alžírském pobřeží.“
„Tuším, že ve francouzské kolonii,“ řekl major Oliphant s přivřenýma očima.
„Nejfrancouzštější ze všech,“ přisvědčil kapitán Servadac.
„Bylo to při ústí Cheliffu,“ pokračoval chladně hrabě Timašev. „Tam se oné chmurné noci část africké pevniny proměnila náhle v ostrova její zbytek zřejmě úplně zmizel z povrchu zemského.“
„Ach,“ přijal plukovník Murphy lakonicky tuto zprávu.
„A mohu vědět, pane hrabě, kde jste byl oné chmurné noci vy?“ zeptal se major Oliphant.
„Na moři, pane majore, na palubě své goelety. A pokládám za zázrak, že jsme nepřišli o životy i o loď.“
„K tomu vám můžeme jen blahopřát, pane hrabě,“ ozval se plukovník Murphy.
Hrabě Timašev pokračoval:
„Náhoda nás přivedla k alžírskému pobřeží a já jsem měl to štěstí, že jsem tam na novém ostrově našel kapitána Servadaka a jeho sluhu, který se jmenuje Ben Zuf.“
„Ben?“ podivil se major Oliphant.
„Zuf!“ zvolal Hector Servadac, jako by si oddychl „uf“.
„Kapitán Servadac se chtěl co nejdříve dozvědět nějaké zprávy,“ pokračoval hrabě Timašev, „a tak nastoupil na palubu Dobryny. Zamířili jsme společně k bývalému východu a snažili se zjistit, co z alžírské kolonie zbylo… Nezbylo z ní nic…“ Plukovník Murphy pohnul lehce rty, aby tím naznačil, že tato kolonie už tím, že byla francouzská, nemohla být příliš pevná. Hector Servadac se ihned nadzdvihl, aby plukovníkovi oponoval, ale ovládl se nakonec.
„Pánové,“ řekl hrabě Timašev, „tato katastrofa měla obrovský rozsah. V celé východní části Středozemního moře jsme nenašli ani jedinou stopu po starém území, ani Alžírsko, ani Tunisko… kromě jediného místa, malého skaliska vyčnívajícího nad hladinou u Kartága, kde leží hrobka francouzského krále…“ „Tuším, že Ludvíka IX.,“ řekl plukovník Murphy.
„Známějšího pod jménem svatý Ludvík, pane plukovníku,“ vpadl mu do řeči kapitán Servadac, kterému plukovník Murphy odpověděl souhlasným pousmáním.
Pak hrabě Timašev vyprávěl, že goeleta plula na jih až ke Gábeskému zálivu, že saharské moře už neexistuje - což oba Angličané považovali za zcela přirozené, protože to bylo francouzské dílo -, že se u tripolských břehů vynořilo nové pobřeží podivného složení, táhnoucí se podle dvanáctého poledníku k severu až na místo ostrova Malty.
„A tento anglický ostrov,“ pospíšil si dodat kapitán Servadac, „zmizel v propasti za Alžírskem i s hlavním městem Valettou, s pevnostmi, s vojáky, s důstojníky i se svou vládou.“ Čela obou Angličanů se na okamžik zachmuřila, ale vzápětí se jejich tváře rychle vyjasnily a výrazně vyjádřily pochybnost o tom, co jim ten francouzský důstojník právě řekl.
„To úplné zmizení nelze tak snadno připustit,“ podotkl plukovník Murphy.
„Proč?“ ptal se kapitán Servadac.
„Malta je anglický ostrov,“ odpověděl major Oliphant, „a jako takový…“
„Zmizel právě tak, jako by to byl ostrov čínský!“ namítl kapitán Servadac.
„Možná že jste se při zjišťování polohy za plavby mýlili!“
„Ne, pánové,“ řekl hrabě Timašev. „Nedošlo k žádnému omylu, to nechť je nám jasné. Anglie se na té katastrofě podílí jistě značnou částí. Nejenže ostrov Malta neexistuje, ale nadto celé Středozemní moře je přehrazeno novou pevninou. Nebýt úzké průrvy přerušující na jediném místě linii pobřeží, nikdy bychom se nebyli dostali až k vám. Naneštěstí je zcela prokázáno, že stejně jako nic nezůstalo z Malty, nezůstalo nic ani z jónských ostrovů, které před několika lety přešly pod anglický protektorát.“
„A já nevěřím,“ dodal kapitán Servadac, „že si lord nejvyšší komisař, váš nadřízený, mohl k té katastrofě blahopřát.“

„Nejvyšší komisař? Náš nadřízený?“ opáčil plukovník Murphy, který zřejmě nepochopil, co tu slyšel.
„Stejně jako si nemůžete blahopřát ani vy k tomu, co vám zbylo z ostrova Korfu,“ pokračoval kapitán Servadac.
„Z Korfu?“ podivil se major Oliphant.
„Řekl pan kapitán skutečně Korfu?“
„Ano, Korfu,“ opakoval Hector Servadac.
Oba nesmírně udivení Angličané zůstali chvíli neschopni odpovědi. Ptali se v duchu, co tím francouzský důstojník míní, ale jejich údiv se ještě zvětšil, když. hrabě Timašev chtěl vědět, mají-li nějaké zprávy z Anglie, doručené anglickými loděmi nebo došlé podmořským kabelem.
„Ne, pane hrabě, protože kabel se přetrhl,“ odpověděl plukovník Murphy.
„Nuže, pánové, a nenavázali jste spojení s pevninou prostřednictvím italského telegrafu?“
„Italského?“ podivil se major Oliphant.
„Chcete snad říct španělského?“
„Italského nebo španělského,“ pokračoval kapitán Servadac, „na tom nezáleží, pánové, jestliže jste dostali zprávu ze svého hlavního města.“
„Žádné zprávy jsme nedostali,“ odpověděl plukovník Murphy.
„Ale jsme úplně klidní, protože to už nemůže dlouho trvat…“
„Co když vaše hlavní město už neexistuje?!“ řekl docela vážně kapitán Servadac.
„Cože? Naše hlavní město?“
„To je samozřejmé, neexistuje-li už Anglie!“
„Cože? Anglie?“ Plukovník Murphy a major Oliphant mechanicky vstali jako vymrštění nějakým perem.
„Zdá se mi,“ řekl plukovník Murphy, „že spíš než Anglie zmizela Francie…“
„Francie je mnohem pevnější, protože leží na pevnině!“ odpověděl nakvašeně kapitán Servadac.
„Že je pevnější než Anglie?“
„Anglie je přece jenom ostrov, a to ostrov tak členěný, že se musel celý rozpadnout!“ Situace se stávala kritickou. Oba Angličané vyletěli a kapitán Servadac byl rozhodnut neustoupit ani o krok.
Hrabě Timašev chtěl soky, rozohněné už pouhou národnostní otázkou, uklidnit, ale to se mu nepodařilo.
„Pánové,“ řekl chladně kapitán Servadac, „myslím, že by našemu rozhovoru prospělo, kdybychom v něm pokračovali venku. Vy jste tady doma; nechtěli byste jít raději ven?“ A Hector Servadac vyšel z místnosti sledován hrabětem Timaševem i oběma Angličany. Všichni se zastavili na plošině v horní části ostrůvku, kterou kapitán pokládal za neutrální území.
„Pánové,“ řekl kapitán Servadac oběma Angličanům, „ač je Francie ztrátou Alžírska velmi ochuzena, dokáže stále ještě odpovědět na každou provokaci, ať k ní dojde kdekoli a vyvolá ji kdokoli. A jako francouzský důstojník mám tu čest zastupovat Francii i na tomto ostrůvku stejným právem, jakým vy zde zastupujete Anglii!“
„Tak jest,“ pravil plukovník Murphy.
„A já nestrpím…“
„Ani já ne,“ řekl major Oliphant.
„A protože tady jsme na neutrálním území…“
„Na neutrálním?“ zvolal plukovník Murphy.
„Tady jsme na anglické půdě, pane!“
„Na anglické?“
„Ano, na území chráněném anglickou vlajkou!“ A plukovník ukázal na britskou vlajku, která vlála na vrcholu ostrůvku.
„Ach, tak vám se zlíbilo vztyčit zde po katastrofě vlajku…,“ řekl ironicky kapitán Servadac.
„Byla tu i před tím.“
„Ale vlajka protektorátu, a ne vlajka britského území!“
„Protektorátu?“ zvolali oba důstojníci.
„Pánové,“ řekl Hector Servadac a dupl, „tento ostrůvek je vše, co teď zbývá z území samostatné republiky, nad níž měla Anglie vždy jen právo ochrany!“
„Republiky?“ zvolal plukovník Murphy s vytřeštěnýma očima.
„A i to právo ochrany nad Jónskými ostrovy je velmi pochybné,“ pokračoval kapitán Servadac, „protože jste si je desetkrát přisvojili a desetkrát je ztratili!“
„Nad Jónskými ostrovy?“ zvolal major Oliphant.
„A tady, na ostrově Korfu…“
„Na Korfu?“ Úžas obou Angličanů dostoupil takového stupně, že dosud velmi zdrženlivý hrabě Timašev pokládal za svou povinnost vmísit se do sporu, ač byl už připraven zastat se štábního důstojníka. Obrátil se proto k plukovníkovi Murphymu, ale ten už mnohem klidněji prohlásil ke kapitánu Servadakovi:
„Pane, nemohu vás už déle nechávat v omylu, jehož příčinu nechápu. Tady jste na území, které je zcela anglické právem zabrání a v anglickém vlastnictví už od roku 1704. Toto právo nám bylo potvrzeno mírem utrechtským. Francie a Španělsko se sice několikrát pokusily toto právo nám upřít, a to roku 1727, 1779 a 1782, ale bez úspěchu! Jste tedy na tomto ostrůvku přes jeho nepatrné rozměry tak jistě v Anglii, jako kdybyste stál na Trafalgarském náměstí v Londýně!“
„Což nejsme na ostrově Korfu, na největším z Jónských ostrovů?“ zeptal se hrabě Timašev tónem nejvyššího překvapení.
„Ne, pane, ne,“ odpověděl plukovník Murphy.
„Tady jste na Gibraltaru!“ Gibraltar! Toto slovo zaznělo v uších hraběte Timaševa a štábního důstojníka jako úder hromu. Byli přesvědčeni, že se octli na Korfu, ve východní části Středozemního moře, a zatím byli na Gibraltaru, na

západním konci Středomoří, ačkoli se Dobryna na své výzkumné plavbě neobrátila nikde zpět!
To byl nový fakt, z něhož museli vyvodit důsledky. Hrabě Timašev se už k tomu chystal, když jeho pozornost upoutaly výkřiky. Otočil se a ke svému překvapení spatřil posádku Dobryny v ostré hádce s anglickými vojáky.
Co bylo příčinou tohoto střetu? Docela obyčejný spor námořníka Panovky s desátníkem Pimem. A proč k němu došlo? Protože náboj vystřelený z děla zlomil jedno z ráhen goelety a zároveň přerazil Panovkovi dýmku a pohmoždil mu nos.
A tak zatímco se hrabě Timašev a kapitán Servadac jen stěží domluvili s anglickými důstojníky, posádka Dobryny se málem servala s posádkou ostrůvku.
Hector Servadac se postavil přirozeně za Panovku a major Oliphant hned prohlásil, že Anglie neodpovídá za své náboje, že vina je na ruském námořníkovi, který byl tam, kde v době výstřelu být neměl, a že kdyby neměl tak dlouhý nos, nebylo by se mu nic stalo atd.
Tohle zamrzelo i hraběte Timaševa, který přes svou zdrženlivost vyměnil s oběma důstojníky několik nakvašených slova dal své posádce rozkaz k okamžitému návratu na loď.
„Ještě se s vámi setkáme, pánové," řekl kapitán Servadac oběma Angličanům.
„Kdykoli vám bude libo," odtušil major Oliphant.
Ve skutečnosti po zjištění nového faktu, že Gibraltar se octl tam, kde měli zeměpisně najít Korfu, toužili hrabě Timašev i kapitán Servadac už jen po jediném: vrátit se - jeden do Ruska, druhý do Francie.
Proto Dobryna okamžitě vyplula a za dvě hodiny už neviděla ani to, co z Gibraltaru zbylo.

KAPITOLA XV

v níž se naši hrdinové snaží odhalit pravdu, ke které snad už mají velice blízko

První hodiny plavby věnovali mořeplavci rozhovoru o důsledcích nového a nečekaného faktu, který se právě projevil. I když se z něho nedala vyvodit celá pravda, mohl hrabě Timašev s kapitánem Servadakem a s poručíkem Prokopem proniknout tajemstvím situace aspoň mnohem dál.
Co teď opravdu nepopíratelně věděli? To, že Dobryna vyplula od ostrova Gurbi, tj. od prvního stupně západní délky, a novou pevninou že byla zastavena až na třicátém stupni východní délky. Proplula tedy celkem patnácti stupni. Připočteme-li k tomu délku průlivu, který jim umožnil proplout k nové pevnině, asi tři a půl stupně, a dále vzdálenost Gibraltaru od ostrova Gurbi, celkem sedm stupňů, dávalo to dohromady devětadvacet stupňů.
Dobryna tudíž opustila ostrov Gurbi a vrátila se k němu po stejné rovnoběžce, jinými slovy proplula dráhu uzavřeného kruhu a přitom přeplula přibližně dvacet devět stupňů!
A počítáme-li na jeden stupeň osmdesát kilometrů, byla celá dráha Dobryny dlouhá dva tisíce tři sta dvacet kilometrů.
A jestliže mořeplavci na místě ostrova Korfu a jónských ostrovů našli Gibraltar, pak musel zbytek zeměkoule v délce tří set jedenatřiceti stupňů úplně zmizet.
Kdo by byl chtěl proplout před katastrofou z Malty na Gibraltar východním směrem, byl by musel plout východní částí Středozemního moře, Suezským průplavem, Rudým mořem, Indickým oceánem, Sundami, Tichým oceánem a Atlantským oceánem. Ale místo této daleké plavby stačil nový, šedesát kilometrů dlouhý kanál a goeleta se octla na tři sta padesát kilometrů od Gibraltaru.
To byl výsledek výpočtu poručíka Prokopa i s přihlédnutím k možným omylům. Byl však dostatečně přesný, aby sloužil jako podklad k novým vývodům.
„Když se tedy Dobryna vrátila k místu svého vyplutí beze změny směru," řekl kapitán Servadac, „měli bychom z toho usoudit, že zeměkoule má teď v obvodu jen dva tisíce tři sta dvacet kilometrů!"
„Ano," odpověděl poručík Prokop.
„Tím se zmenšil její průměr na pouhých sedm set čtyřicet kilometrů. je tedy šestnáctkrát kratší než před katastrofou, protože před ní měl délku dvanácti tisíc sedmi set pětašedesáti kilometrů. Je proto nesporné, že jsme právě vykonali plavbu kolem toho, co ze zeměkoule zbylo."
„Tím by se taky vysvětlily mnohé jevy, které jsme až dosud zjistili," řekl hrabě Timašev.
„Proto přitažlivost zeměkoule zmenšené do těchto rozměrů musí být menší a já taky chápu, že i její otáčení kolem osy se zrychlilo tak, že doba mezi dvěma východy slunce je pouze dvanáct hodin. A co se nové dráhy Země kolem Slunce týče…" Hrabě Timašev se zarazil. Tento jev si novým zjištěním vysvětlit nedovedl.
„Nu, pane hrabě," tázal se kapitán Servadac, „jak je to s její oběžnou dráhou?"
„Co si o tom myslíš ty, Prokope?" odpověděl hrabě otázkou určenou poručíkovi.
„Otče," řekl poručík Prokop, „neexistuje dvojí výklad změny oběžné dráhy, nýbrž pouze jediný."
„A ten je?" zeptal se kapitán Servadac s podivnou živostí, jako by už tušil poručíkovu odpověď.
„Museli bychom připustit," pokračoval Prokop, „že se kus zeměkoule oddělil, odnesl s sebou i část ovzduší a nyní letí sluneční soustavou po nové dráze, která už s dráhou Země nesouhlasí." Po tomto zcela přijatelném výkladu se hrabě Timašev, kapitán Servadac a poručík Prokop na chvíli zamysleli. Doopravdy zdrceni uvažovali o nevypočitatelných důsledcích tohoto nového stavu věcí. jestliže se od zeměkoule skutečně oddělil obrovský kus, kam teď letí? Jaký význam mají přisoudit výstřednosti jeho nynější eliptické dráhy? Do jaké vzdálenosti od Slunce je zanese? jak dlouho bude trvat jeden oběh kolem Slunce? Neztratí se podobně jako některé komety po dráze miliony kilometrů dlouhé někde v prostoru? Nebo se zas vrátí k prameni svého světla a tepla? A souhlasí rovina nové dráhy s rovinou ekliptiky? Mohou mít nějakou naději, že se jednou vrátí na zeměkouli, od níž byli tak násilně odděleni?
Ticho přerušil nejdřív kapitán Servadac bezděčným výkřikem:
„Ke všem sakrům, pane poručíku, váš výklad vysvětluje mnoho věcí, ale připustit jej nemůžeme!"
„Pročpak, pane kapitáne?" zeptal se poručík. „já naopak soudím, že vzdoruje všem námitkám."
„Ne, opravdu ne! Existuje jedna, kterou vaše domněnka nevyvrací."

„Která?“ zeptal se Prokop.
„Poslyšte,“ pokračoval kapitán Servadac, „abychom si rozuměli! Vy trváte na tvrzení, že prostorem se teď řítí kus zeměkoule, který nás jako planetka unáší i s částí Středozemního moře od Gibraltaru k Maltě?“
„Na tom trvám!“
„Nuže,jak vysvětlíte, pane poručíku, objevení té neznámé pevniny, která nyní obklopuje tohle moře, a podivné uspořádání jejích břehů? Kdybychom byli unášeni kusem zeměkoule, byl by si ten kus ponechal svůj starý žulový nebo vápencový podklad a neměl by na svém povrchu ona nerostná seskupení, jejichž složení neznáme.“ Kapitánova námitka proti poručíkově teorii byla velmi vážná. Dalo se přesně vzato připustit, že se od zeměkoule oddělil velký úlomek a vzal s sebou i část atmosféry a část vod Středozemního moře. Mohlo se připustit i to, že nový pohyb kolem osy a kolem Slunce nesouhlasí s pohyby Země. Ale proč místo úrodného pobřeží Středozemního moře na jihu, na západě a na východě objevily se ty strmé stěny beze stopy rostlinstva a zcela neznámého složení?
Poručíka Prokopa přivedla odpověď na tuto námitku do značných rozpaků.
Musel se spokojit prohlášením, že budoucnost patrně skrývá mnohá, dnes nedosažitelná řešení. Rozhodně však nepokládal za nutné vzdát se domněnky, která vysvětlovala tolik dosud nevysvětlitelných věcí. Objev podivných břehů nemohl ovšem objasnit. Měl snad připustit, že tlak vnitřních sil uvolnil onen blok ze zemského nitra a vytlačil jej na povrch? To by bylo velmi pochybné. Kolik neznámých bylo ještě třeba vyřešit v tomto složitém a nesmírně obtížném problému!
Kapitán Servadac závěrem řekl:
„Na tom ostatně nezáleží, že letíme prostorem na nové hvězdě, jestliže s námi letí Francie!“ „Francie… a Rusko!“ dodal hrabě Timašev.
„A Rusko!“ přisvědčil spěšně štábní důstojník, aby potvrdil oprávněný dodatek hraběte.
Ale jestliže se teď po nové dráze pohybuje skutečně kus zeměkoule a má-li tento kus kulový tvar - což zmenšené rozměry potvrzovaly -, pak byly na místě obavy, že část Francie a podstatná část Ruské říše zůstaly na staré zeměkouli. Stejně tomu mohlo být i s Anglií. Také přerušení styku Gibraltaru s Británií, k němuž došlo už před šesti týdny, dosvědčovalo, že spojení po zemi, po moři, poštou a telegrafem už není možné. A jestliže ostrov Gurbi leží na rovníku nové planety - jak to vyplývalo ze stejné délky dne a noci -, pak severní a jižní pól musely být od ostrova stejně daleko, ve vzdálenosti rovnající se polovině dráhy Dobryny na její okružní plavbě, tedy asi tisíci sto šedesáti kilometrům. Z toho plynulo, že severní pól je pět set osmdesát kilometrů severně od ostrova Gurbi a jižní pól stejně daleko na jihu. Když si naši přátelé oba body zanesli do mapy, zjistili, že severní pól leží na jižním pobřeží Francie a jižní pól v africké poušti na devětadvacáté rovnoběžce.

KAPITOLA XV
měl nyní poručík Prokop trvat na své nové domněnce?
utrhl se opravdu kus zeměkoule?

To se nedalo tvrdit. Tuto otázku mohla rozřešit jedině budoucnost.
A bylo by snad příliš odvážné tvrdit, že nepřišel-li poručík Prokop na celou pravdu, udělal už pořádný krok k ní?
Za úzkým průplavem spojujícím obě části Středozemního moře setkala se Dobryna v gibraltarských vodách s nádherným počasím. I vítr byl příznivý, a tak loď pod účinkem páry a s napjatými plachtami plula rychle k severu. Říkám k severu, a ne k východu, protože španělské pobřeží zmizelo, aspoň jeho část mezi Gibraltarem a Alicante. Své místo, dané původními zeměpisnými souřadnicemi, ztratila i Málaga stejně jako Almería, mys Gata, mys Palos a Cartagena. Celou tuto část Pyrenejského poloostrova pokrylo moře a goeleta musela proplout až k bývalé Seville, kde se však nesetkala s andaluskými břehy, ale se stejnými pobřežními stěnami jako u Malty.
Od tohoto místa se moře zakusovalo hluboko do nové pevniny ostrým trojúhelníkem, při jehož vrcholu měl být Madrid. Pak se břeh stáčel k jihu, zabíral část starého Středozemního moře a skláněl se hrozivým spádem na Baleáry.
Mořeplavci se tam trochu odchýlili od směru, aby pátrali po zbytcích tohoto důležitého souostroví. A právě přitom učinili nečekaný nález.
Bylo to 21. února, když v osm hodin ráno jeden z námořníků na přídní hlídce vykřikl:
„Láhev v moři!“ Tato láhev mohla obsahovat důležitou zprávu týkající se nového stavu věcí.
Na námořníkův pokřik přiběhli hrabě Timašev, Hector Servadac a poručík Prokop k přídní hlídce. Goeleta manévrovala tak, aby se dostala k ohlášenému předmětu, který námořníci brzy vylovili a vytáhli na palubu.
Nebyla to však láhev, nýbrž kožené pouzdro, jakého se používá jako obalu na dalekohledy střední velikosti. Víko bylo pečlivě utěsněno voskem, takže i když pouzdro leželo dlouho v moři, nemohla voda vniknout dovnitř.
Poručík Prokop pouzdro v přítomnosti hraběte Timaševa a štábního důstojníka pozorně prohlédl. Nebyla na něm žádná výrobní značka. Vosk, kterým bylo víko zalito, byl neporušený a nesl ještě otisk pečeti, na níž si všichni přečetli písmena P. R.
Pak pečeť zlomili a pouzdro otevřeli. Poručík z něho vyňal papír, mořskou vodou neporušený. Byl to obyčejný čtverečkovaný list, vytržený ze zápisníku. Na něm byla napsána velkými písmeny se zpětným sklonem slova s množstvím vykřičníků a otazníků:

Gallia? ? ?
Ab sole (Od slunce.) vzdát. 15. ún. 262 000 000 km!
Dráha vykonaná od led. do ún. 363 000 000 km! Va bene! All right!! Výborně!!!

„Co to znamená?“ ptal se hrabě Timašev, když si papír prohlédl ze všech stran.
„To nevím,“ odpověděl kapitán Servadac.
„Je však jisté, že pisatel této zprávy, ať už je to kdokoli, žil ještě 15. února, protože tím dnem je zpráva datována.“
„Zajisté,“ souhlasil hrabě Timašev.
Zpráva však nebyla podepsána. Ničím také neprozrazovala místo odeslání.
Byla v ní slova latinská, anglická, italská a francouzská - těch posledních nejvíc.
„To nemůže být mystifikace,“ řekl kapitán Servadac.
„Je jasné, že tato zpráva se týká nového uspořádání vesmíru, jehož důsledky tu pociťujeme. Pouzdro, v němž byla uzavřena, patří jakémusi pozorovateli na nějaké lodi.“
„Ne, pane kapitáne,“ opravil jej poručík Prokop.
„Takový pozorovatel by byl jistě vložil zprávu do láhve, kde by byla chráněna před vlhkostí lépe, než v tomto koženém pouzdře. Řekl bych spíš, že nějaký učenec, který se sám zachránil někde na pobřeží, chtěl někomu předat výsledky svých pozorování a že k tomu použil tohoto pouzdra, které zřejmě nepotřeboval tak nutně jako láhev.“
„Na tom nezáleží,“ řekl hrabě Timašev. „Teď je důležitější vysvětlit si význam podivné zprávy než zjišťovat jméno jejího pisatele. Pokusme se o to pěkně po pořádku. Co je především ta Gallia?“ „Neznám žádnou planetu, velkou ani malou, která by se tak jmenovala,“ odpověděl Hector Servadac.
„Pane kapitáne,“ řekl poručík Prokop, „dříve než budeme pokračovat, dovolte mi otázku.“
„Prosím, pane poručíku.“
„Nemyslíte, že tato zpráva zřejmě potvrzuje mou poslední domněnku, podle níž byl do prostoru vržen kus zeměkoule?“
„Ano… snad…,“ odpověděl Hector Servadac, „ačkoli námitky týkající se hmoty naší planety trvají.“
„V tom případě dal tedy onen učenec nové planetce jméno Gallia,“ dodal hrabě Timašev.
„Že by to byl učenec francouzský (Gallia je starý latinský název pro území dnešní Francie),“ řekl poručík Prokop.
„To můžeme předpokládat,“ odpověděl kapitán Servadac. „Všimněte si, že ze šestnácti slov oné zprávy je devět slov francouzských, dvě latinská, dvě italská a dvě anglická. To by dokazovalo, že onen učenec nevěděl, do jakých rukou se jeho zpráva dostane, a chtěl proto použít různých jazyků, aby si zajistil, že jí nálezce porozumí.“
„Připusťme, že Gallia je jméno nové planetky, která letí prostorem,“ řekl hrabě Timašev, „a jděme dál: Ab sole vzdálenost 15. února dvě stě dvaašedesát milionů kilometrů.“
„To je skutečně vzdálenost, kterou musela mít Gallia v té době od Slunce,“ řekl poručík Prokop, „když protínala dráhu Marsu.“ „Dobrá,“ ozval se hrabě Timašev.
„To je první bod zprávy, který souhlasí s naším pozorováním.“
„Správně,“ řekl poručík Prokop.
„Dráha vykonaná od ledna do února, „ pokračoval v četbě hrabě Timašev, „tři sta třiašedesát milionů kilometrů.“
„Jde tu zřejmě o vzdálenost, kterou urazila Gallia po nové oběžné dráze,“ mínil Hector Servadac.
„Ano,“ dodal poručík Prokop.
„Podle Keplerova zákona se rychlost Gallie, jinak řečeno dráha vykonaná ve stejných časových úsecích, postupně zmenšuje a nejvyšší teplota, jakou jsme zaznamenali, byla právě 15. února. Je tedy pravděpodobné, že toho dne byla Gallia v přísluní neboli nejblíže ke Slunci a že se pak pohybovala rychlostí dvakrát větší, než je rychlost Země, což je sto sedm tisíc dvě stě osmdesát kilometrů za hodinu.“
„Dobrá,“ odpověděl kapitán Servadac, „ale to nám neříká, do jaké vzdálenosti od Slunce se Gallia dostane ve svém odsluní a v co můžeme v budoucnosti doufat a čeho se bát.“
„Ne, pane kapitáne,“ potvrdil mu to poručík Prokop, „ale z řady přesných pozorování na různých místech dráhy „Gallie můžeme vypočítat prvky jejího oběhu, samozřejmě s přihlédnutím k zákonu všeobecné gravitace.“
„A tím vypočítáme i dráhu, kterou musí opisovat vesmírem,“ řekl kapitán Servadac.
„Správně,“ pokračoval hrabě Timašev.
„Je-li Gallia planetkou, je jako všechna pohybující se tělesa podřízena zákonu mechaniky a Slunce řídí její oběh, tak jako řídí oběhy planet. Od okamžiku, kdy se kus zeměkoule oddělil, byl svázán neviditelnými pouty přitažlivosti a jeho dráha je nyní určena nezměnitelným zákonem.“
„Ledaže by jeho dráhu změnil později rušivý vliv nějaké hvězdy,“ řekl poručík Prokop.
„Vždyt Galliaje ve srovnání s ostatními nebeskými tělesy docela maličká a planety na ni musí mít neodolatelný vliv.“
„To je jisté,“ souhlasil kapitán Servadac. „Gallii mohou čekat na její cestě nepříjemná setkání, která ji z dráhy vychýlí. Ale všimněte si, pánové, že už uvažujeme tak, jako by bylo prokázáno, že jsme obyvateli Gallie! A kdo nám vyvrátí, že Gallia, o níž zpráva hovoří, je docela prostě jednou z mnoha tisíc nově objevených planetek?“
„To ne,“ odpověděl poručík Prokop, „to nemůže být. Teleskopické planetky se pohybují jenom v malém prostoru mezi dráhou Marsu a Jupitera. Z toho plyne, že se nikdy nepřibližují ke Slunci tak, jak se k němu přiblížila Gallia ve svém přísluní. O tom nemůžeme pochybovat, protože ta zpráva se v tom shoduje s našimi domněnkami.“
„Naneštěstí nemáme potřebné přístroje,“ řekl hrabě Timašev, „abychom provedli nutná pozorování. Proto si taky nemůžeme vypočítat prvky naší planetky.“
„Kdoví?“ opáčil kapitán Servadac.
„Nakonec se dříve nebo později dovíme vše.“
„A teď k posledním slovům zprávy,“ pokračoval hrabě Timašev. „Va bene! All right!! Výborně!!! To neznamená nic.“
„Snad jen to,“ dodal Hector Servadac, „že pisatel zprávy je okouzlen novým stavem věcí a shledává, že na světě je všechno zařízeno co nejlépe.“

KAPITOLA XVI

v níž uvidíme kapitána Servadaka držet v ruce vše, co zbylo z rozsáhlé pevniny

Dobryna zatím obeplula obrovský výběžek pevniny, který jí zahrazoval cestu k severu, a zamířila k místu, kde měl do moře vybíhat mys Creus.
Mořeplavci spolu hovořili dnem i nocí o všech těch podivných věcech. V jejich hovorech často zaznívalo slovo Gallia, které znenáhla a téměř nepozorovaně nabylo pro ně významu astronomického pojmu jako jméno planetky, která je unášela vesmírem.
Všechny ty hovory je však neodváděly od jejich úkolu provést nezbytný průzkum pobřeží Středozemního moře.
Goeleta plula stále co nejblíže nových břehů tohoto moře, které bylo pravděpodobně jediným mořem na Gallii.
Severní pobřeží velkého výběžku dosáhlo už na iberských březích míst, kde musela být kdysi Barcelona. Ale iberské břehy zmizely nepochybně i s tímto důležitým městem pod vodami, jejichž příboj teď bil do nových pobřežních srázů ustupujících trochu zpět. Pak se pobřeží stočilo k severovýchodu a právě na místě bývalého mysu Creus se zase zařízlo do moře.
Ale z mysu Creus nezbylo nic.
Tady začínala francouzská hranice. Lze si snadno domyslet, o čem asi přemýšlel kapitán Servadac, když viděl místo své vlasti novou pevninu. Na bývalém francouzském pobřeží čněla nedostupná stěna, přes niž nebylo nic vidět. Stála tam jako strmá hradba přes tři sta metrů vysoká, bez jediného schůdného místa, stejně pustá, srázná a „nová“ jako srázy na protějších březích Středozemního moře. Táhla se podle této rovnoběžky, při níž se kdysi rozprostíralo půvabné pobřeží jižní Francie.
I když goeleta připlula co nejblíž, nespatřili plavci ani náznak bývalých břehů departementu Východní Pyreneje. Zmizel Béarnský mys, Port Vendres, ústí řeky Tech i přímořská jezera u Saint Nazaire a Salces. Na hranicích audského dep artementu, kdysi tak malebně členěného přímořskými jezery a ostrovy, nenašli jediný zbytek narbonnského okresu.
Mezi mysem Adge na hranicích Héraultu a zálivem Aigues-Mortes nezůstalo taky nic. Ani Cette, ani Frontignan, ani pobřežní oblouk, v němž kdysi vody Středozemního moře omývaly hranice nimeského okresu. Zmizely i planiny Crau a Camargue, a také zátoka při Bouches-du-Rhóne. Nikde ani památky po městě Martigues a po přístavu Marseille. Zdálo se, že z oné části evropské pevniny, která nesla jméno Francie, nezbylo pranic.
Ač byl Hector Servadac připraven na vše, skutečnost ho ochromila. Nenašel nejmenší stopy po pobřeží, jehož všechna zákoutí tak důvěrně znal! Tam, kde se nové břehy stáčely trochu k severu, doufal zahlédnout aspoň kousek francouzské půdy, která katastrofě unikla. I když nový rámec nesouhlasil s bývalými břehy, omývaly jej vody bývalého Středozemního moře a kapitán Servadac se ptal sám sebe, zda vše, co zbylo z jeho vlasti, neomezilo se jen na onen úzký pruh alžírského území, na ostrov Gurbi, kam by se měl vrátit.
„Ale vždyť pevnina na Gallii nemůže přece končit tímto nedostupným pobřežím!“ řekl hraběti Timaševovi. „Za ním musí být severní pól! Co je za tou stěnou?
To musíme zjistit! Musíme si ověřit, zda přes všechny změny, kterých jsme tu svědky, nejsme stále ještě na zeměkouli, zda nás vesmírem neunáší po nové dráze stále stará planeta, zda na ní přece jen není Francie, Rusko a celá Evropa! Což u těchto břehů nenajdeme místo vhodné k přistání? Nenajdeme snad prostředek, jak se dostat přes ty neschůdné pobřežní stěny, jak se aspoň jedenkrát rozhlédnout po kraji, který nám zakrývají? Vystupme tedy, proboha! Vystupme na břeh!“ Ale Dobryna při plavbě těsně podle pobřeží nepřišla na jedinou zátoku, kam by se mohla uchýlit, na jediné skalisko, kde by se posádka mohla vylodit. Pobřeží stále lemovaly strmé, hladké, šedesát až sto metrů vysoké stěny, na jejichž hřebenu se rýsovala podivná změť krystalových tvarů. Bylo už jasné, že nové břehy Středozemního moře mají všude stejná skalní seskupení.
Dobryna plula plnou parou rychle k východu. Počasí bylo trvale krásné.
Neobvykle ochlazené ovzduší už nebylo tolik nasyceno parami. Na azurovém nebi jen tu a tam vytvořila oblaka téměř průsvitné řasy. Zmenšený sluneční kotouč vysílal za dne bledé paprsky, které dodávaly předmětům jen matné obrysy. V noci zářily hvězdy neobyčejně jasně, ale svit některých planet vzdáleností slábl. Tak tomu bylo s Marsem, s Venuší a s onou neznámou planetou, která se objevila mezi vnitřními planetami a předcházela Slunce buď před západem, nebo před východem. Zato zář obrovského Jupitera a nádherného Saturna naopak zesílila, protože Gallia se k těmto planetám blížila. Poručík Prokop upozornil i na Uran, viditelný pouhým okem, ač ho dříve bez dalekohledu nikdy neviděl. Gallia se tudíž na své nové dráze vesmírem od Slunce vzdalovala.
Dne 24. února proplula Dobryna podle křivolakého pobřeží, které kdysi tvořilo hranici varského departementu. Marně cestou pátrala po zbytcích Hyereských a Lérinských ostrovů a poloostrova Saint Tropez, po Canneském alouanském zálivu. A tak doplula až na místo mysu Antibes.
Tam se k velkému překvapení a k nesmírnému uspokojení všech otevřela v obrovské stěně úzká průrva. Při její spodní části vytvořilo moře malou zátoku, kde mohl člun docela dobře přistát.
„Konečně budeme moci vystoupit!“ zvolal kapitán Servadac, který se už nedokázal ovládnout.
Nemusel ostatně na hraběte nijak naléhat, aby ho přiměl k vystoupení na pevninu. Hrabě i poručík Prokop po tom toužili stejně netrpělivě jako kapitán Servadac. Jestliže se jim podaří zlézt svahy této průrvy, která z dálky vypadala jako koryto nějaké bystřiny, a dostat se až na hřeben pobřežní stěny, získají možná široký rozhled když ne po francouzském území, tak aspoň po této podivné krajině.
V sedm hodin ráno hrabě, kapitán a poručík odpluli v člunu ke břehu.
Tam poprvé našli zbytky starého pobřeží. Byly to kusy žlutavého vápnitého slepence, kterými jsou posety všechny provensálské břehy. Ale úzké pobřeží - zřejmě zbytek staré pevniny - měřilo jen pár čtverečních metrů. Naši přátelé se tam ani nezastavili a zamířili hned ke strži, aby vystoupili nahoru.
Strž byla suchá a jasně prozrazovala, že tudy nikdy žádná hučící bystřina netekla. Skalnaté dno i svahy po obou

stranách měly stejné krystalické složení, jaké mořeplavci zjistili všude. Nezdálo se taky, že by byly břehy narušeny působením času. Geolog by jim pravděpodobně určil správné místo v nerostné systematice, ale hrabě Timašev, štábní důstojník a poručík Prokop jejich složení určit nemohli.
I když však strž nenesla žádné stopy dřívější nebo nynější vlhkosti, dalo se předpokládat, že za změněných podmínek bude jednoho dne sloužit jako koryto pozoruhodnému množství vody.
Na bočních svazích už teď svítilo na mnoha místech několik sněžných políček, která byla směrem vzhůru větší a četnější. Hřebeny stěn a snad i celý kraj za pobřežím zmizí pravděpodobně pod bílým pokryvem ledovců.
„Tohle jsou první stopy sladké vody, které na povrchu Gallie nacházíme," řekl hrabě Timašev.
„Ano," přisvědčil poručík Prokop, „a ve větší výšce najdeme bezpochyby nejen sníh, ale i led, jehož vrstva pořád sílí, a to v důsledku stále klesající teploty.
Nezapomínejme, že Gallia má kulový tvar a že tady jsme blízko polární oblasti, kam sluneční paprsky dopadají velmi šikmo. Ovšem noc tady nemůže být nikdy tak dlouhá jako na pólech zemských, protože Slunce díky malému sklonu osy Gallie nikdy neopouští rovník. Ale mráz je tam jistě velký, protože Gallia se vzdaluje od svého tepelného středu nesmírně daleko." „Pane poručíku," zeptal se kapitán Servadac," nebojíte se, že zima na povrchu Gallie dosáhne intenzity, kterou žádný živý tvor nesnese?"
„Ne, pane kapitáne," odpověděl poručík Prokop.
„Ať se dostaneme od Slunce sebedál, teplota tu nikdy neklesne tak jako v mezihvězdném prostoru, to znamená tam, kde není vůbec žádný vzduch."
„A jaká je to teplota?"
„Asi šedesát stupňů pod nulou, aspoň podle teorie francouzského fyzika Fouriera."
„Šedesát stupňů?" zvolal hrabě Timašev.
„Šedesát stupňů pod nulou! Ale to je teplota, kterou by ani Rusové nevydrželi!"
„Takové mrazy už zjistili angličtí mořeplavci v polárních mořích," pokračoval poručík Prokop. „Nemýlím-li se, naměřil Parry na Melvillově ostrově šestapadesát stupňů pod nulou." Všichni tři muži se na chvíli zastavili, aby nabrali dech, protože jim stále řidší vzduch ztěžoval podobně jako horolezcům výstup. Ač nevystoupili ještě příliš vysoko - sotva sto osmdesát až dvě stě metrů -, cítili už značný pokles teploty.
Naštěstí jim rýhy v korytě strže výstup usnadňovaly, takže asi za půldruhé hodiny od vylodění dosáhli hřebenu stěn. Pobřežní sráz čněl nejen k jihu nad moře, ale i k severu nad celý kraj, který se tam prudce svažoval.
Kapitán Servadac se neubránil výkřiku.
Tohle nebyla Francie! Až k hranicím obzoru se táhly nesčetné skály. Všechny tymorény pokryté sněhem a ledem splývaly v podivně jednotvárný celek. Bylo to obrovské nakupení skal krystalujících v pravidelných šestibokých hranolech.
Celá Gallia byla zřejmě složena ze stejné neznámé hmoty. Jestliže výjimku tvořil jen hřeben pobřežních stěn rámujících Středozemní moře, pak to snad bylo působením mořské vody, která v okamžiku katastrofy porušila jednolitost tohoto rámce.
Buď jak buď, v jižní části Gallie nebylo ani stopy po staré evropské pevnině.
Všude nahrazovala starou půdu nová hmota. Zmizel pahorkatý kraj provensálský, zmizely pomerančovníkové a citroníkové sady s červenou půdou, obehnané zídkami z volně nakladených kamenů, zmizely háje oliv s namodralými listy, zmizela stromořadí pepřovníků, rohovníků, citlivek, palem a blahovičníků, zmizela křoviska obrovských kakostů, promíšená tu a tam porosty střevíčníků a vysokých aloí, zmizely zvětralé skály i hory v pozadí s temným pásmem jehličnanů.
Nebyl tu jediný zástupce rostlinné říše, protože na této kamenité půdě nemohly růst ani tak nenáročné rostliny, jako jsou sněžné lišejníky. Nebyla zde zastoupena ani říše živočišná, protože žádný polární pták - ať buřňák, alka nebo alkoun - nebyl by tu našel obživu.
Všude vládla jen pustá říše nerostná.
Kapitán Servadac pocítil vzrušení, kterému podlehla jeho bezstarostná povaha. Stál nehybně na vrcholu skály pokryté ledem a pozoroval se zvlhlýma očima nové území rozkládající se tu před ním. Zdráhal se uvěřit, že tu vůbec někdy byla Francie!
„Ne!" zvolal. „Ne! Zmýlili jsme se při měření! Nejsme na rovnoběžce procházející přímořskými Alpami! Země, jejíž zbytky hledáme, musí být dál vzadu!
Z vody vystoupila tato hradba. Dobrá! Ale za ní musíme spatřit evropské země!
Pane hrabě, pojďme rychle! Přejděme ten ledový kraj a hledejme dál, hledejme stále dál…" Za tohoto hovoru postoupil Hector Servadac, aby vyhledal nějakou schůdnou cestu mezi šestibokými hranoly pobřežních srázů.
Náhle se zastavil. Pod sněhem zavadil nohou o kus přitesaného kamene. Ten však ani tvarem, ani barvou nepřipomínal hmotu nové pevniny.
Kapitán Servadac kámen zdvihl.
Byl to úlomek zažloutlého mramoru, na němž se dalo ještě přečíst několik písmen:

Vil…

„Vila!" zvolal kapitán Servadac. Mramor mu vypadl z rukou a rozbil se na kusy.
Tady bezpochyby stála nějaká vila, přepychová stavba vybudovaná až na samém konci mysu Antibes, na nejkrásnějším místě z celého světa, na tom nádherném mysu, který vybíhal do moře jako zelená ratolest mezi Jouanským a Niceským zálivem. Co však nyní zbývalo z úžasného panorámatu věnčeného přímořskými Alpami a

táhnoucího se přes Ezu, Monaco, Roquebrune, Menton a Vintimil1e až k italskému výběžku u Bordighery? Jen ten kousek mramoru, který se právě rozpadl.
Kapitán Servadac už nemohl pochybovat, že mys Antibes zmizel v nitru nové pevniny. Dlouho zůstal pohroužen do svých myšlenek.
Hrabě Timašev k němu přistoupil a vážně mu řekl:
„Pane kapitáne, znáte heslo rodu Hope?“ „Ne, pane hrabě,“ odpověděl Hector Servadac.
„Nuže, bylo to heslo Drbe fracto, spes illaesa! (I když se svět boří, naděje zůstává.)“ „To však znamená pravý opak beznadějného výroku Dantova! (Oním výrokem je míněn nápis nad vchodem do pekla ze slavné Božské komedie: Lasciate ogni speranza voi ch'entrate! - Zanechte vší naděje vy, kdo vstupujete!)“ „Ano, pane kapitáne. A teď se musí stát i naším heslem!“

KAPITOLA XVII

která by se mohla docela dobře nazývat Od stejného pisatele stejnému příjemci

Mořeplavcům z Dobryny nezbývalo než se vrátit na ostrov Gurbi. To byla pravděpodobně jediná část staré pevniny schopná přijmout a živit ty, které nová hvězda unášela prostorem.
„A je to ostatně kus Francie!“ řekl si kapitán Servadac.
Návrh na návrat k ostrovu Gurbi projednali a právě ho chtěli schválit, když je poručík Prokop upozornil, že nový prostor Středozemního moře není ještě prozkoumán v celém rozsahu.
„Zbývá nám prohlédnout severní část od bývalého mysu Antibes až k průlivu otvírajícímu se ve vodách Gibraltaru a na jihu od Gábeského zálivu až k tomu průlivu. Na jihu jsme sice obepluli linii bývalého alžírského pobřeží, ale ne pobřeží nové. Kdoví, zda tam nenajdeme nějaký průliv a zda tam katastrofě neunikla nějaká úrodná oáza africké pouště? Ostatně vzdorovat katastrofě mohla i Itálie, Sicílie, souostroví Baleár a velké středomořské ostrovy. Bylo by proto dobře zamířit s Dobrynou do těchto míst.“
„To je správná poznámka, Prokope,“ ocenil hrabě Timašev. „Myslím, že bude nezbytné provést hydrografická měření i v této části nového moře.“
„Souhlasím s vámi,“ připojil se k němu kapitán Servadac. „Zbývá jen rozhodnout, zda máme průzkum dokončit ještě před návratem na ostrov Gurbi.“
„Já si myslím,“ řekl poručík Prokop, „že bychom měli využít Dobryny hned, dokud nám ještě slouží.“
„Co tím chceš říct, Prokope?“ ptal se hrabě Timašev.
„Chci říct, že teplota neustále klesá, že Gallia se pohybuje po dráze, která ji zavádí stále dál od Slunce, a že bude brzy postižena krutými mrazy. Moře pak zamrzne a plavba nebude možná. A vy víte, jak obtížná je cesta ledovými poli. Nebylo by proto lepší pokračovat v průzkumu, dokud je moře ještě volné?“ „Máš pravdu, Prokope,“ přisvědčil hrabě Timašev. „Vyhledáme zbytky staré pevniny, zjistíme, zda nějaká část Evropy zůstala ušetřena a zda to tam nepřežili i nějací nešťastníci, kterým bychom mohli poskytnout pomoc. To musíme rozhodně zjistit, ještě než se vrátíme na Gurbi, abychom tam přezimovali.“ Hraběte Timaševa k tomu vedla jeho šlechetnost, s níž i za těchto okolností myslel především na své bližní. Ale kdo ví, zda myslet na jiné neznamená myslet na sebe? Mezi těmi, které teď Gallia unášela nekonečným prostorem, nemohlo už být řeči o rozdílnostech ras a národností. Teď byli všichni představiteli jednoho národa nebo spíš jedné rodiny, protože existovaly oprávněné obavy, že těch, kdo přežili starou zeměkouli, nezůstalo mnoho. A jestliže tu nějací zbyli, museli se všichni spojit v úsilí o společnou záchranu. Když ale ztratí poslední naději na návrat na zeměkouli, budou se muset pokusit zabydlet novou hvězdu novým lidstvem.
Dne 25. února opustila goeleta malou zátoku, kde našla na krátkou dobu útočiště. Podle severních břehů zamířila plnou parou k východu. Počínalo být citelně chladno, především při ostrém větru. Teploměr se držel v průměru na dvou stupních pod nulou. Naštěstí moře zamrzá při nižší teplotě než sladká voda, takže nestavělo Dobryně do cesty žádnou překážku. Jenom si museli pospíšit.
Noci byly krásné. Mraky se v postupně ochlazovaném ovzduší tvořily jen velmi málo. Na obloze jiskřila neobyčejně krásná souhvězdí. Jakkoli poručík Prokop jako námořník litoval, že měsíc zmizel navždy z oblohy, astronom zabývající se zkoumáním tajemství hvězdného nebe by si byl musel naopak blahopřát k této výhodné tmě gallických nocí. Nicméně i když mořeplavcům na Dobryně měsíc zmizel z očí, měli za něj náhradu. V té době brázdilo prostor pravé krupobití bludných létavic. Bylo jich mnohem víc, než kolik jich mohou zaznamenat pozemští pozorovatelé v srpnu a v listopadu. Tak podle Olmsteda se nad bostonským obzorem objevilo roku 1833 čtyřiatřicet tisíc létavic. Tento počet byl však nyní desateronásobně vyšší.
Gallia skutečně procházela prstencem asteroidů pohybujících se vně zemské dráhy a skoro soustředně s ní. Tato meteorická tělíska jako by přicházela od Algolu, jedné z hvězd v souhvězdí Persea, a při průletu vzdušným obalem Gallie se díky své neobyčejné rychlosti rozžhavovala a jasně zářila. Ani chochol ohňostroje z milionu raket, mistrovské dílo slavného Ruggieriho, nesnesl by srovnání s nádherou těchto meteorů. Pobřežní skály odrážely svit zářících těles svým kovovým povrchem a zdály se posety jiskřivým světlem. A moře oslňovalo zrak, jako by bylo bičováno rozžhavenými kroupami.
Tato podívaná však trvala pouze čtyřiadvacet hodin, protože Gallia se vzdalovala od Slunce nesmírně rychle.
Dne 26. února byla Dobryna na své plavbě zastavena dlouhým výběžkem pevniny, který ji přinutil k zajížďce až k bývalým břehům Korsiky, z níž nezůstalo nic. Na místě Bonifáckého průlivu se rozkládalo zcela pusté moře. Ale 27. února ohlásila hlídka na východě zemi, několik kilometrů po větru od goelety. Její poloha - nebyla-li to taky pevnina nová - odpovídala severnímu cípu Sardinie.
Dobryna se přiblížila k ostrůvku. Námořníci spustili člun a hrabě Timašev vystoupil za několik minut s kapitánem Servadakem na zelenou planinu o rozloze necelého hektaru. Tu a tam rostlo několik myrtových a lentiškových křovisek

a nad ně se vypínaly tři nebo čtyři staré olivy. jinak tam zřejmě žádná živá bytost nebyla.
Mořeplavci už chtěli břeh opustit, když jim náhle dolehlo k sluchu zamečení a téměř současně. spatřili kozu, která vyskočila mezi skalisky.
Byl to jediný exemplář obyčejné domácí kozy, nazývané trefně „kráva chudých“, ještě mladé, s tmavou srstí a s malými, pravidelně klenutými růžky. Když se k ní návštěvníci přiblížili, nesnažila se utéci, ale poskakovala před nimi a mečením jako by je zvala dál.
„Ta koza určitě není na tomhle ostrůvku sama!“ zvolal Hector Servadac.
„Pojďme za ní!“ To taky udělali, a když ušli několik desítek kroků, octli se před jakýmsi doupětem, jež bylo napůl zakryto lentiškovým křoviskem. A mezi větvemi se na ně nepříliš vylekaně dívalo sedmileté až osmileté děvčátko s tváří ozářenou velkýma černýma očima, s dlouhými hnědými vlasy, hezké jako půvabné děti, které na Murillových obrazech Nanebevzetí představují andílky.
Děvčátko si 'oba příchozí chvíli prohlíželo a pak, zřejmě uspokojeno, k nim přiběhlo. S gestem náhle probuzené důvěry jim podalo ruku.
„Vy nejste zlí, že?“ zeptalo se jich hlasem stejně sladkým jako italský jazyk, kterým mluvilo.
„Neublížíte mi? Nemusím se vás bát?“
„Ne,“ odpověděl hrabě Timašev italsky.
„Jsme a chceme ti být přáteli.“ Pak si chvíli půvabné dítě prohlížel a zeptal se:
„Jak se jmenuješ, maličká?“
„Nina.“
„A můžeš nám říci, Nino, kde jsme?“
„Na Madaleně,“ odpovědělo děvče.
„Tady jsem byla, když se všechno najednou změnilo.“
Madalena je ostrov poblíž Caprery severně od Sardinie, která za obrovské katastrofy zmizela.
Padlo několik dotazů, na něž děvčátko velmi bystře odpovědělo. Hrabě Timašev se dověděl, že Nina je na ostrůvku sama, že nemá rodiče, že tady pásla stádo koz jakéhosi farmáře a že v okamžiku katastrofy všechno kolem ní zmizelo kromě tohoto kousku země, kde se zachránila jen se svou oblíbenou kozou Marzou, že měla velký strach, ale brzy se uklidnila a poděkovala Bohu, že se země už netřese. A pak se tu zařídila ke společnému životu s Marzou. Měla naštěstí trochu jídla, které jí vydrželo až do dnešního dne, a stále doufala, že sem pro ni přijede nějaká loď. A když se tu loď konečně objevila, nechce už nic jiného než dostat se odtud. Ovšem pod podmínkou, že loď naloží i její kozu a odveze je pokud možno až na farmu.
„Tady máme o jednoho hezkého obyvatele Gallie víc,“ řekl kapitán Servadac, když děvčátko políbil.
Za půl hodiny už byly Nina i Marza usazeny na palubě goelety, kde je všichni přivítali pochopitelně co nejsrdečněji. Setkání s děvčátkem pokládali za šťastnou věštbu. Ruští námořníci byli ochotni pokládat Ninu za dobrého anděla.
Za několik hodin ztratila Dobryna Madalenu z dohledu a při plavbě k jihovýchodu objevila nové pobřeží, které bylo posunuto o dvě stě kilometrů před staré italské břehy. Z Apeninského poloostrova, nahrazeného novou pevninou, nezůstalo vůbec nic. Jen na římské rovnoběžce byl vyhlouben rozlehlý záliv, který sahal až za bývalé Věčné město. Pak se nový břeh vracel zpět do bývalého moře až u Kalábrie a táhl se dál k jižnímu cípu italské boty. Zmizel však messinský maják, zmizela Sicílie. Plavci nespatřili ani vrchol Etny, která kdysi čněla do výše tří tisíc tří set padesáti metrů nad mořem. O dvě stě šedesát kilometrů jižněji doplula Dobryna k ústí průlivu, který se jí jako zázrakem otevřel v oné bouři a jehož východní ústí vedlo do gibraltarských vod.
Odtud až ke Gábeské úžině měli už nové Středozemní moře prozkoumáno.
Poručík Prokop správně šetřil časem a pustil se přímo po rovnoběžce vedoucí k neprozkoumaným částem pobřeží.
Bylo to 3. března.
Od tohoto místa procházelo tuniské pobřeží bývalou provincií Constantine na rovnoběžce oázy Zibanu. Pak se prudce zlomilo, sestupovalo až k dvaatřicáté rovnoběžce a stáčelo se tam kolem nepravidelného zálivu, podivně rámovaného obrovskými shluky krystalů. Pak asi v délce šesti set kilometrů přetínalo bývalou alžírskou Saharu tak, že se přiblížilo od jihu k ostrovu Gurbi výběžkem, který by byl mohl vytvořit marockou hranici, kdyby bylo ovšem Maroko existovalo. Tam se museli obrátit k severu až na konec výběžku, aby ho obepluli. Přitom se stali svědky sopečné činnosti, která se na povrchu Gallie projevila toho dne poprvé.
Výběžek totiž končil sopkou vysokou asi tisíc metrů. Nebyla to sopka vyhaslá, i když kráterem nestoupaly plameny, nýbrž jen kouř.
„Gallia má tedy podzemní oheň!“ zvolal kapitán Servadac, jakmile hlídka na Dobryně ohlásila sopku.
„A proč ne, pane kapitáne?“ podotkl hrabě Timašev. „Protože je Gallia jen úlomek zeměkoule, mohla s sebou docela dobře vzít i kus žhavého zemského nitra, jako s sebou vzala i ovzduší, moře a pevniny.“
„Část sice velmi malou, ale dnešnímu obyvatelstvu postačí,“ přisvědčil kapitán Servadac.
„Poslyšte, pane kapitáne,“ zeptal se hrabě Timašev, „protože nás okružní plavba přivede zas do gibraltarských vod, nemyslíte, že bychom měli těm Angličanům říci o novém stavu věcí a o důsledcích, které z toho vyplývají?“
„A k čemu by to bylo?“ namítl kapitán Servadac.
„Ti Angličané vědí, kde je ostrov Gurbi, a budou-li chtít, mohou tam přijít. Nejsou to žádní ubožáci bez možnosti obživy! Naopak! Mají být dlouhou dobu z čeho živi. A těch nejvýš osmdesát kilometrů, které dělí jejich ostrůvek od našeho ostrova, mohou při zamrzlém moři přejít za námi, kdy budou chtít. Tím, jak nás přijali, se opravdu nemůžeme chlubit, a přijdou-li oni k nám, oplatíme jim to…“
„…samozřejmě tím, že je přijmeme lépe, než oni přijali nás?“ zeptal se hrabě Timašev.
„Zajisté, pane hrabě,“ řekl kapitán Servadac, „protože teď už tu opravdu nejsou ani Francouzi, ani Angličané, ani

Rusové…“
„Jen si nemyslete,“ zavrtěl hlavou hrabě Timašev.
„Angličan zůstane vždy a všude Angličanem.“
„To je konečně jejich výhoda i nevýhoda,“ poznamenal Hector Servadac.
A tak bylo rozhodnuto nezajet za malou gibraltarskou posádkou. Ale i kdyby se byli mořeplavci rozhodli navázat s Angličany jakés takés styky, zatím by to možné nebylo, protože Dobryna se nemohla vydat k jejich malému ostrůvku bez nebezpečí.
Teplota totiž neustále klesala. Poručík Prokop se znepokojením zjistil, že moře kolem goelety co nevidět zamrzne. Nadto se skladiště v podpalubí plavbou na plnou páru pomalu vyprazdňovala. Nebudou-li uhlím šetřit, co nevidět dojde. Oba tyto velmi vážné důvody uvedl poručík Prokop při poradě, na níž se usnesli, že okružní plavbu u sopečného výběžku přeruší. Břeh se odtud stáčel k jihu a ztrácel se v nekonečném moři. Pustit se na Dobryně s docházející zásobou uhlí napříč zamrzajícím oceánem by byla neopatrnost, jejíž důsledky by mohly být velmi vážné. Bylo ostatně pravděpodobné, že na celé této části Gallie, pokryté. kdysi africkou pouští, nenajdou už žádnou jinou zemi než tu, kterou zatím objevili.
Zemi bez vody a bez ornice, půdu, kterou by žádná lidská práce nedokázala zúrodnit. Bude tedy docela vhodné, když plavbu přeruší a budou v ní pokračovat zase až za příznivějšího počasí.
Proto 5. března rozhodli, že se Dobryna stočí přídí k severu a vrátí se k ostrovu Gurbi, od něhož byla jen osmdesát kilometrů daleko.
„Můj ubohý Ben Zuf!“ vzdychl si kapitán Servadac, který na svého sluhu během pětitýdenní plavby často vzpomínal. „Doufám, že se mu nepřihodilo nic nepříjemného!“
Krátká plavba od sopečného výběžku k ostrovu Gurbi byla poznamenána jen jednou událostí. Nalezli druhou zprávu tajemného učence, který zřejmě vypočítal prvky Gallie a sledoval den za dnem její pohyb po nové dráze.
Za východu slunce ohlásila hlídka jakýsi plovoucí předmět. Vylovili ho.
Tentokrát nahradila tradiční láhev plechovka od konzervy. Byla opět zalita silnou vrstvou pečetního vosku a na něm byly stejné iniciály jako na vyloveném pouzdru.
Víčko bylo neprodyšně uzavřeno.
„Od stejného pisatele stejnému příjemci!“ řekl kapitán Servadac.
Plechovku opatrně otevřeli a našli v ní zápis tohoto znění:

Gallia?
Ab sole vzdál. 1. března: 346 000 000 km!
Dráha vykonaná od ún. Do břez.: 262 000 000 km!
Va bene! All right! Nil desperandum! Okouzlen!

„Ani adresa, ani podpis!“ zvolal kapitán Servadac. „Člověk by skoro věřil, že tu jde o sérii mystifikací!“ „Pak by to musela být mystifikace rozepsaná do velkého počtu exemplářů,“ podotkl hrabě Timašev. „Jestliže jsme našli už dvě zprávy, musel pisatel rozsít po moři spousty pouzder a plechovek!“ „Ale co je to za bláznivého učence, že mu nenapadne udat svou adresu?“ „Svou adresu? Tou je dno astrologovy studně,“ odpověděl hrabě Timašev narážkou na La Fontainovu připomínku.
„To je docela možné. Ale kde ta studna je?“ Na tuto kapitánovu otázku nedovedl zatím nikdo odpovědět. Nepobývá snad ten učenec na nějakém malém ostrůvku, k němuž se Dobryna dosud nedostala?
Nebo se plaví na nějaké lodi novým Středozemním mořem jako jejich goeleta?
To nikdo nevěděl.
Poručík Prokop řekl:
„Je-li ten zápis míněn vážně - a udaná čísla to snad dokazují -, pak z toho vyplývají dvě důležitá zjištění. Především že oběžná rychlost Gallie se snížila o sto jeden milion kilometru, protože dráha vykonaná v lednu a v únoru, tři sta třiašedesát milionů kilometrů dlouhá, měřila v únoru a v březnu jen dvě stě dvaašedesát milionů kilometrů. Za druhé, že vzdálenost Gallie od Slunce měřila 15. února dvě stě dvaašedesát milionů kilometru, 1. března pak tři sta šestačtyřicet milionů kilometru. To znamená o čtyřiaosmdesát milionů kilometrů víc. Čím víc se tedy Gallie od Slunce vzdaluje, tím víc se její rychlost snižuje, což plně odpovídá zákonům nebeské mechaniky.“
„A co z toho vyvozuješ, Prokope?“ ptal se hrabě Timašev.
„Že opisujeme eliptickou dráhu, jak jsem už zjistil. Její výstřednost (Výstřednost - excentricita elipsy je vzdálenost ohniska od středu. Čím je výstřednost větší, tím je elipsa protáhlejší.) však vypočítat nedokážeme.“
„Všimněte si,“ pokračoval hrabě Timašev, „že pisatel zprávy používá stále jména Gallia. Navrhuji proto, abychom toto jméno přijali s konečnou platností jako jméno naší nové planety, která nás unáší prostorem, a abychom tomuto moři říkali Gallické moře.“
„Dobrá,“ souhlasil poručík Prokop. „Jakmile si nakreslím novou mapu, uvedu na ní i tato jména.“
„Co se mne týče,“ dodal kapitán Servadac, „mám ještě třetí připomínku. Když ten statečný vědec je novou situací víc a víc okouzlen, pak ať se stane cokoli, budu stále společně s ním říkat Nit desperandum (Jen žádnou beznaděj!).“ Za několik hodin ohlásila stožární hlídka Dobryny ostrov Gurbi.

KAPITOLA XVIII
líčí přivítání generálního guvernéra ostrova Gurbi a události, k nimž došlo za jeho nepřítomnosti

Goeleta opustila ostrov 31. ledna a vrátila se 5. března po pětatřicetidenní plavbě. Pozemský rok byl totiž tehdy přestupný. Těch pětatřicet dní znamenalo sedmdesát dní gallických, protože Slunce prošlo ostrovním poledníkem sedmdesátkrát.
Hector Servadac byl velmi dojat, když se blížil k jedinému zbytku alžírské půdy, který katastrofě unikl. Za jeho dlouhé nepřítomnosti mu mnohokrát napadlo, najde-li ostrov i s věrným Ben Zufem na svém místě. Taková pochybnost byla za oněch kosmických jevů, které tak podstatně změnily povrch Gallie, docela oprávněná.
Obavy štábního důstojníka se však nesplnily. Gurbi na svém místě byl. Jen jedna věc tu byla divná. Než goeleta vplula do přístavu Cheliffu, Hector Servadac zahlédl nad ostrovem ve výši asi třiceti metrů jakýsi podivný oblak. Když byla goeleta jen několik set metrů od pobřeží, jevil se ten oblak jako hustá clona pravidelně se vznášející a zase klesající.
Kapitán Servadac brzy poznal, že to není mrak kapénkovitě sražené páry, nýbrž obrovské hejno ptáků namačkaných ve vzduchu jako hejna sleďů ve vodě. A ptáci vydávali ohlušující křik, kterému odpovídaly časté výstřely.
Dobryna oznámila svůj příjezd ranou z děla a zakotvila v přístavu Cheliffu.
V té chvíli přiběhl jakýsi muž s puškou v ruce a jediným skokem se octl na prvním skalisku.
Byl to Ben Zuf.
Ben Zuf zůstal napřed v pozoru, s očima upřenýma na patnáct kroků před sebe, jak to vyžadují vojenští instruktoři, a projevoval všechny známky povinné úcty. Ale dlouho to ten statečný muž nevydržel. Vrhl se naproti svému veliteli, který právě vystoupil z člunu, a s dojetím mu stiskl ruku.
Ale místo obvyklých přivítacích vět, například: jak jsem rád, že vás zase vidím!
Už jsem měl o vás strach! Byl jste tak dlouho pryč! Ben Zuf vykřikoval:
„Ach ti mizerové! Ti lupiči! Dobře že jste se vrátil, pane kapitáne! Zloději! Piráti! Zatracení beduíni!“
„Komu to nadáváš, Ben Zufe?“ ptal se Hector Servadac, kterému při sluhových výkřicích napadlo, že jeho území přepadla tlupa loupeživých Arabů.
„Těm zatraceným ptákům přece!“ zvolal Ben Zuf.
„Už měsíc na ně plýtvám prachem! Ale čím víc jich postřílím, tím víc jich přilétá! Ach, kdybych tak ty zubaté a opeřené ničemy nechal být, nezůstalo by nám na ostrově brzy ani jediné zrnko obilí.“ Hrabě Timašev a poručík Prokop se připojili ke kapitánu Servadakovi a mohli se přesvědčit, že Ben Zuf nijak nepřehání. Úroda, která rychle dozrála za horkých lednových dnů v době, kdy Gallia procházela přísluním, byla teď vystavena několika tisícům ptáků. I to, co ze sklizně zbylo, bylo vážně ohroženo těmito žravými opeřenci. Říkám zcela právem, „co ze sklizně zbylo“, protože Ben Zuf od odjezdu Dobryny nezahálel. Všude na polích, teď částečně zpustošených, stály panáky obilí.
A v tom hejnu byli všichni ptáci, které Gallia při svém oddělení od zeměkoule vzala s sebou. Bylo zcela přirozené, že se ptáci uchýlili na ostrov Gurbi, protože jedině tam našli pole, louky a sladkou vodu. Byl to důkaz, že si potravu nemohli opatřit na žádném jiném místě planety. Tady však chtěli žít na úkor obyvatelů ostrova, a tomu se ostrované museli všemi prostředky vzepřít.
„Nu, uvidíme,“ řekl Hector Servadac.
„Tak co, pane kapitáne?“ zeptal se Ben Zuf.
„Co se stalo s našimi kamarády v Africe?“
„Naši afričtí kamarádi jsou pořád v Africe,“ odpověděl Hector Servadac.
„Skvělí kamarádi!“
„Jenomže Afrika tu už není!“ dodal kapitán Servadac.
„Afrika že tu není? A co Francie?“
„Francie je od nás velmi daleko, Ben Zufe.“ „A co Montmartre?“ Zaznělo to jako bolestný výkřik. Kapitán Servadac několika slovy vysvětlil sluhovi, co se stalo: že nejen Montmartre, ale s ním i celá Paříž, s Paříží Francie, s Francií Evropa a s Evropou celá zeměkoule jsou teď tři sta padesát milionů kilometrů daleko od ostrova Gurbi. Tím se ostrované musí vzdát téměř každé naděje na návrat.
„Co říkáte?“ zvolal sluha. „Opakujte mi to ještě jednou! Laurent řečený Ben Zuf z Montmartru že by už neměl spatřit Montmartre? To jsou hlouposti, odpusťte mi to, pane kapitáne, jen hlouposti!“ A Ben Zuf potřásl hlavou jako člověk, kterého nemůže nic přesvědčit.
„Nu, chlapče, můžeš v to doufat, jak chceš,“ odpověděl kapitán Servadac.
„Nesmíme nikdy ztrácet naději. To je i přesvědčení našeho neznámého dopisovatele. Ale začneme tím, že se na ostrově Gurbi zařídíme tak,jako bychom tu měli zůstat navždy.“
Za hovoru předešel Hector Servadac hraběte Timaševa i poručíka Prokopa a došel ke gurbi, které Ben Zuf dal zase do pořádku. Strážnice byla taky v dobrém stavu a Zefír i Galetta tam měli řádně podestláno. V prosté chatrči nabídl Hector Servadac pohostinství svým přátelům i Nině, kterou doprovázela její koza. Sluha si už cestou naklonil, (byl o tom byl přesvědčen) Ninu i Marzu dvěma polibky, které mu oba přítulní tvorové upřímně oplatili.
Pak se konala v gurbi porada, co by se mělo udělat nejdříve.
Nejzávažnějším problémem byla otázka příštího ubytování. Jak se na ostrově zařídit, aby tu mohli vzdorovat strašné zimě, která Gallii čeká v meziplanetárním prostoru po dobu, jejíž délku nemohli znát? Délka zimy závisela totiž na výstřednosti dráhy planety. Možná že uplyne několik let, než se Gallia vrátí zas ke Slunci.
A paliva už mnoho neměli. Uhlí žádné, dřeva málo, a k tomu vyhlídka, že za krutých mrazů tady nic nevyroste. Co dělat? Jak čelit strašným vyhlídkám? Nějaké opatření si museli vymyslet, a to co nejdříve.
Výživa kolonie zatím ohrožena nebyla. Také nedostatku vody se vůbec nemuseli bát. Planinou protékalo několik potoků, které naplnily vodou všechny cisterny. Nadto Gallické moře zanedlouho zamrzne a led poskytne ostrovanům dostatek pitné vody, protože brzy ztratí i poslední molekuly soli.
Co se potravin týče, to znamená dusíkatých látek nezbytných k životu, těch měli na dlouhou dobu dost. Hojnou

zásobu jim poskytovaly jednak plodiny připravené ke svozu, jednak stáda rozptýlená po celém ostrově. V zimním období ovšem půda plodit nebude a sklizeň krmiva pro domácí zvířata nebude moci být obnovena. Podle toho bude nutno se zařídit, a podaří-li se jim vypočítat dobu oběhu Gallie kolem Slunce, budou pak muset stanovit přiměřeně k délce zimního období i počet domácích zvířat, která si ponechají.
Obyvatelstvo Gallie - kromě třinácti Angličanů na Gibraltaru, o něž se zatím nemuseli starat - tvořilo osm Rusů, dva Francouzi a malá Italka. Ostrov Gurbi měl tedy živit jedenáct lidí.
Když však Hector Servadac toto číslo vyslovil, Ben Zuf zvolal:
„Vůbec ne, pane kapitáne. Je mi líto, že vám musím odporovat, ale počítáte špatně."
„Jak to?"
„Je nás totiž na ostrově dvaadvacet."
„Na ostrově?"
„Ano, na ostrově."
„A nechtěl bys mi to vysvětlit, Ben Zufe?"
„Zatím jsem vám to neměl možnost říci, pane kapitáne. Za vaší nepřítomnosti k nám přišlo plno nových strávníků."
„Plno strávníků?"
„Ano, ano… Jen se podívejte! A vy taky, pánové! Vidíte, že sklizeň je téměř dokončena. Ale na to by přece mé dvě ruce nestačily!"
„To je pravda," řekl poručík Prokop.
„Pojďte se mnou! Není to daleko. Jen dva kilometry. A vezměte si pušky!"
„Na obranu?" zeptal se kapitán Servadac.
„Ano, ale ne před lidmi, nýbrž před těmi prokletými ptáky," řekl Ben Zuf.
Kapitán Servadac, hrabě Timašev a poručík Prokop se vydali trochu zmateni za sluhou. Ninu i její kozu nechali v gurbi. Cestou zahájil kapitán Servadac se svými druhy hustou palbu do mračen ptáků, která se jim vznášela nad hlavami. Bylo to několik tisíc divokých kachen, čírek, sluk, skřivanů, havranů, vlaštovek atd. Byli mezi nimi i mořští ptáci - kulíci, rackové a rybáci - a ptáci lovní - křepelky, koroptve a sluky. Po každém výstřelu padali ptáci po tuctech na zem. To už nebyl lov, ale likvidace loupeživých tlup.
Místo aby šel podle severního pobřeží ostrova, zamířil Ben Zuf napříč planinou. Ohlášené dva kilometry přešel kapitán Servadac se svými společníky díky malé specifické váze za deset minut. Došli k rozlehlému porostu smokvoní a blahovičníků, malebně rozložených při úpatí malého pahorku. Tam se všichni zastavili.
„Ach ti ničemové! Banditi! Beduíni!" vykřikoval Ben Zuf se zuřivými posunky.
„To zas mluvíš o ptácích?" zeptal se ho kapitán Servadac.
„Ne, pane kapitáne. Mluvím o těch zatracených lenoších, kteří zas utekli od práce. Podívejte se!" A Ben Zuf ukázal na různé nářadí - srpy, kosy a hrábě - rozházené po zemi.
„Řekneš mi konečně, Ben Zufe, o koho nebo o co tu jde?" ptal se kapitán Servadac s rostoucí netrpělivostí.
„Pst, pane kapitáne, poslouchejte, poslouchejte!" odpověděl Ben Zuf. „Nemýlil jsem se." Hector Servadac i jeho přátelé zbystřili sluch, a tak zaslechli zpěv, drn kání na kytaru a dokonale rytmický klapot kastanět.
„Španělé!" zvolal kapitán Servadac.
„A kdo jiný?" odpověděl Ben Zuf. „Ti chlapi by klapali kastanětami i před ústím děla!" „Ale co vlastně…" „Jen poslouchejte! Teď je na řadě ten starý!" Nyní se ozval hlas, který však nezpíval, nýbrž chrlil nejzuřivější nadávky. Kapitán Servadac jako Gaskoněc rozuměl dostatečně španělsky, a tedy i slovům písně:

Tu sandunga y cigarro, Y una cana de jerez, Mi jamelgo y un trabuco, Que mas gloria puede haver?
(Tvůj půvab a cigareta, sklenice jerezského vína, můj kůň a puška - co lepšího může člověk mít?)

Nato se ozval drsný hlas:

„Mé peníze! Mé peníze! Kdy mi konečně zaplatíte svůj dluh, mizerní tuláci?" Píseň však pokračovala:

Para Alcarrazas, Chiclana, Para trigo, Trebujena, Y para minas bonitas, San Lucar de Barrameda.
(Pro dívky z Alcarrazasu a z Chiclany, pro obilí a pro Trebujenu, pro všechna děvčata i pro San Lucar de Barrameda.)

„Ano, zaplatíte mi mou pohledávku, mizerové!" pokračoval druhý hlas za klapotu kastanět. „Zaplatíte i ve jménu boha Abrahámova, Izákova a Jakubova!
Zaplatíte mi ve jménu Krista i samotného Mohameda!" „K čertu, to je Žid!" zvolal kapitán Servadac.
„To by ještě nic neznamenalo, že to je Žid," odpověděl Ben Zuf. „Znal jsem hodně Židů, kteří se vůbec nevzpírali, když šlo o dobrou věc, ale tohle je německý Žid z nejhoršího kraje Německa. Jeto vyvrženec všech národů a všech náboženství." V okamžiku, kdy oba Francouzi a oba Rusové vstoupili do podrostu, zastavila je hned na kraji zvláštní podívaná. Španělé zrovna začali tančit pravé národní fandango. A protože byli lehčí - jako všechny předměty na povrchu Gallie -, vyskakovali deset až třináct metrů vysoko. Pohled na tanečníky pod stromy byl neobyčejně komický. Čtyři svalnatí chlapi vynášeli s sebou do vzduchu i vzpírajícího se stařík a. Objevovali se a zas mizeli jako kdysi sluha Clona Quijota Sancho Panza, když ho veselí soukeníci ze Segovie vyhazovali do výše.
Hector Servadac, hrabě Timašev, poručík Prokop a Ben Zuf prošli podrostem až na malou mýtinu. Tam na měkkém mechu leželi hráč na kytaru a hráč s kastanětami, svíjeli se smíchem a povzbuzovali tanečníky.
Když oba hráči spatřili kapitána Servadaka a jeho druhy, rázem zmlkli.

Tanečníci pustili svou oběť a spočinuli lehce na zemi.
Udýchaný a rozzuřený stařík se okamžitě vrhl ke štábnímu důstojníkovi a zvolal tentokrát francouzsky, s výrazně německým přízvukem:
„Ach pane generální guvernére, ti ničemové mi chtějí ukrást můj majetek! Vy mi však ve jménu Věčného zajistíte spravedlnost!“ Kapitán Servadac se podíval na Ben Zufa, jako by se ho ptal, co znamená ten titul, kterým byl právě poctěn. Zdálo se mu, že sluha přikývnutím odpovídá: Ano, pane kapitáne, jste opravdu generální guvernér. Tak jsem to tu zařídil.
Kapitán Servadac starci pokynul, aby mlčel. Stařík sklonil pokorně hlavu a zkřížil paže na prsou.
Teď si ho mohli dobře prohlédnout.
Byl to asi padesátiletý muž, který však vypadal na šedesát. Měl malou, neduživou postavu, jiskrný, ale falešný pohled, klenutý nos, žlutavou bradku, rozcuchané vlasy, velké nohy a dlouhé křivé ruce. Pravý typ německého Žida, který se vždycky pozná. Lichvář s měkkou páteří a bez srdce, který by si dal pro haléř koleno vrtat. Tohle stvoření muselo přitahovat stříbro jako magnet železo.
Kdyby byl mohl tento Shylock přinutit svého dlužníka ke smluvenému zaplacení, jistě by pak prodával pod rukou lidské maso. Ač byl původem Žid, v mohamedánských zemích se vydával za mohamedána; vyžadoval-li to jeho zájem, předstíral před katolíkem, že je křesťan, a pro sebemenší výhodu by se byl prohlásil i za pohana.
Jmenoval se Izák Hakhabut a pocházel z Kolína nad Rýnem. Kapitánu Servadakovi řekl, že většinu roku se plaví za obchodem. Ve skutečnosti to byl potulný obchodník na Středozemním moři. Jeho skladiště - lodice o nosnosti dvou set tun, skutečný plující obchod se smíšeným zbožím - dopravovalo podle potřeby nejrůznější zboží, od zápalek až po miniaturní malby z Frankfurtu a z Épinalu.
Izák Hakhabut neměl opravdu jiný domov než svou Hansu. Ženu ani děti neměl a žil jen na palubě. Lodník a tři pomocníci stačili k řízení lehkého plavidla, které se pohybovalo podle břehů Alžírska, Tuniska, Egypta, Turecka, Řecka a podle všech levantských přístavů. Tam všude Izák Hakhabut, stále plně zásobený kávou, cukrem, rýží, tabákem, látkami, střelným prachem atd., prodával, vyměňoval, obchodoval, a především vydělával mnoho peněz.
Když došlo ke katastrofě, byla Hansa právě u Ceuty na konci marockého výběžku. Lodník a jeho tři lidé nebyli v noci z 31. prosince na 1. ledna na palubě. Zmizeli proto stejně jako ostatní jejich bližní. Víme už, že poslední skály Ceuty proti Gibraltaru byly ušetřeny…, můžeme-li toho slova použít v této souvislosti. A na nich se zachránilo deset Španělů, kteří vůbec nechápali, co se s nimi stalo.
Tito Španělé byli chlapíci z Andalusie, svou povahou bezstarostní a svými zálibami zahaleči, stejně ochotní hodit po někom nožem jako hrát na kytaru.
Původem to byli rolníci. Jejich parťákem byl jakýsi Negrete, z celé skupiny nejvzdělanější, a to jen proto, že se víc potloukal světem. Když se tito lidé octli na ceutské skále sami, nevěděli, co si počít. Byla tam sice Hansa se svým majitelem a Španělé by byli neváhali zmocnit se této lodice a odplout s ní do vlasti, ale nebyl mezi nimi ani jeden námořník. Na té skále ovšem věčně zůstat nemohli. Když snědli své vlastní zásoby, přinutili Hakhabuta, aby je vzal k sobě na palubu.
Negrete mezitím přijal návštěvu dvou anglických důstojníků z Gibraltaru, jak jsme se už zmínili. Izák však nevěděl, o čem Angličané se Španěly jednali. Buď jak buď, po této návštěvě přinutil Negrete Izáka, aby vytáhl plachty a dopravil je všechny na nejbližší marocký břeh. Izák musel poslechnout, ale protože byl zvyklý dát si za vše zaplatit, vymínil si, že mu Španělé výdaje za přepravu budou hradit.
Všichni s tím souhlasili tím spíše, že byli pevně rozhodnuti nedat mu za to ani jediný reál.
Hansa vyplula 3. února. V západním větru bylo řízení lodice snadné. Stačilo ji nechat plout s větrem v zádech.
Novopečení námořníci nemuseli dělat nic jiného než vytáhnout plachty a plout - aniž to věděli - k jedinému místu na zeměkouli, které jim mohlo poskytnout útočiště.
A tak Ben Zuf jednoho rána spatřil na obzoru loď, která se nijak nepodobala Dobryně a kterou vítr klidně dohnal až do přístavu Cheliffu na bývalém pravém břehu řeky.
Ben Zuf teď Izákův příběh dopověděl sám a dodal, že naplněné .skladiště Hansy bude obyvatelům ostrova velmi užitečné. S Izákem Hakhabutem by byl těžký dohovor, ale za jistých okolností by nebylo nijak bezohledné, kdyby se jeho zboží pro dobro všech prostě zabavilo, protože Izák je stejně už nebude moci prodat.
„A co se neshod mezi Izákem a jeho cestujícími týče,“ pokračoval Ben Zuf, „bylo dohodnuto, že to vše po dobrém urovná Jeho Excelence pan generální guvernér, který je právě na inspekční cestě.“ Hector Servadac se musel Ben Zufovým výkladům usmát. Pak Izáku Hakhabutovi slíbil, že se mu dostane spravedlnosti, což obchodník doprovázel nekonečným citováním boha Abrahámova, Izákova a Jakubova.
„Ale jak by ti lidé zaplatili?“ zeptal se hrabě Timašev, když se Izák vzdálil.
„Ach, ti mají peníze!“ odpověděl Ben Zuf.
„Tihle Španělé?“ podivil se hrabě Timašev. „To je neuvěřitelné.“ „Mají je,“ pokračoval Ben Zuf. „Vlastníma očima jsem je viděl, a dokonce peníze anglické!“ „Aha!“ zvolal kapitán Servadac, který si vzpomněl na návštěvu anglických důstojníků na Ceutě. „Ostatně co na tom? Tuhle věc zařídíme později. Tady vidíte, pane hrabě, že na Gallii je už několik ukázek národů naší staré Evropy.“ „Opravdu, pane kapitáne,“ odpověděl hrabě Timašev, „na tomto úlomku zeměkoule je už zastoupena národnost francouzská, ruská, italská, španělská, anglická a německá. Ta poslední je však tím odpadlíkem reprezentována velmi špatně.“ „Nesmíme si moc vybírat,“ podotkl kapitán Servadac.

KAPITOLA XIX

v níž je kapitán Servadac uznán za generálního guvernéra Gallie všemi hlasy včetně vlastního

Španělů přišlo na palubu Hansy deset, i s dvanáctiletým chlapcem Pablem, který se také zachránil. Teď všichni uctivě přivítali toho, koho jim Ben Zuf představil jako generálního guvernéra kraje, a po jeho odchodu z mýtiny se zas pustili do práce.
Kapitán Servadac se zatím vydal se svými přáteli k pobřeží, kde byla zakotvena Hansa. Izák Hakhabut je v uctivé vzdálenosti následoval.
Teď už bylo všem jasno, že ze staré zeměkoule zůstal jen ostrov Gurbi a čtyři ostrůvky: Gibraltar, obsazený Angličany, Ceuta, opuštěná Španěly, Madalena, kde našli malou Italku, a hrob svatého Ludvíka na tuniském pobřeží. Kolem těchto ušetřených míst se rozlévalo Gallické moře, zabírající polovinu bývalého Středozemního moře, orámovaného teď nepřístupnými srázy neznámého složení a původu.
Jen dvě z těchto míst byla obydlena: gibraltarské skalisko obsazené třinácti Angličany a zásobené potravinami na mnoho let a ostrov Gurbi s dvaadvaceti obyvateli, kteří se museli živit vlastními produkty. Byl tu však možná ještě další neznámý ostrůvek a na něm poslední člověk z bývalé zeměkoule, onen tajemný pisatel zpráv vylovených Dobrynou. Nová planeta měla tedy celkem šestatřicet obyvatel.
A kdyby se snad jednou všichni tito lidé usadili na ostrově Gurbi, mohlo by jim těch tři sta padesát hektarů už obdělané, dobře připravené a dobře oseté půdy plně stačit. Jediným problémem teď bylo, kdy začne tato půda zase rodit, jinými slovy, za jak dlouho se Gallia zbaví mrazu mezihvězdných prostor a přiblíží se k Slunci a kdy tu zase vyroste bujná vegetace.
Obyvatelům Gallie teď tanuly na mysli dvě otázky:
1. Pohybuje se jejich hvězda po dráze, která je musí jednou přivést zpět ke Slunci - tudíž po elipse?
2. Jestliže je to elipsa, jaký má tvar, to znamená, kdy projde Gallia svým odsluním a vrátí se zpět ke Slunci?
Naneštěstí si Galliané nemohli na tyto otázky v současné době nijak odpovědět, protože neměli žádné prostředky pro pozorování.
Museli tedy počítat jen se svými zásobami. Byly to zásoby z Dobryny, cukr, víno, pálenka, konzervy atd., které mohly vydržet dva měsíce a kterých se hrabě Timašev vzdal ve prospěch kolonie. Pak náklad Hansy, který bude muset Izák Hakhabut dříve nebo později, dobrovolně nebo z donucení uvolnit pro společnou spotřebu. A konečně rostlinné a živočišné produkty ostrova; bude-li se s nimi dobře hospodařit, zajistí výživu obyvatelstva na dlouhá léta.
Kapitán Servadac, hrabě Timašev, poručík Prokop a Ben Zuf hovořili pochopitelně o těchto důležitých věcech už cestou k moři. První o tom začal hrabě Timašev, když se obrátil ke štábnímu důstojníkovi se slovy:
„Pane kapitáne, byl jste těm dobrým lidem představen jako guvernér ostrova a já si myslím, že bychom u toho měli zůstat. jste Francouz a my jsme na zbytku francouzské kolonie. A protože každá lidská společnost musí mít svého vedoucího představitele, já a moji lidé vás za takového představitele uznáváme.“ „Namouduši, pane hrabě,“ odpověděl bez váhání kapitán Servadac, „já tu volbu přijímám a s ní veškerou odpovědnost, kterou mi ukládáte. Věřím ostatně, že se dokonale shodneme a že vykonáme vše pro společný zájem. Hrome! Zdá se mi, že nejhorší už je za námi, a věřím, že se dostaneme ze všeho, i kdybychom měli být od svých bližních odloučeni navždy.“ Po těchto slovech podal Hector Servadac hraběti Timaševovi ruku. Ten ji stiskl a lehce se uklonil. Byl to první stisk ruky, který si oba muži vyměnili od té doby, co se spolu setkali. Ostatně o jejich bývalém soupeřství nemohlo být už ani řeči.
„Především musíme rozhodnout velmi důležitou otázku,“ řekl kapitán Servadac. „Máme těm Španělům říci, v jaké jsme vlastně situaci?“
„To ne, pane guvernére,“ zvolal Ben Zuf, jako když vystřelí. „Ti lidé už jsou svou povahou slaboši. Kdyby se dověděli, na čem jsou, poklesli by na mysli a my bychom pak s nimi už nic nesvedli.“
„Myslím, že to jsou docela prostí lidé,“ řekl poručík Prokop, „a z toho, co bychom jim mohli o kosmografii říct, by vůbec nic nepochopili.“
„Ach,“ řekl pohrdavě kapitán Servadac, „i kdyby to pochopili, vůbec by je to nevzrušilo. Španělé jsou tak trochu fatalisté jako orientálci, nic se jich příliš nedotkne. Zahrají si na kytaru a na kastaněty, zatančí si fandango a na víc už nepomyslí. Co o tom soudíte vy, pane hrabě?“
„Já se přesto domnívám, že by bylo lepší říci jim pravdu, jako jsem ji řekl námořníkům z Dobryny.“
„To je i můj názor,“ odpověděl kapitán Servadac.
„Nemyslím, že bychom měli svou situaci zamlčovat před těmi, kteří mají s námi sdílet všechna její nebezpečí.
I když jsou Španělé pravděpodobně velmi prostí lidé, jistě si už všimli některých fyzikálních změn, jako je délka dne, opačný postup slunce a zmenšení tíže.
Vysvětleme jim proto, že teď letíme prostorem daleko od zeměkoule, z níž tu zbyl jen tento ostrov.“
„Tak dobrá, dohodnuto,“ řekl Ben Zuf.
„Řekneme jim všechno. Jen žádné tajnůstkářství. Přál bych si vidět pohled starého Izáka, až se doví, že se octl na několik milionů kilometrů od staré zeměkoule, kde lichvář jeho typu jistě nechal plno dlužníků. Teď si je sháněj, chlapíku!“ Izák Hakhabut šel asi padesát kroků za nimi, a tak nemohl z hovoru nic slyšet.
Kráčel shrbeně, cestou neustále naříkal a vzýval všechny bohy najednou. Občas mu však v malých živých očích zajiskřilo a rty se mu sevřely tak, že se ústa zúžila na malou čárku.
I on si dobře všiml nových fyzikálních jevů a častokrát o tom hovořil s Ben Zufem,jemuž se chtěl zalichotit. Ale Ben Zuf dával tomuto zchátralému Abrahámovu potomkovi najevo zřejmé opovržení. Na Hakhabutovo naléhání odpovídal jen žertováním. Tak mu často říkal, že člověk Izákova typu na dnešním stavu jen vydělá, protože místo obvyklého sta let všech synů Izraele se tady dožije nejméně dvou set let; a vzhledem k menší váze všech předmětů na povrchu Gallie nebudou mu tato léta připadat nijak těžká. A dodával, že zmizel-li jim z dohledu měsíc, může to být lichváři jeho typu lhostejné, protože není pravděpodobné, že by byl na měsíci někomu něco půjčil. Tvrdil mu, že slunce teď zapadá tam, kde obvykle vycházelo, jen proto, že mu někdo „přenesl postel“. A takových nesmyslů mu namluvil tisíce. Když na

něho Izák naléhal, odpovídal mu vždy stejně:
„Počkej, dědo, až se vrátí generální guvernér! Ten ti vysvětlí všechno!“
„A ochrání mé zboží?“
„Co si myslíš, Mojžíši? Než by tě nechal vykrást, spíš ti zboží zabaví.“ A tak starý Žid, kterého Ben Zuf oslovoval postupně všemi židovskými jmény, očekával denně pod dojmem těchto znepokojivých zpráv guvernérův příjezd.
Hector Servadac a jeho přátelé došli zatím na břeh. Tam uprostřed pobřežního oblouku kotvila Hansa. Byla jen velmi nedostatečně chráněna několika skalisky a vystavena nebezpečí, že ji trochu silnější západní vítr vrhne na pobřeží, kde se v několika minutách rozpadne. Na tomto kotvišti opravdu nemohla zůstat.
Dříve nebo později ji budou muset zavézt do ústí Cheliffu k ruské goeletě.
Když Izák spatřil svou lodicí, přivítal ji s takovým přívalem nářků, výkřiků a žalostného bědování, že mu kapitán Servadac musel nařídit, aby mlčel. Hrabě Timašev pak zůstal s Ben Zufem na břehu a kapitán Servadac s poručíkem Prokopem odpluli v člunu z Hansy. Brzy přirazili k plujícímu krámu.
Lodice byla ve výborném stavu, takže její náklad nijak neutrpěl. To zjistili okamžitě. V podpalubí bylo velké množství cukrových homolí, beden s čajem a žoků kávy, krabic s tabákem, beček s kořalkou, balíků bavlny, sudů s vínem, soudků se sušenými sledi, štůčků látek, vlněných obleků a dále velký výběr bot a čepic různých velikostí, nástroje, kuchyňské nářadí, porcelánové a hliněné nádoby, stohy papíru, láhve inkoustu, balíky zápalek, stovky kilogramů soli, pepře a jiného koření, kupa velkých holandských sýrů, a dokonce i sbírka kalendářů - to vše v ceně přes sto tisíc franků. Lodice totiž několik dní před katastrofou doplnila v Marseille své zásoby. Pak měla plout od Ceuty až do Tripolisu, kde všude měl vychytralý a mazaný Izák Hakhabut možnost ohromně vydělat.
„Tenhle skvělý náklad je pro nás pravým zlatým dolem,“ řekl kapitán Servadac.
„Jestli nám ovšem majitel dovolí v něm těžit,“ poznamenal poručík Prokop a potřásl hlavou.
„A co myslíte, pane poručíku, že by Izák s tím bohatstvím dělal? Až se doví, že tu nemá ani Marokánce, ani Francouze, ani Araby, které by mohl odírat, bude se muset podřídit.“
„To nevím. Ale podřídí-li se, rozhodně bude chtít za své zboží peníze.“
„Tak mu zaplatíme, pane poručíku, a to směnkou splatnou na staré zeměkouli!“
„Vy máte ostatně právo, pane kapitáne,“ pokračoval poručík Prokop, „zboží mu prostě zabavit.“
„To ne, pane poručíku. Právě že to je Němec, nechtěl bych s ním jednat německým způsobem. Opakuji jen, že brzy bude potřebovat spíš on nás než my jeho. Až se doví, že je na nové planetě a že pravděpodobně nemá žádnou naději na návrat na zeměkouli, prodá své zboží ještě rád.“
„Buď jak buď, lodici v tomto kotvišti nechat nemůžeme,“ prohlásil poručík Prokop. „Za prvního nečasu by byla zničena a nevydržela by tady ani tlak ledu, až moře zamrzne - což už nebude trvat dlouho.“
„Dobře, pane poručíku. Odvezete ji se svou posádkou do přístavu Cheliffu.“ „Hned zítra, pane kapitáne,“ přislíbil poručík Prokop.
„Čas kvapí!“ Když skončili prohlídku Hansy, vystoupil kapitán Servadac s poručíkem Prokopem zas na břeh. Dohodli se, že se celá kolonie shromáždí na strážnici u gurbi.
Španěly tam vezmou cestou s sebou. Izáka Hakhabuta vyzvali, aby šel s nimi.
Poslechl, ale neodpustil si znepokojený pohled ke své lodicí.
Za hodinu se dvaadvacet obyvatelů ostrova shromáždilo ve velké místnosti strážnice. Tam se mladý Pablo poprvé setkal s malou Ninou, která byla velmi ráda, že našla společníka svého věku.
Kapitán Servadac se ujal slova a oznámil všem srozumitelně, aby to pochopili i Španělé a Žid, že jim vyloží vážnou situaci, v níž se octli. Dodal, že počítá s jejich oddaností i s jejich odvahou a že teď musí všichni pracovat ve společném zájmu.
Španělé naslouchali klidně. Nemohli nic říkat, protože ještě nevěděli, co se od nich čeká. Jen Negrete se obrátil ke kapitánu Servadakovi s dotazem:
„Pane guvernére, dříve než se se svými kamarády k něčemu zavážu, chtěl bych vědět, kdy nás budete moci odvézt do Španělska.“
„Odvézt je do Španělska, pane generální guvernére?“ vykřikl Izák dobrou francouzštinou.
„Ne dříve, dokud mi nezaplatí své dluhy! Ti taškáři mi slíbili dvacet reálů za osobu, když je sem na palubě převezu. A jejich deset. To znamená, že mi dluží dvě stě reálů, a já volám za svědka…“
„Mlčíš, Mardochu!“ okřikl ho Ben Zuf.
„Dostanete zaplaceno,“ řekl kapitán Servadac.
„To bude jen spravedlivé,“ podotkl Izák Hakhabut.
„Každému, co mu patří!
A kdyby mi ruský šlechtic chtěl půjčit dva nebo tři své námořníky, abych mohl odplout do Alžíru, dobře bych jim zaplatil… Ano… zaplatil bych jim… kdyby za to nechtěli příliš mnoho.“
„Do Alžíru!“ zvolal Ben Zuf, který se nedokázal ovládnout.
„Víš přece…“
„Dovol mi, Ben Zufe, abych těm lidem řekl, co dosud nevědí,“ přerušil ho kapitán Servadac.
Pak pokračoval španělsky:
„Poslyšte, přátelé, z příčin, které jsme si dosud nedovedli vysvětlit, byli jsme odděleni od Španělska, od Itálie a od Francie - zkrátka od celé Evropy. Z ostatních pevnin zůstal jen tento ostrov, na kterém jsme našli útočiště. Nejsme už na zeměkouli, ale pravděpodobně na jejím úlomku, který nás nese s sebou, a zatím nelze předvídat, zda ten náš starý svět vůbec ještě někdy spatříme.“ Pochopili Španělé výklad kapitána Servadaka? Bylo to přinejmenším pochybné. Negrete aspoň kapitána požádal, aby to ještě jednou zopakoval.

Hector Servadac to vysvětlil, jak nejlépe dovedl, používaje výrazy, které tito prostí Španělé znali, a tak se mu podařilo situaci jim objasnit. Buď jak buď, po krátké poradě Negreta s jeho druhy se zdálo, že to všichni přijali vcelku netečně. Co se Izáka Hakhabuta týče, ten kapitána Servadaka vyslechl, ale neřekl na to ani slovo. Stiskl jen rty, jako by chtěl zatajit úsměšek.
Hector Servadac se proto obrátil přímo k němu a zeptal se ho, zda po tom, co slyšel, hodlá ještě vyplout na moře a dopravit svou lodici do alžírského přístavu, po němž nezůstalo ani stopy.
Izák Hakhabut se tentokrát usmál, ale tak, aby to Španělé neviděli. Pak řekl rusky, aby tomu rozuměl jen hrabě Timašev a jeho námořníci:
„To všechno není pravda. Jeho Excelence pan generální guvernér jen a jenom žertuje.“
Hrabě Timašev se po těchto slovech otočil k tomu strašnému člověku zády, špatně skrývaje svůj odpor.
Izák Hakhabut se tedy obrátil přímo ke kapitánu Servadakovi a řekl mu francouzsky:
„Tyhle povídačky jsou dobré tak pro Španěly. Ti na to naletí. Ale kdepak já!“ Pak přistoupil k Nině a řekl jí italsky:
„Že to všechno není pravda, maličká?“ A vyšel s pokrčením ramen ze strážnice ven.
„No tohle! Ten mizera zná snad všechny jazyky!“ zvolal Ben Zuf.
„Ano, Ben Zufe,“ odpověděl kapitán Servadac. „Ale ať hovoří francouzsky, rusky, španělsky, italsky nebo německy, vždy mluví jen o penězích!“

KAPITOLA XX
se snaží dokázat, že dívá-li se někdo dobře, spatří nakonec na obzoru světlo

Druhého dne, 6. března, rozkázal kapitán Servadac bez ohledu na to, v co věří a nevěří Izák Hakhabut, aby Hansa byla dopravena do přístavu Cheliffu. Žid ostatně nic nenamítal, protože umístění lodice bylo v jeho zájmu. Doufal však, že tajně přemluví dva nebo tři lodníky z goelety, aby s ním odpluli do Alžíru nebo do jiného přístavu na tamním pobřeží.
Vzhledem k blížícímu se přezimování dali se ihned do práce. Tu jim podstatně usnadnila velká svalová síla, kterou teď mohli pracující vyvinout. Všichni si už zvykli na menší tíži i na nižší tlak vzduchu, který jim zrychloval dech.
Španělé i Rusové se pustili s chutí do díla. Začali tím, že upravili pro potřebu malé kolonie bývalou strážnici, která měla až do dalšího rozhodnutí sloužit jako společné bydliště. Usadili se tam Španělé, kdežto Rusové zůstali na goeletě a Izák na palubě své lodice.
Ale lodi nebo kamenná stavba mohly být jen dočasným bydlištěm. Před příchodem zimy si musí obyvatelé ostrova najít jistější útulek, který by je chránil před meziplanetárním mrazem, útulek sám o sobě teplý, protože pro nedostatek paliva by tam teplotu zvýšit nemohli. Jediný dostačující útulek mohly obyvatelům ostrova Gurbi poskytnout jámy vyhloubené v zemi. Až se povrch Gallie pokryje silnou vrstvou ledu, který je špatným vodičem tepla, budou moci doufat, že se vnitřní teplotám ustálí na snesitelné výši. Kapitán Servadac i jeho druhové by tak sice vedli život jeskynních lidí, ale jinou volbu bydliště neměli.
Naštěstí se neoctnou v situaci cestovatelů a velrybářů v polárních mořích, kterým při přezimování chybí zpravidla pevná půda pod nohama. Žijí na povrchu zamrzlého moře a nemohou si hledat útočiště před mrazem v zemi. Ať pobývají na svých lodích, nebo si stavějí obydlí ze dřeva a sněhu, stále jsou velmi špatně zajištěni před velkými mrazy. Na Gallii byla země naopak velmi pevná, a i kdyby v ní museli vyhloubit příbytek několik desítek metrů hluboký, mohli vždy doufat, že tam budou s to čelit i těm největším mrazům.
S pracemi započali ihned. Víme už, že lopat, motyk, špičáků a jiného nářadí bylo v gurbi dost, a tak se španělští rolníci a ruští námořníci pustili pod vedením mistra Ben Zufa do práce.
Ale dělníky i jejich vedoucího inženýra Servadaka čekalo zklamání.
Místo, které si vybrali pro vyhloubení jámy, bylo vpravo od strážnice, kde se táhlo malé návrší. V prvních dnech odkrývali zem bez obtíží. Ale v hloubce dvou a půl metru narazili kopáči na hmotu tak tvrdou, že ji svými nástroji nemohli zdolat.
Ben Zuf na to upozornil kapitána Servadaka i hraběte Timaševa, kteří v této hmotě poznali onu neznámou horninu, vytvářející pobřeží Gallického moře i jeho dno. Bylo zřejmé, že z ní je složena celá Gallia. Prostředky k dalšímu hloubení však neměli a obyčejný střelný prach by byl nedokázal tento podklad narušit. Byl tvrdší než žula, takže by jej mohli roztrhat jedině dynamitem.
„Ke všem sakrům! Co je to za nerost?“ zvolal kapitán Servadac. „Jak se kus naší zeměkoule může skládat z něčeho, co ani nedovedeme pořádně pojmenovat?“
„To si neumím vysvětlit,“ odpověděl hrabě Timašev.
„Ale nedokážeme-li si vyhloubit obydlí v této půdě, znamená to pro nás jistou smrt.“ A opravdu - jestliže čísla udávaná v onom dokumentu byla správná, jestliže vzdálenost Gallie od Slunce se podle zákonů mechaniky postupně zvětšovala, byla teď Gallia asi čtyři sta padesát milionů kilometrů daleko, tedy ve vzdálenosti třikrát větší, než je vzdálenost Země od Slunce v odsluní. Lze si představit,jak se tím snížila tepelná i světelná intenzita slunečních paprsků. Je sice pravda, že vzhledem ke sklonu osy Gallie, která svírala s rovinou své dráhy devadesát stupňů, neopouštělo Slunce nikdy rovník a ostrov Gurbi ležící na nulté rovnoběžce z této skutečnosti jen těžil. V tomto pásmu bylo trvalé léto, ale tím nemohla být vzdálenost od Slunce vyrovnána a teplota neustále klesala. Už teď se k velkému údivu malé Niny tvořil mezi skalisky led a mělo zanedlouho zamrznout celé moře.
Ale v mrazech, které mohou v budoucnosti překročit šedesát stupňů pod nulou, znamenalo nedostatečné ubytování rychlou smrt. Zatím se však teploměr držel na průměrné teplotě šesti stupňů pod nulou. Kamna postavená ve strážnici hltala všechno dostupné dřevo, ale vydávala teplo jen nepatrné. S tímto palivem moc počítat nemohli. Museli si vyhledat jiné bydliště, kde by byli při poklesu teploty chráněni, protože zanedlouho zamrzne i rtuť v teploměrech, a

dokonce snad i líh.
Jak už jsme řekli, ani Dobryna a Hansa neposkytovaly proti mrazu dostatečnou ochranu. Na trvalý pobyt tam nebylo ani pomyšlení. Ostatně kdo ví, co se s plavidly stane, až se kolem nich nakupí obrovské shluky ker!
Kdyby kapitán Servadac, hrabě Timašev a poručík Prokop byli bývali lidé méně stateční, byli by teď určitě poklesli na mysli. Co si taky vymyslet, když jim neobyčejná tvrdost půdního podkladu bránila vyhloubit jámy?
Okolnosti se zatím stávaly stále tísnivějšími. Zdánlivá velikost slunečního kotouče se s rostoucí vzdáleností zmenšovala. Když slunce procházelo zenitem, vydávaly jeho paprsky ještě trochu tepla; ale v noci už byl velmi citelný mráz.
Kapitán Servadac a hrabě Timašev vsedli na Zefira a Galettu, aby projeli celým ostrovem a pokusili se najít nějaký obyvatelný útulek. Oba koně skákali přes překážky, jako by měli křídla. Průzkum však byl bezvýsledný. Sondy provedené na různých místech narážely stále jen na tvrdý podklad v hloubce několika stop pod povrchem země. Myšlenky na podzemní ubytování se proto museli vzdát.
Rozhodli se, že místo v jámě budou všichni Galliané bydlet na strážnici, kterou podle možností zajistí proti mrazům. Vydali rozkaz ke sběru všeho suchého i syrového dříví na ostrově a porazili i všechny stromy na planině. Nemohli nijak váhat. Proto začali s kácením hned.
Ale kapitán Servadac i jeho druhové věděli, že jim to nebude stačit. Tohle palivo spotřebují velmi brzy. Štábní důstojník byl na nejvyšší míru znepokojen, a aniž dal na sobě něco znát, projížděl ostrovem a neustále si opakoval: „Nějaký nápad! Nějaký nápad!“ Jednoho dne se obrátil na Ben Zufa:
„A tebe ksakru nic nenapadá?“
„Ne, pane kapitáne,“ odpověděl sluha.
A dodal:
„Kdybychom teď byli aspoň na Montmartru! Tam je plno hotových už lomů!“
„Kdybychom byli na Montmartru, pitomče, tak bychom ty tvé lomy nepotřebovali,“ odpověděl kapitán Servadac.
Ale příroda přece jen opatřila kolonistům nezbytný útulek, jaký potřebovali k boji s vesmírnými mrazy… Jak k tomu došlo?
Dne 10. března se vydal poručík Prokop s kapitánem Servadakem na průzkum jihozápadní části ostrova. Cestou hovořili o strašných možnostech, které jim budoucnost chystá. Rozhovor byl velmi živý, protože se nemohli dohodnout na způsobu, jak jim čelit. Jeden tvrdil, že musí vytrvale hledat útulek, který však nebyl k nalezení, druhý se snažil přijít na nový způsob vytápění strážnice. Tenhle názor zastával poručík Prokop a právě jej zdůvodňoval, když se náhle uprostřed řeči zarazil. Byl v té chvíli obrácen k jihu a kapitán Servadac viděl, jak si zadání oči, jako by si chtěl zbystřit zrak, a pak se znovu dívá nesmírně pozorně oním směrem.
„Ne, nemýlím se!“ zvolal.
„Vidím opravdu světlo!“
„Světlo?“
„Ano, tímhle směrem.“ Nemohli už pochybovat. Nad jižním obzorem se objevilo světélko jako velmi jasný bod, který v houstnoucím šeru zářil stále víc.
„Že by to byla loď?“ zeptal se kapitán Servadac.
„Pak by to musela být hořící loď,“ odpověděl poručík Prokop, „protože na tuhle vzdálenost bychom žádnou lampu vidět nemohli, a rozhodně ne v takové výši.“
„Ten oheň se ostatně nepohybuje,“ dodal kapitán Servadac. „A zdá se dokonce, že jeho jas se počíná odrážet ve večerní mlze.“ Oba pozorovatelé se tam ještě několik minut velmi pozorně dívali. Pak štábního důstojníka něco napadlo.
„Sopka!“ zvolal. „Je to sopka, kterou jsme při zpáteční plavbě Dobryny obeplouvali!“ A po náhlém vnuknutí dodal:
„Pane poručíku, tam je obydlí, jaké hledáme! Tam budeme moci využít pro svou potřebu nevyčerpatelné množství lávy, která ze sopky vytéká. Ach pane poručíku, štěstí nás neopustilo! Pojďte! Pojďte! Hned zítra se na to pobřeží vydáme, a bude-li třeba, půjdeme hledat teplo, to znamená život, až do nitra Gallie!“ Zatímco kapitán Servadac hovořil s takovým nadšeným zápalem, poručík Prokop se snažil vyvolat staré vzpomínky. Především pokládal za jisté, že v onu stranu je skutečně sopka. Vzpomněl si,jak při návratu Dobryny jim u jižních břehů Gallického moře zahradil cestu dlouhý výběžek a přinutil je plout až na místo bývalého Oranu. Tam museli obeplout skalnatou horu s chocholem dýmu nad vrcholem. Dým jistě předcházel výšlehy plamenů a výtok žhavé lávy a právě ten oheň teď ozářil jižní obzor a odrážel se v mracích.
„Máte pravdu, pane kapitáne,“ řekl poručík Prokop. „Ano, je to opravdu sopka a my ji zítra prozkoumáme.“ Hector Servadac a poručík Prokop se vrátili rychle do gurbi, kde se se svým plánem na výpravu svěřili jen hraběti Timaševovi.
„Půjdu s vámi,“ řekl hrabě. „Dobryna je vám k dispozici.“ „Myslím, že Dobryna by mohla zůstat v přístavu Cheliffu,“ řekl poručík Prokop. „Za tak krásného počasí nám k plavbě na vzdálenost nejvýš pětatřiceti kilometrů postačí parní šalupa.“
„Dělej, jak myslíš, Prokope,“ odpověděl hrabě Timašev.
Dobryna měla jako mnohé jiné přepychové výletní jachty velmi rychlou parní šalupu, jejíž šroub byl poháněn silným parním strojem systému Oriolle. Poručík Prokop nevěděl, jaké tam budou mít možnosti přistání, a dal proto právem přednost tomuto lehkému plavidlu před goeletou, protože šalupa mu dovolovala proplout bez nebezpečí i nejužšími pobřežními zátokami.
Tak byl parní člun druhého dne, 11. března, naložen uhlím, kterého bylo v podpalubí Dobryny ještě asi dvanáct tun. S kapitánem, s poručíkem Prokopem a s hrabětem na palubě vyplul pak z přístavu Cheliffu k velkému překvapení Ben Zufa, který do tajemství zasvěcen nebyl. Sluha však zůstal na ostrově s plnou mocí generálního guvernéra a byl na to nemálo hrdý.

Třicet kilometrů dělících ostrov od výběžku se sopkou zdolali s šalupou za necelé tři hodiny. Vrchol vysoké hory byl v jednom ohni. Výtok lávy byl pozoruhodně silný. Kyslík z atmosféry stržené Gallií se nyní spojil s podzemními látkami a způsobil toto vzplanutí.
Parní šalupa plula podle břehů a hledala vhodné místo k přistání. Po půlhodinovém průzkumu našla konečně jakýsi polokruhový skalnatý val, vytvářející malou zátoku, kde mohly goeleta i Izákova lodice zakotvit, dovolí-li jim okolnosti sem připlout.
Cestující šalupu uvázali a vystoupili na břeh odvrácený od lávového proudu, který stékal po svahu do moře. Když se přiblížili, všichni s velkým uspokojením zjistili, že teplota vzduchu je tu značně vyšší. Snad se důstojníkovy naděje splní.
Kdyby v tomto obrovském masivu našli Galliané nějakou obyvatelnou dutinu, unikli by největšímu nebezpečí, jaké jim tu hrozilo.
Jali se ihned prohledávat, prozkoumávat a obcházet výstupky hory, lezli i po jejích nejstrmějších svazích, šplhali na široké spočinky a přeskakovali ze skály na skálu tak lehce jako pružní kamzíci. Ale nikde nenašli nic jiného než onu látku krystalující v šestibokých hranolech, zřejmě jediný nerost planety.
Jejich hledání však nebylo marné.
Za velkou skalní stěnou, jejíž jehlanovitý vrchol čněl vysoko k nebi, objevila se jim úzká chodba, či spíš jen tmavá díra vyhloubená v boku hory. Okamžitě se vydali k jejímu Ústí ležícímu asi dvacet metrů nad mořskou hladinou.
Kapitán Servadac i jeho dva druhové v ní postupovali hlubokou tmou, tápajíce rukama po stěnách tmavého tunelu a zkoušejíce sklon půdy. Podle vzrůstajícího hukotu poznali, že žhavý střed sopky nemůže už být daleko. Báli se jen toho, aby jim další pátrání neznemožnila příčná stěna, přes niž by se dál nedostali.
Ale kapitán Servadac měl bezmeznou důvěru; která se přenesla i na hraběte Timaševa a na poručíka Prokopa.
„Pojďme dál!“ volal. „Za výjimečných okolností musíme najít i výjimečný prostředek. Oheň už hoří a kamna nejsou daleko. Palivo nám tu dala příroda.
Hrome, tady si budeme vytápět levně!“ Bylo tam nejméně patnáct stupňů nad nulou. Když položili ruku na stěnu křivolaké chodby, cítili, jak pálí. Zdálo se, že tato skalní hmota tvořící celou horu je dobrým vodičem tepla, jako by to byl nějaký kov.
„Vidíte?“ opakoval Hector Servadac. „Uvnitř je skutečně Ústřední topení!“
Konečně osvětlil temnou chodbu prudký jas a před nimi se objevila světlem zalitá rozlehlá jeskyně. Teplota v ní byla značná, ale stále snesitelná.
Jakým silám vděčila tato dutina vyhloubená v mohutném masivu za své teplo a za své světlo? Docela prostě proudu lávy, který stékal do širokého mořského zálivu. Byla to clona jakési podzemní Niagary, podobné jako v proslulé Větrné , jeskyni na Antilách. Jenže tady to nebyla vodní clona, nýbrž plamenný závěs, který se odvíjel před širokou zátokou pod jeskyní.
„Proboha!“ zvolal kapitán Servadac. „Tolik jsem toho ani nechtěl!“

KAPITOLA XXI

v níž se dovíme, jaké milé překvapení přichystala příroda jednoho krásného večera obyvatelům Gallie

Bylo to skutečně nádherné obydlí, vytápěné i osvětlené, kde se mohlo docela dobře usadit všechno obyvatelstvo Gallie. Hector Servadac a „jeho poddaní“, jak rád říkával Ben Zuf, se tam mohou opravdu pohodlně zařídit. Také oba kapitánovi koně a značné množství domácích zvířat tam najdou útulek až do konce gallické zimy - jestli ta zima vůbec někdy skončí.
Obrovská dutina - jak ihned zjistili - vznikla vlastně rozšířením asi dvaceti chodeb, které se ve skalním masivu různě rozvětvovaly a ústily do této jeskyně.
Teplota vzduchu se tam držela na pozoruhodné výši. Zdálo se, že teplo prosakuje všemi páry nerostu. Pod touto pevnou klenbou, chráněni před každým nečasem polárního podnebí i před největšími mrazy vesmíru, mohli všichni tvorové oživující novou hvězdu najít bezpečné útočiště - pokud bude ovšem sopka pokračovat ve své činnosti. Hrabě Timašev však správně připomněl, že během plavby Dobryny nespatřili nikde žádnou jinou sopku, a jestliže všechen podzemní oheň Gallie vyvěrá jen tímto kráterem, pak výlev lávy bude určitě trvat celá staletí.
Teď už nesměli ztratit ani jediný den, ani jedinou hodinu. Dokud mohla Dobryna ještě plout, museli se vrátit na ostrov Gurbi a „přestěhovat“ bez prodlení do nového obydlí lidi i zvířata, uskladnit zde plodiny i krmivo a usadit se trvale na Teplé zemi - jak docela trefně nazvali tuto sopečnou část výběžku.
Šalupa se ještě téhož dne vrátila na ostrov Gurbi a druhý den se všichni dali do práce.
Šlo o hromadné přezimování, kdy budou nuceni čelit všem možným okolnostem; o přezimování dlouhé, možná až nekonečné, mnohem hrozivější, než je šestiměsíční noc, které musí čelit plavci v arktických mořích. A kdo mohl skutečně předvídat, kdy bude Gallia zbavena svých ledových pout? Kdo mohl říci, zda opisuje na svém oběhu uzavřenou křivku a zda ji eliptická dráha přivede zpátky ke Slunci?
Kapitán Servadac oznámil přátelům, jaký šťastný objev učinil. Jméno „Teplá země“ přijala s jásotem především Nina a Španělé.
V dalších třech dnech vykonala Dobryna tři plavby. Naložena až po palubní pažení převezla napřed sklizeň krmiva a polních plodin. Všechno uložili v hlubokých dutinách, které měly sloužit jako skladiště. Dne 15. března byla do skalních stájí přivedena domácí zvířata: býci, krávy, ovce a prasata. Ostatní, která by v mrazech stejně brzy zahynula, měla být v počtu co největším poražena. Trvalé konzervování masa bude v tomto drsném podnebí docela snadné. Galliané tím získají velké zásoby. Tak byla budoucnost aspoň pro dnešní obyvatelstvo Gallie zajištěna.

Co se otázky pití týče, ta byla vyřešena velmi snadno. Museli se samozřejmě spokojit jen s vodou. Ale voda jim nebude nikdy chybět. Ani v létě - díky potokům a cisternám na ostrově Gurbi -, ani v zimě, protože pitnou vodu bude vyrábět mráz, až zmrzne voda mořská.
Zatímco ostatní pracovali na ostrově, kapitán Servadac, hrabě Timašev a poručík Prokop se zabývali úpravou obydlí na Teplé zemi. Museli si pospíšit, protože led už vzdoroval slunečním paprsklml i v pravé poledne. A využít k dopravě dosud volného moře bylo lepší než počítat s obtížnou jízdou po jeho zamrzlém povrchu.
Úpravu různých dutin v masívu sopky prováděli velmi důsledně. Novým průzkumem objevili ještě další chodby. Hora se podobala obrovskému úlu plnému buněk. Včely - v našem případě kolonisté - se tam mohly docela snadno a pohodlně zařídit. Vzhledem ke svému uspořádání dostalo nové obydlí na počest malého děvčátka jméno Ninin úl.
První starostí kapitána Servadaka a jeho druhů bylo využít co nejlépe pro denní potřebu sopečného tepla, které jim tu příroda nabízela zadarmo. Zavedli lávový proud novým spádem na místa, kde ho mohli využít. Kuchyni z Dobryny přenesli do výhodně upraveného prostoru. V kamnech se mělo napříště topit lávou. Lodní kuchař si pak na nový typ kamen brzy zvykl.
„Tohle je pokrok!“ pochvaloval si Ben Zuf. „Kdyby každý dům ve Starém světě měl místo kotle ústředního topení sopku, nestál by ho provoz ani haléř.“ Velká jeskyně, ona hlavní dutina, kam ústily všechny chodby masivu, byla určena za společný sál a zařízena nejdůležitějším nábytkem z Dobryny. Plachty goelety stáhli a dopravili do Ninina úlu, kde jich mohli použít nejrůznějším způsobem. Palubní knihovnu, bohatě vybavenou francouzskými a ruskými knihami, umístili samozřejmě ve velkém sále. Stoly, lampy a židle doplnily zařízení a stěny byly ozdobeny mapami z Dobryny.
Bylo už řečeno, že žhavá clona, oddělující záliv od hlavní dutiny, sál zároveň vytápěla i osvětlovala. Lávový vodopád spadal do malé zátoky orámované skalisky, která neměla spojení s mořem. Bylo to vlastně ústí nesmírně hluboké propasti, jejíž vody zůstanou jistě vlivem sopečných hmot tekuté i tehdy, až celé Gallické moře zamrzne. Druhá jeskyně, vyhloubená v pozadí vlevo od společného sálu, to byl pokoj kapitána Servadaka a hraběte Timaševa. Poručík Prokop a Ben Zuf obsadili společně dutinu ve skále vpravo od nich. Vzadu pak objevili další dutinu, kterou zařídili jako pokojík pro Ninu. Ruští námořníci a Španělé si postavili své postele v chodbách ústících do velkého sálu. To vše tvořilo Ninin úl.
Malá kolonie byla teď usazena a mohla bez obav čekat na dlouhou a krutou zimu, která je v masivu Teplé země uvězní. Tam mohli bez nebezpečí snášet i teplotu, která, postoupí-li Gallia až ke dráze jupiterově, klesne na pětadvacetinu teploty pozemské.
Ale co se dělo za těchto ubytovacích prací a uprostřed horečné činnosti, kterou vyvíjeli dokonce i Španělé, s Izákem Hakhabutem, který zůstal na svém kotvišti u ostrova Gurbi?
Izák Hakhabut stále ničemu nevěřil a zůstával hluchý ke všem důkazům, které mu ostrované z útrpnosti snesli, aby přemohli jeho nedůvěru. Zůstal na palubě své lodice a hlídal si zboží jako lakomec svůj poklad, bručel, naříkal a marně pozoroval obzor, zda se v dohledu ostrova Gurbi neobjeví nějaká loď. V Ninině úlu si však nikdo nestěžoval, že je zbaven pohledu na jeho tvář. Izák závazně prohlásil, že své zboží prodá jedině za běžné peníze. Kapitán Servadac nato nařídil, že od Izáka nesmí nikdo nic brát a nic kupovat. Však se uvidí, jestli se ten paličák podřídí nezbytnosti, která na něho brzy dolehne, a skutečnosti, o níž se sám brzy přesvědčí.
Bylo zcela jasné, že Izák Hakhabut si vůbec nepřipouštěl vážnost situace, která hrozila malé kolonii a kterou všichni chápali. Stále věřil, že je na zeměkouli, kde byla zemětřesením změněna jen malá část, a počítal s tím, že dříve nebo později se mu naskytne možnost ostrov Gurbi opustit a pokračovat v obchodování při březích Středozemního moře. Ve své nedůvěře ke všemu si představoval, že se proti němu všichni spikli, aby ho zbavili majetku. A protože se nechtěl dát obrat, odmítal výklad o obrovském bloku odtrženém od zeměkoule a vrženém do prostoru. Přestože všechno svědčilo o existenci nové hvězdy bloudící sluneční soustavou - hvězdy obydlené jen Angličany z Gibraltaru a kolonisty z ostrova Gurbi -, Izák Hakhabut se vytrvale rozhlížel po obzoru svým starým dalekohledem. Ale neviděl žádnou loď, žádného zákazníka, který by přijel vyměnit své zlato za poklady z Hansy.
Přesto však Izák vědělo prováděných přípravách k přezimování. Napřed podle svého neměnného zvyku odmítal tomu věřit. Ale když viděl Dobrynu vykonávat četné plavby k jihu a odvážet úrodu i domácí zvířata, musel připustit, že kapitán Servadac a jeho druhové se chystají ostrov opustit.
Co se stane s nešťastným Hakhabutem, když se nakonec ukáže, že to vše, čemu nechtěl věřit, je pravda? Což opravdu už není ve Středozemním moři? Což už nikdy nespatří svou německou vlast? Už nikdy nebude obchodovat s těmi hlupáky v Tripolisu a v Tunisu? Ale to by byla jeho zkáza!
Vídali ho teď často opouštět lodici a mísit se do skupinek Rusů i Španělů, kteří nijak nešetřili posměšky. Pokoušel se zalichotit i Ben Zufovi, jemuž nejednou nabízel šňupec tabáku, ale sluha „podle rozkazu“ odmítal.
„Ne, starý Zabulone,“ říkal mu. „Ani nejmenší šňupeček. Tak zní rozkaz. Ty si celý svůj náklad sníš, vypiješ a vyšňupáš docela sám, Sardanapale!“ Když Izák Hakhabut nakonec viděl, že se od „svatých“ nic nedoví, obrátil se přímo k „bohu“, Jednoho dne se rozhodl zeptat se kapitána Servadaka, zdali je to všechno pravda. Doufal, že francouzský důstojník neoklame takového chudáka, jako je on.
„Ano, hrome, ano! Je to pravda!“ odpověděl mu Hector Servadac, podrážděný takovou paličatostí.
„A vy máte nejvyšší čas, abyste se taky přestěhoval do Ninina úlu.“
„Kéž mi Věčný a Mohamed pomohou!“ vzýval Izák oba bohy jako pravý odpadlík.
„Chcete tři nebo čtyři muže, aby odvezli Hansu do nového přístavu u Teplé země?“ ptal se kapitán Servadac.
„Chtěl bych odplout do Alžíru,“ odpověděl Izák Hakhabut.
„Opakuji vám, že Alžír už neexistuje.“
„U Alláha, je to možné?“
„Ptám se vás naposled: Chcete nás se svou lodicí následovat na Teplou zemi, kde budeme přezimovat?“

„Smilování, vždyť jde o můj majetek!“ „Nechcete tedy? Nuže, odvezeme Hansu proti vaší vůli a bez vás na bezpečné místo.“ „Proti mé vůli, pane guvernére?“ „Ano, protože nechci, aby pro vaši pitomou paličatost byl tak cenný náklad bez užitku ztracen.“ „Ale to budu zničen!“ „Budete zničen mnohem jistěji, necháme-li vás dělat, co chcete,“ odpověděl Hector Servadac a pokrčil rameny. „A teď si jděte k čertu!“ Izák Hakhabut se obrátil k lodici, zdvihl ruce k nebi a protestoval proti neuvěřitelné hrabivosti „nečisté rasy“.
Dne 20. března byly práce na ostrově Gurbi skončeny. Nezbývalo než odplout.
Teploměr klesl v průměru na osm stupňů pod nulou. Ve vodě cisteren už nebyla jediná tekutá molekula. Kolonisté se proto dohodli, že se nazítří všichni nalodí na Dobrynu a opustí ostrov, aby se uchýlili do Ninina úlu. Rozhodli se taky převézt tam lodici přes všechny protesty jejího majitele. Poručík Prokop totiž prohlásil, že zůstane-li Hansa zakotvena v přístavu Cheliffu, nebude moci vzdorovat tlaku ledů a bude nevyhnutelně zničena. V zátoce u Teplé země bude lépe chráněna a víc v bezpečí. A i kdyby se tam rozbila, její náklad by mohli zachránit. Tak za několik minut poté, co goeleta zdvihla kotvu, vyplula i Hansa, přes křik a zapřísahání Izáka Hakhabuta. Nalodili se na ni na poručíkův rozkaz čtyři ruští námořníci, rozvinuli velkou plachtu a „plovoucí hokynářství“, jak říkal Ben Zuf, opustilo ostrov Gurbi a zamířilo k jilm.
Nedá se vůbec vylíčit,jak židovský odrodilec cestou naříkal a jak zdůrazňoval, že se tu jedná proti jeho vůli, že nikoho nepotřebuje a že o žádnou pomoc nežádal. Plakal, naříkal, sténal - aspoň ústy, protože nemohl zabránit, aby jeho falešnými slzami neproniklo několik potměšilých záblesků malých šedých oček.
A když po třech hodinách byla lodice pevně uvázána v zátoce u Teplé země a když Izák viděl svůj majetek v bezpečí, byl by býval náhodný divák u něho překvapen zvláštním uspokojením, jež však neodpovídalo jeho pohledům, a kdyby byl zbystřil sluch, byl by zaslechl Izáka bručet si tato slova:
„Tentokrát zadarmo! Pitomci! Idioti! Odvezli mě zadarmo!“ V těch slovech byl celý Izák. Zadarmo! Prokázali mu službu zadarmo!
Ostrov Gurbi byl teď lidmi natrvalo opuštěn. Na posledním zbytku francouzské kolonie nezůstalo nic kromě několika srstnatých a pernatých zvířat, která unikla nadháněčům a která zima brzy zahubí. Ptáci se sice pokoušeli najít příhodnější zemi na jihu, ale vrátili se na ostrov. Byl to nepopíratelný důkaz, že jinde už není žádná země, kde by mohli najít obživu.
Toho dne se kapitán Servadac a jeho druhové uvázali slavnostně v držení nového domova. Vnitřní zařízení Ninina úlu se všem líbilo; blahopřáli si k takovému pohodlí a k tak teplému ubytování. Na všeobecném uspokojení se nepodílel jen Izák Hakhabut. Nechtěl do skalních chodeb ani vkročit.
„Asi se bojí, že by musel platit nájemné,“ řekl Ben ,Zuf. „Ale ať! Však mráz brzy vyžene toho starého lišáka z díry ven.“
Pak postavili na plotnu hrnce a celý ten malý svět se shromáždil ve velkém sále u večeře, jejíž všechna jídla byla připravena na sopečném ohni. Skladiště Dobryny poskytlo několik lahví francouzského vína, jímž si připili na zdraví generálního guvernéra a jeho „správní rady“. Ben Zuf se na tom pochopitelně podílel notným dílem.
Bylo to velmi veselé. Španělé se vyznamenali svou živostí. Jeden z nich si vzal kytaru, druhý kastaněty a všichni společně zpívali. Taky Ben Zuf dal k lepšímu „zuávskou (Zuávové byli vojáci z francouzských severoafrických kolonií.) píseň“, velmi známou ve francouzské armádě; půvab písně však mohli ocenit jen ti, kdo siji poslechli v podání takového umělce,jako byl sluha kapitána Servadaka.

Misti goth dar dar tire lyre!
Flic! Floc! Flac! Lirette, lira!
Far larim, Tonr tala rire, Tour la Ribaud, Ricandeau.
Sans repos, répit, répit, rejjos, ris pot, ripette!
Si vous at tmojez mon refrain, Famenx vous etes!

(Nepřeložitelný, samoúčelně seřazený sled slova slovních hříček bez významu, s výjimkou posledního dvojverší, které říká: Rozumíte-li mé písničce, jste báječní.)

Pak byl narychlo uspořádán ples - jistě první ples na Gallii. Ruští námořníci předvedli několik tanců své vlasti, které obecenstvo ocenilo velmi vysoko, dokonce víc než báječné fandango Španělů. Ba i Ben Zuf zatančil proslavený tanec z Montmartru, a to s takovým zápalem, že si svým roztomilým výstupem vysloužil upřímný obdiv Negretův. Slavnostní zasvěcení Ninina úlu skončilo v devět hodin. Všichni pak zatoužili po čerstvém vzduchu, protože tanec ve velkém sále všechny rozehřál.
Ben Zuf své přátele předešel a pustil se hlavní chodbou na pobřeží Teplé země. Kapitán Servadac, hrabě Timašev a poručík Prokop šli zvolna za ním.
Náhle zaslechli zvenčí výkřiky, které je přiměly zrychlit krok. Nebyly to však výkřiky hrůzy, nýbrž radostné volání slávy, které se neslo suchým vzduchem jako výstřely z pušky.
Když kapitán Servadac i jeho druhové vyšli z chodby ven, spatřili všechny kolonisty stát na skaliskách. Ben Zuf s rukou zdviženou k nebi byl bez sebe nadšením.
„Ach pane generální guvernére, ach monseigneure! (Monseigneur byl titul francouzských knížat, biskupů a členů královské rodiny.)“ volal tak radostně, že se to nedá popsat.
„Nu, co je?“ ptal se kapitán Servadac.
„Měsíc!“ odpověděl Ben Zuf.
Opravdu! Z nočních mlh se vyhoupl Měsíc a objevil se tak nad gallickým obzorem dnes poprvé.

KAPITOLA XXII

končí malým, velmi zajímavým pokusem ze zábavné fyziky

Měsíc! Ale jestliže to byl skutečně Měsíc, proč předtím zmizel? A objevil-li se tu znovu, kde se tu vzal? Až dosud nedoprovázela Gallii při jejím oběhu kolem Slunce žádná družice. Opustila snad nevděčná luna Zemi, aby se dala do služeb jiné planety?
„Ne, to není možné!“ řekl poručík Prokop.
„Země je několik milionů kilometrů daleko a Měsíc jistě nepřestal kolem ní kroužit!“ „Ale o tom nic nevíme,“ namítl Hector Servadac.
„Proč by nemohl být Měsíc přitažen do gravitačního pole Gallie? Proč by se nemohl stát její družicí?“
„To by se byl už dávno objevil nad naším obzorem,“ řekl hrabě Timašev, „a my bychom na něj nebyli čekali tři měsíce.“
„Všechno, co se tu děje, je opravdu velmi podivné,“ poznamenal kapitán Servadac.
„Pane kapitáne,“ pokračoval poručík Prokop, „v žádném případě nemůžeme připustit domněnku, že by přitažlivost Gallie byla tak velká, aby zbavila Zemi její družice.“ „Dobrá, pane poručíku,“ odpověděl kapitán Servadac. „A kdo vám říká, že stejný jev, který nás odtrhl od zeměkoule, nevychýlil zároveň i lunu z její dráhy?
Bloudila sluneční soustavou, až se k nám zase připojila…“ „Ne, pane kapitáne, ne,“ odporoval poručík Prokop.
„Mám o tom nezvratný důkaz.“
„Jaký?“
„Že hmota Gallie je mnohem menší než hmota zemské družice. To by se spíš Gallia stala satelitem Měsíce než Měsíc satelitem Gallie.“
„To vám přiznám, pane poručíku,“ pokračoval Hector Servadac. „Ale co nám dokazuje, že nejsme družicí Měsíce a že družice Země nebyla stržena na novou dráhu, po níž ji teď doprovázíme na cestě meziplanetárním prostorem?“
„Trváte na tom, abych vám tuto novou domněnku vyvrátil?“ zeptal se poručík Prokop.
„Ne,“ odpověděl s úsměvem Hector Servadac, „protože vím, že kdyby naše planetka byla jen družicí družice, nepotřebovala by k oběhu kolem luny tři měsíce a luna by se nám byla od chvíle katastrofy ukázala už víckrát.“
Za tohoto rozhovoru družice Gallie - ať už to bylo cokoli - stoupala rychle nad obzor, což potvrzovalo poslední argument kapitána Servadaka. Mohli ji pozorně sledovat. Přinesli si dalekohledy a brzy zjistili, že to opravdu není bývalá luna pozemských nocí.
Ač se opravdu zdálo, že tato družice je Gallii blíž než Měsíc zeměkouli, byla mnohem menší. Její povrch odpovídal jen asi desetině povrchu zemské družice.
Byla to tedy jen zmenšenina Měsíce, která odrážela sluneční paprsky velmi slabě a nebyla by svým jasem předčila ani hvězdy osmé velikosti. Vyšla na západě, přímo v opozici se Sluncem, a byla právě v úplňku. Nebylo vůbec možné splést si ji s Měsícem. Kapitán Servadac musel uznat, že na ní není vidět ani moře, ani brázdy, ani krátery, ani hory, ani žádné jiné podrobnosti, tak výrazně vystupující na měsíčních mapách. Tohle nebyla ta něžná tvář Apollonovy sestry, kterou smrtelní pozemšťané pozorují už dlouhá staletí.
Byla to tedy zvláštní družice, podle hraběte Timaševa nějaká planetka, kterou Gallia zajala při průchodu pásmem teleskopických planetek. Šlo proto o jednu ze sta šedesáti tehdy známých malých planetek (Planetky, nesprávně asteroidy, jsou malá tělesa obíhající ve sluneční soustavě mezi Marsem a Jupiterem. Dnes hvězdáři soustavně sledují asi 1600 planetek, ale jejich skutečný počet jde do desítek tisíc.), nebo o jinou, kterou astronomové dosud neobjevili? To snad zjistí později. Mezi těmito planetkami jsou některé tak maličké, že by je dobrý chodec obešel za čtyřiadvacet hodin. V těchto případech mají hmotu menší než Gallia, jejíž přitažlivá síla může opravdu na tak miniaturní tělesa působit.
První noc strávená v Ninině úlu uplynula klidně. Nazítří kolonisté dokončili všechny přípravy ke společnému životu. Monseigneur generální guvernér - jak se honosně vyjadřoval Ben Zuf netrpěl nikomu lenošení. Ze všeho nejvíc se totiž bál zahálky a jejích zlých následků. Proto stanovil s velkou péčí denní zaměstnání. Práce bylo pro všechny dost. Hodně času zabrala i péče o domácí zvířata. Příprava konzervovaných potravin, rybolov za klidného moře, zařizování chodeb, které kolonisté museli na mnohých místech prohloubením upravit, i tisíce dalších drobných a stále opakovaných prací, to vše nedovolovalo kolonistům ani na chvíli zahálet.
Nutno ještě dodat, že v celé kolonii vládla dokonalá shoda. Rusové i Španělé se výborně snášeli a začali už používat několika francouzských slov, protože francouzština byla na Gallii úředním jazykem. Pablo a Nina se stali žáky kapitána Servadaka, který je vyučoval. O jejich zábavu se zase staral Ben Zuf. Sluha je učil nejen francouzštině, ale i pařížskému dialektu, který je mnohem vybranější.
Sliboval jim, že je jednou zavede „do města vystavěného při úpatí hory, která nemá na světě obdoby“, a popisoval ji pln nadšení. Jistě uhodnete, o kterém městě zanícený učitel hovořil.
V té době byla taky vyřešena otázka společenských předpisů.
Víme už, že Ben Zuf představil svého velitele jako generálního guvernéra kolonie. U tohoto titulu však nezůstal a při rozhovoru oslovoval kapitána titulem monseigneur. Hectora Servadaka to nakonec tak dopálilo, že sluhovi užívání tohoto titulu zakázal.
„Ale monseigneure…“ ohradil se Ben Zuf.
„Budeš mlčet, ty ničemo!“
„Ano, monseigneure.“ Když už kapitán nevěděl, jak Ben Zufa přimět k poslušnosti, řekl mu jednoho dne:
„Tak necháš už konečně toho svého monseigneura?“
„Prosím, monseigneure.“
„Víš vůbec, paličáku, čeho se tím titulováním dopouštíš?“
„Ne, monseigneure.“

„Víš, co znamená to slovo, kterého užíváš, aniž znáš jeho význam?“
„Ne, monseigneure.“
„Nuže, v latině to znamená „starý dědku“ a ty se tímto oslovováním dopouštíš urážky svého představeného.“ Od této malé lekce ono uctivé oslovení z Ben Zufova slovníku zmizelo.
Velké mrazy se v druhé půli března dosud nedostavily, a tak Hector Servadac se svými společníky nebyl ještě uvězněn. Uspořádal dokonce několik výprav podle pobřeží i do nitra nové pevniny. Prozkoumal ji v okruhu pěti až deseti kilometrů kolem Teplé země. Všude však našel jen strašnou skalnatou poušť beze stopy rostlinstva. Viděl jen stružky zamrzlé vody a tu a tam sněhová políčka vzniklá sražením atmosférické páry a prozrazující usazování vody na povrchu Gallie. Jistě uplynou celá staletí, než si bude moci nějaká řeka vyhloubit v této skalnaté půdě řečiště a valit své vody do moře. Ale jak vlastně vypadal tento stejnorodý útvar nazvaný kolonisty Teplou zemí? Je to pevnina, nebo ostrov? Netáhne se snad až k jižnímu pólu? To nevěděli. A na výpravu napříč pevninou pokrytou kovovými krystaly nemohli vůbec pomýšlet.
Kapitán Servadac a hrabě Timašev si mohli udělat celkovou představu o kraji při pohledu z vrcholku sopky. Tato hora stála na konci výběžku Teplé země a čněla do výšky devíti set až tisíce metrů nad mořem. Byl to obrovský, celkem pravidelný blok ve tvaru komolého kužele. Na jeho seříznutém vrcholu zel úzký kráter, kterým vytékaly sopečné hmoty a trvale věnčily vrchol obrovským chocholem par.
Kdyby byla tato sopka přenesena na zeměkouli, dala by se zlézt jen s velkými obtížemi a se značnou námahou. Její strmé svahy a kluzká úbočí by odolaly i nejzkušenějším horolezcům. Výprava na ni by si rozhodně vyžádala nejvyšší vypětí sil, a to by ještě horolezci dosáhli vrcholu jen s největší námahou. Tady však v důsledku menší tíže a zvýšení svalové výkonnosti mohli Hector Servadac a hrabě Timašev konat pravé divy obratnosti a síly. Ani kamzík by byl nepřeskakoval ze skály na skálu tak jistě, ani pták by byl nezdolával úzké rampy nad propastmi tak lehce. Za necelou hodinu vystoupili o tisíc metru, od úpatí až na vrchol hory.
Když se octli při okraji kráteru, nebyli unavenější, než kdyby ušli půldruhého kilometru po rovině. Pobyt na Gallii měl rozhodně jisté nevýhody, ale i výhody. Z vrcholu hory se oba mohli s dalekohledy u očí přesvědčit, že vzhled planetky je všude stejný. Na severu se táhlo rozlehlé Gallické moře, teď hladké jako zrcadlo, protože nevanul žádný vítr. Vzduch jako by byl chladem v horních vrstvách atmosféry ztuhl. Jen malý bod vystupující lehce z mlhy prozrazoval polohu ostrova Gurbi. Na východě a na západě byla vodní pláň stále stejně pustá. Na jihu se Teplá země ztrácela až za hranicemi obzoru. Tato část pevniny tvořila jakýsi široký trojúhelník se sopkou ve vrcholu. Jeho základnu však nebylo vidět. Ani z této výšky, která měla všechny nerovnosti půdy vyrovnat, nezdála se nová pevnina schůdná. Miliony šestibokých hranolů, kterými se přímo ježila, byly by pěší postup zcela znemožnily.
„K prozkoumání této pevniny bychom potřebovali balon nebo křídla!“ řekl kapitán Servadac. „Hrome! Octli jsme se na chemické hmotě určitě stejně zajímavé jako ty, které jsou vystavovány v muzejních skříních.“ „Všiml jste si, pane kapitáne,“ řekl hrabě Timašev, ‚jak blízko před našimi zraky se projevuje zakřivení Gallie a jak se tím relativně zkracuje vzdálenost dělící nás od obzoru?“ „Ano, pane hrabě,“ odpověděl Hector Servadac. „Zakřivení je skutečně větší než při pozorování z pobřežních srázů ostrova. Při pohledu z výšky tisíce metrů by se obzor na naší staré zeměkouli táhl ve vzdálenosti mnohem větší.“
„Ve srovnání se zeměkoulí je Gallia opravdu maličká,“ řekl hrabě Timašev.
„To jistě, ale svému nynějšímu obyvatelstvu úplně stačí. Uvědomte si ostatně, že její úrodná část je teď zúžena jen na tři sta padesát hektaru obdělané půdy na ostrově Gurbi.“
„Ano, pane kapitáne, ale půdy úrodné jen po tři letní měsíce a neúrodné možná tisíce let!“
„Co chcete?“ usmál se kapitán Servadac. „Než jsme se dostali na Gallii, nikdo nám o tom nic neřekl, a tak bude lepší, když to budeme brát filozoficky.“
„Nejen filozoficky, pane kapitáne, ale i plni vděčnosti silám, které rozžhavily lávu této sopky! Bez podzemního ohně Gallie bychom byli odsouzeni ke smrti mrazem.“
„A já pevně doufám, pane hrabě, že nevyhasne před koncem…“
„Před koncem čeho, pane kapitáne?“
„To vám přesně říci nemohu!“ Kapitán Servadac a hrabě Timašev se naposled rozhlédli po moři i po pevnině a pomýšleli na sestup. Dříve si však chtěli ještě prohlédnout kráter sopky.
Hned zpočátku si všimli, že láva vytéká zcela klidně. Neslyšeli ani nepravidelný hukot, ani ohlušující hřmění, které obvykle doprovázejí výlev sopečných hmot.
Tento poměrný klid nemohl oběma mužům uniknout. Láva dokonce ani nevřela.
Tekutá rozžhavená hmota vytékala docela klidně jako přebytek vody jezerním výtokem. Nabízelo se tu srovnání: kráter se nepodobal kotli, z něhož prudce vyráží vařící voda, nýbrž po okraj naplněné nádobě, klidně a bez hluku přetékající. Kromě lávy tu nebyly žádné jiné sopečné látky. Z chuchvalců černého dýmu nad vrcholem hory nelétaly žádné rozžhavené kameny, žádný popel. Tím taky bylo vysvětleno, proč při úpatí sopky neleží nikde kusy pemzy, obsidiánu a jiných nerostů sopečného původu, kterými je půda v okolí sopek přímo poseta.
Nebyl tu taky ani jeden bludný balvan, protože ledovec se zde dosud nemohl vytvořit.
Podle kapitána Servadaka to bylo příznivé znamení, z něhož mohli soudit na trvalou sopečnou činnost. Prudkost nemá ani v morálním, ani ve fyzikálním smyslu nikdy dlouhé trvání. Nejprudší bouře a nejzuřivější záchvaty vzteku trvají jen krátce. A tady žhavá tekutina vytékala tak pravidelně a rozlévala se tak klidně, že její živý pramen byl jistě nevyčerpatelný. Při pohledu na Niagarské vodopády, jejichž vody přepadají přes hřeben v řečišti zcela klidně, nemůže nám nikdy napadnout myšlenka, že by se tu tok řeky mohl někdy zastavit. Stejný pocit měli oba muži na vrcholu sopky. Rozum se tam vzpíral pomyšlení, že by láva z kráteru neměla vytékat věčně.
Toho dne se na Gallii udála jistá změna. Nutno však říci, že se tak stalo zásluhou samotných kolonistů.

Když se celá kolonie po přestěhování z ostrova Gurbi usadila na Teplé zemi, pokládala za nutné vyvolat umělé zamrznutí hladiny Gallického moře. Kolonisté by tím získali snadné spojení s ostrovem Gurbi po ledě a lovci by si tak mohli rozšířit své loviště. Proto kapitán Servadac, hrabě Timašev a poručík Prokop shromáždili v ten den všechno obyvatelstvo na skaliskách, která vyčnívala z moře na samém konci výběžku.
Moře přes značný pokles teploty dosud nezamrzlo. Byl to důsledek naprosté nehybnosti hladiny, protože její povrch nečeřil ani nejslabší vánek. A je známo, že za takových okolností může mít voda i několik stupňů pod nulou, aniž by zamrzla. Stačí však prostý náraz a voda náhle ztuhne.
Malá Nina a její přítel Pablo nesměli u toho pochopitelně chybět.
„Tak co, maličká," zeptal se kapitán Servadac Niny, „dokázala bys hodit do moře kus ledu?"
„Ano," odpovědělo děvče, „ale Pablo by ho hodil mnohem dál."
„Jen se o to pokus," pokračoval Hector Servadac a podal Nině kus ledu.
Pak dodal:
„Dívej se dobře, Pablo! Uvidíš,jaká je naše malá Nina kouzelnice!" Nina se dvakrát, třikrát rozmáchla a hodila led do klidné vody…
Okamžitě zazněl silný praskot, který se nesl až k obzoru.
Gallické moře na celém povrchu zamrzlo.

KAPITOLA XXIII
líčí nesmírně důležitou událost, která vzrušila celou gallickou kolonii

Dne 23. března, tři hodiny po západu slunce, vystoupil na protější straně obzoru měsíc. Galliané viděli, že je v poslední čtvrti.
Družice Gallie tedy přešla za čtyři dny z úplňku do první čtvrti, což znamenalo, že její viditelnost potrvá asi týden a její oběh patnáct až šestnáct dní. Pro Gallii se proto měsíční oběh zkrátil na polovinu, podobně jako délka dne.
O tři dny později, 26. března, vstoupil měsíc do konjunkce se Sluncem a jeho svit ve sluneční záři zanikl.
„Vrátí se?" ptal se Ben Zuf, který jako první objevil tuto družici, a proto se o ni upřímně zajímal.
Po tolika podivných kosmických jevech, jejichž příčiny Gallianům stále unikaly, nebyla Ben Zufova otázka vůbec hloupá.
Dne 26. března byl vzduch při velmi krásném počasí neobyčejně suchý a teploměr klesl na dvanáct stupňů pod nulou.
Jak daleko byla teď Gallia od Slunce? Jakou cestu vykonala po své dráze od posledního data udávaného ve zprávě nalezené v moři? Nikdo z obyvatel Teplé země to nemohl říci. Zdánlivé zmenšení slunečního kotouče nemohlo být podkladem ani přibližného výpočtu.
Jak teď všichni litovali, že neznámý učenec už neposlal žádnou zprávu s údaji o svých posledních pozorováních.
Zvláště kapitána Servadaka mrzelo, že podivná korespondence jednoho jeho krajana - a on neznámého učence umíněně považoval za svého krajana - už nepokračuje.
„Je ostatně docela možné," řekl svým přátelům, „že náš astronom posílal své zprávy v pouzdrech dál, ale že žádná z nich se nedostala až k ostrovu Gurbi nebo k Teplé zemi. A teď, když moře zamrzlo, nemáme jedinou naději, že bychom od toho podivína dostali sebemenší lísteček." Víme už, že moře teď bylo celé zamrzlé. Ke změně kapalného stavu ve stav tuhý došlo za nádherného počasí, kdy ani nejslabší vánek nečeřil gallické vody.
Proto byla zamrzlá hladina dokonale hladká jako hladina jezera nebo kluziště bruslařského klubu. Nikde nebyla jediná rýha, jediný hrbol,jediná trhlina. Bylo to ledové pole naprosto čisté a neporušené, bez jediného kazu, táhnoucí se až za hranice obzoru.
Jaký to rozdíl ve srovnání s obvyklým vzhledem polárních moří na okrajích ledových polí! Tam jsou všude jen ledové hory a kry nakupené na sebe a vystavené nejvrtošivějším poruchám rovnováhy. Ledová pole nejsou vlastně nic jiného než shluk nepravidelně nakupených a rozpadlých ker i vratkých ledovců, převyšujících často nejvyšší stožáry velrybářských lodí.
V arktických a antarktických mořích není nic stálého, nic pevného. Ledové pole není ulito jako z bronzu, a tak jediný poryv nebo změna teploty způsobují změny na pohled přímo úchvatné. Je to neustálé střídání kouzelných dekorací.
Tady Gallické moře naopak trvale znehybnělo, mnohem výrazněji než v době, kdy jeho hladina citlivě reagovala na každý vítr. Nesmírná bílá pláň byla jednotnější než pláně Sahary nebo ruské stepi - a to jistě nadlouho. Spoutané mořské vody vytvořily krunýř, který při dalších mrazech ještě zesílí a zůstane tvrdý až do oblevy…, přijde-li vůbec obleva.
Rusové byli zvyklí na vzhled zamrzlého Severního ledového oceánu, který vypadá jako nepravidelně krystalované pole. Proto tady hleděli na Gallické moře rovné jako jezero s takovým překvapením, ale zároveň s uspokojením, neboť tak dokonale hladké ledové pole bylo výborným kluzištěm. Na Dobryně měli velký výběr bruslí, které dal hrabě Timašev milovníkům bruslení k dispozici. A těch milovníků bylo dost. Rusové naučili bruslit i Španěly, a tak v těch krásných dnech, kdy i značný mráz byl v naprostém bezvětří zcela snesitelný, nenašel se jediný Gallian, který by se byl nepokoušel o ladné kroužky. I mladý Pablo a malá Nina bruslili výborně a sklidili velkou pochvalu. Kapitán Servadac, ve cvičení vždycky velmi obratný, se brzy vyrovnal i svému učiteli hraběti Timaševovi. Také Ben Zuf dělal přímo zázraky. Bruslil totiž už mnohokrát na montmartreském rybníku, „velikém jako moře".
Toto tělesné cvičení, samo o sobě velice zdravé, bylo pro obyvatele Teplé země zároveň užitečným rozptýlením. A v případě potřeby se mohlo bruslení stát taky prostředkem rychlé dopravy. Tak poručík Prokop, nejrychlejší bruslař kolonie, vykonal několikrát cestu až na ostrov Gurbi. Vzdálenost pětačtyřiceti kilometrů zdolal za dvě hodiny.

„Tohle nám na povrchu Gallie nahradí železnici naší staré zeměkoule," říkal kapitán Servadac. „Vždyť brusle nejsou nic jiného než pohyblivé koleje upevněné na bruslařových nohou." Teplota zatím neustále klesala. Teploměr ukazoval průměrně patnáct až šestnáct stupňů pod nulou. Zároveň s teplotou klesala i intenzita světla. Jako by byl sluneční kotouč překryt Měsícem při částečném zatmění. Na všechny předměty se snášelo podivné pološero, které působilo velmi pochmurně. To mělo za následek jakési duševní ochabnutí, proti němuž bylo nutno bojovat. Jak taky tito obyvatelé Země neměli vnímat ticho, jež se kolem nich rozhostilo, když až dosud žili v lidském hemžení? Jak mohli zapomenout na Zemi, která teď obíhá ve vzdálenosti milionů kilometrů od Gallie a stále se od nich vzdaluje? Mohli předpokládat, že ji ještě někdy spatří, když její úlomek letěl stále dál do meziplanetárního prostoru? Kdoví, zda jednoho dne neopustí Gallia oblast podřízenou sluneční gravitaci a nepřejde do světa hvězd, aby obíhala v gravitačním poli jiného slunce!
Hrabě Timašev, kapitán Servadac a poručík Prokop byli skutečně jediní z celé gallické kolonie, kteří mohli na takovou možnost myslet. Ale jejich společníci, ač nepronikli tak hluboko do tajemství a hrozeb budoucnosti, pociťovali také následky situace, která neměla v dějinách lidstva obdoby.
Proto si musel kapitán Servadac vymýšlet různá rozptýlení, aby je poučil, zaměstnal a zabavil. Nejšťastnějším rozptýlením v jednotvárných denních pracích bylo právě bruslení.
Jestliže jsme řekli, že zdravé zábavy na ledě se účastnili víceméně všichni obyvatelé Teplé země, netýkalo se to přirozeně Izáka Hakhabuta.
Žid se přes kruté mrazy od příjezdu z ostrova Gurbi dosud neukázal. Protože kapitán Servadac všem přísně zakázal se s ním stýkat, nikdo za ním na Hansu nechodil. Ale slabý kouř unikající z komína kajuty prozrazoval, že majitel lodice je stále na palubě. Ač palivem jistě velmi šetřil, přece ho to muselo něco stát.
A zatím se mohl docela dobře těšit úplně zadarmo ze sopečného tepla v Ninině úlu. Dával však přednost těmto velikým výdajům před odchodem z Hansy a před společným životem s ostatními. Kdo by taky za jeho nepřítomnosti hlídal jeho vzácný náklad?
Lodice i goeleta byly upraveny tak, aby snesly i nebezpečí dlouhého přezimování. Poručík Prokop věnoval této práci největší péči. Pevně uvázané lodi byly nehybně usazeny v ledovém krunýři. Kolonisté však z opatrnosti udělali ještě to, co dělají mořeplavci v polárních mořích: vysekali led pod lodními trupy. Tím se tlak ledů pod kýlem navzájem ruší a nemůže pak působit proti bokům, které by jinak rozdrtil. Jestliže se ledové pole zdvihne, zdvihne se s ním i goeleta a lodice.
Kolonisté mohli doufat, že s oblevou obě lodi klesnou pod obvyklou čáru ponoru do svého přirozeného živlu.
Gallické moře bylo teď v celém rozsahu zamrzlé a poručík Prokop při své poslední návštěvě ostrova Gurbi zjistil, že ledové pole se táhne donekonečna k severu, k západu i k východu.
Jen jediné místo tohoto rozlehlého moře vzdorovalo účinku mrazu. Byla to zátoka pod hlavní jeskyní, ona nádrž, kam stékal proud žhavé lávy. Tam ve skalnatém rámci zůstávala voda stále volná, a pokud se na ní působením mrazu tvořil led, oheň jej okamžitě rozpouštěl. Voda ve styku s lávou syčela a vypařovala se, soustavné zahřívání ji udržovalo v trvalém varu. V této části stále volného moře se mohli rybáři s úspěchem pokoušet o lov. Ben Zuf ovšem říkal, že „ty ryby jsou příliš vařené, než aby mohly brát".
V prvních dubnových dnech se počasí změnilo, nebe se zatáhlo, ale teplota nestoupla. To proto, že změny teploty nezávisely ani na stavu ovzduší, ani na obsahu vodních par ve vzduchu. Na Gallii tomu bylo opravdu jinak než v polárních krajích na zeměkouli, kde působí atmosférické vlivy a kde se zima neustále mění působením větru, který přechází z jednoho směru do druhého. Zima na nové planetce nemohla vyvolat podstatné změny teploty, neboť ty závisely jen na nové vzdálenosti pramene tepla a světla.
V této době se rozpoutala opravdová bouře, sice bez deště a sněhu, ale zato s neuvěřitelně prudkou vichřicí. Vichr pronikal i ohnivou clonou oddělující jeskyni od zálivu a vytvářel tam nejpodivnější efekty. Bylo třeba dávat si dobrý pozor na lávu strženou vichrem dovnitř. Uhašení sopečného ohně se však bát nemuseli.
Vichřice jej naopak sytila kyslíkem a rozdmychávala jej jako obrovský ventilátor.
Její poryvy byly někdy tak prudké, že na okamžik tekutou clonu protrhly, takže do velkého sálu vnikl občas chladný vzduch. Ale trhlina se ihned uzavírala a výměna vzduchu uvnitř jeskyně byla spíš užitečná než škodlivá.
Dne 4. dubna, tedy po osmi dnech, se znovu objevil měsíc a počal vystupovat ze slunečního záření jako úzký srpek. Neuskutečnily se tedy víceméně oprávněné obavy, že už ho nikdy neuvidí. Nejvíc byl spokojen Ben Zuf, když viděl, že nová družice se zřejmě rozhodla opisovat svou čtrnáctidenní dráhu kolem Gallie docela pravidelně.
Jistě si vzpomínáte, že po zmizení obdělávané země se všichni ptáci stržení gallickou atmosférou uchýlili na ostrov Gurbi. Tam jim pole za pěkných dnů poskytovala dostatek potravy. Slétlo se jich ze všech koutů planetky na tisíce a ostrov Gurbi přímo napadli.
Ale s příchodem velkých mrazů se pole brzy pokryla sněhem a pak souvislou vrstvou ledu a nedovolila ani nejsilnějším zobákům proniknout až k zemi. Ptáci se proto začali hromadně stěhovat a pudově zamířili k Teplé zemi.
Tato pevnina jim sice žádnou potravu poskytnout nemohla, ale byla obydlená.
Místo aby před člověkem prchali, pospíšili si ptáci za ním. Všechny zbytky potravy, které kolonisté denně vyhazovali z chodeb, okamžitě zmizely. Aby se tu uživily ty tisíce jedinců všech druhů, bylo by muselo být odpadků mnohem víc.
Několik set opeřenců se usadilo uvnitř Nininа úlu.
Kolonisté museli zahájit ptačí hony, protože tato situace byla neudržitelná.
Bylo to rozptýlení v každodenních pracích a lovci kolonie opravdu nezaháleli.
Počet ptáků byl tak velký, že to brzy vypadalo jako přepadení. Zvířata byla hrozně vyhladovělá, a proto i útočná, a odnášela kousky masa i drobty chleba přímo z rukou stolovníků ve velkém sále. Kolonisté je vyháněli klacky, a dokonce i výstřely. Ale teprve po úmorném boji se jim podařilo nezvaných hostů se zbavit.

Nechali jen několik párů k zachování rodu.
Hlavním pořadatelem těchto honů byl Ben Zuf. Jak se činil a jak křičel! Kolika vojenskými nadávkami častoval nešťastné opeřence! A kolik jich v těch dnech snědl, hlavně ptáků s výtečným masem, jako jsou bekasíny, sluky, divoké kachny, koroptve, čírky atd. Nutno říci, že lovci jim taky dávali přednost.
Konečně zavládl v Ninině úlu zase pořádek. Brzy tam zbylo jen několik set vetřelců, kteří se uhnízdili v skalních dutinách, odkud se nedali jen tak lehce vypudit. Nakonec se tito příživníci pokládali za místní usedlíky a nikoho jiného tam nepustili. Nastalo jakési příměří obou stran bojujících za nezávislost svých domovů a kolonisté tichou dohodou nechali ty umíněnce vykonávat službu policie. A ti to, panečku, dovedli! Nešťastné ptáky, kteří omylem zabloudili do chodeb, jejich nemilosrdní druzi vyhnali nebo zabili.
Jednoho dne, 15. dubna, ozvaly se při ústí hlavní chodby výkřiky. To Nina volala o pomoc.
Pablo poznal její hlas, předběhl Ben Zufa a pospíchal ke své malé přítelkyni.
„Pojď sem! Pojď sem!“ křičela Nina.
„Chtějí mě zabít!“ Když tam Pablo přiběhl, viděl asi půl tuctu velkých racků, kteří na děvče doráželi. S holí v ruce se vrhl na hejno ptáků a žravé mořské opeřence zahnal, i když při tom utržil několik klofanců.
„Co to máš, Nino?“ zeptal se pak.
„Podívej, Pablo,“ odpověděla dívka a ukázala chlapci ptáka, kterého tiskla k hrudi.
V té chvíli tam doběhl Ben Zuf, vzal ptáka z dívčiných rukou a vykřikl:
„Vždyť je to holub!“ Byl to opravdu holub, dokonce z plemena poštovních holubů, protože měl křídla až ke špičce mírně vykrojená.
„U všech svatých z Montmartru!“ vykřikl náhle Ben Zuf. „Má na krku váček!“ Za několik vteřin byl holub v rukou kapitána Servadaka a jeho přátel, kteří se shromáždili ve velkém sále a zvědavě si holuba prohlíželi.
„Tady máme zprávu od našeho učence!“ zvolal kapitán Servadac. „Když moře není volné, posílá nám dopis po tomto ptáku. Ach, kdyby tak byl tentokrát připojil i své jméno a adresu!“ Váček byl při zápasu holuba s racky trochu roztržen. Kolonisté ho otevřeli a našli v něm krátkou strohou zprávu:

Gallia.
Dráha vykonaná od 1. března do 1. dubna: 176 500 000 km!
Vzdálenost od Slunce: 489 000 000 km!
Cestou přitažena Nerina.
Potraviny dojdou a…

Zbytek zprávy potrhané zobákem racka byl už nečitelný.
„Prokletá smůla!“ zvolal kapitán Servadac. „Určitě tu byl podpis i datum a místo odeslání zprávy! A tentokrát je celá francouzská. Napsal ji docela určitě Francouz. A my tomu nešťastníkovi nemůžeme pomoci!“ Hrabě Timašev a poručík Prokop se vrátili na místo zápasu. Doufali, že tam najdou nějaký útržek se jménem nebo s podpisem, prostě s nějakou známkou, která by je mohla přivést na stopu. Hledali však marně.
„Což se nikdy nedovíme, kde se nachází poslední člověk, který přežil zeměkouli?“ zvolal kapitán Servadac.
„Tady něco je!“ vykřikla náhle Nina. „Podívej se, Ben Zufe!“ A podávala Ben Zufovi holuba, kterého držela jemně v dlaních. Pod levým křídlem ptáka bylo jasně vidět otisk vlhkého razítka a na něm jediné slovo, které prozrazovalo to, co všichni tak naléhavě chtěli vědět:

Formentera

KAPITOLA XXIV
v níž kapitán Servadac a poručík Prokop nacházejí konečně klíč k vesmírnému tajemství

„Formentera!“ zvolali současně hrabě Timašev a kapitán Servadac.
Bylo to jméno malého ostrůvku ze skupiny Baleár ve Středozemním moři.
Prozrazovalo přesně místo pobytu pisatele zpráv. Ale co tam ten Francouz dělal?
A žije ještě?
Tedy zřejmě z Formentery posílal onen učenec svá sdělení, v nichž postupně udával polohu tohoto malého úlomku zeměkoule, kterému dal jméno Gallia.
Zpráva přinesená holubem jasně dokazovala, že učenec byli. dubna, tedy před čtrnácti dny, ještě na onom místě. Mezi touto zprávou a předešlými sděleními však byl určitý rozdíl. Chyběl v ní totiž jakýkoli náznak uspokojení. Žádné va bene, ani alt right, ani nil desperandum! Nadto tato zpráva, napsaná pouze francouzsky, obsahovala naléhavé upozornění, že na Formenteře bude brzy nedostatek potravin.
To vše kapitán Servadac shrnul několika slovy a dodal:
„Přátelé, vydáme se okamžitě na pomoc tomu nešťastníkovi…“
„Nebo nešťastníkům,“ doplnil ho hrabě Timašev.
„Pane kapitáne, jsem připraven jít s vámi.“
„Dobryna docela určitě kolem Formentery plula,“ řekl poručík Prokop, „když jsme prozkoumávali prostor kolem Baleár. A jestliže jsme tam nezahlédli žádnou zemi jako na Gibraltaru a na Ceutě, pak jistě z toho souostroví zůstal jen nějaký maličký ostrůvek.“
„I kdyby to byl ostrůvek sebemenší, najdeme jej!“ odpověděl kapitán Servadac. „Pane poručíku, jak daleko je

Formentera od Teplé země?“
„Asi pět set padesát kilometrů, pane kapitáne. Ale jak chcete tu cestu vykonat?“ „Samozřejmě pěšky,“ odpověděl Servadac, „protože moře už není volné. Ale máme brusle, pane hrabě!“
„Odjedeme,“ odpověděl hrabě, kterého otázka lidského osudu nenechala nikdy netečného a nerozhodného.
„Otče,“ řekl poručík Prokop, „chtěl bych tě na něco upozornit. Ne snad, abych tě odradil od plnění povinností, ale abych ti naopak pomohl k jistějšímu úspěchu.“
„Mluv, Prokope!“ „Chceš s kapitánem Servadakem odjet. Je však velký mráz. Teploměr ukazuje dvaadvacet stupňů a vane silný jižní vítr, při kterém bude mráz přímo nesnesitelný. I když připustím, že ujedete devadesát kilometrů za den, budete potřebovat k cestě na Formenteru šest dní. A musíte si vzít nutně potraviny nejen pro sebe, ale i pro toho, komu jdete na pomoc.“ „Vezmeme si na záda torby jako vojáci,“ odpověděl živě kapitán Servadac, který nechtěl vidět žádné obtíže a žádné nemožnosti cesty.
„Dobrá,“ odpověděl chladně poručík Prokop, „ale cestou budete muset několikrát odpočívat. Ledové pole je však zcela hladké a vy si nebudete moci postavit ledovou chýši jako Eskymáci.“ „Půjdeme dnem i nocí, pane poručíku,“ odpověděl Hector Servadac, „a místo za šest dní budeme na Formenteře za dva tři dny.“ „Dobře, pane kapitáne. Připouštím, že tam dorazíte za dva dny - i když to je prakticky nemožné. Ale co budete dělat s těmi, které na ostrůvku najdete? S lidmi umírajícími zimou a hladem? Vezmete-li je jako umírající s sebou, přivezete je na Teplou zemi mrtvé!“
Slova poručíka Prokopa na všechny hluboce zapůsobila. Teprve teď jasně viděli, že cesta za takových podmínek je nemožná. Kapitán Servadac i hrabě Timašev uznali, že nebudou-li mít možnost se ukrýt, pak ve vírech sněhové bouře na rozlehlém ledovém poli padnou a už nevstanou.
Hector Servadac ve své šlechetnosti a při pomyšlení na svou povinnost chtěl vzdorovat i nemožnostem. Chladné úvahy poručíka Prokopa nechtěl uznat.
A jeho věrný Ben Zuf ho plně podporoval. Prohlásil, že bude-li hrabě Timašev s odchodem váhat, dá si vystavit cestovní rozkaz k pochodu s kapitánem.
„Tak co, pane hrabě?“ zeptal se Hector Servadac.
„Udělám to, co uděláte vy, pane kapitáne.“
„Nemůžeme přece opustit své bližní, kteří už nemají potraviny a snad ani přístřeší.“
„To nemůžeme,“ souhlasil hrabě Timašev.
Pak se obrátil k poručíku Prokopovi:
„Jestliže se na Formenteru můžeme dostat jen způsobem, který ty zamítáš, pak ho přesto použijeme, Prokope!“
Zamyšlený poručík Prokop na slova hraběte Timaševa neodpověděl.
„Ach, kdybychom tak měli saně!“ zvolal Ben Zuf.
„Saně si můžeme udělat snadno,“ odpověděl hrabě Timašev, „ale kde sehnat spřežení psů nebo sobů?“
„Což nemáme dva koně, které bychom mohli okovat naostro?“ zvolal Ben Zuf.
„Koně by takový mráz nevydrželi a cestou by nám padli,“ odpověděl hrabě.
„Na tom nezáleží,“ řekl kapitán Servadac. „Nemůžeme váhat. Udělejme si saně…“
„Jsou připraveny,“ prohlásil poručík Prokop.
„A zapřahejme…“
„Ne, pane kapitáne. Máme motor mnohem jistější a rychlejší než vaši dva koně, motor, který nepodlehne únavě z cesty.“
„A co je to?“ zeptal se hrabě Timašev.
„Vítr,“ odpověděl poručík Prokop.
Opravdu, vítr! Američané ho dovedou skvěle využít u plachetních saní. Na rozlehlých prériích Unie mohou saně soupeřit v rychlosti i s rychlíky. Dosáhly už rychlosti padesáti metrů za vteřinu, což je sto osmdesát kilometrů za hodinu.
A jižní vítr teď vanul s prudkostí vichřice. Mohl by proto hnát tento dopravní prostředek rychlostí padesáti až šedesáti kilometrů za hodinu. Bylo tedy možné mezi dvěma východy slunce nad obzor Gallie dojet až na Baleáry, správněji na ostrůvek tohoto souostroví, který tam katastrofě unikl.
Motor byl připraven. Dobrá. Poručík Prokop však prohlásil, že saně jsou taky připraveny. A nebyl snad člun z Dobryny, dlouhý tři a půl metru a schopný pojmout pět až šest osob, už hotovými saněmi? Stačilo připevnit k němu dva postranní železné kýly, aby ho zajistily ze stran a vytvořily skluznice, po nichž by na ledu klouzal. A jak dlouho by trvala mechanikovi z Dobryny montáž obou skluznic? Nejvýš několik hodin. A na hladkém ledovém poli bez jediné překážky, bez hrbolů a bez rýh poletí lehké plavidlo s větrem v zádech závratnou rychlostí.
Člun mohl být nadto opatřen prkenným krytem a potažen silnou plachtou.
Chránil by tak ty, kdo ho budou řídit, i ty, kdo se s ním budou vracet. Vystelou-li člun kožešinami a opatří-li ho různými potravinami, posilujícími léky i malým přenosným lihovým vařičem, budou mít zajištěny nejvýhodnější podmínky k cestě na ostrůvek a k dopravě nešťastníků z Formentery zpět.
Nic lepšího a výhodnějšího si kolonisté nemohli vymyslet. Byla tu jen jediná námitka: Vítr byl příznivý pro cestu k severu, ale co budou dělat, až se budou vracet na jih?
„Na tom nezáleží!“ zvolal kapitán Servadac. „Teď mysleme jen na cestu tam! Pak se budeme zabývat návratem.“ I když lehký člun nemohl jet proti větru jako plavidlo řízené za nepříznivého větru kormidlem, mohl aspoň do jisté míry proti větru křižovat. Jeho železné skluznice mu na zamrzlé hladině možnost křižování zajistí. A jestliže se vítr při návratu nezmění, budou se moci dostat k jihu tímto způsobem. Ale to vše se uvidí později.
Mechanik z Dobryny se dal s několika námořníky ihned do práce. Na sklonku dne byl člun už opatřen dvěma

železnými, vpředu zdviženými skluznicemi, chráněn lehkým krytem na způsob lodního kotce, osazen jakýmsi kovovým kormidlovým veslem, které mu mělo zajistit přímou jízdu, a naložen potravinami, různými potřebami a přikrývkami. Byl tedy připraven k odjezdu.
Teď však poručík Prokop požádalo dovolení jet s kapitánem Servadakem místo hraběte Timaševa. Člun mohl vyjet jen se dvěma cestujícími, protože museli počítat, že se budou vracet třeba s několika osobami. A řízení plachet i udržování směru si vyžadovalo ruku zkušeného námořníka.
Hrabě Timašev se tomu bránil, ale když ho kapitán Servadac prosil, aby zaujal jeho místo v kolonii, musel se podřídit. Cesta mohla být opravdu plná nebezpečí. Cestující budou v člunu vystaveni tisícerým nesnázím. Stačila by trochu větší bouře a křehké plavidlo jí nebude moci vzdorovat. A kdyby se kapitán Servadac nevrátil, mohl ho ve funkci náčelníka malé kolonie nahradit jedině hrabě Timašev. Ten se proto podřídil a zůstal.
Kapitán Servadac se ovšem svého místa vzdát nechtěl. O pomoc volal nepochybně Francouz, a tak mu musel nezbytně pomoci jako francouzský důstojník jedině on.
Dne 16. dubna za východu slunce vsedli kapitán Servadac a poručík Prokop do člunu. Rozloučili se se všemi druhy, kteří byli velmi dojati jejich odhodláním pustit se přes nesmírnou bílou pláň v mrazu, který překračoval pětadvacet stupňů pod nulou. Ben Zuf byl mimořádně vzrušen. Ruští námořníci a Španělé chtěli naposled stisknout kapitánovi i poručíkovi ruku. Hrabě Timašev sevřel odvážného důstojníka v náručí a s věrným Prokopem se políbil. Dojemná scéna skončila polibkem malé Niny, která nedokázala zadržet slzy řinoucí se jí z velkých černých očí. Pak člun s vytaženou plachtou jako s obrovským křídlem zmizel v několika minutách za obzorem.
Plachtoví člunu tvořila hlavní plachta a kosatka. Kosatka byla natočena tak, aby nabírala vítr zezadu. Tím nabylo lehké plavidlo nesmírné rychlosti, kterou cestující odhadovali na padesát kilometrů za hodinu. Otvor v krytu na zadní části kotce umožňoval poručíku Prokopovi vysunout hlavu chráněnou kapucí tak, aby se příliš nevystavoval chladu. Za pomoci buzoly mohl dobře udržovat přímý směr k Formanteře.
Člun jel neobyčejně klidně. Cestující necítili ani ony nepříjemné otřesy, jaké cítíme ve vlaku i na nejlépe upravených železničních tratích. Byl na Gallii lehčí, než by býval na zeměkouli, klouzal bez podélných i příčných výkyvů desetkrát rychleji, než kdyby se pohyboval ve svém přirozeném živlu. Kapitán Servadac a poručík Prokop měli častokrát dojem, že se vznášejí ve vzduchu, jako by tu letěli nad ledovým polem v balonu. Neopouštěli však ledovou plochu, jejíž povrchová vrstva se pod kovovými skluznicemi drolila, takže za sebou nechávali oblak sněžného prachu.
Teď si mohli cestující dobře všimnout, že vzhled zamrzlého moře je všude stejný. Ani jediný tvor neoživoval tu rozlehlou samotu. Byl to nesmírně smutný pohled. Přesto však v něm bylo něco poetického, co působilo na oba cestující rozdílně podle jejich povah. Poručík Prokop se rozhlížel jako vědec, kapitán Servadac jako umělec přístupný každému novému dojmu. Když slunce zapadalo, když jeho šikmé paprsky vrhaly doleva nesmírně dlouhé stíny plachet a když pak noc vystřídala naráz den, přitiskli se oba muži pudově k sobě a podali si beze slova ruce.
Nastala tmavá noc, protože měsíc byl od včerejška v novu, ale na ztemnělém nebi zářila nádherná souhvězdí. Poručík Prokop by se byl mohl řídit bez buzoly novou Polárkou, která jiskřila přímo nad obzorem. I když byla dnešní vzdálenost Gallie od Slunce obrovská, ve srovnání se vzdáleností hvězd byla pochopitelně zcela nepatrná.
A vzdálenost Gallie od Slunce byla teď opravdu značná. Poslední zpráva ji uváděla přesně. Na to teď myslel poručík Prokop, zatímco kapitán Servadac měl v hlavě jen krajana nebo krajany, kterým jel na pomoc.
Rychlost Gallie se od 1. března do 1. dubna snížila o šestaosmdesát milionů kilometrů, přesně podle druhého Keplerova zákona. Současně její vzdálenost od Slunce vzrostla o sto třiačtyřicet milionů kilometrů. Teď se nacházela skoro uprostřed pásma teleskopických planetek, které obíhají mezi drahami Marsu a Jupitera. Důkazem toho bylo i přitažení oné družice, která se podle učencovy zprávy jmenuje Nerina, což byla jedna z posledních, nedávno objevených planetek. Tak se Gallia vzdalovala od svého gravitačního středu podle dokonale určeného zákona. Nemohli snad kolonisté doufat, že autoru zprávy se podařilo vypočítat její dráhu a stanovit matematicky dobu, kdy se Gallia octne v odsluní, pohybuje-li se po elipse? Tento bod by určil její maximální vzdálenost od Slunce a od toho bodu by se Gallia musela ke Slunci zase vracet. Pak by se taky dala přesně vypočítat délka slunečního roku a počet gallických dnů.
Poručík Prokop právě přemýšlel o tomto znepokojivém problému, když ho překvapil náhlý příchod dne. Musel se teď s kapitánem Servadakem poradit.
Dosud ujetou dráhu od místa startu v přímém směru odhadoval nejméně na čtyři sta padesát kilometrů. Rozhodl se proto rychlost saní snížit. Když plachty trochu skasali, rozhlíželi se oba cestující navzdory chladu velmi pozorně po bílé pláni.
Byla úplně pustá. Její nádhernou jednotvárnost nerušilo nikde žádné vyvýšené skalisko.
„Nedostali jsme se trochu na západ od Formentery?“ ptal se kapitán Servadac, když si prohlédl mapu.
„Je to možné,“ odpověděl poručík Prokop, „protože jsem se podle zvyku z moře držel po větru od ostrova. Teď se necháme hnát větrem volně.“
„Udělejme to, pane poručíku,“ řekl kapitán Servadac.
„A neztrácejme ani minutu!“ Řídili proto člun tak, aby směřoval přídí k severovýchodu. Hector Servadac čelil ostrému větru stoje na přídi. Všechnu svou pozornost soustředil v pohledu.
Nesnažil se pátrat ve vzduchu po kouři, který by snad prozradil útulek nešťastného vědce. Vždyť mu pravděpodobně došlo palivo stejně jako potraviny. Snažil se spíš objevit na čáře obzoru vrchol nějakého ostrůvku vyčnívajícího nad ledové pole.
Náhle vztáhl s oživeným pohledem ruku k jednomu místu v prostoru a zvolal:
„Tam! Tam!“ Ukazoval na jakousi stavbu z trámů, která vystupovala nad kruhovou čáru obzoru mezi nebem a ledovým polem.
Poručík Prokop si vzal dalekohled.

„Ano," prohlásil, „je tam nějaký sloup, který zřejmě sloužil k zeměměřičským pracím." Nebylo už možné pochybovat. Proto vytáhli ihned plachty a člun, který byl sotva šest kilometrů od označeného místa, rozjel se plnou rychlostí.
Kapitán Servadac a poručík Prokop nemohli vzrušením pronést jediné slovo.
Sloup se jim před očima rychle zvětšoval. Brzy spatřili skupinu úzkých skalisek, nad něž čněla ona věž jako skvrna na bílém koberci ledového pole. jak kapitán Servadac předvídal, nevznášel se nad ostrůvkem nikde kouř. Za tohoto krutého mrazu si už nemohli dělat žádné iluze. jejich člun mířil pod plnými plachtami nepochybně ke hrobu.
Po deseti minutách, asi kilometr před pobřežím, skasal poručík Prokop hlavní plachtu, protože rozjetý člun je už stačil dopravit až ke skalisku.
Kapitánu Servadakovi se sevřelo srdce rostoucím rozčilením.
Na vrcholu věže se ve větru třepetal cár modrého hedvábí… To bylo vše, co tu zbylo z francouzské vlajky!
Člun narazil na první skalisko. Ostrůvek měl v obvodu sotva půl kilometru.
To byl jediný zbytek Formentery a celých Baleár.
U paty věže stála ubohá dřevěná chatrč s pevně zavřenými okenicemi.
Kapitán Servadac a poručík Prokop bleskem vyskočili na skalisko, přeběhli po kluzkých kamenech a rychle zamířili k chatrči.
Hector Servadac zabušil pěstí na dveře, které byly zavřeny zevnitř. Zavolal.
Žádná odpověď.
„Pomozte mi, pane poručíku!" řekl kapitán.
Oba dva se prudce opřeli rameny do napolo ztrouchnivělých dveří a společně je vyrazili.
V jediné místnosti chatrče byla úplná tma a hrobové ticho.
Poslední obyvatel chýši buď opustil, nebo tu zemřel.
Oba přátelé vyrazili okenice.
Ve vychladlém ohništi bylo jen trochu popela z vyhaslého ohně.
V rohu stálo lůžko. A na lůžku leželo nějaké tělo.
Kapitán Servadac k němu přistoupil a z hrudi se mu vydral výkřik:
„Zmrzl! Zemřel hladem!" Poručík Prokop se sklonil nad nešťastníkovo tělo.
„Žije!" vykřikl.
Otevřel ihned lahvičku s posilujícím srdečním lékem a vpravil několik kapek do úst umírajícího.
Zaslechl slabý vzdech a s ním zašeptané slovo:
„Gallia?"
„Ano, ano, Gallia!" opakoval kapitán Servadac.
„To je…" „To je má kometa! Má kometa!" Po těchto slovech upadl umírající zase do hlubokého bezvědomí, zatímco kapitán si šeptal:
„Ale vždyť já toho člověka znám! Kde jsem se s ním jen setkal?" V této chýši bez jakýchkoli pomůcek však nemohli vůbec pomýšlet na řádné ošetření a na záchranu toho nešťastníka. Kapitán Servadac a poručík Prokop se proto rychle rozhodli a v několika vteřinách dopravili umírajícího do člunu.
Přenesli tam i některé fyzikální a astronomické přístroje, jeho šaty, papíry a knihy, a dokonce i staré dveře, kterých učenec používal při výpočtech jako tabule.
Vítr se naštěstí ze tří čtvrtin otočil, takže teď vanul téměř od severu. Využili toho, vytáhli plachtu a opustili jediné skalisko, které tu z celých Baleár zbylo.
Dne 19. dubna, po šestatřicetihodinové jízdě, byl učenec uložen ve velkém sále Ninina úlu. Dosud neotevřel oči, nepronesl jediné slovo. Kolonisté přivítali radostným voláním oba odvážné muže, jejichž návrat už tak netrpělivě očekávali.

DÍL DRUHÝ

KAPITOLA I
v níž se zcela neobřadně představuje šestatřicátý obyvatel Gallie

Šestatřicátý obyvatel Gallie se konečně octl na Teplé zemi. Jediná slova, která až dosud téměř nezřetelně pronesl, byla: „Gallia? To je má kometa! Má kometa!" Co tyto věty znamenaly? Snad to, že dosud nevysvětlitelné odtržení obrovského kusu zeměkoule bylo způsobeno nárazem nějaké komety, která prošla dráhou Země? A kterému z obou těles dal osamělý učenec z Formentery to jméno Gallia?
Vlasaté hvězdě, nebo bloku vrženému do slunečního prostoru? Tuto otázku mohl zodpovědět jedině učenec, který tak energicky uplatňoval nárok na „svou kometu".
Umírající byl nepopíratelně pisatelem zpráv vylovených za plavby Dobryny a byl i astronomem, který napsal zprávu dopravenou na Teplou zemi poštovním holubem. Jen on mohl hodit pouzdro a plechovku do moře a vypustit na svobodu ptáka, který pudově zamířil k jedinému obyvatelnému místu na nové hvězdě.
Tento učenec - a učenec to beze všech pochyb byl - znal tedy některé údaje o Gallii. Mohl měřit její postupné vzdalování od Slunce a vypočítat snížení její tangenciální rychlosti. Mohl však - a to byla otázka nejdůležitější - vypočítat i tvar její dráhy a zjistit, zda se planetka pohybuje po parabole, hyperbole nebo elipse?
Stanovil tuto křivku postupným pozorováním ze tří poloh Gallie? A věděl konečně, zda se nová hvězda pohybuje za podmínek, které ji přivedou zpět k Zemi?
A za jak dlouho se tam vrátí?

To byly hlavní otázky, které si položil hrabě Timašev a s kterými se obrátil i ke kapitánu Servadakovi a poručíku Prokopovi. Ti dva však na ně odpovědět nedovedli. Probírali různé domněnky a hovořili o nich už při zpáteční cestě, ale rozřešit nic nedokázali. A jediný člověk, který řešení tohoto problému pravděpodobně znal, byl naneštěstí přivezen polomrtvý. Zemře-li, budou se muset vzdát naděje, že někdy poznají budoucnost gallického světa.
Teď museli astronoma především vzkřísit, ač nejevil vůbec známky života.
Lékárna z Dobryny však byla dobře zásobena všemi léky, a jestliže jim teď pomůže, pak nikdy nemohla sloužit účelu důležitějšímu. Pokusili se o záchranu neznámého hned po povzbuzující poznámce Ben Zufově:
„Jen do toho, pane kapitáne! Nedovedete si představit, jak tuhý život mají učenci!“ Napřed počínali umírajícího křísit silným třením, které by bylo živého člověka zničilo. Pak mu podali silné povzbuzující léky, které by byly vzkřísily mrtvého.
O zevní ošetření se starali střídavě Ben Zuf a Negrete. Všichni kolonisté si mohli být jisti, že tito silní maséři vykonají svou práci svědomitě.
Hector Servadac si zatím marně vzpomínal, kdo mohl být tento Francouz, kterého právě přivezli z Formentery, a za jakých okolností se s ním už setkal.
Byl by ho musel poznat, ale setkal se s ním zřejmě ve věku, kterému se po právu říká nevděčný věk, protože je po stránce morální i fyzické opravdu nevděčný.
Ve skutečnosti učenec, který teď ležel ve velkém sále Ninina úlu, nebyl nikdo jiný než Servadakův bývalý profesor fyziky na lyceu Karla Velikého.
Jmenoval se Palmyrin Rosette a byl to opravdový učenec, vynikající ve všech matematických vědách. Po skončení základních studií přešel Hector Servadac z lycea Karla Velikého na vojenskou školu v Saint-Cyru, a protože se od té doby se svým profesorem nesetkal, oba na sebe zapomněli.
Víme už, že Servadac se jako žák nezakusoval do učení nikdy s velkou chutí.
Zato vyváděl ve společnosti jiných, sobě podobných darebáků nešťastnému Palmyrinu Rosettovi ty nejhorší kousky. Kdo tehdy hodil v laboratoři do destilované vody pár zrnek soli, takže došlo k nečekaným reakcím? Kdo odebral z trubičky tlakoměru trochu rtuti, aby se přístroj dostal do zjevného rozporu se skutečným stavem atmosféry? Kdo zahřál teploměr několik minut před tím, než se na něj šel profesor podívat? Kdo vpustil živý hmyz mezi objektiv a okulár dalekohledu? Kdo porušil izolaci třecí elektriky tak, že z ní pak nevyšla jediná jiskra? A kdo konečně udělal nepatrnou dírku ve zvonu vývěvy, takže Palmyrin Rosette se potom namáhal s pumpou zcela marně, protože tam stále vnikal vzduch?
To byly ty nejobyčejnější neplechy Hectora Servadaka a jeho veselé bandy.
Všechny ty kousky měly pro žáky půvab tím větší, že profesor Rosette byl neobyčejně zlostný člověk. Vždycky se strašně rozzuřil a jeho vztek uváděl ty „grandy Karla Velikého“ do náramné nálady.
Dva roky po odchodu Hectora Servadaka z lycea zřekl se Palmyrin Rosette učitelské dráhy a věnoval se pouze studiu hvězdářství, protože se pokládal spíš za astronoma než za fyzika. Pokoušel se získat místo na hvězdárně. Ale jeho nerudná povaha, ve vědeckém světě obecně známá, zavírala mu vytrvale všechny dveře.
Protože však měl jisté jmění, věnoval se astronomii na vlastní útraty a bez oficiálního titulu. Největší radost pak měl z toho, když mohl kritizovat práce jiných astronomů. Právě jemu patřila zásluha o objev posledních tří teleskopických planetek a o výpočet prvků tří sté dvacáté páté komety hvězdářského katalogu.
Řekli jsme už, že profesor Rosette a žák Servadac se až do náhodného setkání na ostrůvku Formenteře nikdy nestřetli. Nebylo proto divu, že kapitán Servadac svého bývalého profesora po těch dvanácti letech nepoznal, zvlášť když ho našel v takovém stavu.
Jakmile Ben Zuf a Negrete vytáhli učence z kožešin, do nichž byl zabalen od hlavy po paty, spatřili človíčka jen sto pětapadesát centimetrů vysokého, snad vyhublého, ale i jinak suchého, plešatého, s onou krásnou lesklou lebkou, která se podobá tupé špičce pštrosího vejce, bezvousého, po týdenním neholení jen zarostlého, s dlouhým křivým nosem a obrovskými brýlemi, které u některých krátkozrakých lidí vypadají jako neoddělitelná součást jejich osoby. Tento človíček musel být nesmírně nervózní. Podobal se cívce z indukčního přístroje, jejíž rozvinutý drát by vytvořil nerv několik set metrů dlouhý a v níž byly elektrické proudy nahrazeny nesmírně citlivými proudy nervovými. Zkrátka v nervové cívce profesora Rosetta - odpusťte nám to barbarské označení - byla nervozita nahromaděna pod stejným napětím jako elektrický proud v cívce indukční.
Ale ať byl profesor sebevíc nervózní, nebyl to ještě důvod k tomu, aby ho kolonisté nechali umřít. Ve světě s pouhými pětatřiceti obyvateli nelze pohrdnout životem šestatřicátého. Když umírajícího svlékli, zjistili, že mu srdce ještě bije, slabě, ale přece. Bylo proto možné, že učenec přijde přece jen k sobě. Ben Zuf ho stále znovu a znovu třel jako kus suchého dřeva, takže se mu učenec div nevznítil. A jak tomu byl zvyklý při cídění své šavle před přehlídkou, zpíval si k tomu známou píseň:

S tím leštidlem, můj synu slávy, musí tvá ocel zazářit…

Konečně po dvacetiminutovém nepřetržitém tření unikl z úst umírajícího vzdech a po něm druhý a třetí. Až dosud pevně sevřené rty se uvolnily. Oči se otevřely, zavřely a zase otevřely, ale místo a okolí nevnímaly. Pak pronesl profesor několik slov, kterým však nikdo nerozuměl. Nakonec pohnul Palmyrin Rosette pravou rukou, zvedl ji a přejel si čelo, jako by tam něco hledal. Pak svraštil tvář, zrudl - jako by ho byl přivedl k životu nával hněvu - a zvolal:
„Brýle! Kde mám brýle?“
Ben Zuf počal požadované brýle hledat a našel je. Byly to obrovské okuláry opatřené čočkami z dalekohledu. Při masáži mu spadly ze spánků, k nimž se zdály být přišroubovány, jako by profesorovou hlavou procházel od ucha k

uchu šroub.
Když si je profesor nasadil na orlí nos, znovu si vzdychl a pak spokojeně zabručel.
Kapitán Servadac se teď sklonil až nad Palmyrina Rosetta a velmi pozorně si ho prohlížel. V té chvíli otevřel profesor oči, tentokrát naplno. Tlustými čočkami jeho brýlí pronikl živý pohled a zároveň se ozval zlostný hlas:
„Žáku Servadaku, opíšete do zítřka pět set řádků!“ To byla první slova, kterými Palmyrin Rosette pozdravil kapitána Servadaka.
Toto nečekané zahájení rozhovoru bylo zřejmě vyvoláno náhlou vzpomínkou na bývalá žákova darebáctví. Hector Servadac myslel, že sní, když teď poznal svého starého profesora fyziky z lycea Karla Velikého.
„Pan profesor Palmyrin Rosette!“ vykřikl. „Můj bývalý profesor - a tady! Z masa a kostí!“ „Jenom z kostí,“ opravil ho Ben Zuf.
„Hrome! To je podivné setkání,“ dodal překvapený kapitán Servadac.
Palmyrin Rosette zatím upadl do hlubokého spánku. Nechali ho tedy spát.
„Buďte klidný, pane kapitáne,“ řekl Ben Zuf. „Ručím vám za to, že bude žít.
Tihle malí chlapíci jsou samý nerv. Ale já jsem viděl jiné, mnohem hubenější, kteří se k nám dostali z velké dálky…“
„Odkud, Ben Zufe?“
„Z Egypta, pane kapitáne, v krásně zdobených bednách.“
„To byly mumie, pitomče!“
„Správně, pane kapitáne.“ Profesor teď tvrdě spal, a tak ho přenesli do teplé postele. S naléhavými otázkami týkajícími se jeho komety museli zatím posečkat.
Kapitán Servadac, hrabě Timašev a poručík Prokop, kteří představovali akademii věd malé kolonie, místo aby čekali trpělivě na zítřek, vzrušovali se celý den nejnemožnějšími domněnkami. Co je to vlastně za kometu, které dal Palmyrin Rosette jméno Gallia? Což to jméno nepatří uvolněnému kusu zeměkoule? výpočty vzdáleností a rychlostí, udávané ve zprávách, týkaly se tedy komety Gallie, a ne nového tělesa, které unášelo kapitána Servadaka a jeho pětatřicet druhů vesmírem? Znamená to snad, že ti, kdo přežili pozemské lidstvo, nebyli vlastně Galliané?
„I co!“ zvolal kapitán Servadac. „Od toho je tady profesor Rosette - a ten nám to řekne.“ Když už se zmínilo Palmyrinu Rosettovi, řekl kapitán Servadac přátelům, jak těžké bylo soužití s tímto člověkem a jak napjaté vztahy tím vznikaly. Vylíčil jim ho jako nenapravitelného, umíněného a velmi zlostného podivína, i když v podstatě muže statečného. Nejlepší bude, když ho nechají vždy vybouřit, jako necháváme v úkrytu přejít bouřku.
Jakmile kapitán Servadac skončil, řekl hrabě Timašev:
„Spolehněte se, pane kapitáne, že uděláme vše, abychom s profesorem Rosettem vycházeli dobře. Já ostatně věřím, že nám prokáže velkou službu už tím, řekne-li nám o výsledcích svého pozorování. To však bude moci udělat jen za jednoho předpokladu.“
„Za jakého?“ ptal se Hector Servadac.
„Že je autorem oněch zpráv, které jsme dostali,“ odpověděl hrabě Timašev.
„A vy o tom pochybujete?“
„Ne, pane kapitáne. Bylo by to v rozporu s pravděpodobností. Řekl jsem to jen proto, abych vyčerpal všechny nepříznivé domněnky.“ „Kdo jiný by taky mohl ty zprávy odesílat, když ne můj starý profesor?“ namítl Hector Servadac.
„Snad jiný astronom, opuštěný na jiném místě nové pevniny.“
„To není možné,“ řekl poručík Prokop.
„Vždyť ty zprávy uváděly vždy jméno Gallie a to taky bylo první slovo, které profesor Rosette pronesl.“ Proti této správné připomínce se nedalo nic namítat. Bylo už jasné, že autorem zpráv byl osamělý muž z Formentery. A co na tom ostrově dělal, to se dovědí přímo od něho.
S profesorem však přivezli nejen jeho tabuli, ale i poznámky. Snad nebude příliš nediskrétní, když si je během jeho spánku prohlédnou.
To taky udělali.
Písmena i číslice byly skutečně psány stejnou rukou jako ony zprávy. Tabule byla ještě pokryta křídou psanými algebraickými znaky, které kolonisté pečlivě chránili před rozmazáním. Papíry byly většinou volné listy plné geometrických obrazců. Hemžily se hyperbolami, jejichž větve se rozbíhaly donekonečna, parabolami s typickými sevřenějšími rameny, ale stejně ubíhajícími donekonečna, a konečně elipsami, křivkami i při největší výstřednosti vždy uzavřenými.
Poručík Prokop upozornil, že tyto různé křivky představují právě dráhy komet. Ty mohou být hyperbolické, parabolické a eliptické. To znamená, že v prvních dvou případech se komety pozorované ze Země nemohou nikdy vrátit nad pozemský obzor. V třetím případě jde o komety, které se objevují zcela pravidelně v menších či větších údobích.
Pouhým nahlédnutím do těchto poznámek v papírech i na tabuli bylo jasné, že profesor se věnoval výpočtu prvků komety. Ale z různých křivek, postupně studovaných profesorem Rosettem, nemohli nic vyvodit, protože astronomové při počátečních výpočtech předpokládají u komet vždy parabolické dráhy.
Z toho všeho vyplývalo, že Palmyrin Rosette za svého pobytu na Formenteře vypočítal buď úplně, nebo částečně prvky nové komety, jejíž jméno nebylo dosud uvedeno v žádném seznamu.
Provedl však tento výpočet před katastrofou 1. ledna, nebo až po ní? To jim bude moci říci jen on.
„Musíme počkat,“ řekl hrabě Timašev.
„Čekám, ale nemám stání,“ odpověděl kapitán Servadac, který nevydržel na místě.
„Dal bych měsíc života za každou hodinu profesorova spánku!“
„To byste asi prodělal, pane kapitáne,“ řekl poručík Prokop.

„Proč? Kdybych se dověděl, jaká budoucnost čeká naši planetku…“
„Nechtěl bych vám brát iluze, pane kapitáne,“ odpověděl poručík Prokop, „ale i kdyby toho věděl profesor o Gallii sebevíc, nevyplývá z toho ještě, že by nám mohl něco říci i o tomto úlomku Země, který nás nese vesmírem! A je vůbec nějaká souvislost mezi objevením té komety nad zemským obzorem a odtržením kusu naší zeměkoule?“
„To je, hrome!“ zvolal kapitán Servadac.
„Docela zřejmá spojitost! Je přece jasné jako den, že…“
„Že…?“ opakoval hrabě Timašev, jako by už věděl, co chce kapitán říci.
„Že ta kometa narazila na zeměkouli a vyrvala z ní kus, který teď unáší vesmírem.“ Když kapitán Servadac tak důrazně vyslovil svou novou domněnku, hrabě Timašev a poručík Prokop se na sebe dlouze podívali. I když srážka komety se zeměkoulí byla nepravděpodobná, nebyla nemožná. Takový náraz by taky vysvětlil dosud nevysvětlené jevy. Byl by onou marně hledanou příčinou tak mimořádných událostí.
„Možná že máte pravdu,“ odpověděl kapitánovi poručík Prokop, když uvážil celý problém z tohoto nového hlediska. „K takové srážce mohlo opravdu dojít a skutečně mohl být při ní utržen velký kus zeměkoule. Jestliže se to stalo, pak ten obrovský kotouč, který jsme v noci po katastrofě zahlédli, nebyl nic jiného než kometa, která se patrně vychýlila ze své dráhy, ale měla přece jen takovou rychlost, že ji Země nemohla strhnout do svého gravitačního pole.“ „To je jediný výklad, kterým si můžeme vysvětlit objevení oné neznámé hvězdy,“ odpověděl kapitán Servadac.
„Zdá se, že tohle je domněnka docela přijatelná,“ řekl hrabě Timašev. „Podle ní jsou naše i profesorova pozorování v souladu. Dal tedy jméno Gallia bludné hvězdě, která narazila na zeměkouli.“ „Přesně tak, pane hrabě.“
„Výborně, pane kapitáne. Ale přece je tu ještě něco, čemu nerozumím.“
„Co?“
„Proč se ten vědec zabýval víc tou kometou než kusem zeměkoule, který nás nese vesmírem.“
„Ach pane hrabě, víte přece, jací podivíni jsou někdy tito fanatikové vědy,“ odpověděl Hector Servadac.
„A můj profesor je přímo vzor podivína.“
„Je taky docela možné,“ řekl poručík Prokop, „že si prvky Gallie vypočítal už před srážkou. Profesor mohl přece kometu objevit a pozorovat dlouho před katastrofou.“ Poznámka poručíka Prokopa byla velmi správná. Buď jak buď, kapitánova domněnka byla v zásadě přijata. Vše se teď dalo vysvětlit takto: jakási kometa při průchodu ekliptikou narazila v noci z 31. prosince na 1. ledna na zeměkouli a oddělila od ní obrovský kus, který od té doby obíhá meziplanetárním prostorem. jestliže členové gallické akademie věd neznali dosud celou pravdu, byli jí už aspoň velmi blízko.
Celou otázku však mohl vyřešit jedině Palmyrin Rosette.

KAPITOLA II

jejíž poslední slova prozradí čtenáři to, co už patrně sám uhodl

Tak skončil den 19. dubna. Zatímco se vedoucí radili, kolonisté se zabývali obvyklými pracemi. Nenadálý vstup profesora Rosetta na gallickou scénu je nijak nevzrušil. Španělé, už svou povahou ke všemu neteční, a Rusové, důvěřující svým velitelům, nestarali se ani o události, ani o jejich příčiny. Vůbec se nezabývali otázkou, zda se Gallia někdy vrátí k zeměkouli, nebo zda je jim souzeno zemřít tady. A tak i této noci nepřišli ani o hodinu spánku a spali jako filozofové, kterých se nic nemůže dotknout.
Ben Zuf v úloze ošetřovatele se nehnul od postele profesora Rosetta. A dělal svou práci dobře. Umínil si, že ho zas postaví na nohy. A teď byla v sázce jeho čest. Proto profesora přímo hýčkal. Při každé příležitosti mu dával velké dávky posilujících léků. Počítal jeho vzdechy a hlídal každé slovo, které nemocnému uniklo z úst. Po pravdě nutno říci, že v horečnatých snech se profesoru Rosettovi vracelo na rty nejčastěji jméno Gallie ve všech možných intonacích, od zneklidněné až po zlostnou. Zdálo se snad profesorovi, že mu chce někdo jeho kometu ukrást, že mu lidé upírají právo prvního objevitele Gallie, že neuznávají prvenství jeho pozorování a výpočtů? Bylo to docela možné. Palmyrin Rosette byl z lidí, kteří se vztekají i ve spánku.
Ale ošetřovatel přes všechnu pozornost neobjevil v těch nesouvislých slovech nic, co by pomohlo palčivý problém vyřešit. Profesor totiž spal celou noc a jeho první lehké vzdechy se brzy změnily v hlučné a nadějné chrápání.
Když nad gallický západní obzor vystoupilo slunce, Palmyrin Rosette ještě spal a Ben Zuf pokládal za správné jeho spánek nerušit.
V této době byla ostatně sluhova pozornost upoutána jinam.
Zaslechl totiž několik úderů na hrubé dveře uzavírající vchod do hlavní chodby Ninina úlu. Tyto dveře sloužily nejen k ochraně před nevítanou návštěvou, ale i k ochraně před chladem zvenku.
Ben Zuf už chtěl nemocného na chvíli opustit, ale pak ho napadlo, že se asi přeslechl. Nebyl přece vrátný a tady bylo dost lidí méně zaměstnaných, kteří mohli jít otevřít. A tak se ani nehnul.
V Ninině úlu všechno ještě spalo hlubokým spánkem. Hluk se ozval znova.
Na dveře zřejmě bušila netrpělivá ruka ozbrojená nějakým těžkým předmětem. „U všech čertů, tohle už je moc!“ řekl si Ben Zuf. „Kdo to jen může být?“ A zamířil do hlavní chodby.
Když došel ke dveřím, zeptal se důrazně hlasem, v němž nebylo pranic příjemného:
„Kdo je to?“
„Já,“ ozval se úlisný hlas.
„Kdo já?“
„Izák Hakhabut.“
„A co chceš, Astarote?“

„Chci, abyste mi otevřel, pane Ben Zufe.“
„Co tu děláš? Chceš snad něco prodat?“
„Víte přece dobře, že mi nikdo nechce platit.“
„Tak jdi k čertu!“
„Pane Ben Zufe,“ pokračoval Izák s pokornou prosbou v hlase, „chtěl bych mluvit s jeho Excelencí panem generálním guvernérem.“
„Ten spí.“
„Počkám, až se probudí.“
„Tak si čekej venku, Abimelechu.“ A Ben Zuf už chtěl docela jednoduše odejít, když se tam objevil hlukem probuzený kapitán Servadac.
„Co je, Ben Zufe?“
„I nic - nebo skoro nic. To jen ten všivák Hakhabut chce s vámi mluvit, pane kapitáne.“
„Tak otevři!“ řekl kapitán Servadac.
„Musíme vědět, co ho sem přivedlo.“
„Jeho zájem, hrome!“
„Říkám ti, abys otevřel!“ Ben Zuf uposlechl. Do chodby okamžitě vklouzl Izák Hakhabut ve svém starém plášti. Kapitán Servadac se vrátil do velkého sálu a Izák ho sledoval, zasypávaje ho nejuctivějšími tituly.
„Tak co chcete?“ zeptal se kapitán Servadac, když se zahleděl pozorně do 1zákovy tváře.
„Ach pane generální guvernére,“ zvolal Izák, „nedověděl jste se v poslední době něco nového?“
„Vy si sem tedy přicházíte pro novinky?“
„Jistě, pane guvernére. A doufám, že mi je laskavě řeknete…“
„Neřeknu vám nic, mistře Izáku, protože sám nic nevím.“
„Ale vždyť včera přišel na Teplou zemi nějaký člověk…“
„Ach, vy už to víte?“ „Ano, pane guvernére. Ze své ubohé lodice jsem viděl odjíždět člun na dlouhou cestu a zase se vracet. A zdálo se mi, že jste z něho někoho opatrně vynášeli…“
„Nu a?“
„Pane guvernére, copak není pravda, že jste přivezli nějakého cizince?“
„A vy ho snad znáte?“
„To neříkám, pane guvernére. Ale myslel jsem… chtěl jsem…“
„Co?“
„Promluvit si s tím cizincem. Možná že přišel od…“
„Odkud?“
„Od severního pobřeží Středozemního moře a já se mohu domnívat, že přináší…“
„Co přináší?“
„Zprávy z Evropy,“ řekl Izák Hakhabut a vrhl po kapitánu Servadakovi lačný pohled.
Izák byl tedy po víc než tříměsíčním pobytu na Gallii stejně paličatý. Při své povaze se mohl hůř než kdokoli jiný odpoutat duševně od pozemských věcí, ač tělesně už to udělal. Byl nucen s politováním konstatovat mnoho nenormálních jevů, jako zkrácení dní i nocí a záměnu světových stran vzhledem k východu a západu slunce. Ale to vše se v jeho představě odehrávalo stále na zeměkouli.
Tohle moře bylo pořád Středozemní moře! I když část Mriky po té katastrofě skutečně zmizela, Evropa jistě existuje dál, několik set kilometrů severně odtud!
Její obyvatelstvo si tam žije jako dříve a on by tam mohl zase objíždět, kupovat i prodávat, zkrátka obchodovat. A i když africké pobřeží zmizelo, plula by Hansa podle evropských břehů a nijak by na změně neprodělala! Proto taky Izák Hakhabut ihned přiběhl, aby v Ninině úlu vyzvěděl novinky z Evropy.
Bylo úplně zbytečné Izákovi něco vysvětlovat a vymlouvat mu jeho paličatost.
Kapitán Servadac se o to ani nepokoušel. Nehodlal též navazovat styk s tímto odporným odrodilcem, který mu byl odporný. Proto nad jeho vyzvídáním jen pokrčil rameny.
Ještě víc však pokrčil rameny Ben Zuf. Sluha vyslechl Izákovu žádost, a když se kapitán Servadac otočil k Hakhabutovi zády, odpověděl na Izákovo naléhání on.
„Nemýlil jsem se tedy,“ pokračoval obchodník se zablýsknutím v očích. „Včera sem opravdu přijel nějaký cizinec?“
„Ano,“ odpověděl Ben Zuf.
„To doufám.“
„A mohl bych vědět, pane Ben Zufe, z kterého místa v Evropě přicestoval?“
„Z Baleár,“ odpověděl Ben Zuf, zvědav, kam vlastně Izák Hakhabut míří.
„Z Baleár!“ zvolal Izák.
„Z toho krásného místa ve Středozemním moři, tak příhodného pro obchodování! Tam jsem kdysi dělal obchody! A Hansa byla známá v celém tom souostroví!“
„Asi až příliš známá!“
„Ale ty ostrovy přece leží jen sto jedenáct kilometrů od španělského pobřeží, takže ten cizinec musel dostat nějaké zprávy z Evropy!“
„Ano, Metuzaléme. A některé z nich tě velmi potěší.“
„Opravdu, Ben Zufe?“
„Opravdu.“
„Nekoukal bych…,“ pokračoval váhavě Izák, „ne, opravdu… ačkoli jsem chudák… nekoukal bych na několik reálů,

kdybych s ním mohl mluvit…“
„Ale ano, koukal bys!“
„Ano! Dal bych vám je okamžitě… pod podmínkou, že si s ním promluvím ihned.“
„A hleďme!“ odpověděl Ben Zuf. „Naneštěstí je náš cestující velmi unaven a spí.“
„Ale kdybyste ho probudil…“
„Hakhabute,“ vmísil se kapitán Servadac, „kdybyste tu chtěl kohokoli probudit, dám s vámi vyrazit dveře.“
„Pane guvernére,“ odpověděl Izák pokorně a prosebně.
„Já bych přece jen chtěl vědět…“
„Však se to dozvíte,“ řekl kapitán Servadac.
„Dokonce trvám na tom, abyste byl s námi, až nám náš nový společník podá zprávu o Evropě.“
„A já taky, Ezechieli,“ dodal Ben Zuf, „protože chci vidět, jak radostně se budeš tvářit.“ Na to nemusel Izák Hakhabut dlouho čekat. V tom okamžiku se totiž Palmyrin Rosette ozval netrpělivým hlasem.
Na jeho zavolání se všichni seběhli k profesorově posteli za kapitánem Servadakem, hrabětem Timaševem, poručíkem Prokopem a Ben Zufem, který silnou rukou jen stěží zadržel Hakhabuta vzadu.
Profesor už byl napůl vzhůru a snad pod dojmem nějakého živého snu volal:
„Tak co, Josefe? Který čert zase to zvíře odnesl? Půjdeš sem, Josefe?“ Josef byl zřejmě sluha Palmyrina Rosetta.
Nemohl však přijít, patrně proto, že zůstal na staré zeměkouli. Při nárazu Gallie byli pán a sluha náhle a snad navždy od sebe odděleni.
Profesor se zvolna a za stálého křiku probouzel.
„Josefe! Zatracený Josefe! Kde je má tabule?“
„Tady!“ ozval se Ben Zuf.
„Vaše tabule je v bezpečí.“ Palmyrin Rosette otevřel oči, zadíval se upřeně na sluhu a zamračil se.
„Ty jsi Josef?“ zeptal se pak.
„K službám, pane profesore,“ odpověděl Ben Zuf.
„Kávu, Josefe!“ řekl profesor.
„A rychle!“
„Jednu kávu, prosím!“ zvolal Ben Zuf a odběhl ke kuchyni.
Kapitán Servadac zatím pomohl Palmyrinu Rosettovi napůl si sednout.
„Pane profesore, vy jste poznal svého bývalého žáka z lycea Karla Velikého?“ zeptal se ho.
„Ano, Servadaku, ano,“ odpověděl Palmyrin Rosette.
„A doufám, že jste se za těch dvanáct let změnil.“
„Úplně,“ řekl se smíchem kapitán Servadac.
„To je dobře! To je dobře!“ prohlásil Palmyrin Rosette.
„Ale co je s mou kávou? Bez kávy nemám jasné myšlenky – a dnes je musím mít opravdu jasné.“ Ben Zuf se naštěstí už vracel s vyžádaným nápojem. Nesl pořádný šálek horké černé kávy.
Když ji Palmyrin Rosette vypil, vstal, přešel do společného sálu, roztržitě se rozhlédl a usadil se konečně v nejlepším křesle z Dobryny.
Ač vypadal velmi mrzutě, pustil se do výkladu, používaje slov, která připomínala jeho va bene, alt right a nil desperandum z oněch zpráv.
„Tak co říkáte Gallii, pánové?“ Kapitán Servadac se chtěl napřed zeptat, co ta Gallia je, ale předešel ho Izák Hakhabut.
Profesor se při pohledu na obchodníka znovu zamračil, odstrčil ho stranou a docela nešetrně se zeptal:
„Kdo je to?“
„Toho si nevšímejte!“ řekl mu Ben Zuf.
Nebylo však snadné Izáka zadržet a zabránit mu v řeči. Trval umíněně na svém a o přítomné se vůbec nestaral.
„Pane,“ zvolal, „ve jménu boha Abrahámova, Izákova a Jakubova, řekněte mi něco o Evropě!“ Palmyrin Rosette vyskočil z křesla jako perem vymrštěn.
„Něco o Evropě?“ zvolal.
„On chce vědět něco o Evropě!“
„Ano… Ano…,“ odpověděl Izák, který se zachytil profesorova křesla, aby ho Ben Zuf nemohl odtáhnout.
„Ale proč bych to měl dělat?“ pokračoval Palmyrin Rosette.
„Protože se tam chci vrátit.“ „Vrátit se tam! Kolikátého je dnes?“ zeptal se profesor svého bývalého žáka.
„Dvacátého dubna,“ odpověděl kapitán Servadac.
„Nuže, dnes je dvacátého dubna,“ pokračoval Palmyrin Rosette s trochu vyjasněným čelem.
„Evropa je tedy pět set čtyřicet šest milionů kilometrů daleko!“ Izák Hakhabut se zatvářil jako člověk, kterému právě vyrvali srdce.
„Aha! Vy tady nic nevíte!“ řekl Palmyrin Rosette.
„Řeknu vám, co víme,“ odpověděl Hector Servadac.
A několika slovy zasvětil profesora do situace. Řekl mu, co všechno se stalo od noci 31. prosince, jak Dobryna podnikla průzkumnou plavbu, jak objevili zbytky staré pevniny, to znamená několik míst v Tunisku, na Sardinii, na Gibraltaru a na Formenteře, jak se jim dostali do rukou tři zprávy neznámého pisatele, a konečně jak odešli z ostrova Gurbi na Teplou zemi, z bývalé strážnice do Ninina úlu.
Palmyrin Rosette naslouchal vyprávění s jistými známkami netrpělivosti, a když Hector Servadac skončil, zeptal se:
„A kde myslíte, pánové, že jste teď?“
„Na nové planetce, která obíhá sluneční soustavou,“ odpověděl kapitán Servadac.

„A co je to podle vás za planetku?“
„Obrovský kus zeměkoule, který se nárazem odtrhl.“
„Odtrhl! Opravdu odtrhl! Kus zeměkoule! A kdo nebo co ho odtrhlo?“
„No přece kometa, které jste dal jméno Gallia, pane profesore.“ Palmyrin Rosette vstal a řekl:
„Nuže, pánové, je to něco lepšího!“
„Něco lepšího?“ zvolal živě poručík Prokop.
„Ano,“ pokračoval profesor, „ano. Je sice pravda, že v noci z 31. prosince na 1. ledna narazila na zeměkouli ve dvě hodiny sedmatřicet minut a pětatřicet vteřin neznámá kometa, ale ta se zeměkoule, abych tak řekl, jen dotkla a odnesla s sebou těch několik kousků země, které jste na své průzkumné plavbě objevili!“
„Ale pak jsme tedy…,“ zvolal Hector Servadac.
„Na hvězdě, kterou jsem nazval Gallia,“ odpověděl vítězným hlasem Palmyrin Rosette.
„Jste na mé kometě!“

KAPITOLA III

uvádí několik variací na staré známé téma týkající se komet sluneční soustavy i jiných

Když profesor Rosette podával astronomický výklad, definoval komety podle nejlepších astronomů takto:
„Jsou to hvězdy složené ze střední části zvané jádro, z mlhoviny nazývané vlasy a ze světelné stopy, které říkáme ohon. Tyto hvězdy jsou obyvatelům Země viditelné jen z části své dráhy, protože obíhají kolem Slunce v křivkách o obrovské výstřednosti.“ A tady Palmyrin Rosette nezapomínal nikdy dodat, že jeho definice je naprosto přesná, i když některé komety nemusí mít jádro, vlasy nebo ohon, a přesto zůstávají dále kometami.
Dodával taky, že podle Araga si zaslouží hvězda názvu kometa tehdy, když má za prvé vlastní pohyb a když za druhé její dráha má tvar velmi protáhlé elipsy, čímž se kometa dostává do tak velké vzdálenosti od Slunce, že není ani ze Slunce, ani ze Země vidět. Je-li splněna první podmínka, nemůžeme si kometu splést s žádnou jinou hvězdou; a druhá podmínka nám znemožňuje záměnu komety s planetami. A jestliže nějaké nebeské těleso není ani meteor, ani planeta, ani hvězda, pak je to nutně kometa.
Když profesor Rosette tohle vykládal při svých přednáškách, neměl ani tušení, že bude jednou cestovat na kometě sluneční soustavou. V těchto vlasatých i nevlasatých hvězdách měl vždy obzvláštní zálibu. Tušil snad, co mu chystá budoucnost? Rozhodně byl znalcem komet. Po srážce Gallie se Zemí litoval na Formenteře nejvíc toho, že tam nemá žádné posluchače. Jinak by byl hned zahájil přednášku o kometách a pojednalo nich podle těchto bodů:
1. Kolik komet je ve vesmíru?
2. Které komety jsou periodické - to znamená, které se za určitou dobu vracejí - a které neperiodické?
3. Jaké jsou možnosti srážky Země s některou kometou?
4.Jaké by byly důsledky takové srážky podle toho, zda by měla kometa jádro tvrdé, nebo měkké?
Palmyrin Rosette by byl odpověďmi na tyto čtyři otázky jistě uspokojil i ty nejnáročnější ze svých posluchačů.
A vy se to dovíte právě v této kapitole.
Nejprve k první otázce: Kolik je komet ve vesmíru?
Kepler předpokládal, že komet je na nebi jako ryb v moři.
Arago vycházel z počtu těchto hvězd obíhajících mezi Merkurem a Sluncem a došel k závěru, že komet obíhajících pouze ve sluneční soustavě je sedmnáct milionů.
Lambert prohlásil, že jen v prostoru od Slunce k Saturnu je jich pět set milionů, tedy v části vesmíru dlouhé jednu miliardu šest set sedmnáct milionů kilometrů.
Jiné výpočty uvádějí tři sta dvacet osm biliard komet.
Pravda je, že o počtu vlasatic nevíme vlastně nic, že je nikdo nespočítal a nikdy nespočítá. Víme jen to, že je jich velmi mnoho. Kdybychom použili Keplerova přirovnání, pak rybář sedící na Slunci by každým vržením udice zasekl jednu kometu.
Ale to není všechno. Vesmírem obíhá spousta komet, které unikly sluneční přitažlivosti. Jsou to nepořádné tulačky, které přecházejí z jednoho gravitačního pole do druhého. Střídají sluneční soustavy se zavrženíhodnou lehkomyslností.
Někdy se nad zemským obzorem objevují komety, které jsme nikdy neviděli, a jiné zas mizí, abychom je už nikdy nespatřili.
Držme se však těch, které jsou součástí naší sluneční soustavy. Mají aspoň neměnné dráhy, které nic nemůže narušit? Nemohou se tedy nikdy srazit mezi sebou, ani se Zemí? To nelze tvrdit. Ani jejich dráhy nejsou chráněny před cizími vlivy. Elipsy jejich drah se mohou proměnit v paraboly nebo hyperboly. A to můžeme mluvit pouze o Jupiteru, který je největším „rušitelem“ hvězdných drah.
Hvězdáři vypozorovali, že Jupiter obíhá mezi dráhami komet a působí na tato slabá tělesa vlivem, který pro ně může být záhubný a který dokazuje jeho přitažlivou sílu.
Takový je zhruba svět komet, skládající se z milionů bludných hvězd.
A teď k druhé otázce: Co jsou to komety periodické a neperiodické?
Listujeme-li astronomickými ročenkami, najdeme asi pět set až šest set komet, které byly předmětem zájmu v různých dobách. Z toho počtu však jen čtyřicet komet má přesně zjištěné dráhy.
Těch čtyřicet hvězd dělíme na komety periodické a neperiodické. První se objevují nad zemským obzorem v údobích více či méně dlouhých, ale téměř vždy pravidelně. Druhé, jejichž návraty nebyly nikdy zaznamenány, vzdalují se od Slunce skutečně nezměřitelně daleko.

Mezi periodickými kometami je asi deset komet s „krátkou periodou“. Jejich dráhy jsou propočteny naprosto přesně. Je to kometa Halleyova, Enckova, Bielova, Fayova, Brarsenova, Arrestova, Tuttlova, Winckova, Vicova a Tempelova. Bude dobře, zmíníme-li se několika slovy o jejich historii.
Kometa Halleyova je známá nejdéle. Předpokládá se, že byla spatřena roku 134 a 52 př. n. l. a pak v letech 400, 855, 930, 1006, 1230, 1305, 1380, 1456, 1531, 1607, 1682, 1759 a 1835. Pohybuje se od východu na západ, to znamená opačným směrem, než jakým se pohybují planety kolem Slunce. Doba mezi dvěma návraty kolísá mezi pětasedmdesáti a šestasedmdesáti roky podle toho, jak je kometa rušena na svém oběhu Jupiterem a Saturnem. Její zpoždění může překročit šest set dní. Slavný Herschel se před objevením této komety usadil roku 1835 na mysu Dobré naděje, kde ji mohl pozorovat mnohem lépe než astronomové na severní polokouli. Sledoval ji tam až do konce března 1836, kdy se kometa pro velkou vzdálenost od zeměkoule stala neviditelnou. V přísluní prochází Halleyova kometa bodem vzdáleným sedmadevadesát milionů sedm set sedmdesát devět tisíc kilometrů od Slunce, tedy ve vzdálenosti menší než Venuše - což byl i případ Gallie. V odsluní se vzdaluje od Slunce na pět miliard sedm set sedmdesát milionů kilometrů, tj. až za dráhu Neptuna.
Kometa Enckova obíhá v nejkratší době, protože má oběžný čas jen tisíc dvě stě pět dní, tedy méně než tři a půl roku. Obíhá přímo od západu k východu. Byla objevena 26. listopadu 1818 a po výpočtu jejích prvků se zjistilo, že je totožná s kometou pozorovanou roku 1805. Jak to astronomové předpověděli, objevila se roku 1822, 1825, 1829, 1832, 1835, 1838, 1842, 1845, 1852 atd. a nikdy se nezapomněla ukázat nad zemským obzorem ve stanovenou dobu. Její dráha probíhá uvnitř dráhy Jupitera. Od Slunce se nevzdaluje dál než na šest set třiadevadesát milionů kilometrů a přibližuje se k němu na sedmapadesát milionů kilometrů, to znamená víc než Merkur. Byla však zjištěna důležitá věc: Velká osa eliptické dráhy se u této komety zkracuje, a tím se zmenšuje i její střední vzdálenost od Slunce. Je proto pravděpodobné, že Enckova kometa nakonec spadne do Slunce, které ji pohltí, jestliže se ovšem kometa dříve v jeho žáru nerozplyne.
Kometa Bielova byla pozorována roku 1772, 1789, 1796 a 1805, ale její prvky byly vypočteny až 28. února 1826. Její pohyb je přímý. Oběžná doba je dva tisíce čtyři sta deset dní, tj. asi sedm let. V přísluní je sto čtyřicet pět milionů sto padesát pět tisíc kilometrů od Slunce, tedy o trochu blíž než Země. V odsluní se vzdaluje od Slunce na jednu miliardu čtyřiačtyřicet milionů šest set čtyřiačtyřicet tisíc kilometrů, to znamená až za dráhu Jupitera. Ke zvláštnímu jevu došlo roku 1846. Bielova kometa se objevila nad obzorem ve dvou kusech. Cestou se totiž rozštěpila, snad vlivem nějaké vnější síly. Oba úlomky pak letěly společně ve vzdálenosti dvou set šedesáti tisíc kilometrů. Ale roku 1852 byla tato vzdálenost už dva miliony dvě stě dvacet tisíc kilometrů.
Fayova kometa byla poprvé pozorována 22. listopadu 1843, když dokončovala svůj přímý oběh. Byly propočteny její prvky a předpověděn její návrat v roce 1850 až 1851, po sedmi a půl roce čili po dvou tisících sedmi stech osmnácti dnech. Předpověď se splnila. Kometa se objevila ve stanovenou dobu i v dalších obdobích, když se dostala do vzdálenosti dvou set pětaosmdesáti milionů osmi set osmaosmdesáti tisíc kilometrů od Slunce, dál než Jupiter.
Brarsenova kometa s přímou dráhou byla objevena 26. února 1846. Její oběh trvá pět a půl roku, přesně dva tisíce dvaačtyřicet dní. Její vzdálenost od Slunce je v přísluní sto sedm milionů šest set osmaosmdesát tisíc kilometrů, v odsluní devět set padesát devět milionů kilometrů.
Co se ostatních komet s krátkou dobou oběhu týče, pak Arrestova kometa má oběžnou dráhu přes šest a půl roku a roku 1862 překročila o čtyřicet osm milionů kilometrů dráhu Jupitera. Tuttlova kometa obíhá za třináct a dvě třetiny roku, Winckova kometa za pět a půl roku, Tempelova skoro za stejnou dobu. Ale Vicova kometa v nebeských prostorách zřejmě zabloudila. Poslední komety však nebyly pozorovány tak důkladně jako prvních pět.
Nyní zbývá vyjmenovat hlavní komety s „dlouhou periodou“, z nichž čtyřicet bylo už více nebo méně prostudováno.
Kometa z roku 1680, pozorovaná Newtonem, která se podle Whistona příliš přiblížila k Zemi a tím způsobila potopu, měla být spatřena už roku 531 a pak roku 1106. Její oběžná doba je šest set pětasedmdesát let a v přísluní přijímá osmadvacettisíckrát víc tepla než Země, tedy teplotu dvacet tisíckrát větší, než je teplota roztaveného železa.
Kometa z roku 1586 by se dala svým jasem srovnávat s hvězdami první velikosti.
Kometa z roku 1744 táhla za sebou několik ohonů, jako pašové kroužící kolem sultána. (Odznakem vysokých hodnostářů ve staré turecké říši byly koňské ohony.) Kometa z roku 1811, která dostala jméno podle roku svého objevení, měla prsten o průměru sedmi set šedesáti kilometrů, mlhovinové jádro dva tisíce kilometrů dlouhé a ohon měřící dvě stě milionů kilometrů.
Kometa z roku 1843, která byla ztotožňována s kometou z let 1668, 1494 a 1317, byla zpozorována Cassinim, ale astronomové se o její oběžné době dosud nedohodli. Krouží kolem Slunce jen ve vzdálenosti třiapadesáti tisíc kilometrů rychlostí šestašedesáti tisíc kilometrů za vteřinu. Od Slunce přijímá sedmačtyřicet tisíckrát víc tepla než Země. Její ohon byl viditelný i za bílého dne. Tak byla jeho zář neuvěřitelně vysokou teplotou zesílena.
Kometa Donatiho, která tak nádherně zářila mezi severskými souhvězdími, má hmotu odhadovanou na sedm setin hmoty Země.
Kometa z roku 1862, ozdobená světelnými chocholy, podobala se fantastické lastuře.
A teď k třetí otázce: Jaké jsou možnosti srážky Země s některou kometou?
Nakreslíme-li si na papír dráhy komet a planet, vidíme, že se na mnohých místech kříží. Ale v prostoru tomu tak není. Roviny těchto drah svírají různé úhly s rovinou ekliptiky, což je rovina dráhy Země. Nemůže se však přesto stát, že při velkém počtu komet se některá z nich se Zemí přece jen srazí?
I na to máme odpověď.
Víme, že Země se nikdy nevychyluje z roviny ekliptiky, že celá její dráha kolem Slunce leží v této rovině.
Co by se muselo stát, aby se Země srazila s některou kometou?
1. Kometa by se s ní musela srazit v rovině ekliptiky.

2. Bod průchodu ekliptikou by se musel shodovat s bodem, v němž se v té době nachází Země na ekliptice.
3. Vzdálenost středů obou těles by musela být menší než součet jejich poloměrů.
Ale nemohou snad být tyto tři podmínky splněny někdy najednou, takže by došlo ke srážce?
Když se na to ptali Araga, odpověděl:
„Počet pravděpodobnosti umožnil odhadnout případy takové srážky a ukázal, že při objevení nové komety je pravděpodobnost srážky se Zemí dána poměrem dvě stě osmdesát milionů ku jedné.“ Laplace možnost takové srážky nezavrhoval a její následky popsal ve svém díle Výklad vesmírného systému.
Jsou tyto vývody uspokojivé? To ať si rozhodne každý sám, podle své povahy.
Musíme si ostatně uvědomit, že výpočet slavného astronoma vychází ze dvou prvků, které se mohou donekonečna měnit. Především je třeba, aby kometa byla v přísluní Slunci blíž než Země. Za druhé by musel být průměr komety roven čtvrtině průměru Země.
A i při tomto výpočtu by šlo jen o srážku jádra komety se Zemí. Kdybychom chtěli stanovit pravděpodobnost srážky s mlhovinovou částí komety, vyšla by nám desetkrát větší, tj. dvě stě jedenaosmdesát milionů ku deseti nebo osmadvacet milionů ku jedné.
Arago zůstal u prvního poměru a prohlásil:
„Připusťme, že by kometa svou srážkou se Zemí zničila všechno lidstvo. Z toho plyne, že by při objevení každé nové komety byla pravděpodobnost smrti pro každého vyjádřena tímto příkladem:
Představte si krabici s jedinou bílou kuličkou a se dvěma sty jedenaosmdesáti miliony kuliček černých. Pak by byla pravděpodobnost smrti stejná jako pravděpodobnost, že vytáhneme z krabice jedním tahem bílou kuličku.“ Z toho všeho vyplývá, že Země se s kometou přece jen může srazit.
A srazila se už někdy?
Ne, tvrdí astronomové, protože „z toho, že se Země otáčí kolem neměnné osy,“ jak říká Arago, „lze s jistotou soudit, že se Země s kometou dosud nesrazila“.
Taková srážka by byla skutečně starou osu otáčení nahradila osou novou a zemská pásma by byla bývala vystavena postupným změnám. Nic takového však nebylo pozorováno. Stálost zemských pásem dokazuje, že naše Země se od svého vzniku s žádnou kometou nesrazila. Nelze tedy připustit ani to, co někteří vědci tvrdí, že totiž snížení hladiny Kaspického moře o sto metrů pod úroveň hladiny oceánů vzniklo po nárazu nějaké komety. Zdá se proto jisté, že v minulosti ke srážce nedošlo. Ale mohlo k ní dojít?
Zde se přirozeně nabízí případ Bielovy komety.
Roku 1832 vyvolalo objevení této komety na celém světě vlnu strachu. Zvláštní vesmírnou náhodou se totiž stalo, že dráha této komety protínala dráhu Země.
Právě před půlnocí 29. října měla kometa projít jedním bodem dráhy Země.
Nebude Země na tom místě právě ve chvíli průchodu komety? Kdyby se tam octla, srazily by se, protože podle Olbersova pozorování se průměr komety rovnal pěti průměrům zemským, takže část zemské dráhy měla být zasažena mlhovinou komety.
Naštěstí přišla Země do tohoto bodu ekliptiky později, až 30. listopadu, a protože rychlost jejího oběhu kolem Slunce je skoro třicet kilometrů za vteřinu, byla v té době kometa už přes osmaosmdesát milionů kilometrů daleko.
Dobrá! Ale kdyby se Země byla dostala na to místo o měsíc dříve nebo kometa. o měsíc později, byly by se spolu srazily. A mohlo se to stát? Zajisté. I když nelze připustit, že některá odchylka z dráhy pozmění oběh Země, nemůžeme tvrdit, že by se nemohla opozdit kometa. Vždyť tato tělesa podléhají při svém oběhu mnoha rušivým vlivům.
A tak nedošlo-li ke srážce v minulosti, může se to ještě stát v budoucnosti.
Bielova kometa z roku 1805 se ostatně dostala k Zemi desetkrát blíž, na pouhých devět milionů kilometrů. To však nikdo nevěděl, a proto taky nevznikla žádná panika. Jinak tomu bylo s kometou z roku 1843. Tehdy se rozšířily obavy, že zeměkoule bude obklopena jejím ohonem, a tím že bude její ovzduší otráveno.
A teď ke čtvrté otázce: Jaké by byly důsledky takové srážky zeměkoule s kometou?
Projevily by se různě podle toho, zda by kometa měla, nebo neměla jádro.
Tyto bludné hvězdy mají skutečně někdy jádro jako některé ovoce. Jiné komety zas jádro vůbec nemají.
Když kometě jádro chybí, je tvořena jen mlhovinou, kterou pak můžeme pozorovat hvězdy až desáté velikosti. Tím se stává, že tyto komety často mění tvar, takže se pak těžko rozpoznají. Stejně křehká hmota vytváří i jejich ohony. Jsou to jakési páry z komety, které vznikají působením slunečního tepla. Dokazuje to fakt, že ohony se počínají tvořit buď jako dlouhý pernatý chvost, nebo jako vějíř o několika paprscích až ve vzdálenosti sta třiceti milionů kilometrů od Slunce, tedy ve vzdálenosti menší, než je vzdálenost Země od Slunce.
Často se však stává, že některé komety jsou složeny z hmoty mnohem hustší, pevnější a odolnější vůči účinkům vysoké teploty a že nemají onen mlžný chvost.
Kdyby narazila zeměkoule na kometu bez jádra, nebyla by to srážka v pravém slova smyslu. Astronom Faye řekl, že kulce z pušky by kladla pavoučí síť pravděpodobně větší odpor než mlhovina komety Zemi. Kdyby hmota, z níž se skládá mlhovina nebo ohon komety, nebyla lidskému zdraví škodlivá, nemuseli bychom se ničeho bát. Obavy však může vyvolat fakt, že páry ohonu jsou tak žhavé, že by všechno na povrchu zeměkoule spálily a některé že by nasytily ovzduší jedovatými plyny. Ale zdá se, že tato poslední možnost nehrozí. Podle Babineta má zemská atmosféra i ve svých nejvyšších vrstvách hustotu mnohem vyšší, než je hustota mlhovinového ohonu komety, který by ovzduším nepronikl. Tyto mlhoviny jsou tak řídké, že Newton mohl prohlásit: „Kdybychom kometu bez jádra o průměru jedné miliardy šesti set milionů kilometrů stlačili na hustotu zemské atmosféry, vešla by se celá kometa do kostky o hraně pětadvacet milimetrů dlouhé.“ Nemusíme se tedy srážky s kometou složenou z prosté mlhoviny bát. Co by se však stalo, kdyby měla vlasatice tvrdé jádro?

Především se naskýtá otázka, zda tvrdá jádra vůbec existují. Odpověď zní, že musí existovat, jakmile kometa dosáhne takové hustoty, že přechází ze stavu plynného do pevného. Jestliže se taková kometa dostane mezi nějakou hvězdu a pozorovatele na povrchu Země, pak onu hvězdu zakryje.
Anaxagorás dokonce uvádí, že roku 480 př. n. l. za časů Xerxových zastínila kometa i Slunce. Stejně i několik dní před smrtí římského císaře Augusta pozoroval Dión zatmění podobného druhu, které nemohl způsobit Měsíc, protože byl toho dne v opozici.
Nutno ovšem říci, že astronomové toto dvojí svědectví neuznávají, a patrně právem. Ale dvě pozorování z nedávné doby nás už nenechávají na pochybách o existenci jádra komet. Roku 1774 a 1812 komety skutečně zakryly hvězdy osmé velikosti. Přímým pozorováním bylo potvrzeno i to, že komety z roku 1402, 1532 a 1744 měly pevné jádro. Stejně i kometa z roku 1843, kterou bylo možno pozorovat v pravé poledne blízko Slunce a bez dalekohledu.
Některé komety tedy opravdu mají tvrdá jádra, která byla dokonce změřena.
Tak byl stanoven průměr jader komet z roku 1798 a 1805, u jedné čtyřicet osm, u druhé třiapadesát kilometrů. Kometa z roku 1845 měla dokonce jádro o průměru čtrnácti tisíc dvou set kilometrů, 9. větší než zeměkoule, takže při srážce se Zemí by byla asi ve výhodě.
Co se některých významnějších změřených mlhovin týče, kolísá jejich průměr mezi dvaatřiceti tisíci a dvěma miliony kilometrů.
Na závěr můžeme říci společně s Aragem:
Existují nebo mohou existovat
1. komety bez jádra,
2. komety s jádrem patrně průhledným,
3. komety jasnější než planety, s jádrem patrně pevným a neprůhledným.
A teď dříve než prozkoumáme důsledky srážky Země s některou z těchto bludných hvězd, musíme říci, že i nepřímý náraz by mohl vyvolat velmi vážný jev.
I kdyby kometa s dostatečně velkou hmotou minula Zemi jen na malou vzdálenost, nebylo by to pro nás bez nebezpečí. Komet s nepatrnou hustotou bychom se ovšem bát nemuseli. Tak třeba kometa z roku 1770 míjela zeměkouli ve vzdálenosti dvou milionů šesti set šedesáti tisíc kilometrů, a přece nezměnila délku pozemského roku ani o vteřinu, kdežto působení Země prodloužilo oběžnou dobu komety o dva dny.
Ale kdyby hmoty obou těles byly stejné a kometa míjela Zemi ve vzdálenosti pouhých dvou set čtyřiceti tisíc kilometrů, prodloužila by se délka pozemského roku o šestnáct hodin a pět minut a sklon ekliptiky by se změnilo dva stupně.
Možná že by kometa strhla s sebou i Měsíc.
A jaké by byly důsledky srážky?
Kdyby se kometa zeměkoule jen dotkla, buď by na ní kousek své hmoty nechala, nebo by kus zeměkoule urazila - což se stalo právě v případu Gallie.
Kometa by však mohla také se Zemí splynout a vytvořit na jejím povrchu nový kontinent.
Ve všech těchto případech by mohla být tangenciální oběžná rychlost Země naráz zrušena. Pak by byli všichni tvorové, stromy a domy vrženy do prostoru rychlostí devětadvaceti tisíc osmi set metrů za vteřinu, tedy rychlostí, kterou se pohybovali se Zemí před srážkou. Oceány by se vylily ze svých přirozených břehů a všechno by zaplavily. Dosud tekuté zemské nitro by zeměkouli roztrhlo a snažilo by se vytéci ven. Zemská osa by změnila polohu a starý rovník by byl nahrazen novým. Rychlost zemského oběhu by klesla na nulu a Slunce by pak svou přitažlivostí, ničím už nevyváženou, přitáhlo Zemi přímo k sobě, aby ji po čtyřiašedesátidenním pádu pohltilo.
Podle Tyndallovy teorie, že teplo je jen zvláštním stavem pohybu, změnila by se náhle zrušená rychlost Země mechanicky v teplo. Země by se pak v teplotě několika milionů stupňů změnila za několik vteřin v páry.
Ale na závěr těchto stručných úvah opakujeme, že máme naději dvě stě jedenaosmdesát milionů ku jedné, že Země se s kometou nesrazí.
„Snad," řekl později Palmyrin Rosette, „ale my jsme si vytáhli bílou kuličku!"

KAPITOLA IV
v níž uvidíme Palmyrina Rosetta tak okouzleného svým osudem, že nás to přiměje k zamyšlení

„Má kometa!" To byla poslední slova pronesená profesorem Rosettem. Potom se rozhlédl po svých posluchačích a zamračil se, jako by mu chtěl některý z nich upřít právo na vlastnictví Gallie. Možná že se v duchu ptal, jakým právem se tito vetřelci shromáždění kolem něho usadili na jeho území.
Kapitán Servadac, hrabě Timašev a poručík Prokop dlouho mlčeli. Konečně se dověděli pravdu, které už byli tak blízko. Jen si vzpomeňme, jaké domněnky ve svých rozhovorech postupně vyslovovali! Napřed mluvili o vychýlení zemské osy otáčení a o změně světových stran. Pak o úlomku zeměkoule odneseném do vesmíru. A konečně o neznámé kometě, která narazila na Zemi, strhla část zemského povrchu a odnesla ji do hvězdného světa.
Minulost tedy znali. A přítomnost taky. Ale jaká je budoucnost? Odhalil ji tento podivínský vědec? Hector Servadac a jeho druhové si ani netroufali se ho na to zeptat.
Palmyrin Rosette, který se teď zatvářil profesorsky, zřejmě čekal, až mu budou cizinci shromáždění ve společném sále představeni.
Hector Servadac se tohoto obřadu ujal, aby podezřívavého a mrzoutského astronoma nepodráždil.
„Hrabě Timašev!" představil nejdříve svého souseda.

„Buďte vítán, pane hrabě," odpověděl Palmyrin Rosette s blahovolností vlastníka, který ví, že je tu doma.
„Pane profesore," řekl hrabě Timašev, „dostal jsem se sice na vaši kometu proti své vůli, ale tím vám neprojevuji o nic menší vděčnost za pohostinné přijetí." Hector Servadac vycítil ironii této odpovědi, lehce se usmál a řekl:
„Poručík Prokop, velitel goelety Dobryny, s níž jsme vykonali plavbu kolem Gallie."
„Kolem Gallie?" zvolal živě profesor.
„Ano, kolem Gallie," odpověděl Hector Servadac.
Pak pokračoval:
„Ben Zuf, můj slu…"
„… pobočník generálního guvernéra Gallie," pospíšil si dodat Ben Zuf, který nechtěl upřít žádnou z obou hodností - ani sobě, ani svému veliteli.
Pak byli postupně představeni ruští námořníci, Španělé, mladý Pablo a malá Nina, na něž se profesor podíval svými strašnými brýlemi velmi nevrle.
Nakonec k němu přistoupil Izák Hakhabut se slovy:
„Pane astronome, dovolte mi jedinou otázku, které připisuji nesmírnou důležitost… Kdy se budeme moci vrátit?"
„Prosím vás, kdo by mluvilo návratu?" odpověděl profesor. „Vždyť jsme sotva na začátku cesty!" Po představení všech kolonistů poprosil Hector Servadac Palmyrina Rosetta, aby jim vypověděl svůj příběh.
Celá ta historie se dá shrnout do několika řádek.
Francouzská vláda si chtěla ověřit délku oblouku pařížského poledníku, a jmenovala proto zvláštní vědeckou komisi, do níž se ovšem Palmyrin Rosette pro svou nesnášenlivost nedostal. Vypíchnutý a rozzuřený profesor se rozhodl, že bude pracovat na vlastní pěst. Předpokládal, že první geodetická měření byla znehodnocena nepřesnostmi, a rozhodl se ověřit si znovu rozměry poslední triangulační sítě, která spojovala Fonnenteru se španělským pobřežím trojúhelníkem o stranách sto sedmasedmdesát kilometrů dlouhých. Tuto práci už před ním vykonali s pozoruhodnou přesností Arago a Biot.
Palmyrin Rosette opustil Paříž a odjel na Baleáry, kde si na nejvyšším vrcholku postavil observatoř a usadil se v ní jako poustevník se svým sluhou Josefem. Jeden z jeho bývalých asistentů, kterého si pro tuto práci najal, zůstal na kopci při španělském pobřeží a umístil tam silnou svítilnu, kterou bylo dalekohledem z Formentery vidět. Palmyrin Rosette měl na své observatoři jen několik knih, pozorovací přístroje a potraviny na dva měsíce. Nesmíme však zapomenout ještě na hvězdářský dalekohled, od něhož se nikdy neodlučoval a který se zdál být součástí jeho osoby. Bývalý profesor na lyceu Karla Velikého totiž vášnivě zkoumal nebeské prostory a doufal, že jednou objeví něco, co učiní jeho jméno nesmrtelným. Byl to prostě jeho koníček.
Práce Palmyrina Rosetta vyžadovala především nekonečnou trpělivost. Aby mohl určit vrchol onoho trojúhelníku, musel astronom každou noc pozorovat svítilnu, kterou jeho asistent rozsvěcoval na španělském pobřeží. A nezapomínal, že za těchto podmínek potřebovali Arago a Biot k dokončení práce plných jedenašedesát dní. Řekli jsme však, že zvláštní, neobyčejně hustá mlha zahalila naneštěstí tehdy nejen tuto část Evropy, ale skoro celý svět.
A právě nad Baleárami se v mlžné cloně objevila několikrát trhlina. Palmyrin Rosette musel dávat tím větší pozor, což mu však nebránilo, aby se občas nepodíval zkoumavým pohledem na oblohu, protože se tehdy zabýval revizí mapy oné části oblohy, kde se nachází souhvězdí Blíženců.
V tomto souhvězdí lze prostým okem zahlédnout šest hvězd, ale dalekohledem o průměru sedmadvaceti centimetrů je jich vidět přes šest tisíc. Palmyrin Rosette tak silný dalekohled ovšem neměl; vlastnil pouze obyčejný dalekohled hvězdářský.
Přesto se mu při prohlížení nebeských prostorů v souhvězdí Blíženců jednoho dne zdálo, že tam září jasný bod, který nebyl zanesen na žádné mapě. Byla to zřejmě dosud nekatalogizovaná hvězda. Když ji však po několik nocí pozorně sledoval, viděl, že mění rychle svou polohu vzhledem k ostatním stálicím. Že by to byla nová planeta, kterou mu posílá sám bůh astronomů? Má snad na dosah veliký objev?
Palmyrin Rosette zbystřil pozornost a rychlost pohybu hvězdy mu brzy prozradila, že to je kometa. Zanedlouho už viděl její mlhovinovou část, a když se kometa dostala do vzdálenosti tří set třiatřiceti milionů kilometrů od Slunce, rozvinul se i její ohon.
Nutno doznat, že od té chvíle profesor na velký trojúhelník úplně zapomněl.
Jeho asistent jistě svědomitě rozsvěcoval každou noc na španělském pobřeží svítilnu, ale Palmyrin Rosette se tím směrem už nedíval. Svůj objektiv i okulár měl pouze pro novou vlasatici, kterou chtěl prostudovat a pojmenovat. Žil jen tomuto koutku oblohy v souhvězdí Blíženců.
Chce-li někdo vypočítat prvky nějaké komety, předpokládá u ní vždy parabolickou dráhu. To je nejlepší postup. Komety se objevují nejčastěji v době, kdy jsou poblíž svého přísluní, to znamená v nejmenší vzdálenosti od Slunce, které je vždy v jednom z ohnisek jejich dráhy. V těchto místech není rozdíl mezi elipsou a parabolou příliš velký. Obě křivky mají společné ohnisko a parabola je vlastně jen elipsa s nekonečně dlouhou velkou osou.
Palmyrin Rosette tedy vyšel při svých výpočtech z předpokladu, že tato kometa má parabolickou dráhu - a udělal dobře.
Tak jako při určování kruhu musíme nezbytně znát tři body na jeho obvodu, je při určování prvků komety nutné pozorovat ji postupně ve třech různých polohách. Pak můžeme stanovit dráhu, po níž se pohybuje prostorem, a vypočítat její efemeridy, tj. souřadnice poloh v různých dobách.
Palmyrin Rosette se však nespokojil jen s třemi polohami. Využil šťastné náhody, že se nad ním několikrát protrhla mlha, a změřil dráhu komety desetkrát, dvacetkrát, třicetkrát, přímo i v pohledu ze strany; získal přitom neobyčejně přesně pět prvků nové komety, která se blížila závratnou rychlostí.
Zjistil tak:

1. Sklon dráhy komety k ekliptice, tj. rovině oběžné dráhy Země kolem Slunce. Obvykle bývá úhel těchto rovin dost velký - což jak známo zmenšuje možnost srážky. V tomto případě však obě roviny splývaly.
2. Vzestupný uzel komety, tj. jeho astronomickou délku na ekliptice, jinak řečeno zase jen bod, v němž vlasatice protíná ekliptiku. jsou-li určeny tyto dva prvky, je tím zároveň stanovena i rovina dráhy komety v prostoru.
3. Směr hlavní osy její dráhy. Ten se vypočítává z astronomické délky přísluní komety. Palmyrin Rosette tím získal průběh parabolické dráhy ve stanovené už oběžné rovině.
4. Vzdálenost přísluní komety, tj. vzdálenost, která odděluje kometu od Slunce, když je mu nejblíže. Tím je přesně dán tvar parabolické dráhy, protože jejím ohniskem musí být nezbytně Slunce.
5. A konečně směr pohybu planety. Ten byl opačný vzhledem ke směru pohybu planet, to znamená, že se kometa pohybovala od východu na západ. (Všechny planety se pohybují stejným směrem a skoro v téže rovině. Komety se však pohybují nahodilými směry, a dokonce i proti směru pohybu planet.)
Když Palmyrin Rosette stanovil těchto pět prvků, vypočetl si dobu, kdy bude kometa procházet svým přísluním. Pak ke své nesmírné radosti zjistil, že to je kometa dosud neznámá. Dal jí jméno Gallia, ač zprvu váhal mezi jmény Palmyra a Rosetta. Pak se pustil do sepisování zprávy. jistě se ptáte, zda profesor pomýšlel na možnost srážky Gallie se Zemí. Samozřejmě. Zjistil, že srážka je nejen možná, ale jistá.
Kdybychom řekli, že tím profesor byl nadšen, neřekli bychom plnou pravdu.
Octl se přímo v astronomickém deliriu. Ano! Země se s tou kometou srazí v noci z 31. prosince na 1. ledna a náraz bude tím strašnější, že obě tělesa se pohybují proti sobě! Jiný na jeho místě by byl okamžitě Formenteru vyděšeně opustil. On však zůstal na místě. Nejenže z ostrova neodjel, ale o svém objevu nikomu nic neřekl.
Z novin se dověděl, že hustá mlha brání na obou kontinentech jakémukoli pozorování, a protože žádná hvězdárna objev nehlásila, byl utvrzen v přesvědčení, že ji v prostoru objevil jen on.
A tato okolnost zabránila strašné panice, které by bylo podlehlo celé lidstvo, kdyby bylo bývalo hrozící nebezpečí znalo.
Tak pouze Palmyrin Rosette věděl, že se Země srazí s kometou, kterou mu nebe ukázalo nad Baleárami, zatímco všude jinde ji zrakům astronomů zakrylo.
Profesor tedy zůstal na Formenteře, a to tím spíše, že vlasatice měla podle jeho výpočtů narazit na zeměkouli v prostoru jižního Alžírska. A on při tom chtěl být, protože tahle kometa měla tvrdé jádro, a „to přece bude nesmírně zajímavé“.
Náraz opravdu nastal a vyvolal různé důsledky, které už známe. Stalo se však, že při srážce byl Palmyrin Rosette oddělen od svého sluhy Josefa. Když se probral z dlouhého bezvědomí, byl zcela sám na malém ostrůvku.
To bylo vše, co z Baleár zbylo.
Profesor vyprávěl svůj příběh s mnohými citoslovci a nejednou se zamračil, ačkoli jeho posluchači pozorně naslouchali. Končil těmito slovy:
„Došlo k velmi důležitým změnám: k záměně světových stran a ke zmenšení tíže. Já jsem však nebyl přiveden k přesvědčení jako vy, pánové, že jsem dosud na zeměkouli. To ne! Země pokračovala ve své pouti vesmírem i se svou družicí, která ji vůbec neopustila. Sledovala svou obvyklou dráhu, nárazem neporušenou.
Kometa se jí, abych tak řekl, jen lehce dotkla a odnesla s sebou pouze pár bezvýznamných kousků Země, které jste tu našli. Všechno tedy dopadlo dobře, takže si nemůžeme naříkat. Vždyť jsme mohli být nárazem komety rozdrceni nebo se kometa mohla do zeměkoule vklínit. V obou případech bychom teď neměli to štěstí, že s ní plujeme sluneční soustavou!“ Palmyrin Rosette to říkal s takovým uspokojením, že se nikdo neodvážil něco namítat. Jen nešťastný Ben Zuf si troufl poznamenat, že „kdyby byla kometa narazila místo na kus Afriky na Montmartre, byl by to ten pahorek vydržel a pak by…“ „Montmartre?“ zvolal Palmyrin Rosette. „Montmartre by byl rozbit na prach jako obyčejná krtina, kterou taky je.“
„Cože, krtina?“ ohradil se krutě uražený Ben Zuf. „Můj pahorek by chytil tu vaši umrněnou kometu za ocas a posadil by si ji na hlavu jako čepici!“ Hector Servadac musel nevhodnou hádku přerušit. Ben Zufovi nařídil ticho a profesorovi vysvětlil, jak podivné představy má jeho voják o pevnosti pahorku Montmartru.
Hádka byla „podle rozkazu“ zažehnána, ale sluha nemínil odpustit Palmyrinu Rosettovi pohrdavý tón, s nímž mluvilo jeho rodném pahorku.
Teď by se byli všichni rádi dověděli, zda mohl Palmyrin Rosette po srážce pokračovat ve svých astronomických pozorováních a co se dovědělo budoucnosti komety.
Poručík Prokop se všemi ohledy k profesorově mrzoutské povaze se zeptal na nynější dráhu Gallie v prostoru a na dobu jejího oběhu kolem Slunce.
„Ano, pane poručíku,“ řekl mu Palmyrin Rosette. „Určil jsem dráhu své komety před srážkou, ale musel jsem všechny výpočty opakovat.“
„A proč, pane profesore?“ ptal se poručík Prokop, udivený astronomovou odpovědí.
„Protože tou srážkou se sice dráha Země nijak nezměnila, ale s dráhou Gallie tomu bylo jinak.“
„Její dráhu náraz změnil?“
„Odvažuji se to tvrdit,“ odpověděl Palmyrin Rosette, „za předpokladu, že jsem po srážce prováděl pozorování naprosto přesně.“
„A vypočetl jste prvky nové dráhy?“ zeptal se živě poručík Prokop.
„Ano,“ odpověděl bez váhání Palmyrin Rosette.
„Pak tedy víte…“
„Vím jen to, pane poručíku, že Gallia narazila na Zemi ve svém vzestupném uzlu ve dvě hodiny sedmačtyřicet minut a pětatřicet vteřin v noci z 31. prosince na I. ledna. Vím, že 10. ledna prošla dráhou Marsu a 10. března vnikla do pásma teleskopických planetek a strhla s sebou Nerinu jako družici.“ „Tohle všechno víme, pane profesore,“ řekl Hector

Servadac, „protože jsme naštěstí dostali vaše zprávy. Jenomže na nich nebyl ani podpis, ani místo odeslání.“
„A mohli jste snad pochybovat o tom, že jsou ode mne?“ zvolal s nádhernou domýšlivostí profesor.
„Když jsem jich já, Palmyrin Rosette, naházel do moře sta a sta?“
„To jsme nemohli,“ odpověděl vážně hrabě Timašev.
Profesor se však dosud nezmínilo budoucnosti Gallie. Dokonce se zdálo, že se přímé odpovědi vyhýbá. Poručík Prokop už chtěl svou otázku opakovat mnohem důrazněji, ale Hector Servadac usoudil, že bude lepší na toho podivína nenaléhat, a řekl:
„A jak byste nám vysvětlil, pane profesore, že to s námi při tak strašné srážce nedopadlo mnohem hůř?“
„To se dá vysvětlit docela lehce.“
„Myslíte, že země ztratila jen těch několik čtverečních kilometrů půdy a jinak nebyla postižena ničím jiným? Především že se náhle nezměnila osa jejího otáčení?“
„Právě to si myslím, kapitáne Servadaku,“ odpověděl Palmyrin Rosette.
„Řeknu vám své důvody. Země se pohybovala rychlostí sto sedmi tisíc dvou set osmdesáti kilometrů za hodinu. Gallia měla rychlost dvě stě šestapadesát tisíc pět set kilometrů za hodinu. Bylo to tedy stejné, jako kdyby vlak jedoucí rychlostí tří set třiašedesáti tisíc sedmi set osmdesáti kilometrů za hodinu narazil na pevnou překážku. Dovedete si představit ten náraz, pánové? Kometa s neobyčejně tvrdým jádrem udělala to, co by udělala i kulka vystřelená zblízka proti skleněné tabuli: prolétla Zemí, aniž ji rozbila.“
„Opravdu, tak se to mohlo stát,“ řekl Hector Servadac.
„Tak se to muselo stát,“ pokračoval profesor s přikývnu tím. „A tím spíš, že kometa narazila na zeměkouli velmi šikmo. Kdyby byla Gallia dopadla kolmo, byla by vnikla hluboko do zeměkoule a přivodila nesmírné katastrofy. A kdyby jí stál v cestě pahorek Montmartre, byla by cestou rozdrtila i Montmartre!“
„Pane!“ zvolal Ben Zuf, napadený tentokrát přímo a bez provokování.
„Ticho, Ben Zufe!“ okřikl ho kapitán Servadac.
V tom okamžiku se přiblížil k Palmyrinu Rosettovi Izák Hakhabut, patrně už přesvědčený o skutečném stavu věcí, a tónem nejvyššího znepokojení se zeptal:
„Pane profesore, vrátíme se zas na zeměkouli? A kdy se tam vrátíme?“
„To máte tolik naspěch?“ odpověděl Palmyrin Rosette.
„To, nač se vás ptá Izák, pane profesore, chtěl bych formulovat trochu vědečtěji,“ řekl poručík Prokop.
„Prosím.“
„Říkáte, že původní dráha Gallie se změnila?“
„Určitě.“
„A je snad nová dráha - nová křivka jejího oběhu - hyperbola, která by nás zavedla nekonečně daleko do hvězdného světa bez nejmenší naděje na návrat?“
„Ne,“ odpověděl Palmyrin Rosette.
„Změnila se snad křivka její dráhy v elipsu?“
„Ano, v elipsu.“
„A její rovina se stále shoduje s rovinou oběžné dráhy Země?“
„Dokonale.“
„Gallia je tedy periodická kometa?“
„Ano, je to kometa s krátkou periodou, protože její oběh kolem Slunce trvá přesně dva roky. A to počítám i s odchylkami, které vyvolají Jupiter, Saturn a Mars.“
„Ale to pak pro nás znamená naději,“ zvolal poručík Prokop, „že kometa se za dva roky po srážce znovu setká se Zemí na stejném místě jako poprvé.“
„Opravdu, pane poručíku, toho se právě bojím.“
„Vy se toho bojíte?“ podivil se kapitán Servadac.
„Ano, pánové,“ odpověděl Palmyrin Rosette zlostně.
„Tady je nám přece dobře, a kdyby záleželo na mně, Gallia by se k zeměkouli už nikdy nevrátila!“

KAPITOLA V

v níž profesor Palmyrin Rosette velmi zle prohání
žáka Servadaka

Těm, kdo hledali a vymýšleli různé domněnky, bylo teď vše jasné, vše jim bylo vysvětleno. Nacházejí se na kometě obíhající sluneční soustavou. To, co kapitán Servadac viděl po srážce za hustou clonou mraků unikat do vesmíru, byla Země!
A ta taky vyvolala onen jediný silný příliv, jehož vliv se projevil v Gallickém moři.
Ale tato kometa se měla vrátit k zeměkouli, jak to aspoň profesor tvrdil. Byly však jeho výpočty natolik přesné, aby se o návratu hovořilo s matematickou jistotou? Jistě pochopíte, že obyvatelé Gallie o tom měli jisté pochybnosti.
Další dny byly věnovány ubytování nového příchozího. Naštěstí to byl člověk, který neměl na život přílišné nároky a všemu se přizpůsobil. Žil dnem i nocí pouze na obloze mezi hvězdami, sledoval jen bludné tuláky vesmíru a o otázky ubytování a jídla - kromě své kávy - se zajímal velmi málo. Zdálo se, že si ani neuvědomuje důmyslnost, jakou kolonisté rozvinuli při zařizování Ninina úlu.
Kapitán Servadac chtěl svému bývalému profesorovi nabídnout nejlepší místnost. On však neměl zájem o společný

život a bryskně to odmítl. Potřeboval jen jakousi observatoř, výhodně umístěnou někde stranou, kde by v klidu konal svá astronomická pozorování.
Hector Servadac a poručík Prokop se pokusili takové ubytování najít. A měli dost šťastnou ruku. V úbočí sopečného masivu, asi třicet metrů nad hlavní jeskyní, objevili úzký otvor, kam se pozorovatel se svými přístroji lehce vešel. Postavili mu tam lůžko, trochu nábytku, stůl, křeslo, skříň a samozřejmě jeho báječný dalekohled, který byl upraven tak, aby se dal lehce ovládat. Tenký lávový proud, svedený od hlavního toku, stačil observatoř vyhřívat.
Tam se tedy profesor usadil, jedl vše, co mu v určenou dobu přinášeli, málo spal, ve dne počítal, v noci pozoroval, zkrátka společného života se zúčastňoval co nejméně. Při jeho podivínství však bylo lepší nechat ho dělat, co se mu líbí.
Mrazy zatím velmi zesílily. Sloupec teploměru ukazoval průměrně třicet stupňů pod nulou. Ve skleněné trubičce vůbec nekolísal jako při rozmarech počasí, nýbrž jen pomalu, ale neustále klesal. Pokles bude pokračovat až k nejnižší teplotě meziplanetárního prostoru, a pak začne teplota stoupat, až se Gallia bude po své eliptické dráze opět přibližovat k Slunci.
Rtuťový sloupec v teploměru nekolísal proto, že na Gallii nevál ani nejslabší vánek. Kolonisté žili ve zcela zvláštních klimatických podmínkách. Ani jediná molekula vzduchu se nehnula. Vše kapalné a plynné na povrchu komety jako by ztuhlo. Nebyly žádné bouřky, žádné lijáky, žádné mraky ani v zenitu, ani na obzoru. Nikdy nepřišly vlhké nebo suché mlhy, které zaplavují polární kraje na zeměkouli. Nebe bylo trvale a nerušeně jasné, ve dne prozářené slunečními paprsky a v noci světlem hvězd, aniž jeden či druhý druh světla vydával nějaké teplo.
Je pochopitelné, že i tak silné mrazy byly venku docela snesitelné. To, čemu se nemohou beztrestně vystavovat lidé přezimující v arktických krajích, co vysouší plíce a vyvolává poruchy životně důležitých orgánů, jsou prudké přesuny chladného vzduchu, ostré vichřice, nezdravé mlhy a strašné sněhové bouře. V tom jsou příčiny všech nemocí, které polárníky zabíjejí. Ale v bezvětří, kdy se vzduch ani nehne, lze snést i nejsilnější mrazy, jako je snesl třeba Parry na Melvillově ostrově nebo Kane za jedenaosmdesátou rovnoběžkou, daleko za hranicí dosaženou statečným Hallem a polárníky z lodi Polaris. Je-li člověk dobře oblečen a dobře živen, může vzdorovat při bezvětří i nejkrutějším mrazům, a taky to dokázal, i když líh v teploměru klesl na šedesát stupňů pod nulou.
Kolonisté na Teplé zemi měli nejlepší podmínky, aby snesli i mráz meziplanetárního prostoru. Kožešin z goelety a vydělaných kůží bylo pro všechny dost.
Stejně měli i dostatek zdravé potravy. A klidné ovzduší jim dovolovalo vycházet ven, i když teplota značně poklesla. Generální guvernér Gallie se ostatně staral, aby všichni kolonisté byli teple oblečeni a dobře živeni. Nařídil taky denní tělesná cvičení. Všichni museli dodržovat program společného života. Od tohoto pravidla nebyli osvobozeni ani Pablo a Nina. Když obě půvabné děti spolu bruslily při pobřeží Teplé země, vypadaly ve svých kožešinách jako roztomilí Eskymáci. Pablo se stále držel u své kamarádky.
Hrál si s ní a staral se o ni, když byla unavena. To vše vyplývalo z jejich věku.
A co se stalo s Izákem Hakhabutem?
Po svém nepříjemném setkání s Palmyrinem Rosettem vrátil se Izák uraženě na svou lodici. V jeho myšlení došlo k náhlému zvratu. Po přesném profesorově výkladu nemohl více pochybovat - a taky nepochyboval. Věděl už, že je unášen bludnou kometou miliony kilometrů daleko od zeměkoule, kde dělával tak výborné obchody.
Zdálo se, že tato zcela mimořádná situace musí změnit myšlenky i povahu šestatřicátého obyvatele Gallie, že Izák musí jít do sebe, že se v něm nutně probudí ušlechtilejší city vůči těm několika bližním, s nimiž ho svedl osud, že v nich už nebude vidět jen materiál vhodný k využití ve vlastní prospěch.
To se však nestalo. Izák se nezměnil, zůstával stále člověkem, který myslí jen a jen na sebe. Ba naopak, ještě se bezdůvodně zatvrdil a nemyslel na nic jiného, než jak této situace využít. Znal natolik kapitána Servadaka, aby věděl, že ten mu nedá ukřivdit. Věděl taky, že jeho majetek je pod dozorem francouzského důstojníka a že bez vyššího zásahu nikdo proti němu nic nepodnikne. A protože se zdálo, že vyšší zásah se zřejmě neprojeví, rozhodl se Izák Hakhabut situace využít.
Naděje na návrat k zeměkouli nebyly sice příliš jisté, ale přesto si zasloužily, aby se s nimi počítalo. Anglického a ruského zlata a stříbra bylo v kolonii dost, avšak tento kov by nabyl ceny, teprve kdyby se dostal do oběhu na zeměkouli.
Proto musí Izák Hakhabut pomalu, ale jistě odčerpat všechno peněžní bohatství Gallie. Bylo tudíž v jeho zájmu prodat zboží ještě před návratem, protože pro svou vzácnost má na Gallii mnohem větší cenu než na Zemi. Izák musí počkat, až potřebami kolonie vzroste poptávka nad nabídku. To vyvolá zvýšení cen, a tím i zisku. Z toho plyne: prodat, ale počkat, až to bude výhodnější!
Tak uvažoval Izák Hakhabut ve své úzké kajutě na Hanse. Kolonisté se aspoň nemuseli dívat na jeho odpornou tvář a neměli čeho litovat.
Během dubna proběhla Gallia dráhou dlouhou sto třiasedmdesát milionů kilometru a koncem měsíce se octla na čtyři sta osmdesát milionů kilometrů daleko od Slunce. Profesor si zakreslil její dráhu podle zjištěných prvků velmi přesně a rozdělil si ji na čtyřiadvacet nestejných dílů, tj. na čtyřiadvacet měsíců gallického roku. Dílky znamenaly měsíční úseky dráhy. Z nich dvanáct prvních se postupně zkracovalo až k bodu odsluní přesně podle jednoho ze tří Keplerových zákonů. Za tímto bodem se zas dílky prodlužovaly tak, jak se blížily k bodu přísluní.
Profesor ukázal 12. května svou práci kapitánu Servadakovi, hraběti Timaševovi a poručíku Prokopovi. Všichni si ji s pochopitelným zájmem prohlédli. Celá dráha Gallie se jim tu rozvíjela před očima. Všimli si, že sahá až za dráhu Jupitera. Byly na ní číselně vyjádřeny i měsíční úseky a vzdálenost od Slunce. Vše bylo naprosto jasné, a jestliže se Palmyrin Rosette nemýlil a Gallia uzavře svůj oběh přesně za dva roky, setká se se Zemí právě na místě první srážky, protože Země v té době dokončí svůj druhý oběh. Ale jaké důsledky bude mít nová srážka? Na to nechtěli ani pomyslet.

I když však o přesnosti práce Palmyrina Rosetta mohli pochybovat, nesměli to dát najevo.
„Tedy v květnu urazí Gallia jen sto čtyřiačtyřicet milionů sedm set sedmdesát tisíc kilometru," řekl Hector Servadac, „a dostane se na šest set sedmnáct milionů kilometrů daleko od Slunce."
„Správně," potvrdil profesor.
„Pásmo teleskopických planetek jsme už opustili?" ptal se hrabě Timašev.
„Posuďte sám, pane hrabě," řekl Palmyrin Rosette.
„To pásmo jsem zde zakreslil taky."
„A kometa se dostane do odsluní přesně za rok po průchodu přísluním?" ptal se Hector Servadac.
„Správně."
„Tedy příštího 15. ledna?"
„Ano, 15. ledna… Ale ne!" vykřikl náhle profesor. „Proč říkáte 15. ledna, kapitáne Servadaku?"
„Protože soudím, že od 15. ledna do 15. ledna uplyne právě jeden rok, jinak řečeno dvanáct měsíců…"
„Dvanáct pozemských měsíců, to ano," odpověděl profesor, „ale ne dvanáct měsíců gallických!" Poručík Prokop se při této nečekané poznámce neubránil úsměvu.
„Vy se smějete, pane poručíku!" řekl přísně Palmyrin Rosette.
„Pročpak se smějete?"
„Ale jen proto, pane profesore, že chcete reformovat pozemský kalendář."
„Nechci dělat nic nelogického, pane poručíku."
„Držme se tedy logiky, pane profesore!" zvolal kapitán Servadac.
„Držme se logiky!"
„Nuže, je jasné, že se Gallia vrátí do svého přísluní za dva roky?" zeptal se suše Palmyrin Rosette.
„Jasné."
„A netvoří ty dva roky úplného oběhu kolem Slunce gallický rok?"
„To ano."
„A nemá snad být ten rok rozdělen na dvanáct měsíců?"
„Když chcete, pane profesore…"
„Tady nejde o to, zdali chci."
„Tak tedy ano! Na dvanáct měsíců!" odpověděl Hector Servadac.
„A kolik dní budou mít ty měsíce?"
„Šedesát, protože dny se o polovinu zkrátily."
„Kapitáne Servadaku," řekl profesor přísně, „zamyslete se nad tím, co jste právě řek!!"
„Já si však opravdu myslím, že to odpovídá vašemu systému," odpověděl Hector Servadac.
„Vůbec ne!"
„Pak mi vysvětlete…"
„Nic jednoduššího!" prohlásil Palmyrin Rosette s pohrdavým pokrčením ramen.
„Nemá snad mít každý gallický měsíc dva měsíce pozemské?"
„Snad, protože gallický rok trvá dva pozemské roky."
„A dva pozemské měsíce mají šedesát dní?"
„Ano, šedesát." „Ale co z toho plyne?" obrátil se k Palmyrinu Rosettovi hrabě Timašev.
„Plyne z toho, že mají-li dva měsíce šedesát pozemských dní, tady to je sto dvacet dní gallických, poněvadž den na povrchu Gallie trvá jen dvanáct hodin.
Jasné?"
„Dokonale jasné, pane profesore," odpověděl hrabě Timašev.
„Ale nebojíte se, že nový kalendář nás bude trochu mást?"
„Proč by nás mátl?" zvolal profesor.
„Od prvního ledna počítám čas jen podle něho!"
„Naše měsíce budou mít teď sto dvacet dní?" zeptal se kapitán Servadac.
„A co v tom vidíte špatného?"
„Nic, pane profesore. Dnes tedy nemáme květen, nýbrž březen?"
„Ano, březen, pánové. A to dvoustý šedesátý den gallického roku, který odpovídá stému třiatřicátému dni roku pozemského. Proto je dnes 12. gallického března, a až uplyne dalších šedesát gallických dní…"
„Budeme mít 72. března!" zvolal Hector Servadac.
„Výborně! Držme se logiky!" Palmyrin Rosette pojal podezření, že se mu jeho bývalý žák trochu vysmívá. Ale to už všichni tři návštěvníci observatoř opustili, protože bylo velmi pozdě.
Profesor tedy zavedl nový gallický kalendář. Nutno však říci, že ho používal jen on a že nikdo z kolonistů profesorovi nerozuměl, když hovořilo sedmačtyřicátém dubnu nebo o stém osmnáctém květnu.
Tak přišel červen - podle starého kalendáře -, v němž měla Gallia proběhnout dráhu dlouhou jen sto dvacet milionů dvě stě dvaadvacet tisíc kilometrů a vzdálit se od Slunce na šest set osmaosmdesát milionů kilometrů. Teplota stále klesala, ale vzduch zůstával čistý a klidný jako dříve. Život na Gallii šel normálně dál, možno říci, že skoro až jednotvárně. Tuto jednotvárnost narušovala jedině hlučná, nervózní, svéhlavá a svárlivá osobnost Palmyrina Rosetta. Když se mu uráčilo přerušit pozorování a sejít do společného sálu, vždycky jeho návštěva vyvolala novou scénu.
Hovor se téměř pokaždé stáčel jen k úvahám o nové srážce se Zemí; i když znamenala jisté nebezpečí, kapitána Servadaka a jeho druhy okouzlovala. To profesora rozzuřovalo. Nechtělo návratu ani slyšet a pokračoval ve svých studiích o Gallii, jako by na ní měl zůstat věčně.

Jednoho dne - 27. června - vlétl Palmyrin Rosette do společného sálu jako bomba. Našel tam kapitána Servadaka, hraběte Timaševa, poručíka Prokopa a Ben Zufa.
„Pane poručíku," volal, „odpovězte bez vytáček a bez okolků na otázku, kterou vám položím."
„Já však nemám ve zvyku…," ohradil se poručík Prokop.
„Dobrá!" pokračoval Palmyrin Rosette, který jednal s poručíkem jako profesor se žákem.
„Odpovězte mi tedy! Vykonal jste, nebo nevykonal plavbu kolem Gallie se svou goeletou téměř po rovníku, jinak řečeno podle jedné z jejích nejdelších rovnoběžek?"
„Ano, pane profesore," odpověděl poručík, když mu hrabě Timašev dal znamení, aby strašnému Rosettovi vyhověl.
„Nuže, poznamenával jste si během té průzkumné plavby ujetou dráhu?" pokračoval profesor.
„Jen přibližně," odpověděl Prokop.
„To znamená pomocí rychloměru a buzoly, a ne podle výšky Slunce a hvězd, kterou jsem si nedovedl vypočítat."
„A co jste zjistil?" „Že obvod Gallie měří asi dva tisíce tři sta kilometrů, což odpovídá průměru sedmi set čtyřiceti kilometrů."
„Ano," řekl Palmyrin Rosette jakoby pro sebe.
„Průměr by byl proto šestnáctkrát menší než průměr Země, který měří dvanáct tisíc sedm set dvaadevadesát kilometrů."
Kapitán Servadac a jeho přátelé se dívali na profesora a chápali, co tím myslí.
„Abych svá studia Gallie dokončil," pokračoval Palmyrin Rosette, „musím zjistit její povrch, objem, hmotu, hustotu a velikost tíže."
„Co se povrchu a objemu týče," řekl poručík Prokop, „bude to velmi snadné, protože průměr Gallie už známe."
„Řekl jsem snad, že to bude nesnadné?" zeptal se profesor. „Takové výpočty jsem dělal hned po narození."
„Ale, ale," ozval se Ben Zuf, který číhal na sebemenší příležitost říci tupiteli Montmartru něco nepříjemného.
„Žáku Servadaku," pokračoval Palmyrin Rosette po krátkém pohledu na Ben Zufa, „vezměte si pero! Řekněte mi, jaký je povrch Gallie, znáte-li délku jejího rovníku!"
„Prosím, pane profesore," odpověděl Hector Servadac, který si umínil chovat se jako vzorný žák. „Musíme dva tisíce tři sta kilometrů obvodu Gallie násobit průměrem o délce sedmi set čtyřiceti kilometrů."
„Ano - a pospěšte si!" zvolal profesor.
„Už to mělo být! Tak co?" „Nu, vyšlo mi milion sedm set dva tisíce čtverečních kilometrů, což je povrch Gallie."
„A je tedy dvěstěsedmadevadesátkrát menší než povrch Země, který má pět set deset milionů čtverečních kilometrů."
„Hm," řekl Ben Zuf a protáhl rty v pohrdlivý úšklebek nad profesorovou kometou.
Palmyrin Rosette na něho vrhl zuřivý pohled.
„A teď mi vypočítejte objem Gallie!" pokračoval stále nakvašeněji profesor.
„Objem?" zeptal se váhavě Hector Servadac.
„Žáku Servadaku, neumíte snad vypočítat objem koule, znáte-li její povrch?"
„Umím, pane profesore… Ale vždyť mě nenecháte ani vydechnout!" „Při matematice se nevydechuje, dokonce ani nedýchá!" Posluchači Palmyrina Rosetta se museli držet, aby nevyprskli.
„Tak bude to?" zeptal se profesor.
„Objem koule…"
„…se rovná povrchu," odpověděl váhavě Hector Servadac, „násobenému…"
„Třetinou poloměru, pane!" zvolal Palmyrin Rosette. „Třetinou poloměru!
A to je vše?"
„Skoro. Třetina poloměru Gallie je sto dvacet tři, tři, tři…"
„Tři, tři, tři," zpíval Ben Zuf ve stupnici.
„Ticho!" vykřikl doopravdy rozzlobený profesor.
„Spokojte se se dvěma desetinnými místy a ostatní pomiňte!"
„Pominu je," odpověděl Hector Servadac.
„Tak co?"
„Milion sedm set dva násobeno stem a dvaceti třemi dává součin dvě stě devět milionů tři sta čtyřicet šest tisíc krychlových kilometrů."
„Ano, to je objem mé komety!" zvolal profesor.
„To už je opravdu něco!"
„To jistě," podotkl poručík Prokop, „ale stále je tento objem pěttisícstošestašedesátkrát menší než objem Země, který má zaokrouhleně…"
„Bilion třiasedmdesát miliard tři sta dvacet milionů krychlových kilometrů, to vím sám, pane poručíku," odpověděl Palmyrin Rosette.
„A tak je vlastně Gallia mnohem menší než Měsíc, který má objem devětačtyřicetkrát menší než Země," dodal poručík Prokop.
„A kdo se vás na to ptá?" odsekl mu profesor, zraněný ve své ješitnosti.
Poručík Prokop však nemilosrdně pokračoval:
„Gallia by se proto při pohledu ze země jevila jen jako hvězda sedmé velikosti, což znamená, že by byla pouhým okem neviditelná!"
„U všech beduínů!" zvolal Ben Zuf. „To je mi pěkná kometa! A na té teď jsme!"
„Ticho!" okřikl ho Palmyrin Rosette zlostí bez sebe.
„Takový oříšek, takový hrášek, takové hořčičné semínko!" pokračoval Ben Zuf, který se teď mstil.
„Mlč, Ben Zufe!" nařídil mu kapitán Servadac.

„Taková špendlíková hlavička! Úplné nic!“
„Budeš mlčet, hrome!“ Ben Zuf pochopil, že by svého kapitána dopálil, a proto sál opustil. Ale přitom svým hrozným chechotem probudil všechny ozvěny sopečného masivu.
Byl nejvyšší čas, že odešel. Palmyrin Rosette byl na nejlepší cestě k hněvivému výbuchu. Trvalo mu hodnou chvíli, než se uklidnil. Útoky na svou kometu nesnášel, stejně jako Ben Zuf nestrpěl útoky na Montmartre. Oba hájili své se stejnou urputností.
Konečně byl profesor zase mocen slova a mohl se obrátit ke svým žákům, totiž ke svým posluchačům.
„Pánové,“ řekl jim, „známe průměr, obvod, povrch a objem Gallie. Něco už to je, ale zdaleka ne všechno. Musím přímým měřením zjistit ještě její hmotu a hustotu a vypočítat i velikost tíže na jejím povrchu.“
„To nebude snadné,“ řekl hrabě Timašev.
„Na tom nezáleží. Chci vědět, kolik má kometa váží - a dozvím se to!“
„Výpočet bude tím obtížnější,“ upozornil poručík Prokop, „že nevíme, z jaké hmoty se Gallia vlastně skládá.“
„Ach, vy tu hmotu neznáte?“ zeptal se profesor.
„Neznáme,“ odpověděl hrabě Timašev.
„A kdybyste nás v tomto směru chtěl poučit…“ „Ach pánové, to je zbytečné,“ řekl Palmyrin Rosette.
„Vyřeším si svůj problém i bez toho.“
„Jak chcete, pane profesore; čekáme na vaše rozkazy,“ řekl kapitán Servadac.
„Potřebuji k pozorování a k dokončení výpočtů ještě měsíc,“ odpověděl Palmyrin Rosette ostře.
„A vy budete laskavě čekat, až budu hotov…“
„Samozřejmě, pane profesore,“ souhlasil hrabě Timašev. „Budeme čekat, jak dlouho budete chtít.“
„A ještě déle!“ dodal kapitán Servadac, který si tento žert nemohl odpustit.
„Sejdeme se proto za měsíc,“ oznámil Palmyrin Rosette, „dne 62. dubna.“ To znamenalo 31. července pozemského roku.

KAPITOLA VI
v níž se uvidí, že Palmyrin Rosette je nucen pokládat
vybavení kolonie za nedostatečné

Gallia zatím pokračovala v oběhu meziplanetárním prostorem pod vlivem sluneční přitažlivosti. Až dosud nebyla na své dráze ničím rušena. Planetka Nerina, kterou Gallia strhla do svých služeb při průchodu pásmem teleskopických planetek, zůstala jí už věrná a konala svědomitě svou půlměsíční oběžnou službu.
Zdálo se, že celý gallický rok uplyne bez poruch.
Nedobrovolní obyvatelé Gallie se ovšem zajímali především o otázku návratu na zeměkouli. Nezmýlil se astronom při svých výpočtech? Stanovil správně novou oběžnou dráhu komety a délku jejího oběhu kolem Slunce?
Palmyrin Rosette byl tak nedůtklivý, že se ho neodvážili vyzvat, aby zrevidoval výsledky svého pozorování.
A tak neklid Hectora Servadaka, hraběte Timaševa a poručíka Prokopa trval dál. Ostatní kolonisté si z toho však nedělali nejmenší starost. Osud jim byl lhostejný. Byla v tom prostě praktická filozofie. Především Španělé, ve své vlasti úplní chudáci, nebyli nikdy v životě tak šťastní. Negrete a jeho kamarádi nežili nikdy v podmínkách tak blahobytných. Co jim proto záleželo na tom, kam Gallia letí? Proč by se měli zajímat o takové věci, jako zda Slunce udrží kometu ve svém gravitačním poli, nebo zda mu unikne na pouť do jiných světů. Ti prostí lidé si jen zpívali. A může španělský rolník využívat času lépe než zpěvem?
Nejšťastnějšími obyvateli kolonie byli beze sporu mladý Pablo a malá Nina.
Kolik krásných chvil spolu prožili, když probíhali dlouhými chodbami Ninina úlu anebo šplhali po pobřežních skalách! Někdy se pustili na bruslích daleko po zamrzlém moři. Jindy se bavili rybolovem v malé laguně, kterou ohnivý vodopád udržoval neustále v tekutém stavu. Přesto však nezanedbávali vyučování, které vedl kapitán Servadac. Všechno dokonale chápali, a především si vzájemně rozuměli.
Proč by se taky mladý chlapec a malé děvče měli starat o budoucnost? A proč by měli litovat minulosti?
Pablo se jednoho dne zeptal:
„Máš ještě rodiče, Nino?“
„Ne, Pablo,“ odpověděla Nina.
„Jsem sama. A ty?“
„Já jsem taky sám, Nino. A co jsi doma dělala?“
„Pásla jsem kozy.“
„Já jsem zas dnem i nocí běhal před spřežením dostavníků,“ řekl chlapec.
„Ale teď už nejsme sami, Pablo.“
„Ne, Nino, to ne.“
„Guvernér je náš otec a v hraběti a poručíkovi máme strýčky.“
„A Ben Zuf je náš kamarád,“ pokračoval chlapec.
„A všichni jsou na nás strašně hodní,“ dodala Nina.
„Skoro nás rozmazlují, Pablo. Ale my se rozmazlit nedáme. Všichni s námi musí být spokojeni… pořád!“
„Jsi tak rozumná, Nino, že vedle tebe musí být rozumný každý.“
„Však jsme bratr a sestra,“ řekla Nina vážně.
„Samozřejmě,“ potvrdil Pablo.
Kolonisté si obě děti zamilovali pro jejich půvab a ušlechtilost. Zahrnovali je vlídnými slovy a přímo je hýčkali, na čemž měla trochu podíl i koza Marza.

Kapitán Servadac a hrabě Timašev projevovali oběma upřímnou otcovskou náklonnost. Proč by měl tedy Pablo litovat vyprahlých plání Andalusie a Nina pustých skal sardinských? Dětem se opravdu zdálo, jako by tu byly odjakživa.
Přišel červenec. V tomto měsíci měla Gallia na své oběžné dráze zdolat vzdálenost jen sedmadevadesáti milionů kilometrů. Byla tedy od Slunce čtyřiapůlkrát dál než Země, jíž se rychlostí téměř vyrovnala. Vždyť střední rychlost pohybu Země po ekliptice je asi sedmasedmdesát milionů kilometrů za měsíc, což je sto sedm tisíc dvě stě osmdesát kilometrů za hodinu.
Dne 62. gallického dubna poslal profesor kapitánu Servadakovi lístek se stručným pozváním ke schůzce. Palmyrin Rosette chtěl toho dne dokončit práce s vypočítáváním hmoty a hustoty komety a velikosti tíže na jejím povrchu. Hector Servadac, hrabě Timašev a poručík Prokop si pospíšili, aby schůzku nezmeškali. Zjištěné hodnoty je ovšem nemohly zajímat tak jako profesora. Byli by spíš chtěli vědět jméno hmoty, z níž se skládala celá Gallia.
Palmyrin Rosette za nimi přišel hned ráno do společného sálu. Nezdálo se, že by byl příliš špatně naladěn; ale den teprve začínal.
Každý jistě ví, co je to velikost tíže. je to přitažlivá síla, kterou působí Země na jednotku hmoty. A víme už, že tato přitažlivost byla na Gallii menší. A v důsledku toho přirozeně vzrostla svalová síla Gallianů. Ale nikdo z nich nevěděl o kolik.
Hmotu udává množství látky nějakého tě}esa a. toto množství určuje váhu tělesa. A hustota je váha určitého objemu hmoty.
Prvním problémem bylo proto stanovení velikosti tíže na povrchu Gallie.
Druhá otázka se týkala množství hmoty v celé Gallii, a tím i její váhy.
Třetí otázka se zabývala váhou objemové jednotky gallické hmoty, tudíž její hustotou.
„Pánové," začal profesor, „dnes dokončíme studium různých prvků mé komety.
Až poznáme přímým měřením velikost tíže na jejím povrchu, její hmotu a hustotu, nebude už mít pro nás žádná tajemství. Proto si teď Gallii zvážíme." V tom okamžiku vstoupil do sálu Ben Zuf a zaslechl poslední profesorovu větu. Beze slova vyšel ven, ale za chvíli se vrátil a výsměšně prohlásil:
„Prohledal jsem celé hlavní skladiště, ale žádné váhy jsem nenašel. A stejně nevím, kde bychom je mohli zavěsit." Ben Zuf se při těch slovech podíval ven, jako by hledal na nebi nějaký hřebík.
Profesorův pohled a pokyn Hectora Servadaka však zlomyslného šprýmaře umlčely.
„Pánové," pokračoval Palmyrin Rosette, „především musím vědět, kolik váží na Gallii pozemský kilogram. Protože má Gallia menší hmotu, a tím i menší přitažlivost, vyplývá z toho, že každý předmět na jejím povrchu váží méně, než by vážil na povrchu Země. Já však musím znát rozdíl obou vah."
„Velmi správně," řekl poručík Prokop. „A obyčejné váhy - i kdybychom nějaké měli - by nám neposloužily, protože obě jejich misky by podléhaly přitažlivosti Gallie stejně a nemohly by nám určit vztah mezi pozemskou a gallickou váhou."
„Skutečně," dodal hrabě Timašev.
„Kdybychom použili třeba kilogramového závaží, ztratilo by tu na váze právě tolik, co předmět jím vážený…"
„Pánové," přerušil je Palmyrin Rosette, „říkáte-li to, abyste mě poučili, pak ztrácíte zbytečně čas a já vás prosím, abyste mne nechali dokončit můj fyzikální výklad." Profesor dnes vykládal více než kdy jindy jako ve škole.
„Máte tu mincíř a kilogramové závaží?" zeptal se. „To by stačilo. Na mincíři je totiž váha udávána ocelovou pružinou nebo perem, tedy jejich ohnutím nebo napnutím. Přitažlivost je proto vůbec neovlivňuje. Kdybych zavěsil na mincíř kilogramové závaží, ručička by mi ukázala jeho přesnou váhu na povrchu Gallie.
Tím bych zjistil rozdíl mezi přitažlivostí gallickou a pozemskou. Opakuji proto svou otázku: Máte tu mincíř?" Posluchači Palmyrina Rosetta se na sebe tázavě podívali. Hector Servadac se pak obrátil k Ben Zufovi, který dobře znal vybavení celé kolonie.
„Mincíř ani kilogramové závaží ve skladišti nemáme," řekl sluha.
Profesor projevil své rozhořčení prudkým dupnutím.
„J á si však myslím," pokračoval Ben Zuf, „že nějaký mincíř a snad i závaží tu přece jen někde je."
„Kde?"
„Na Hakhabutově lodici."
„To jsi měl říci hned, pitomče!" řekl profesor a pokrčil rameny.
„A především pro to jít," dodal kapitán Servadac.
„Už jdu," řekl Ben Zuf.
„Půjdu s tebou," prohlásil Hector Servadac, „protože Hakhabut bude jistě dělat potíže, bude-li nám mít cokoli půjčit."
„Pojďme na lodici všichni," řekl hrabě Timašev.
„Uvidíme aspoň, jak se Izák na palubě Hansy zařídil." Po tomto rozhodnutí už chtěli odejít, ale profesor je zadržel.
„Pane hrabě," řekl, „mohl by mi některý z vašich mužů vysekat ze skály tohoto masivu krychli o obsahu přesně jednoho krychlového decimetru?"
„To dokáže můj mechanik lehce," odpověděl hrabě Timašev, „ale pod jednou podmínkou: museli bychom mu opatřit metr, aby dal krychli přesné rozměry."
„Tak vy tu nemáte ani mincíř, ani metr?" zvolal Palmyrin Rosette.
Ve skladišti metr opravdu nebyl. To musel Ben Zuf zahanbeně přiznat.
„Je však možné," dodal, „že nějaký bude na palubě Hansy."
„Pojďme tedy," řekl Palmyrin Rosette a pustil se rychle hlavní chodbou.
Vydali se za ním. Za chvíli Hector Servadac, hrabě Timašev, poručík Prokop a Ben Zuf došli ke skaliskům na pobřeží. Sestoupili až na břeh a zamířili k úzké zátoce, kde byly Dobryna a Hansa uvězněny v ledovém krunýři.
Ač byl velmi silný mráz - pětatřicet stupňů pod nulou -, mohl mu kapitán Servadac se svými společníky bez velkých

obtíží vzdorovat. Všichni byli teple oblečeni do dlouhých kožešinových plášťů a na hlavách měli kožešinové kapuce. Vydechované páry ovšem hned mrzly a usazovaly se jim v malých krystalech na vousech, na řasách i na obočí. Jejich tváře pokryté jemnými bílými jehličkami jinovatky, ostrými jako dikobrazí ostny, byly napohled velmi směšné. Profesor vypadal při své malé postavě jako medvídek a tvářil se ještě nevrleji.
Bylo osm hodin ráno. Slunce stoupalo rychle k zenitu. Jeho kotouč, vzdáleností už velmi zmenšený, vypadal jen jako Měsíc v úplňku. Jeho paprsky dopadaly na zem bez tepla a s velmi oslabenou světelnou intenzitou. Všechny pobřežní skály při úpatí masivu i sopka sama byly pokryty bělostným posledním sněhem, který napadal v době, kdy ovzduší Gallie bylo ještě nasyceno vodními parami.
Vzadu, až po dýmající vrchol kužele vysoko nad celým krajem, táhl se jen oslnivě bílý koberec. Na severním svahu stékal lávový vodopád. Sníh tam ustoupil ohnivé bystřině, která se řinula po křivolakých svazích až nad zátoku pod velkou jeskyní, odkud spadala přímo do moře.
Nad jeskyní se ve výši padesáti metrů černal otvor, nad nímž se rozděloval sopečný výtok. Z otvoru teď vyčníval hvězdářský dalekohled. Tam byla observatoř Palmyrina Rosetta.
Celé pobřeží bylo bílé a splývalo se zamrzlým mořem. Nebylo vidět žádnou dělicí čáru. Proti této oslnivé bělosti mělo nebe barvu bledě modrou. Na pobřeží byly stopy kolonistů, kteří tudy denně procházeli, buď aby přinesli led, jehož rozpouštěním získávali pitnou vodu, nebo aby tu bruslili. Na povrchu tvrdého ledu se křížily bruslemi vryté kruhy, jaké vykresluje na hladině některý vodní hmyz.
Otisky nohou vedly od pobřeží i k Hanse. Byly to poslední Hakhabutovy stopy z doby, než napadl sníh. Vyvýšené okraje šlépějí získaly za krutých mrazů tvrdost oceli.
Zátoku, kde obě lodi přezimovaly, oddělovala od prvních skal masivu jen půlkilometrová vzdálenost.
Když došli do zátoky, Hector Servadac všechny upozornil, jak se čára ponoru Dobryny i Hansy postupně zvyšovala. Lodice i goeleta teď vyčnívaly nad povrch moře o dobrých šest metrů.
„To je zvláštní," řekl kapitán Servadac.
„Zvláštní a nebezpečné," odpověděl poručík Prokop. „Je jasné, že moře silně zamrzá i pod lodními trupy, kde je menší hloubka. Led tam bude zvolna sílit a svou neodolatelnou silou vyzdvihne vše, co na sobě nese." „Ale jeho činnost snad má určité meze," řekl hrabě Timašev.
„To nevím, otče," odpověděl poručík Prokop, „protože mráz ještě nedosáhl maxima."
„To si myslím," zvolal profesor.
„Nepoletíme přece osm set osmaosmdesát milionů kilometrů od Slunce jen proto, abychom se setkali s teplotou zemských pólů!"
„Vy jste dobrý, pane profesore," řekl poručík Prokop. „Naštěstí teplota meziplanetárních prostorů neklesá nikdy pod šedesát sedmdesát stupňů - a to je stále přijatelné."
„I co," řekl Hector Servadac.
„Mráz bez větru je mráz bez rýmy, a my proto nebudeme celou zimu kýchat." Poručík Prokop se zatím svěřil hraběti Timaševovi se svými obavami, které v něm vyvolalo postavení goelety. Ledový podklad mohl totiž Dobrynu zdvihnout do značné výše. Za takových podmínek hrozila však při ledové ob levě katastrofa, jaká velmi často ničí vel rybářské lodi přezimující v arktických mořích. Ale co mohli dělat?
Tak došli k Hanse sevřené ledovým krunýřem. Schody vysekané nově v ledu Izákem Hakhabutem umožňovaly návštěvám vystoupit na palubu. Ale co by Izák dělal, kdyby se lodice zdvihla do výše třiceti metrů? A to se mohlo stát.
Ze ztvrdlého sněhu nakupeného na palubě Hansy vyčníval měděný komínek a z něho vystupoval lehký modravý kouř. Ten lakomec pálil své uhlí s největší šetrností, to bylo zřejmé, ale mrazem asi příliš netrpěl. Vždyť led obklopující jeho lodici byl špatný vodič tepla a jistě udržoval vnitřní teplotu na snesitelné výši.
„Hej, Nabuchodonozore!" z plna hrdla zakřičel Ben Zuf.

KAPITOLA VII

v níž uvidíme, jak se Izákovi naskytne nádherná příležitost půjčit své peníze na úrok tisíce osmi set procent

Na Ben Zufův pokřik se dveře zadní kabiny otevřely a Izák Hakhabut vyhlédl napolo ven.
„Kdo je?" zeptal se napřed.
„Co mi chcete? Tady nikdo není a já nemám nic ani k zapůjčení, ani na prodej." Uvítal své návštěvníky skutečně málo pohostinnými slovy.
„Pomalu, pomalu, mistře Izáku," odpověděl mu kapitán Servadac přísným hlasem.
„Pokládáte nás snad za zloděje?"
„Ach, to jste vy, pane generální guvernére?" řekl Izák, aniž vyšel z kabiny.
„On sám," prohlásil Ben Zuf, který právě vystoupil na palubu lodice. „A ty bys měl být jeho návštěvou velmi poctěn! Takže dělej! Hybaj ze svého pelechu!" Izák Hakhabut se rozhodl ukázat se u vchodu do kajuty celý, ale pootevřené dveře přidržoval tak, aby je v případě nebezpečí mohl rychle přirazit.
„Co mi chcete?" zeptal se.
„Chvíli si s vámi pohovořit, mistře Izáku," odpověděl kapitán Servadac. „Ale protože je poněkud silný mráz,jistě nám poskytnete na čtvrt hodiny pohostinství ve své kajutě."
„Cože, vy chcete dovnitř?" zvolal Izák a nijak se nesnažil zakrýt, že pokládá tuto návštěvu za podezřelou.
„To chceme," odpověděl Hector Servadac a vykročil se svými společníky po schodech nahoru.
„Nemohu vám nic nabídnout," řekl Izák žalostným hlasem.

„Jsem jenom nebohý chudák.“
„Už zase začíná s těmi svými litaniemi,“ řekl Ben Zuf.
„Hni sebou, Eliáši, ať můžeme vejít!“ A sluha chytil Hakhabuta za límec, bez dlouhých cavyků ho odstrčil a otevřel dveře do kajuty.
Když kapitán Servadac vstupoval dovnitř, řekl:
„Poslouchejte dobře, Hakhabute! Nepřicházíme proto, abychom se proti vaší vůli zmocnili vašeho majetku. Opakuji vám, že v den, kdy obecný zájem nás přinutí disponovat s nákladem vaší lodice, nebudu nijak váhat a všechno vám pro společnou potřebu zabavím… Za vaše zboží vám ovšem zaplatím běžné evropské ceny.“
„Běžné evropské ceny!“ bručel si pro sebe Izák.
„Nic takového, běžné gallické ceny - a ty si stanovím sám!“ Hector Servadac zatím vstoupil se svými společníky do kajuty Hansy. Byla to jen úzká místnost, protože největší prostor byl vyhrazen pro skladiště. V koutě proti posteli stlučené z fošen stála litinová kamna, v nichž doutnaly dva kousky uhlí. Pak už tu bylo jen pár židlí, smrkový stůl pochybné čistoty a nejnutnější kuchyňské nádobí. Jak vidět, nebylo zařízení příliš pohodlné, ale plně odpovídalo majiteli Hansy.
Jakmile Ben Zuf vkročil do kajuty a Žid za ním zavřel dveře, bylo první sluhovou starostí hodit do kamen několik kousků uhlí, protože v místnosti bylo dost chladno. Vyvolalo to nářek a výčitky Izáka Hakhabuta, který by byl raději topil vlastními kostmi, kdyby byl měl nějaké do rezervy. Ben Zuf ho však neposlouchal, zůstal u kamen a důmyslným regulačním zařízením spalování urychlil. Návštěvníci se jakžtakž usadili a nechali kapitána Servadaka, aby seznámil Hakhabuta s účelem jejich návštěvy.
Izák Hakhabut se postavil do kouta, založil si své křivé ruce a tvářil se jako odsouzenec při předčítání rozsudku;
„Mistře Izáku,“ spustil kapitán Servadac, „přišli jsme docela prostě, abychom vás požádali o malou službu.“
„O službu?“
„Ano, v našem společném zájmu.“
„Ale já s vámi žádný společný zájem nemám.“
„Poslouchejte a nenaříkejte, Hakhabute! Nechceme vás odírat!“
„Ode mne chtít službu? Od takového chudáka!“ volal žalostným hlasem Izák.
„Řeknu vám, oč jde,“ odpověděl kapitán Servadac, jako by ho neslyšel.
Kapitánův slavnostní úvod vzbudil v Izáku Hakhabutovi přesvědčení, že po něm budou chtít i celý jeho majetek.
„Zkrátka, mistře Izáku,“ pokračoval kapitán Servadac, „potřebujeme mincíř.
Můžete nám ho půjčit?“
„Mincíř?“ zvolal Izák, jako by si od něho chtěli vypůjčit několik tisíc franků.
„Říkáte mincíř?“
„Ano, mincíř k vážení!“ opakoval Palmyrin Rosette, kterého ty okolky už počínaly strašně dráždit.
„Máte tady mincíř?“ zeptal se poručík Prokop.
„Jeden má,“ řekl Ben Zuf.
„Opravdu… ano… myslím…,“ koktal Izák Hakhabut, který se nechtěl ukvapit.
„Nuže, mistře Izáku, chcete-li si nás nesmírně zavázat zapůjčením mincíře…“
„Zapůjčením?“ zvolal lichvář.
„Pane guvernére, vy snad chcete, abych vám půjčil…“
„Najeden den,“ řekl profesor.
„Jen najeden den, Izáku. A pak vám mincíř vrátíme.“
„Ale to je přístroj nesmírně jemný, drazí pánové,“ vytáčel se Izák Hakhabut.
„jeho pero může v tom mrazu prasknout!“ „Ach, to je bídák!“ zvolal Palmyrin Rosette.
„A jistě chcete vážit něco velmi těžkého!“
„Myslíš si snad, Efraime, že chceme zvážit celou horu?“ řekl Ben Zuf.
„Něco lepšího než horu,“ prohlásil Palmyrin Rosette.
„Budeme vážit Gallii!“ „Smilujte se!“ zvolal Izák, který předstíraným zoufalstvím sledoval jasný cíl.
Kapitán Servadac znovu zakročil.
„Mistře Hakhabute,“ řekl, „potřebujeme mincíř, abychom zvážili předmět nejvýš jeden kilogram těžký.“
„Bože nebeský! Celý kilogram!“
„A to ještě bude ten kilogram vážit vzhledem k menší přitažlivosti Gallie mnohem míň. Nemusíte se proto o svůj mincíř vůbec bát.“
„Snad… pane guvernére…,“ kroutil se Izák.
„Ale půjčit ho… Považte! Půjčit…“
„Nechcete-li ho půjčit,jste snad ochoten ho prodat?“ zeptal se hrabě Timašev.
„Prodat!“ zděsil se Izák Hakhabut.
„Prodat můj mincíř! A na čem bych pak vážil svoje zboží, kdybych vám ho prodal? Váhy tu nemám. Mám jenom ten malý, jemný přístroj, zato ale velmi přesný. A vy mě o něj chcete připravit!“ Ben Zuf nemohl pochopit, proč kapitán toho strašného paličáka okamžitě neuškrtí. Nutno však doznat, že Hector Servadac se vším tím přesvědčováním náramně bavil.
„Tak co, mistře Izáku?“ pokračoval bez náznaku mrzutosti. „Vidím, že se zapůjčením svého mincíře nebudete souhlasit.“
„Ach, já nebohý! A copak mohu, pane guvernére?“
„Ani s prodejem?“
„S prodejem? Nikdy!“

„Pak tedy - byl byste ochoten nám ho pronajmout?“ Oči Izáka Hakhabuta zasvítily jak žhavé uhlíky.
„Ručili byste mi však za jakékoli poškození?“ zeptal se živě.
„Jistěže.“
„Složili byste do mých rukou záruku, která by mi v případě poškození mincíře propadla?“
„Ano.“
„Kolik?“
„Sto franků za přístroj, který má cenu dvaceti franků. Stačí?“
„To sotva, pane guvernére, sotva, protože ten mincíř je na našem novém světě jediný. No ale…,“ dodal, „kdyby to bylo sto franků ve zlatě…“
„Budou ve zlatě.“
„A vy byste si chtěli ten mincíř, bez něhož se neobejdu, vypůjčit najeden den?“
„Ano, na den.“
„A půjčovné by činilo…“
„Dvacet franků,“ odpověděl hrabě Timašev.
„Jste spokojen?“
„Já nebohý! Vždyť jste mocnější než já!“ bručel Hakhabut a sepjal ruce.
„Musím se tedy podřídit.“ Obchod byl sjednán, zřejmě k největšímu Izákovu uspokojení. Dvacet franků za půjčení a sto franků záruky, to vše ve francouzském nebo v ruském zlatě! Ach, Izák Hakhabut by byl dozajista neprodal své prvorozenství za misku čočovice jako biblický Ezau svému bratru Jakubovi, ledaže by v té misce byly místo čočovice perly!
Obchodník se kolem sebe podezřívavě rozhlédl a vyšel z kajuty, aby mincíř přinesl.
„To je strašný člověk,“ řekl hrabě Timašev.
„Je,“ přisvědčil Hector Servadac.
„Vykutálenec svého druhu.“ Izák Hakhabut se téměř okamžitě vrátil i s žádaným přístrojem, který nesl opatrně pod paží. Byl to malý pérový mincíř s hákem na zavěšení váženého předmětu. Váhu ukazovala ručička na kruhovém číselníku. Jak už na to upozornil Palmyrin Rosette, byla váha udaná tímto přístrojem nezávislá na jakékoli tíži. Poněvadž byl mincíř zařízen na pozemské vážení, ukázal váhu jednoho kilogramu u každého předmětu těžkého jeden kilogram. Kolik však u téhož předmětu ukáže na Gallii?
To se uvidí později.
Návštěvníci odpočítali Izákovi sto dvacet franků. Obchodníkovy ruce se nad vzácným kovem sevřely jako víko pokladny. Ben Zuf si vzal mincíř a hosté z Hansy se chystali k odchodu.
Ale vtom si profesor vzpomněl, že ke svému měření potřebuje ještě další věci.
Mincíř by mu nijak nepomohl, kdyby na něj nemohl zavěsit krychli z gallické hmoty. A ta krychle musí mít zcela přesné rozměry, aby měla objem právě jednoho krychlového decimetru.
„To není ještě všechno,“ řekl Palmyrin Rosette a zastavil se.
„Musí nám ještě půjčit…“
Izák Hakhabut se zachvěl.
„Musí nám ještě půjčit metr a kilogramové závaží!“
„Ach vzácný pane, to není možné,“ odpověděl Izák.
„A velmi toho lituji! Byl bych šťasten, kdybych vám mohl prokázat tuto službu.“ Izák Hakhabut mluvil tentokrát pravdu hned dvakrát: že nemá na palubě ani závaží, ani metr a že toho lituje. Jinak by byl udělal další výnosný obchod.
Velmi rozmrzelý Palmyrin Rosette se rozhlédl po svých společnících, jako by je za to činil odpovědnými. A byl zklamán plným právem, protože bez těchto měřicích pomůcek nevěděl, jak dosáhne uspokojivých výsledků.
„A přece se z toho musím nějak dostat,“ bručel si, škrábaje se na hlavě.
A přešel rychle schůdky u dveří. Jeho společníci šli za ním. Nebyli však ještě ani na palubě, když se z kajuty ozval jasný zvuk stříbra. To Izák Hakhabut právě opatrně ukládal své jmění do zásuvky ve skříni.
Při tomto zvuku se profesor prudce otočil a vrhl se zpět ke schodům. Všichni se vrátili neméně spěšně za ním, i když jeho chování nechápali.
„Vy máte stříbrné peníze!“ vykřikl Palmyrin Rosette a chytil Izáka za rukáv starého pláště.
„Já? Stříbrné peníze…?“ vytáčel se Izák Hakhabut, bledý, jako by ho byli přepadli zloději.
„Ano… stříbrné peníze!“ pokračoval profesor nesmírně vzrušeně. „Jsou to francouzské mince? Pětifranky?“
„Ano… ne…,“ koktal Izák, který nevěděl, co říká.
Ale profesor se už sklonil nad zásuvkou, kterou se Hakhabut marně snažil zavřít. Kapitán Servadac, hrabě Timašev a poručík Prokop vůbec nic nechápali, ale byli rozhodnuti dát za pravdu profesorovi, a proto se do ničeho nemíchali.
„Potřebuj i ty francouzské mince!“ volal Palmyrin Rosette.
„Nikdy!“ vykřikl obchodník, jako by mu někdo rval vnitřnosti.
„Jáje však musím mít, říkám ti! A buduje mít!“
„To si mě spíš zabijte!“ řval Izák Hakhabut.
Kapitán Servadac uznal teď za vhodné zakročit.
„Drahý pane profesore,“ řekl s úsměvem, „dovolte mi, abych tuto záležitost vyřídil podobně jako tu první.“
„Ach pane guvernére,“ volal Izák Hakhabut celý bez sebe, „zachraňte můj majetek!“
„Klid, mistře Izáku!“ okřikl ho Hector Servadac.
Pak se obrátil k Palmyrinu Rosettovi.
„Vy potřebujete pro svou práci několik pětifrankových mincí?“ zeptal se.

„Ano," odpověděl profesor. „Potřebuj i jich čtyřicet."
„Dvě stě franků!" sténal bankéř.
„A k tomu ještě deset dvoufranků a dvacet padesáticentimů!" dodal profesor.
„Třicet franků!" zaúpěl žalostný hlas.
„Celkem dvě stě třicet franků?" ptal se Hector Servadac.
„Ano, dvě stě třicet franků," odpověděl Palmyrin Rosette.
„Dobrá," řekl kapitán Servadac.
Pak se obrátil k hraběti Timaševovi se slovy:
„Pane hrabě, máte ještě nějaké peníze jako záruku na půjčku, kterou teď budu na Izákovi požadovat?"
„Moje peněženka je vám k dispozici, pane kapitáne," odpověděl hrabě Timašev, „ale mám u sebe jen papírové rubly."
„Žádný papír! Žádný papír!" volal Izák Hakhabut.
„Papír nemá na Gallii za nehet cenu!"
„A stříbro snad má?" odpověděl chladně hrabě Timašev.
„Mistře Izáku," řekl kapitán Servadac, „až dosud jsem naslouchal vašim nářkům v dobré míře. Teď vám ale říkám, abyste mou trpělivost dále nepokoušel.
Dáte nám těch dvě stě třicet franků po dobrém, nebo po zlém?"
„Pomóc zloději!" vykřikl Izák.
Dál se nedostal, protože Ben Zuf ho popadl silnou rukou za krk.
„Pusť ho, Ben Zufe!" nařídil kapitán Servadac.
„Pusť ho! On nám je dá sám."
„Nikdy! Nikdy!"
„Jakou záruku žádáte za půjčku dvou set třiceti franků, mistře Izáku?"
„Za půjčku? Jde tedy jen o půjčku?" zvolal Izák Hakhabut a tvář se mu okamžitě vyjasnila.
„Ano, o prostou půjčku… Jaký úrok žádáte?"
„Ach pane generální guvernére," odpověděl nasládle lichvář, „stříbro se získává velmi těžce, a zvlášť na Gallii je teď moc vzácné…"
„Přestaňte s těmi nejapnými poznámkami," přerušil ho Hector Servadac.
„Kolik chcete?"
„Nu, pane guvernére…," začal Izák Hakhabut, „zdá se mi, že deset franků úroku…"
„Za den?"
„Samozřejmě… za den." Ještě to nedořekl, když mu hrabě Timašev hodil na stůl několik rublů. Izák je popadl a spočítal s podivuhodnou rychlostí. Ač to byla záruka pouze „papírová", musela uspokojit i tohoto nenasytného lichváře.
Poté hned vydal požadované francouzské mince, které si profesor se zřejmým uspokojením vstrčil rychle do kapsy.
Tímto způsobem Izák prostě investoval své peníze na úrok tisíce osmi set procent. Kdyby tu půjčoval za takových podmínek dál, rozhodně by zbohatl na Gallii dřív, než by byl zbohatl na Zemi.
Když v příštím okamžiku Servadac a jeho přátelé lodicí opouštěli, Palmyrin Rosette zvolal:
„Pánové, neodnáším si dvě stě třicet franků, nýbrž přesně jeden kilogram a jeden metr!"

KAPITOLA VIII
v níž profesor a jeho žáci házejí triliardami, biliardami
a jinými násobky miliard

Za čtvrt hodiny se návštěvníci Hansy shromáždili opět ve společném sále, kde jim profesor vysvětlil význam svých posledních slov.
Na jeho příkaz sklidil Ben Zuf ze stolu různé předměty a uvolnil na něm místo. Profesor pak rozložil peníze vypůjčené od Hakhabuta na stole podle jejich hodnoty. Dva sloupce po dvaceti pětifrancích, sloupec deseti dvoufranků a sloupec dvaceti padesáticentimů.
„Pánové!" řekl pak Palmyrin Rosette, velmi spokojený sám se sebou.
„Protože jste při srážce nebyli tak prozíraví, abyste zachránili metr a kilogram ze starého pozemského materiálu, musel jsem oba tyto nesmírně potřebné předměty nahradit něčím jiným, abych mohl vypočítat přitažlivost, hmotu a hustotu své komety." Tato úvodní věta byla trochu dlouhá a pronesená způsobem, jakým hovoří řečník jistý si sám sebou i účinkem svých slov na posluchače. Ani kapitán Servadac, ani hrabě Timašev, ani poručík Prokop nebrali vážně podivnou výtku, s níž se na ně Palmyrin Rosette obrátil. Byli už na jeho způsoby zvyklí.
„Pánové," pokračoval profesor, „především jsem se přesvědčil, že tyto peníze jsou téměř nové a že je ten Žid ani neodřel, ani neořezal. (Staří lichváři odřezávali od zlatých a stříbrných mincí drobné štěpinky drahého kovu.) Mají proto potřebné vlastnosti, aby zajistily mé práci žádanou přesnost. Použiji jich především k přesnému určení délky pozemského metru." Hector Servadac a jeho druhové pochopili profesorův úmysl ještě dříve, než domluvil. Jen Ben Zuf se díval na Palmyrina Rosetta jako na eskamotéra, který se chystá vystoupit v některé kramářské boudě na Montmartru.
Na čem vlastně založil profesor svou první práci podle náhlého nápadu v okamžiku, kdy zaslechl cinkot v Hakhabutově zásuvce?
Je známo, že francouzské mince jsou jako mince desetinné soustavy vydávány v desetinných hodnotách od jednoho centimu do sta franků. Především to jsou měděné mince v hodnotě jednoho, dvou, pěti a deseti centimů, pak stříbrné mince v hodnotě dvaceti a padesáti centimů, jednoho, dvou a pěti franků, a konečně zlaté mince v hodnotě pěti, deseti,

dvaceti, padesáti a sta franků.
Nad frankem jsou tedy desetinásobky a pod ním všechny desetinné zlomky.
Frank sám je jednotkou.
Palmyrin Rosette však především zdůraznil, že tyto různé mince mají přesné rozměry a že jejich průměr, určený zákonem, je při výrobě přísně dodržován. Tak pětifrankové, dvoufrankové a padesáticentimové mince mají průměr sedmatřicet milimetrů, sedmadvacet milimetrů a osmnáct milimetrů.
Nebylo by proto možné seřadit určitý počet mincí různých hodnot, a tak získat přesnou délku odpovídající tisíci milimetrů pozemského metru?
To skutečně bylo možné a profesor to věděl. Proto si taky vybral z dvaceti přinesených pětifranků deset kusů, pak deset dvoufranků a dvacet padesáticentimů.
Na kousku papíru provedl rychlý propočet a ukázal jej svým posluchačům.

10 pětifranků o průměru 0,037 m . . . . . 0,370 m
10 dvoufranků o průměru 0,027 m . . . . . 0,270 m
20 padesáticentimů o průměru 0,018 m . . . . 0,360 m

Dohromady. . . . . 1,000 m

„Výborně, pane profesore," řekl Hector Servadac. „Teď nám stačí seřadit těch čtyřicet mincí tak, aby jejich středy ležely na jedné přímce, a tím dostaneme délku pozemského metru."
„U všech Kabylů!" zvolal Ben Zuf.
„Je přece jen pěkné být vědcem!"
„Tomuhle říká být vědcem!" řekl opovržlivě Palmyrin Rosette a pokrčil rameny.
Potom seřadil na stole deset pětifranků jeden vedle druhého tak, aby jejich středy ležely v jedné přímce, přidal k nim deset dvoufranků a nakonec dvacet padesáticentimů. Na stole pak naznačil čárkami oba konce takto vytvořené řady.
„Pánové," pokračoval za chvíli, „tady máme přesnou délku metru." Celý postup provedl s úzkostlivou přesností.
Získaný metr pak rozdělil kružidlem na deset stejných dílů a získal tím decimetry. Podle této délky odřízl tyčku a odevzdal ji mechanikovi z Dobryny.
Ten obratný chlapík si opatřil kus neznámé horniny, z níž se skládal celý sopečný masiv, a přisekal jej na šesti stranách do čtverečního decimetru, takže dostal přesnou krychli.
To taky po něm Palmyrin Rosette požadoval.
Metr už tedy měli. Zbývalo stanovit přesnou váhu jednoho kilogramu.
To bylo ještě jednodušší.
Francouzské mince nemají totiž jen přesné rozměry, ale i přesně určenou váhu.
Tak třeba pětifrank váží přesně pětadvacet gramů, tedy tolik jako pět jednofrankových mincí, z nichž každá váží pět gramů.
Stačilo proto vzít čtyřicet stříbrných pětifranků a už tu bylo kilogramové závaží.
To kapitán Servadac a jeho přátelé pochopili okamžitě.
„I hleďme!" zvolal Ben Zuf. „Vidím, že k tomu nestačí být jen učencem, ale taky…"
„Čímpak?" zeptal se ho rychle Hector Servadac.
„Taky ještě boháčem." Všichni se museli Ben Zufově poznámce smát.
Za několik hodin byl krychlový decimetr horniny s dostatečnou přesností vysekán a mechanik jej odevzdal profesorovi do rukou.
Palmyrin Rosette měl teď kilogramové závaží, krychlový decimetr horniny a konečně mincíř, kterým mohl vše postupně zvážit a vypočítat pak přitažlivost, hmotu a hustotu své komety.
„Pánové," řekl, „Jestliže to nevíte, musím vám připomenout slavný Newtonův zákon, podle něhož přitažlivost je přímo úměrná hmotě a nepřímo úměrná čtverci vzdálenosti. Prosím vás, abyste na tento zákon nezapomínali." Jak ten profesor uměl přednášet! A jak ukázněné měl taky žáky!
„Tady mám v sáčku čtyřicet pětifranků," pokračoval. „Na zeměkouli by vážily přesně kilogram. Kdybychom tedy byli na Zemi, zavěsil bych je na hák mincíře a ručička by mi ukázala jeden kilogram. Je vám to jasné?" Palmyrin Rosette se při těchto slovech díval upřeně na Ben Zufa. Napodoboval tím slavného Araga, který se při svých přednáškách díval stále na jednoho ze svých posluchačů, kterého pokládal za nejtupějšího. A když se mu zdálo, že ho posluchač pochopil, byl si už jasností svého výkladu jist. (Slavný astronom o tom vyprávěl zábavnou příhodu. Jednoho dne, když ve společnosti právě vylíčil tento svůj zvyk, vstoupil jakýsi mladík, kterého Arago neznal, a velmi uctivě ho pozdravil. „S kým mám tu čest?" zeptal se ho astronom. „Ach pane profesore, vy mě přece znáte. Chodím vytrvale na všechny vaše přednášky a vy se při výkladu díváte stále jenom na mne!"). Sluha kapitána Servadaka sice nebyl ani zdaleka tupý, nýbrž jen nevědomý, ale to vyšlo nastejno.
A jelikož se teď profesorovi zdálo, že to Ben Zuf pochopil, pokračoval:
„Nuže, pánové, teď těch čtyřicet mincí zavěsím na hák mincíře, a protože to provedu na Gallii, dozvíme se, kolik budou vážit tady."
Zavěsil váček s penězi na mincíř, ručička poskočila a zastavila se na číselníku u sto třiceti tří gramů.
„Vidíte teď," rozhovořil se Palmyrin Rosette dál, „že pozemský kilogram váží na Gallii jen sto třiatřicet gramů, to znamená sedmkrát méně. je to jasné?" Ben Zuf k tomu souhlasně přikývl a profesor ve výkladu pokračoval:
„Nyní chápete, že to, co jsem zjistil mincířem, bych obyčejnými váhami nezjistil nikdy. Kdybych položil na jednu misku

vah peníze a na druhou kilogramové závaží, zůstaly by v rovnováze, protože váha obou předmětů by se zmenšila stejně. Chápete?“ „Dokonce i já,“ odpověděl Ben Zuf.
„jestliže je tady přitažlivost sedmkrát menší než na Zemi,“ pokračoval profesor, „plyne z toho, že velikost tíže na Gallii je sedmkrát menší než na povrchu Země.“ „Výborně,“ozval se Hector Servadac. „Teď to víme přesně. A můžeme přejít ke hmotě, pane profesore.“ „Ne, napřed k hustotě,“ upřesnil Palmyrin Rosette.
„Správně,“ řekl poručík Prokop. „Známe-li už objem Gallie a zjistíme-li její hustotu, vyjde nám její hmota už sama.“ Poručíkova úvaha byla správná. Teď museli vypočítat hustotu Gallie.
A to profesor udělal. Vzal si k tomu krychli o přesném obsahu krychlového decimetru, vysekanou z horniny sopečného masivu.
„Pánové,“ řekl, „tato krychle je z oné neznámé hmoty, s níž jste se během své okružní plavby setkali na povrchu Gallie všude. Opravdu se zdá, že moje kometa se skládá pouze z této hmoty. Pobřeží, sopka i území na sever a na jih se zdají složeny pouze z tohoto nerostu, který jste při své neznalosti geologie nedovedli pojmenovat.“ „Máte pravdu,“ souhlasil kapitán Servadac. „Ale moc rádi bychom věděli, co je to za hmotu.“ „Myslím, že mám plné právo předpokládat,“ pokračoval Palmyrin Rosette, „že celá Gallia je až do největší hloubky složena pouze z této hmoty. Tady mám krychlový decimetr této horniny. Kolik by vážil na Zemi? Měl by tam přesně sedminásobek své váhy na Gallii, protože přitažlivost komety je sedmkrát menší než přitažlivost Země. Proč na mě tak kulíte oči? Chápete to?“ To platilo Ben Zufovi.
„Ne,“ odpověděl sluha.

„Nu, vysvětlovat vám to nebudu. Ztrácel bych jen čas. Tihle pánové to pochopili a to stačí!“ „je to ale medvěd!“ bručel si Ben Zuf.
„Nuže, zvažme tu krychli!“ řekl profesor. „Bude to totéž, jako kdybych zavěsil na hák mincíře celou kometu.“ Zavěsil krychli na mincíř a ručička ukázala na číselníku kilogram a tři sta třicet gramů.
„Kilogram tři sta třicet gramů násobeno sedmi je skoro deset kilogramů,“ zvolal Palmyrin RoseUe. „Hustota Země je asi pět celých sedm desetin a hustota Gallie je tedy dvojnásobná, protože ji udává číslo deset! Nebýt této okolnosti, nebyla by váha na Gallii sedminou váhy pozemské, nýbrž jen patnáctinou!“ Profesor byl při těchto slovech přesvědčen, že má právo být hrdý. jestliže Země předčí kometu objemem, jeho kometa zas předčí Zemi hustotou - a profesor by byl jednu za druhou nevyměnil.
Teď už znali průměr, obvod, povrch, objem i hustotu Gallie a velikost tíže na jejím povrchu. Zbývalo vypočítat hmotu, to znamená její váhu.
A tu vypočetli rychle. Protože krychlový decimetr gallické hmoty vážil deset kilogramů v pozemské váze, vážila Gallia tolik, kolikrát se krychlový decimetr vešel do jejího objemu. A víme, že její objem byl dvě stě devět milionů tři sta čtyřicet šest tisíc krychlových kilometrů. Vešlo se proto do něho dvě stě devět trilionů tři sta čtyřicet šest biliard krychlových decimetrů. Totéž číslo udávalo hmotu čili váhu Gallie v pozemských kilogramech.
Byla tedy Gallia o pět kvadrilionů devět set sedmdesát devět triliard devět set devadesát trilionů šest set čtyřiapadesát biliard kilogramů lehčí než Země.
„A kolik vlastně váží Země?“ zeptal se Ben Zuf, úplně vyveden z míry těmi triliardami a biliony.
„Víš vůbec, co je to miliarda?“ zeptal se kapitán Servadac.
„jen nejasně, pane kapitáne.“ „Věz tedy, že od počátku našeho letopočtu neuplynula ještě miliarda minut a že kdybys byl dlužen miliardu a platil po celou tu dobu každou minutu jeden frank, neměl bys dluh ještě splacen.“ (To ovšem platilo v době napsání tohoto příběhu. Ve skutečnosti by byla bývala miliarda franků splacena minutovými splátkami po jednom franku roku 1902.) „Každou minutu jeden frank?“ zvolal Ben Zuf. „Ale to bych byl za čtvrt hodiny na mizině! A kolik tedy váží Země?“ „Pět kvadrilionů devět set osmdesát triliard kilogramů,“ odpověděl poručík Prokop. „je to číslo o pětadvaceti místech!“ „A Měsíc?“ „Dvaadvacet triliard kilogramů.“
„Jenom?“ podivil se Ben Zuf. „A co Slunce?“ „Dva kvantiliony,“ odpověděl profesor, „což je číslo o jedenatřiceti místech.“ „Dva kvantiliony!“ zvolal Ben Zuf. „A snad ještě několik gramů, ne?“ Palmyrin Rosette se počal dívat na Ben Zufa úkosem.
„Můžeme to proto uzavřít tím,“ řekl kapitán Servadac, „že na povrchu Gallie váží každý předmět sedmkrát méně než na Zemi.“ „Ano,“ odpověděl profesor. „Proto se tu naše svalová síla sedmkrát zvětšila.
Nosič z tržnice, který na Zemi nosí sto kilogramů, unesl by jich na Gallii sedm set.“ „Proto tu taky skáčeme sedmkrát výš!“ řekl Ben Zuf.
„Správně,“ potvrdil poručík Prokop. „A kdyby byla váha Gallie ještě menší, skákal byste, Ben Zufe, ještě výš.“
„Přeskočil byste dokonce vrchol Montmartru!“ dodal profesor a zamrkal tak významně, že byl Ben Zuf vzteky bez sebe.
„A jak velká je přitažlivost na jiných hvězdách?“ zeptal se Hector Servadac.
„To jste už zapomněl?“ zvolal profesor. „No ovšem, vy jste přece byl vždycky špatný žák!“ „To ke své hanbě přiznávám,“ odpověděl kapitán Servadac.
„Nuže, nejlépe nám to vysvětlí čísla udávající váhu pozemského kilogramu na různých nebeských tělesech. Na Měsíci by kilogram vážil sedmnáct dekagramů, na Jupiteru dva kilogramy čtyřiašedesát dekagramů, na Marsu osmatřicet dekagramů, na Merkuru devětatřicet dekagramů, na Venuši devětaosmdesát dekagramů a na Slunci dvacet osm kilogramů čtyřicet dekagramů.“ „Kdyby na Slunci člověk naší tělesné konstrukce upadl, vstával by velmi těžko,“ dodal poručík Prokop. „A dělová koule by tam dolétla jen na několik desítek metrů.“ „To by bylo báječné bojiště pro zbabělce,“ řekl Ben Zuf.
„Kdepak,“ namítl kapitán Servadac, „na útěk by byli příliš těžcí.“ „No, kdybychom byli ještě silnější a skákali ještě výš, pak je škoda, že Gallia není ještě menší,“ řekl Ben Zuf. „Ale to opravdu už není možné.“ Tato poznámka těžce zranila

ješitnost Palmyrina Rosetta, vlastníka řečené Gallie. Však to taky Ben Zufovi nedaroval.
„Tak se podívejte!“ zvolal. „Není snad hlava toho hlupáka ještě dost lehká?
Ať si dá pozor, aby mu ji vítr neodnesl!“ „Dobrá, budu si ji přidržovat oběma rukama,“ odpověděl Ben Zuf.
Když Palmyrin Rosette viděl, že ten paličák Ben Zuf musí mít vždycky poslední slovo, chtěl už odejít, ale kapitán Servadac ho zadržel.
„Promiňte, pane profesore,“ řekl, „ještě jednu otázku. Víte snad, z jaké hmoty se Gallia skládá?“
„Možná,“ odpověděl Palmyrin Rosette. „Charakter této hmoty… její hustota vyjádřená číslem deset… Troufal bych si tvrdit… Ach, je-li to pravda, pak bych měl čím dopálit Ben Zufa! Ať se pak odváží srovnávat ten svůj kopeček s mou kometou!“ „Co byste si troufal tvrdit?“ ptal se kapitán Servadac.
„Že tato hmota,“ pokračoval profesor, vyslovuje s důrazem každou slabiku, „není nic jiného než telurid…“ „Hm, telurid… to je toho!“ zvolal Ben Zuf.
„Telurid zlata, tedy hmota vyskytující se často i na Zemi a obsahující sedmdesát procent teluru a třicet procent zlata!“
„Třicet procent!“ zvolal Hector Servadac.
„Když sečteme specifické váhy obou těchto prvků, dostaneme číslo deset, což je právě číslo udávající hustotu Gallie!“
„Slavný Maupertius to pokládá za možné a Gallia mu dává za pravdu.“ „To kdyby Gallia spadla na zeměkouli,“ řekl hrabě Timašev, „změnila by všechny peněžní hodnoty, protože dnes je v oběhu jen za devětadvacet miliard čtyři sta milionů zlata!“ „Skutečně,“ odpověděl Palmyrin Rosette. „A jelikož blok teluridu zlata, který nás unáší prostorem, váží v pozemské váze dvě stě devět trilionů tři sta šestačtyřicet biliard kilogramů, přinesl by na zeměkouli přes šedesát biliard kilogramů zlata. A počítáme-li tři tisíce pět set franků za kilogram, dělalo by to přibližně dvě stě dvacet triliard franků!“
„Toho dne by cena zlata klesla na nulu,“ řekl Hector Servadac. „A zlato by si už nikdy nevysloužilo název mrzkého kovu.“ Profesor už tuto poznámku neslyšel. Jakmile domluvil, vyšel důstojně ven a vystoupil do své observatoře.
„K čemu jsou vlastně všechny ty výpočty, které nám ten nerudný vědec vykouzlil z rukávu?“ zeptal se Ben Zuf.
„K ničemu,“ odpověděl kapitán Servadac. „Ale právě v tom je jejich půvab!“

KAPITOLA IX
v níž se bude hovořit pouze o Jupiteru, kterému se říká velký rušitel planet

Palmyrin Rosette pěstoval opravdu jen vědu pro vědu. Znal všechny prvky komety, její dráhu meziplanetárním prostorem i dobu jejího oběhu kolem Slunce. Ostatek - jako hmota, hustota, přitažlivost, a dokonce cena gallického kovu - mohou zajímat jen jeho, a ne jeho společníky, kteří toužili pouze po novém setkání se Zemí na určeném místě její dráhy a v určenou dobu.
Nechali proto profesora zabývat se ryze vědeckými pracemi.
Nazítří bylo 1. srpna, podle slov Palmyrina Rosetta 63. gallického dubna.
V tomto měsíci měla kometa uběhnout dráhu osmdesáti devíti milionů sedmi set dvaadvaceti tisíc kilometrů a vzdálit se od Slunce na osm set pětasedmdesát milionů kilometrů. Musela vykonat ještě cestu dlouhou dvě stě pětaosmdesát milionů kilometrů, aby se dostala 15. ledna do svého odsluní. Od toho dne se zas bude Slunci přibližovat.
V té době se Gallia blížila ke kouzelnému světu, který žádné lidské oko nemohlo dosud pozorovat zblízka.
Ano, profesor neopouštěl svou observatoř plným právem. Žádný astronom - a astronom je víc než obyčejný člověk, protože žije mimo zeměkouli - neměl nikdy takovou pastvu pro oči! Jak krásné byly teď gallické noci! Ani závan větru, ani nejlehčí opar! Kniha oblohy byla teď otevřena a dalo se v ní výborně číst.
Nádherný svět, k němuž se Gallia blížila, byl svět Jupiterův, svět nejdůležitější planety v mohutném gravitačním poli Slunce. Od srážky Země s kometou uplynulo sedm měsíců a Gallia se teď rychle blížila ke skvělé planetě, která jí letěla vstříc. Právě 1. srpna byla vzdálenost obou těles pouhých dvě stě sedmdesát milionů kilometrů a Gallia se měla od 1. listopadu k Jupiteru stále blížit. Nebylo v tom skryto nějaké nebezpečí? Nebude Gallia na své dráze tak blízko Jupitera nějak ohrožena? Neprojeví se přitažlivost této planety, jejíž hmota byla nepoměrně větší než hmota komety, nějakým ničivým vlivem? Profesor si sice vypočetl zcela přesně všechny výchylky, které způsobí v dráze Gallie nejen Jupiter, ale i Mars a Saturn, ale co když se v hodnotě těchto výchylek mýlil? Co když se jeho kometa opozdí víc, než si myslel? Co kdyby ten strašný Jupiter, ten věčný svůdce komet…
Poručík Prokop všem vysvětlil, že jsou-li astronomovy výpočty mylné, hrozí Gallii čtvero nebezpečí:
1. Pod vlivem neodolatelné Jupiterovy přitažlivosti může Gallia na obrovskou planetu spadnout a rozbít se.
2. Může být vychýlena ze své dráhy na novou, po níž se k ekliptice už nikdy nedostane.
3. Může být k Jupiteru připoutána jako družice nebo jako satelit některého z jeho měsíců.
4. Může být obávanou planetou sebeméně zdržena, a už se nesetká se Zemí na ekliptice.
Všichni si uvědomili, že by stačilo, kdyby se splnila jediná z těchto čtyř možností, a Galliané by ztratili naději na návrat na svou rodnou planetu. Nutno však připomenout, že Palmyrin Rosette se bál jen dvou z oněch čtyř nebezpečí. Kdyby se Gallia stala Jupiterovou družicí nebo satelitem některého z jeho měsíců, dobrodružnému astronomovi by se to vůbec nehodilo. Líbilo by se mu spíš, kdyby se Gallia včas nesetkala se Zemí a pokračovala v dalším oběhu kolem Slunce, nebo se dokonce pustila mlhovinou Mléčné dráhy, k níž zřejmě patří všechny viditelné hvězdy. Jeho společníci byli pochopitelně ovládáni silnou touhou vrátit se na zeměkouli, kde nechali své rodiny a přátele. Palmyrin Rosette však neměl ani rodinu, ani přátele, protože neměl nikdy čas nějaké získat. A jak by to taky při své známé povaze dokázal? A když teď měl tak jedinečnou příležitost pustit se prostorem na nové hvězdě, byl by obětoval vše, aby ji nemusel nikdy opustit.
Za těchto podmínek uplynul celý měsíc; Galliané byli plni obav, kdežto Palmyrin Rosette pln nadějí. Dne 1. září byla Gallia vzdálena od Jupitera jen sto šedesát osm milionů kilometrů, přesně tak jako Země od Slunce. Tato vzdálenost se

k 15. září snížila na sto patnáct milionů kilometrů. Jupiter na obloze vzrůstal a zdálo se, jako by Gallia byla k němu přitahována a jako by se byla její eliptická dráha změnila Jupiterovým vlivem v kolmý pád.
Gallii teď ohrožovala planeta vskutku obrovská. Opravdu nebezpečný kámen úrazu. Od dob Newtonových je známo, že přitažlivost dvou těles je přímo úměrná jejich hmotě a nepřímo úměrná čtverci jejich vzdálenosti. A Jupiterova hmota je pozoruhodná a vzdálenost, v níž ho Gallia míjela, byla poměrně malá.
Průměr toho obra je sto devětatřicet tisíc dvě stě kilometrů, tedy skoro jedenáctkrát větší než průměr Země;jeho obvod měří čtyři sta třicet tisíc kilometrů. Jeho objem je čtrnáctsetkrát větší než objem Země, což znamená, že by se do Jupitera vešlo tisíc čtyři sta Zemí. Jeho hmota je třistaosmatřicetkrát větší než hmota zeměkoule; znamená to, že Jupiter váží třistaosmatřicetkrát víc než Země, tj. skoro dvě kvadriliardy kilogramů, což je číslo o osmadvaceti místech. jeho střední hustota, odvozená z jeho hmoty a objemu,je však pouze čtvrtinou hustoty Země a pouze o třetinu větší než hustota vody. Z toho byla vyvozena domněnka, že tato obrovská planeta je aspoň na povrchu celá tekutá. Tím však nebyla její hmota Gallii o nic méně nebezpečná.
Na závěr fyzikálního popisu Jupitera nutno dodat, že doba jeho oběhu kolem Slunce je jedenáct let, deset měsíců, sedmnáct dní, osm hodin a dvaačtyřicet minut; že oběžná rychlost je třináct kilometrů za vteřinu po dráze čtyři tisíce devět set milionů kilometrů dlouhé a že doba jedné otočky kolem osy je devět hodin padesát minut, což znamená velmi krátký den; že bod na rovníku Jupitera se proto pohybuje sedmadvacetkrát rychleji než bod na rovníku zemském, což způsobilo na pólech zploštění o čtyři tisíce pět set kilometrů; že osa této planety je téměř kolmá k rovině jejího oběhu, takže na Jupiteru jsou dny a noci stejně dlouhé a rozdíly mezi ročními obdobími zcela nepatrné, protože Slunce zůstává téměř beze změn v rovině rovníku; a konečně že Jupiter přijímá pětadvacetkrát méně tepla a světla než země, protože se pohybuje po eliptické dráze, po níž se dostává až do svého perihelia, tj. do vzdálenosti devítisetjedenatřiceti milionů pěti set tisíc kilometrů.
Zbývá ještě zmínit se o dvanácti Jupiterových měsících, které se objevují nad obzorem někdy společně, jindy odděleně. Všechny však nádherně osvětlují Jupiterovy noci. Jedna z Jupiterových družic obíhá ve vzdálenosti téměř stejné, v jaké se pohybuje Měsíc kolem Země. Druhá je trochu menší než naše luna. Všechny však obíhají mnohem rychleji než Měsíc. První zajeden den, osmnáct hodin a osmadvacet minut, druhý za tři dny, třináct hodin a čtrnáct minut, třetí za sedm dní, šestnáct hodin a třiačtyřicet minut, čtvrtý za šestnáct dní, šestnáct hodin a dvaatřicet minut atd. Nejvzdálenější z nich obíhá dva miliony pětašedesát tisíc pět set kilometrů vysoko nad povrchem planety. Je známo, že z pozorování těchto družic, jejichž pohyby známe naprosto přesně, byla poprvé stanovena rychlost světla. Mohou také sloužit při výpočtu pozemské zeměpisné délky.
„Jupiter si můžeme představit jako obrovské hodinky," řekl jednou poručík Prokop, „jejichž ručičkami jsou Jupiterovy měsíce, odměřující čas s dokonalou přesností."
„Pro mou kapsu by to byly hodinky trochu velké," poznamenal Ben Zuf.
„A řekl bych ještě," dodal poručík Prokop, „že mají-li naše hodinky tři ručičky, Jupiterovy hodinky jich mají dvanáct."
„Jen si dejme pozor, aby jich nebylo brzy třináct!" podotkl kapitán Servadac při pomyšlení na nebezpečí, které by Gallii hrozilo, kdyby se změnila v Jupiterův satelit.
Je pochopitelné, že tato planeta rostoucí jim každým dnem před očima byla jediným předmětem rozhovorů kapitána Servadaka s jeho přáteli. Nemohli od ,ní odtrhnout zrak, nemohli mluvit o ničem jiném…
V druhé půli září se Gallia a Jupiter k sobě stále blížily. Prvního září proťala kometa dráhu této planety a počátkem následujícího měsíce se měla obě tělesa dostat na nejkratší vzdálenost. Přímé srážky se nikdo nemusel bát, protože roviny oběžných drah Jupitera a Gallie nesplývaly, i když svíraly úhel velmi malý. Rovina, v níž Jupiter obíhá, má k ekliptice sklon pouhého jednoho stupně a devatenácti obloukových minut a my víme, že od chvíle srážky oběžná rovina komety splynula s ekliptikou.
V těch čtrnácti dnech si Jupiter zasloužil obdiv i pozorovatelů lhostejnějších, než byli Galliané. Jeho kotouč, osvětlený slunečními paprsky, odrážel světlo značné intenzity až na Gallii. Ostřeji osvětlené předměty na povrchu komety nabývaly nových odstínů. Když se Nerina ocitla v opozici vůči Jupiteru, to znamená v konjunkci se Sluncem, bylo ji vidět v noci jen nejasně. Palmyrin Rosette zůstával teď trvale ve své observatoři. Zdálo se, že dalekohledem zaměřeným na to nádherné těleso proniká i posledním Jupiterovým tajemstvím. Tato planeta, kterou žádný pozemský astronom nespatřil ze vzdálenosti menší než šest set pětasedmdesát milionů kilometrů, blížila se teď k nadšenému profesorovi na pouhých osmapadesát milionů kilometrů.
Slunce se v zářijové vzdálenosti Gallie jevilo jen jako kotouč o průměru pěti obloukových minut a šestačtyřiceti obloukových vteřin.
Několik dní předtím, než se Gallia a Jupiter k sobě nejvíce přiblížily, byly družice obrovské planety viditelné pouhým okem. A my víme, že bez dalekohledu nelze Jupiterovy satelity ze Země spatřit. Jen několik šťastlivců, nadaných výjimečně dobrým zrakem, zahlédlo tyto měsíce bez pomoci přístrojů. Vědecké ročenky mezi nimi uvádějí Moestlina, dále profesora Keplera,jakéhosi sibiřského lovce (podle tvrzení Wrangela) a krejčovského mistra ve Wrodawi (podle ředitele tamní hvězdárny Boguslawského). I když připustíme, že někteří smrtelníci mohli být nadáni tak pronikavým zrakem, určitě by byli měli mnoho soků, kdyby byli v té době na Teplé zemi v Ninině úlu. Odtamtud je viděli všichni. Bylo dokonce vidět i to, že mají různá zbarvení. A nutno ještě říci, že sám Jupiter v té době vůbec nejiskřil.
Jestliže Palmyrin Rosette pokračoval v pozorování této planety jako astronom nezajímající se o nic jiného, jeho společníci trnuli strachem ze srážky, nebo dokonce z přitažení, které by se změnilo v pád. Dny však plynuly, a uvedené obavy se dosud nesplnily. Vyvolá snad rušivá planeta jen poruchy zjištěné výpočtem?
Pádu na planetu se sice nemuseli bát díky značné počáteční rychlosti komety, ale postačí tato rychlost udržovat Gallii v mezích oněch poruch, které jí nezabrání v dokončení dvouletého oběhu kolem Slunce?
To vše Palmyrin Rosette jistě sledoval, ale nebylo možné vyrvat mu tajemství jeho pozorování.

Hector Servadac o tom několikrát hovořil se svými druhy.
„Co na tom?“ říkal. „jestliže se naše oběžná doba změní, jestliže se Gallia nečekaně zpozdí, můj bývalý profesor nedokáže skrýt své uspokojení. Bude šťastný, bude-li se nám moci posmívat. A my i bez přímých dotazů uvidíme, na čem jsme.“
„Kéž by se ve svých prvních výpočtech nedopustil žádné chyby!“ řekl hrabě.
„Palmyrin Rosette, a dopustit se chyby!“ zvolal Hector Servadac.
„To není pravděpodobné. Nemůžeme mu upřít, že je výtečným astronomem. Věřím v přesnost jeho prvních výpočtů oběžné dráhy Gallie stejně, jako nevěřím v přesnost druhých, i když nás profesor ujistí, že se musíme vzdát každé naděje na návrat k Zemi!“
„Pane kapitáne,“ ozval se Ben Zuf, „chcete, abych vám řekl, co mě trápí?“
„Tak pověz, co tě trápí, Ben Zufe!“
„Ten váš učenec tráví všechen čas ve své observatoři, že?“ řekl sluha tónem člověka, který dlouho přemýšlel.
„Ano,“ odpověděl Hector Servadac.
„A jeho ďábelský dalekohled je dnem i nocí namířen na Jupitera, který nás chce spolknout.“
„Ano. A co dál?“
„Jste si jist, pane kapitáne, že váš bývalý profesor ho tím svým prokletým dalekohledem pomalu nepřitahuje?“
„To určitě ne!“ odpověděl se smíchem kapitán Servadac.
„Stačí, pane kapitáne, stačí,“ řekl Ben Zuf a potřásl nepřesvědčeně hlavou.
„Já to však nepokládám za tak jisté jako vy a musím se opravdu držet, abych…“
„Co abys?“
„Abych mu ten zlověstný přístroj jednou nerozmlátil!“
„Rozbít jeho dalekohled, Ben Zufe?“
„Na tisíc kusů!“
„Tak sen to pokus a já tě dám oběsit!“
„Oběsit?“
„Nejsem snad generální guvernér Gallie?“
„To ano, pane kapitáne,“ odpověděl statečný Ben Zuf.
Kdyby byl Ben Zuf skutečně odsouzen, dal by si spíš sám oprátku na krk, než by na jedinou vteřinu upřel Jeho Excelenci právo rozhodovat o životě a smrti Gallianů.
Dne 1. října byla Gallia od Jupitera jen osmdesát milionů kilometrů daleko.
Planeta byla tudíž od komety stoosmdesátkrát dál než Měsíc v největší vzdálenosti od Země. Je známo, že kdyby se Jupiter dostal na vzdálenost Měsíce od Země, měl by jeho kotouč čtyřiatřicetkrát větší průměr než Měsíc a plochu dvanáctsetkrát větší, než je plocha měsíčního disku. Pozorovatelům na Gallii se už teď jevil jako kotouč o velkém povrchu.
Viděli na něm zřetelně různobarevné pruhy rovnoběžné s rovníkem, na severu a na jihu šedé, na pólech střídavě tmavé a osvětlené. Okraj kotouče byl osvětlen mnohem jasněji. Velmi dobře patrné skvrny rušily na mnoha místech čistotu podélných pruhů a měnily svůj tvar i velikost.
Nebyly však ty skvrny a pruhy jen projevem poruch v Jupiterově atmosféře?
Nedaly se jejich výskyt, tvar i pohyby vysvětlit nahromaděním par a vznikem mraků unášených vzdušnými proudy, které jsou podobné pasátním větrům a vanou proti směru otáčení planety kolem osy? To nemohl Palmyrin Rosette podobně jako jeho kolegové z pozemských hvězdáren rozhodnout. A kdyby se vrátil na zeměkouli, nemohl by se pochlubit rozluštěním jednoho z nejzajímavějších tajemství Jupitera.
V druhém týdnu října vzrostly obavy Gallianů víc než kdy jindy. Gallia se velkou rychlostí blížila k nebezpečnému místu. Hrabě Timašev a Hector Servadac přes obvyklou vzájemnou upjatost až chladnost cítili, že je společné nebezpečí sbližuje. Neustále si vyměňovali názory. Když teď často pokládali svou hru za ztracenou a návrat na zeměkouli za nemožný, rozebírali aspoň možnosti, které je v budoucnosti čekají ve sluneční soustavě, a možná i dál ve hvězdném prostoru.
Předem se se svým osudem smířili. Viděli se už uprostřed nového lidstva a dávali se unášet novou filozofií, která odmítá úzké pojetí světa vytvořeného jen pro člověka a zabírá pro lidstvo celý vesmír.
Ale když se nad tím zamysleli, cítili, že se nemohou vzdát vší naděje, že musí věřit v návrat na zeměkouli, kdyby se jim objevila nad gallickým obzorem mezi tisícerými hvězdami nebes. Ostatně jakmile uniknou nebezpečí vyvolanému blízkostí Jupitera - jak často opakoval poručík Prokop -, nebude se už muset Gallia ničeho bát. Ani příliš vzdáleného Saturna, ani Marsu, jehož dráhu protne při návratu ke Slunci. Jak už všichni toužili, aby měli ten kritický bod za sebou!
Dne 15. října se měla obě tělesa octnout v nejkratší vzájemné vzdálenosti, nedojde-li ovšem k novým poruchám. Měla to být vzdálenost pouhých sedmapadesáti milionů kilometrů. Buď Jupiter svou přitažlivostí strhne Gallii na sebe, nebo bude kometa pokračovat ve své dráze a nenastanou už žádná jiná zpoždění, než která byla vypočtena předem…
Gallia prošla.
Poznali to hned druhého dne podle nesmírné mrzutosti Palmyrina Rosetta.
I když astronom triumfoval jako počtář, byl zklamán ve své touze po dobrodružství. On, který mohl být nejšťastnějším astronomem, stal se nejnešťastnějším Gallianem.
Gallia sledovala dál svou neměnnou dráhu a pokračovala v oběhu kolem Slunce, a tím i v cestě k zeměkouli.

KAPITOLA X

jasně ukáže, že je lepší obchodovat na Zemi než na Gallii

„Hrome, myslím, že jsme z toho venku!“ zvolal kapitán Servadac, když mu profesorovo rozmrzení prozradilo, že každé nebezpečí pominulo.
Pak se obrátil ke svým stejně spokojeným druhům:
„Tak co vlastně děláme? Obyčejnou dvouletou cestu sluneční soustavou! Na zeměkouli dělají lidé cesty mnohem delší. Zatím si nemůžeme na nic stěžovat, a protože napříště už půjde vše hladce, vrátíme se za patnáct měsíců na naši rodnou zeměkouli.“
„A uvidíme zas Montmartre,“ dodal Ben Zuf.
Bylo opravdu dobře, že se Galliané „připravovali k přistání“, jak říkají námořníci. I kdyby připustili, že se kometa Jupiterovým vlivem opozdí jen o hodinu, octla by se Země na čtyři sta padesát tisíc kilometru od místa, kde se měly setkat.
Za jak dlouho se naskytnou opět stejné podmínky? Neuplynou třeba celá staletí a tisíciletí, než bude nové setkání možné? Snad. Kdyby byl ostatně Jupiter odchýlil Gallii tak, že by změnila rovinu nebo tvar své dráhy, obíhala by pak už věčně buď sluneční soustavou, nebo hvězdným prostorem.
Dne 1. listopadu dělilo Gallii od Jupitera už pětasedmdesát milionů kilometru. Za dva a půl měsíce projde kometa svým odsluním, to znamená největší vzdáleností od Slunce, a od toho dne se zas bude k Slunci přibližovat.
Světelný a tepelný vliv Slunce už byl zřetelně velmi zeslaben. Předměty na povrchu komety byly ve stálém pološeru. Teplo i světlo měly pětadvacetkrát menší intenzitu než na Zemi. Ale přesto tu Slunce bylo pořád. Gallia nepřestala podléhat jeho přitažlivosti. Brzy se k němu přiblíží. Zase se v ní probudí život, až se vrátí ke žhavému centru, jehož teplotu lze odhadovat na pět milionů stupňů.
Tento blízký výhled vzpružil všechny Galliany morálně i tělesně - jestli vůbec někdy ochabli.
A co Izák Hakhabut? Znal ten sobec obavy, které kapitána Servadaka a jeho společníky trápily v posledních měsících? Vůbec ne. Izák Hakhabut se od oné výnosné půjčky nevzdálil ani na chvíli od své Hansy. Druhého dne po dokončení profesorových výpočtů si Ben Zuf pospíšil s vypůjčenými stříbrnými penězi a s mincířem za Izákem. Půjčovné i záruku už Izák Hakhabut měl. Zbývalo mu jen vrátit záručnou částku v papírových rublech.
Tím měly být jeho vztahy k obyvatelům Ninina úlu opět přerušeny.
Ale Ben Zuf mu prozradil, že celá Gallia se skládá z dobrého zlata, které tu ovšem nemá žádnou cenu a nemělo by ji vzhledem ke svému množství ani na Zemi, kdyby na ni Gallia spadla.
Izák byl pochopitelně přesvědčen, že se mu Ben Zuf posmívá. Jeho vyprávění nevěřil a víc než kdy jindy byl rozhodnut vylákat z Gallianů všechny peníze.
Tak nebyl Ninin úl ani jednou poctěn Hakhabutovou návštěvou. „Je to zvláštní, jak snadno si člověk zvykne na jeho nepřítomnost,“ říkával často Ben Zuf.
Ale Izák Hakhabut v té době pomýšlel na navázání styků s gallickou kolonií.
Vyžadoval to jeho zájem. Jednak část jeho zboží se počínala kazit, jednak pokládal za důležité směnit je za peníze, ještě než se kometa vrátí na zeměkouli. Vždyť na Zemi bude mít jeho zboží zas jen běžnou cenu. Ale na gallickém trhu mohl dosáhnout vysokých cen, protože vzhledem ke vzácnosti a potřebnosti jeho tovarů museli se všichni obracet na něho. A to Izák dobře věděl.
A právě v této době začaly v hlavním skladu Ninina úlu docházet některé velmi potřebné věci: olej, káva, cukr, tabák atd. Ben Zuf na to upozornil svého velitele. Ten přesně podle pokynů, které pro jednání s Izákem Hakhabutem sám kdysi vydal, rozhodl se některé zboží z Hansy převzít - ovšem proti zaplacení.
Stejné úvahy prodávajícího a kupujícího měly Izáka přivést k novému navázání styků s obyvateli Teplé země. Izák doufal, že tyto obchody vyženou nezbytně ceny vzhůru a on že se bude moci zmocnit všeho zlata a stříbra kolonie. Když o tom ve své úzké kajutě přemýšlel, říkal si:
„Jenomže cena mého zboží je vyšší než hodnota peněz, které ti lidé mají. A jak budou moci vykoupit zbytky mého nákladu, až budu mít všechny jejich peníze ve své skříni?“ Tato možnost Hakhabuta velmi znepokojovala. Uvědomil si však, že není jen obchodník, ale taky bankéř, zkrátka lichvář. Nemohl by proto pokračovat i na Gallii v tomto výnosném zaměstnání, které se mu na Zemi tak dařilo? A právě poslední obchod tohoto druhu ho navnadil.
A tak se praktický duch Izáka Hakhabuta pomalu dopracoval k této úvaze:
„Až ti lidé nebudou mít už žádné peníze, budu já mít ještě zboží, protože budu udržovat vysoké ceny. A kdo mi pak zabrání, abych jim něco nepůjčil? Aspoň těm, jejichž podpis uznám za dobrý? Vždyť směnky podepsané na Gallii budou stejně dobré i na Zemi! A nebudou-li včas proplaceny, budu je protestovat a pak nastoupí exekutoři. Nikdo nezakazuje lidem rozmnožovat majetek. Naopak. Je tu ten kapitán Servadac, a především hrabě Timašev, kteří mohou platit a nebudou se dívat na výši úroku. Ach, opravdu se nebudu zdráhat půjčit těm lidem trochu peněz splatných na skutečné Zemi!“ Izák Hakhabut nevědomky napodoboval postup, kterého kdysi používali staří Galové. Ti vystavovali směnky splatné na onom světě. Pravda, pro ně byla oním světem věčnost. Pro Izáka to byl však život na Zemi, kam se naštěstí pro sebe a naneštěstí pro jeho dlužníky za patnáct měsíců pravděpodobně vrátí.
A tak v důsledku toho všeho, právě když se Země a Gallia začaly nezadržitelně k sobě blížit, učinil i Izák Hakhabut první krok vstříc kapitánu Servadakovi, který se zas vydal za majitelem lodice.
Setkali se 15. listopadu v kajutě Hansy. Opatrný obchodník se ovšem zdržel jakékoli nabídky, protože věděl, že host přichází s poptávkou.
„Mistře Izáku,“ začal kapitán Servadac bez úvodu a bez vytáček, „potřebujeme kávu, tabák, olej a ještě různé jiné zboží, které je v Hanse na skladě. Přijdu zítra s Ben Zufem nakoupit vše, co potřebujeme.“
„Smilování!“ zvolal Izák, kterému tento výkřik unikal, ať se to hodilo nebo ne.
„Řekl jsem, že přijdeme nakupovat, slyšel jste?“ pokračoval kapitán Servadac.

„A nakupováním myslím výměnu zboží za smluvenou cenu. Proto nemusíte hned začínat se svými nářky!“
„Ach pane guvernére,“ spustil Izák třaslavým hlasem žebráka prosícího o almužnu, „rozuměl jsem dobře. Vím, že byste nedovolil okrást nešťastného obchodníka, jehož všechen majetek je tak ohrožen!“
„Není vůbec ohrožen, mistře Izáku. Opakuji vám, že bez zaplacení nevezmu vůbec nic.“
„Bez zaplacení… v hotovosti?“
„V hotovosti.“
„Jistě chápete, pane guvernére,“ pokračoval Izák Hakhabut, „že na dluh dávat nemohu…“ Kapitán Servadac podle svého zvyku studoval tohoto chlapíka ze všech stran a nechal ho mluvit. Izák toho využil a pokračoval:
„Já myslím…, ano… myslím…, že na Teplé zemi jsou velmi počestní lidé… Myslím tím, že mohou platit…, jako pan hrabě Timašev a sám pan guvernér…“
Hector Servadac měl v té chvíli chuť Izákovi uštědřit pořádný kopanec.
„Ale vy chápete…,“ pokračoval sladce Izák Hakhabut, „že kdybych dal na dluh jednomu, octl bych se ve velkých rozpacích, kdybych měl druhého odmítnout. To by vyvolalo mrzuté scény… a tak si myslím, že bude lepší…, když nedám na dluh nikomu.“
„To je i mé mínění,“ odpověděl Hector Servadac.
„Ach, jak jsem rád, že se na to pan guvernér dívá stejně jako já!“ pokračoval Izák.
„To je právě správný obchod. A smím se pana guvernéra zeptat, v jakých penězích mi zaplatí?“
„Ve zlatých, ve stříbrných a v měděných. A až bude zásoba kovu vyčerpána, zaplatíme v bankovkách.“
„V papírech!“ zvolal Izák Hakhabut.
„Toho jsem se právě bál!“
„Nedůvěřujete snad francouzské, anglické a ruské státní bance?“
„Ach pane guvernére…, jsou jen dva dobré kovy, zlato a stříbro, ty mají skutečnou hodnotu!“
„Však jsem vám už řekl, mistře Izáku,“ odpověděl docela přívětivě kapitán Servadac, „že vám zaplatíme především zlatem a stříbrem podle pozemského kurzu.“
„Zlatem! Zlatem!“ zvolal živě Izák.
„To jsou výtečné peníze!“
„Ano, hlavně zlatem, mistře Izáku, protože právě zlata máme na Gallii nejvíc.
Zlata nejvíc ruského, anglického i francouzského.“
„Ach, to jsou výborná zlata!“ bručel Izák, který ve své hrabivosti dával do množného čísla i toto podstatné jméno, na celém světě tak ceněné.
Kapitán Servadac se chystal k odchodu.
„Tedy smluveno na zítřek, mistře Izáku.“ Izák Hakhabut k němu přistoupil.
„Dovolí mi pan guvernér ještě poslední otázku?“ zeptal se ho.
„Mluvte!“
„Budu mít právo…, že ano…, označit své zboží… cenami, které sám určím?“
„Mistře Hakhabute,“ odpověděl klidně kapitán Servadac, „je mým právem stanovit nejvyšší ceny, ale mně se takové revoluční postupy příčí. Vy si označíte své zboží cenami obvyklými na evropských trzích - a žádnými jinými!“
„Smilujte se, pane guvernére!“ vykřikl Izák zasažený na nejcitlivějším místě.
„Vždyť mě tím zbavíte oprávněného výdělku! To je proti všem obchodním pravidlům… Já mám přece právo určovat zákon trhu, protože vlastním všechno zboží. Tomu se jako spravedlivý člověk ‚nemůžete vzepřít, pane guvernére! To byste mě doslova oškubal!“
„Evropské ceny!“ odpověděl prostě kapitán Servadac.
„Jakže? Když jsou tady takové možnosti výdělku…“
„Právě to vám chci znemožnit.“
„Už nikdy nebudu mít takovou příležitost…“
„Oškubat své bližní, mistře Izáku. Nuže, mrzí mě to, ale nezapomínejte, že mám právo disponovat vaším majetkem ve společném zájmu…“
„Disponovat tím, co mi právem patří!“
„Ano, mistře Izáku,“ odpověděl kapitán Servadac.
„Ale já tady maříme čas zbytečnou snahou přesvědčit vás o věci tak jednoduché. Poslechněte mě proto a buďte rád, že můžete prodávat za jakoukoli cenu - mohl bych vás taky přinutit dát to zadarmo.“
Izák Hakhabut počal znovu naříkat, ale kapitán Servadac ho přerušil posledním upozorněním:
„Za evropské ceny, mistře Izáku! Za evropské ceny!“ Izák strávil zbytek dne proklínáním guvernéra i celé gallické kolonie, která mu chtěla diktovat „maximální ceny“. Zdálo se však, že ho trochu uklidnila úvaha, které přikládal zvláštní význam.
„Dobrá, dobrá, vy vydřiduši! U znám ty vaše evropské ceny. Ale stejně vydělám víc, než si myslíte!“ Nazítří, 16. listopadu, chtěl kapitán Servadac dohlédnout na plnění svých příkazů a vydal se s Ben Zufem a se dvěma ruskými námořníky hned za svítání na lodici.
„Tak co, Eleazare?“ volal Ben Zuf.
„Jak se daří, starý taškáři?“
„Jste opravdu milý, pane Ben Zufe,“ odpověděl Izák.
„Přicházíme sjednat s tebou malý přátelský obchod.“
„Ano… přátelský… ale zaplatit!“
„Evropské ceny!“ dodal jen kapitán Servadac.

„Dobře, dobře," pokračoval Ben Zuf. „Nebudeš po vystavení účtu dlouho čekat."
„A co potřebujete?" ptal se Izák Hakhabut.
„Pro dnešek kávu, tabák a cukr, vše po deseti kilogramech," odpověděl Ben Zuf. „Ale dej si pozor, abys nám dal dobré zboží! Jinak si chraň své staré kosti! Já se v tom vyznám, protože jsem teď proviantní poddůstojník."
„Myslel jsem, že jste pobočník pana generálního guvernéra," řekl Izák.
„To jsem, Kaifáši, ale jen při velkých slavnostech. Jde-li však o nákup, jsem proviantní desátník. Neztrácejme tedy čas."
„Říkáte deset kilogramů kávy, deset kilogramů cukru a deset kilogramů tabáku, pane Ben Zufe?" A Izák Hakhabut vyšel ze své kajuty, sestoupil do podpalubí Hansy a brzy se vrátil. Přinesl napřed deset balíků tabáku francouzské tabákové režie, dobře zabalených v krabicích po jednom kilogramu a se státní pečetí na obalu.
„Tady je deset kilogramů tabáku," řekl.
„Po dvanácti francích za kilogram… to dělá sto dvacet franků." Ben Zuf už chtěl správnou cenu proplatit, když ho kapitán Servadac zarazil.
„Okamžik, Ben Zufe! Musíme se přesvědčit, je-li váha správná."
„Máte pravdu, pane kapitáne."
„Proč to?" divil se Izák.
„Vidíte přece, že obaly jsou neporušené a váha že je označena na krabici!"
„To je jedno, mistře Izáku," odpověděl kapitán Servadac tónem, který nepřipouštěl námitky.
„Hoď sebou, starý, a přines svůj mincíř!" řekl Ben Zuf.
Izák šel pro mincíř a zavěsil na jeho hák kilogramovou krabici tabáku.
„Mein Gott!" vykřikl náhle.
Jeho výkřik byl oprávněný.
V důsledku zmenšení váhy na povrchu Gallie ukázala ručička mincíře jen sto třiatřicet gramů, ač balík vážil celý pozemský kilogram.
„No tak, mistře Izáku," řekl kapitán Servadac, neustále naprosto vážný, „sám vidíte, že jsem vás k převážení balíku nutil zcela právem."
„Ale pane guvernére…"
„Doplňte tabák na celý kilogram!"
„Ale pane guvernére…"
„No tak, přidej!" nařídil Izákovi Ben Zuf.
„Ale pane Ben Zufe…" Dál se nešťastný Izák nedostal. Velmi dobře pochopil zmenšení přitažlivosti.
A teď viděl, že všichni ti „nevěřící" ho napálí při zmenšení váhy na ceně, kterou je nutil zaplatit. Ach, mít tak obyčejné váhy! S těmi by se mu to nestalo, jak už jsme vysvětlili při jiné příležitosti. Ale váhy on neměl.
Pokoušel se ještě protestovat, obměkčit kapitána Servadaka. Ten však byl zřejmě neoblomný. Nebyla to ostatně jeho chyba ani chyba jeho společníků. Trval jen na tom, aby ručička mincíře ukázala jeden kilogram, když má platit za jeden kilogram.
Izák Hakhabut se musel podřídit, ale pořád sténal a Ben Zuf i oba ruští námořníci se jen smáli. To bylo vtipů a pošklebků! Nakonec musel Izák dát místo jednoho kilogramu tabáku kilogramů sedm. A stejně tomu bylo i s cukrem a s kávou.
„Nebreč, Harpagone!" opakoval Ben Zuf, který držel mincíř. „Byl bys snad raději, kdybychom si to vzali bez zaplacení?" Konečně to skončilo. Izák Hakhabut prodal sedmdesát kilogramů tabáku a stejné množství kávy a cukru, ale dostal u každého zboží jen cenu deseti kilogramů.
Byla to vlastně vina Gallie, jak říkal Ben Zuf. Proč tedy chodil Izák obchodovat na Gallii!
Kapitán Servadac, který se chtěl na Izákův účet jen pobavit, konečně zakročil, a veden svým smyslem pro spravedlnost, kterou vždy prosazoval i vůči Izákovi, uvedl váhu i ceny do rovnováhy. Tak dostal nakonec Izák Hakhabut přesně cenu sedmdesáti kilogramů.
Jistě však uznáte, že zvláštní situace kapitána Servadaka a jeho druhů mohla toto trochu fantastické obchodní jednání omluvit.
Ostatně Hector Servadac jako při jiných příležitostech vycítil, že Izák není tak ubohý, jak předstírá. V jeho nářku a v jeho výčitkách bylo něco falešného, to bylo zřejmé.
Buď jak buď, teď všichni Hansu opustili a Izák Hakhabut ještě zdálky slyšel Ben Zufův vojenský popěvek:

Miluji trubky hlas, když s bubnem volá nás.
Radost má však není celá, dokud nezahřmějí děla.

KAPITOLA XI
v níž se gallický učený svět vydá aspoň v duchu na cestu nekonečným prostorem

Uplynul měsíc. Gallia pokračovala ve svém oběhu a nesla s sebou svůj malý svět. Svět vskutku malý, ale až dosud nepřístupný vlivům lidských vášní. Lakota a egoismus tam byly zastoupeny jen Izákem Hakhabutem, jedinou skvrnou v této malé skupince oddělené od ostatního lidstva.
Galliané se však mohli pokládat jen za cestovatele vykonávající okružní let sluneční soustavou. Proto si umínili usadit se na kometě sice co možná nejpohodlněji, ale jen dočasně. Až jejich vesmírná loď dokončí svou cestu, přistane po dvou letech zas na staré zeměkouli. Jsou-li profesorovy výpočty správné - a správné být musí -, opustí cestující

kometu a vkročí zas na zemskou pevnmu.
Je pravda, že přistání lodi Gallie na Zemi v „mateřském přístavu“ se neobejde bez obrovských obtíží a strašného nebezpečí. Ale touto otázkou se budou kolonisté zabývat později, až k tomu dozraje čas.
Hrabě Timašev, kapitán Servadac a poručík Prokop si byli téměř jisti, že se v poměrně krátké době zase setkají se svými bližními. Proto vůbec nepomýšleli na hromadění zásob pro budoucnost, na využití úrodné části ostrova Gurbi v teplém období a na konzervování masa různých zvířat, čtvernožců i ptáků, určených v podstatě k obnově živočišné říše na Gallii.
Přesto však často hovořili o tom, jak učinit svou kometu obyvatelnou, kdyby ji snad v onen den nemohli opustit. Kolik plánů promyslet a co práce vykonat, aby tu zajistili existenci malé skupině lidí, pro které dvacetiměsíční zima byla velmi krutá.
Dne 15. ledna měla kometa dospět na konec své velké osy, to znamená k odsluní. Za tímto bodem ji její dráha povede stoupající rychlostí zpět ke Slunci.
Uplyne ještě devět až deset měsíců, než sluneční teplo uvolní moře a zúrodní zemi. Tehdy nastane doba, kdy Dobryna a Hansa převezou lidi i zvířata na ostrov Gurbi. Země by pak musela být rychle připravena na krátké, ale horké gallické léto. Včas osetá pole by vydala v několika měsících nezbytnou píci a plodiny potřebné k výživě kolonistů. Ještě před návratem zimy by skončila senoseč a žně.
Na ostrově by žili plným a zdravým životem lovců a rolníků. Pak s návratem zimy by se vrátili k životu jeskynních lidí v dutinách sopečné hory. Včely by se zas vyrojily do Ninina úlu, aby tam přečkaly tuhou a dlouhou zimu.
Ano, kolonisté by se opět vrátili do svého teplého domova. Neměli by se nicméně pokusit o dálkový výzkum, zda by někde neobjevili ložiska paliva, nějakou snadno přístupnou sloj? Neměli by se snažit vybudovat pohodlnější obydlí přímo na ostrově Gurbi? Obydlí lépe vyhovující potřebám kolonie a podnebním podmínkách Gallie?
To by jistě měli udělat. Aspoň se o to pokusit, aby unikli dlouhému pobytu v jeskyních Teplé země, pobytu nepříjemnému spíš morálně než fyzicky. Museli by mít povahu Palmyrina Rosetta, podivína zahloubaného jen do svých číslic, aby nepociťovali vážné nedostatky a aby chtěli zůstat za takových podmínek na Gallii věčně.
Obyvatelům Teplé země hrozilo ostatně neustále strašné nebezpečí. Mohli si být jisti, že ke katastrofě v budoucnu nedojde? Mohli tvrdit, že se to nestane ještě dříve, než Slunce dodá kometě to teplo, které podmiňovalo její obyvatelnost? To byla vážná otázka, a proto se jí mnohokrát zabývali v souvislosti s přítomností, a nikoli s budoucností, které Galliané doufali uniknout návratem na zeměkouli.
Nemohlo by se skutečně stát, že sopka vytápějící Teplou zemi náhle vyhasne?
Jsou snad vnitřní ohně Gallie nevyčerpatelné? A co by se stalo s obyvateli Ninina úlu, kdyby výtok lávy ustal? Museli by proniknout až do nitra komety, aby tam našli snesitelnou teplotu? A mohli by i tam čelit meziplanetárním mrazům?
Vždyť Gallii čeká v budoucnosti byť sebevzdálenější osud všech nebeských těles. Její vnitřní ohně vyhasnou. Stane se mrtvým tělesem, jakým je dnes Měsíc a jakým bude jednou i Země. Ale touto budoucností se zatím nemuseli zabývat - jak se alespoň domnívali. Věřili, že budou moci Gallii opustit dříve, než se stane neobyvatelnou.
Přesto však výtok lávy mohl náhle ustat, jak se to stává i u pozemských sopek, a dokonce dříve, než se kometa vrátí dostatečně blízko k Slunci. A kde pak vezmou lávu, která tak pohodlně šířila teplo až do nitra masivu? Kde seberou natolik výhřevné palivo, aby si zajistili v tomto obydlí teplotu dovolující přečkat bez nebezpečí i mrazy přes šedesát stupňů pod nulou?
To byla vážná otázka. Naštěstí se ve výtoku sopečných hmot neprojevily dosud žádné změny. Sopka pracovala naprosto pravidelně, a jak už jsme řekli, s klidem, který byl dobrým znamením. V tomto ohledu se nemuseli bát ani budoucnosti, ani přítomnosti. To byl aspoň názor stále důvěřivého kapitána Servadaka.
Dne 15. prosince byla Gallia na devět set šestapadesát milionů kilometrů od Slunce, tedy skoro na konci velké osy své dráhy. Pohybovala se teď rychlostí čtyřiceti osmi až padesáti tří milionů kilometrů za měsíc.
Zrakům Gallianů se nyní otevřel nový svět, především však Palmyrinu Rosettovi. Když dokončil pozorování Jupitera ze vzdálenosti, z jaké ho žádný člověk dosud nespatřil, soustředil se teď učený profesor na pozorování planety Saturn. Podmínky pozorování nebyly ovšem stejné. Jupiter dělila od komety vzdálenost sedmapadesáti milionů kilometrů. Nemuseli se proto bát žádného jiného zpoždění vyvolaného touto planetou kromě těch, která už byla propočtena, takže jim nic vážného nehrozilo.
Palmyrin Rosette mohl teď pozorovat Saturn tak, jako by ho pozoroval ze Země, kdyby se tato planeta přiblížila na poloviční průměr své dráhy.
Bylo zbytečné ptát se astronoma na podrobnosti o Saturnu. Bývalý profesor necítil už potřebu přednášet. jen těžko by ho byli přinutili k odchodu z observatoře, kde měl dnem i nocí okulár dalekohledu u očí.
Naštěstí bylo v knihovně z Dobryny několik základních astronomických děl, a tak Galliané, kteří o to měli zájem, mohli se díky poručíku Prokopovi dovědět o Saturnu vše.
Především museli uklidnit Ben Zufa znepokojeného vysvětlením, že kdyby se Gallia vzdálila od Slunce až do blízkosti Saturna, neviděl by už Zemi pouhým okem. A my víme, že sluhovi velmi záleželo na tom, aby měl zeměkouli stále na očích.
„Dokud vidíme Zemi, není ještě vše ztraceno,“ říkával.
Ze vzdálenosti, která dělí Saturn od Slunce, neviděl by skutečně Zemi ani nejostřejší zrak.
Saturn v té době obíhal prostorem ve vzdálenosti sedmi set dvaasedmdesáti milionů kilometrů od Gallie a jedné miliardy šesti set osmnácti milionů pěti set padesáti tisíc kilometrů od Slunce. V této vzdálenosti přijímal jen setinu světla a tepla, které vysílá Slunce na Zemi.
S knihou v ruce se kolonisté dověděli, že Saturn obíhá kolem Slunce za dvacet devět let a sto šedesát sedm dní, že se pohybuje rychlostí devíti kilometrů a sedmi metrů za vteřinu a že jeho dráha je dlouhá deset miliard sto šestašedesát

milionů sedm set devadesát pět tisíc kilometrů, „drobné v to nepočítaje“, jak říkal Ben Zuf. Obvod této planety na rovníku měří tři sta šedesát tisíc čtyři sta dvaadevadesát kilometrů. její povrch je jedenačtyřicet miliard tři sta dvaaosmdesát milionů sto osmdesát pět tisíc čtverečních kilometrů. Saturn je sedmsetpětatřicetkrát větší než Země, tedy menší než Jupiter. jeho hmota je jen stokrát větší než hmota Země, což mu dodává hustotu menší, než je hustota vody. Kolem své osy se otočí za deset hodin dvacet devět minut, jeho rok je dlouhý dvacet devět let a sto šedesát sedm dní. Každé roční období tu vzhledem ke značnému sklonu osy k rovině oběhu trvá sedm pozemských let.
Ale zato mají Saturňané - jsou-li nějací - nádherné noci, protože Saturn doprovází deset měsíců. Jak krásné musí být saturnské noci, i když intenzita světla je tam poměrně malá!
Nádheru těchto nocí ještě zvyšuje trojitý prstenec kolem Saturna. Pozorovatel stojící přímo pod prstencem v době, kdy prochází zenitem ve výši dvaadvaceti tisíc devíti set padesáti kilometrů, viděl by jen úzký pruh, jehož šířku odhadoval Herschel jen na čtyři sta padesát kilometrů. Vypadá to, jako by se prostorem táhl světelný pás. Kdyby se však pozorovatel dostal trochu stranou, spatřil by tři soustředné kruhy od sebe navzájem oddělené. Nejbližší z nich je tmavý, průhledný a široký třináct tisíc osm set devadesát kilometrů; prostřední prstenec, široký dvaatřicet tisíc osm set třicet kilometrů, je jasnější než sama planeta; a konečně třetí prstenec, široký šestnáct tisíc tři sta čtyřicet kilometrů, má barvu šedou.
Tak vypadá ten prstencový přívěsek, který se otáčí ve vlastní rovině za devět hodin a dvaatřicet minut. Z čeho ty prstence jsou a jak to, že se nerozpadnou? To nikdo neví. Zdá se, že vesmírná tvůrčí síla chtěla na nich ukázat lidem, jak kdysi vznikala nebeská tělesa. Saturnovy prstence jsou opravdu zbytky mlhovin, které zvolna houstly a vytvořily Saturn. Z neznámých důvodů se pak samy srazily. Kdyby se jednou rozpadly, zřítily by se v kusech na Saturn, nebo by z jejich částí vznikly nové satelity planety.
Saturňanům bydlícím na oné planetě mezi pětačtyřicátým šířkovým stupněm a rovníkem skýtá tento trojitý prstenec pohled na nejpodivuhodnější jevy. Někdy se táhne nad obzorem jako obrovský oblouk, přerušený ve vrcholu stínem, který Saturn vrhá do prostoru,jindy se objevuje celý jako poloviční svatozář. Velmi často zakrývá Slunce, které mizí a zase se objevuje s matematickou přesností, jistě k velké radosti saturnských astronomů. A přimyslíme-li si k tomu východy a západy deseti měsíců, některých v úplňku, jiných ve čtvrti, některých se stříbrným kotoučem, jiných s ostrým srpkem, musí skýtat noční Saturnova obloha úžasnou podívanou.
Galliané ovšem nemohli pozorovat všechnu tu nádheru na Saturnu. Byli příliš daleko. Pozemští astronomové se svými dalekohledy pozorují Saturn ze vzdálenosti tisíckrát menší. Knihy z Dobryny toho prozradily kapitánu Servadakovi a jeho druhům víc než jejich vlastní oči. Kolonisté si však nestěžovali, protože příliš blízké sousedství těchto velkých planet znamenalo pro jejich maličkou kometu vždy vážné nebezpečí.
Stejně nemohli proniknout ani do vzdáleného světa Uranu. Bylo však už řečeno, že tato planeta, dvaaosmdesátkrát větší než Země, odkud je při nejkratší vzdálenosti viditelná jen jako hvězda šesté velikosti, jevila se teď jasně i pouhému oku. Nicméně neviděli žádný z jeho pěti měsíců, s nimiž obíhá po své eliptické dráze za čtyřiaosmdesát roků ve střední vzdálenosti dvou miliard osmi set šedesáti devíti milionů kilometrů od Slunce.
Další planetu sluneční soustavy nemohli již Galliané vidět. (Planetu Neptun spatřil poprvé 23. září 1846 německý astronom Galie. Jej í existenci však už předtím zjistil výpočtem Francouz Le Verrier. Roku 1930 pak objevil Američan Tombaugh planetu Pluto.) Palmyrin Rosette ji ovšem v zorném poli svého dalekohledu patrně zachytil. Ale nikoho nepoctil zprávou o svých pozorováních, a tak se kolonisté museli spokojit s pozorováním Neptuna jen v astronomických knihách.
Střední vzdálenost této planety od Slunce je čtyři miliardy čtyři sta devadesát šest milionů kilometrů a doba jejího oběhu skoro sto pětašedesát let. Neptun obíhá po své dráze dlouhé jedenatřicet miliard osm set sedmašedesát milionů kilometrů rychlostí pěti kilometrů čtyř set metrů za vteřinu. Má tvar koule pětsetkrát větší než Země. Kolem něho obíhají ve vzdálenosti čtyř set padesáti tisíc kilometrů dva satelity.
Vzdálenost pěti a půl miliardy kilometrů, v níž obíhá Neptun, zdá se být hranicí sluneční soustavy. I když je průměr této planety obrovský, je zcela nepatrný ve srovnání s hvězdným světem, k němuž počítáme i Slunce.
Slunce je součástí velké mlhoviny Mléčné dráhy, v níž září jen jako skromná hvězda čtvrté velikosti. Kam by se dostala Gallia, kdyby unikla sluneční přitažlivosti? K jakému novému gravitačnímu poli by se připojila na své cestě hvězdným prostorem? Snad k nejbližší hvězdě Mléčné dráhy.
A tou je hvězda Proxima v souhvězdí Kentaura. Je od nás vzdálena čtyřicet bilionů kilometrů. Světlo, šířící se rychlostí tří set tisíc kilometrů za vteřinu, doletí k nám z této hvězdy za čtyři a čtvrt roku.
Abychom si představili vzdálenosti měřené rychlostí světla, takzvané světelné roky, můžeme podle důmyslných vědců uvažovat takto:
Předpokládejme, že by existovala bytost, která by viděla až do nekonečna, a že bychom ji umístili na Capellu, jinou poměrně blízkou hvězdu. Kdyby se tato bytost dívala dnes na Zemi, viděla by události, které se odehrály před dvaasedmdesáti lety. Kdybychom ji přemístili na hvězdu desetkrát vzdálenější, viděla by děje, které se odehrály na zemi před sedmi sty dvaceti roky. Tak jsou všechny události zapsány v prostoru a nic nemůže vymazat to, co se kdy ve vesmíru událo.
Snad byl dobrodružný Palmyrin Rosette v právu, když chtěl cestovat hvězdným prostorem, kde by jeho zrak okouzlilo tolik divů. Kdyby se jeho kometa dávala postupně do služeb různých hvězd, mohl by prostudovat řadu hvězdných soustav! Gallia by obíhala s hvězdami zdánlivě stálými, ale ve skutečnosti neustále se pohybujícími, jako je třeba Arcturus řítící se rychlostí osmadevadesáti kilometru za vteřinu. Samo Slunce letí prostorem rychlostí dvou set pětasedmdesáti milionů pěti set tisíc kilometru za rok směrem k souhvězdí Herkula. Ale vzdálenost těchto hvězd je tak obrovská, že jejich rychlý pohyb je ze Země nepostřehnutelný. Přesto však tyto pohyby za celá staletí přivodí nezbytně změnu tvaru souhvězdí, protože každá hvězda se pohybuje jinou rychlostí. Astronomové mohli už určit nové

vzájemné polohy hvězd za dlouhou řadu let. Byly dokonce už vypracovány nákresy některých souhvězdí, jak budou vypadat za padesát tisíc let.
Tak třeba Velký vůz místo nepravidelného čtyřúhelníku bude mít tvar dlouhého kříže mířícího k nebi a místo pětiúhelníku Orionu bude prostý čtverec.
Ale postupné změny tvaru nebudou moci pozorovat vlastníma očima ani dnešní obyvatelé Gallie, ani pozemšťané. Palmyrin Rosette po nich také na hvězdném nebi nepátral. Jen kdyby jeho kometa vyměnila jedno gravitační pole za jiné, byl by se jeho zrak těšil z pozorování divů, jaké mu sluneční soustava poskytnout nemohla.
Skupiny planet v dalekých prostorech nejsou totiž řízeny jen jedním sluncem.
Zdá se, že forma jediného vládce je na mnoha místech vesmíru vyloučena. Tam ve vzájemných vztazích obíhají dvě, tři, šest sluncí. Jsou to různě zbarvené hvězdy, červené, žluté, zelené, oranžové, modré. Jak podivuhodné barevné kontrasty musí vytvářet na povrchu svých planet! A kdo ví, zda Gallia už neviděla svítat nad obzorem dny měnící své barvy do všech duhových odstínů?
Nebylo jí však souzeno obíhat pod vlivem nového středu přitažlivosti ani vmísit se do shluku hvězd, které už mohly pozemské dalekohledy prozkoumat, ani se ztratit ve hvězdných skupinách teprve částečně prozkoumaných a vzdorujících i nejsilnějším dalekohledům - v mlhovinách roztroušených v prostoru, jichž znají astronomové na pět tisíc. Ne! Gallia neměla nikdy opustit sluneční soustavu ani ztratit Zemi z dohledu.
I když uběhla dráhu asi dvě miliardy osm set milionů kilometrů dlouhou, vykonala tím jen zcela nepatrnou cestu nekonečným vesmírem.

KAPITOLA XII
hovoří o tom, jak kolonisté oslavili na Gallii Nový rok
a jak ten slavný den skončil

Čím víc se Gallia vzdalovala od Slunce, tím citelněji vzrůstal mráz. Teplota klesla už pod dvaačtyřicet stupňů pod nulou. Za těchto podmínek nemohli Galliané používat rtuťového teploměru, protože rtuť při dvaačtyřiceti stupních tuhne. Používali teď lihového teploměru z Dobryny, jehož sloupec klesl až na třiapadesát stupňů pod nulou.
V té době se na březích zátoky, kde přezimovaly obě lodi, stalo to, co předvídal poručík Prokop. Pod kýlem Dobryny a Hansy se pomalým, ale neodolatelným tlakem nakupily ledové vrstvy. Goeleta i lodice byly za ochranným skalním výběžkem zdviženy i se svým ledovým obalem na patnáct metrů nad hladinu Gallického moře. Dobryna, o trochu lehčí než lodice, čněla ještě o něco výš.
A žádná lidská síla nemohla tomuto zdvihání ledu zabránit.
Poručík Prokop byl osudem goelety velmi znepokojen. Dal z ní odnést všechny věci. Zbyl z ní jen trup, stěžně a stroj, ale nebyl právě trup lodi předurčen k tomu, aby za jistých okolností poskytl útočiště celé kolonii? Jakým plavidlem by taky loď nahradili, kdyby se její trup za oblevy rozbil pádem na led,jemuž nemohli zabránit, a kdyby Galliané museli opustit Teplou zemi?
Hakhabutova lodice to rozhodně nemohla být, protože jí hrozil stejný osud.
Hansa, špatně usazená ve svém ledovém krunýři, nakláněla se už teď pod hrozivým úhlem, takže pobyt na ní byl nebezpečný. Izák ovšem nehodlal opustit svůj náklad, který chtěl dnem i nocí hlídat. Pochopil sice, že jeho život je ohrožen, ale ještě víc byl ohrožen jeho majetek. A tak Izák za všechny strasti, které na něho doléhaly, proklínal Věčného, jehož jinak tak často vzýval.
V této situaci dospěl kapitán Servadac k rozhodnutí, kterému se musel Izák podřídit. I když existenci Izáka Hakhabuta nepokládali mnozí členové gallické kolonie za nezbytnou, jeho skladiště mělo nepopíratelnou cenu. Proto je museli zachránit před bezprostřední zkázou. Kapitán Servadac se napřed pokusil vnuknout Izákovi obavy o jeho vlastní život, avšak neúspěšně. Izák se přestěhovat nechtěl.
„Dělejte si tedy, co chcete," řekl mu Hector Servadac. „Ale váš náklad přeneseme do skladiště na Teplé zemi."
Žalostné nářky Izáka Hakhabuta nikoho nedojaly, a tak 20. prosince začalo stěhování.
Izák se mohl ostatně usadit v Ninině úlu a jako předtím si hlídat své zboží, prodávat a obchodovat za smluvené ceny a ve smluvené váze. Žádné příkoří by se mu nestalo. Ani Ben Zuf by si nedovolil neuposlechnout svého velitele a střežil by se zacházet s nešťastným obchodníkem špatně.
Izák Hakhabut musel v hloubi duše s rozhodnutím generálního guvernéra jen souhlasit. Hájilo jeho zájmy, dávalo jeho majetek do bezpečí, a nadto Izák nemusel za vyložení své lodice nic platit, protože se to dělo „proti jeho vůli".
Této práci se po několik dní čile věnovali Rusové a Španělé. Teple oblečeni a s přiléhavými kapucemi na hlavách mohli dobře čelit i tak velkému mrazu.
Dávali jen pozor, aby se nedotkli nějakého přenášeného kovového předmětu holou rukou. To by jim byla! Na kovu zůstala kůže z prstů, jako by byly ony předměty do žhava rozpáleny. Účin mrazu je totiž stejný jako účin ohně. Práce však proběhla bez nehod a náklad z Hansy byl uskladněn v prostorných chodbách Nininа úlu.
Poručík Prokop neměl klid, dokud nebyla celá práce hotova.
A protože teď Izák Hakhabut už neměl důvod zůstat na své lodicí, usadil se v chodbě vyhrazené jeho zboží. Tam nikomu nepřekážel. Kolonisté ho vídali jen málokdy. Spal u svého majetku a živil se z vlastních zásob. K jeho skromnému kuchaře ní mu stačil lihový vařič. Obyvatelé Nininа úlu se s ním stýkali jen tehdy, když něco kupovali a on prodával. Je však jisté, že zlato a stříbro malé kolonie přecházelo zvolna do zásuvky s třemi tajnými úkryty, jejíž klíč Izák Hakhabut nedával nikdy z ruky.
Blížil se Nový rok pozemského kalendáře. Za několik dní tomu bude rok, co se kometa srazila se Zemí a šestatřicet lidí bylo odloučeno od svých bližních.

Nikdo z nich však zatím nechyběl. I v nových podnebních podmínkách se všichni těšili výbornému zdraví. Teplota klesala postupně, bez náhlých zvratů a změn, i bez větru, takže kolonisté neonemocněli ani obyčejnou rýmou. Nikde nemohlo být podnebí zdravější než na této kometě. A tak všechno nasvědčovalo tomu, že jsou-li profesorovy výpočty správné a Gallia se vrátí na zeměkouli, dostanou se tam i všichni Galliané.
Ač tento Nový rok nebyl prvním dnem gallického roku, ač zrovna počínala teprve druhá polovina oběhu komety kolem Slunce, kapitán Servadac si právem přál, aby oslavili ten den s jistou okázalostí.
„Naši druhové nesmějí ztrácet zájem o pozemské věci," řekl hraběti Timaševovi a poručíku Prokopovi. „Jednoho dne se vrátí na zeměkouli, a i kdyby k tomu nedošlo, není na škodu připomínat jim starý svět aspoň ve vzpomínkách. Na Zemi se dnes slaví Nový rok, oslavme ho proto i na kometě. Takové citové společenství je dobrá věc. Nesmíme zapomínat, že na Zemi se zas lidé zajímají o nás.
Z různých míst zeměkoule pozorují Gallii na její cestě prostorem, když ne pouhým okem - na to je příliš malá a příliš daleko -, tak aspoň různými dalekohledy. Pojí nás se zeměkoulí jakási vědecká pouta a Gallia je stále členem sluneční soustavy." „Souhlasím s vámi, pane kapitáne," řekl hrabě Timašev. „Je zcela jisté, že hvězdárny musí být velmi zaměstnány novou kometou. Představuji si, jak v Paříži, v Petrohradě, v Greenwichi, v Cambridgi, v Kapském Městě i v Melbournu jsou nejsilnější dalekohledy často zaměřovány na naši planetku."
„Ta musí být teď v popředí zájmu," pokračoval kapitán Servadac. „Divil bych se, kdyby časopisy a noviny obou kontinentů neinformovaly své čtenáře o všech projevech a pohybech Gallie. Vzpomeňme proto všech, kdo vzpomínají na nás, a v den pozemského Nového roku se s nimi spojme aspoň v myšlenkách." „Myslíte, že se na Zemi zabývají kometou, s níž se srazili?" otázal se poručík Prokop. „já si to myslím taky, ale řekl bych, že jsou k tomu vedeni jinými důvody než vědeckými nebo pocitem zvědavosti. Pozorování, která provedl náš astronom, byla jistě provedena i na Zemi, a to s nemenší přesností. Efemeridy Gallie jsou přesně určeny už dlouho. Lidé znají všechny její prvky. Vědí, po jaké dráze se pohybuje prostorem, určili už, kde a jak se má zase setkat se Zemí. jistě už s matematickou přesností vypočítali, na kterém bodu ekliptiky, v které vteřině a na kterém místě narazí kometa na zeměkouli. A právě jistota nové srážky musí všechny zajímat nejvíc. jdu ještě dál a tvrdím, že už byla na, Zemi vykonána opatření ke zmírnění strašných následků očekávané srážky - je-li vůbec možné nějaká opatření učinit." Těmito vývody byl poručík Prokop určitě velmi blízko pravdy, protože to bylo zcela logické. Přesně propočtený návrat Gallie se musel dostat do popředí všech pozemských zájmů. Všichni mysleli jistě na Gallii; ne že by po jejím návratu toužili, ale že se ho báli. A jestliže podle přesvědčení poručíka Prokopa byla už na Zemi učiněna některá opatření ke zmírnění katastrofy, neměli by Galliané jednat podobně? To budou muset později promyslet.
Zatím se rozhodli oslavit první den roku. Rusové se v tom spojili se Španěly a Francouzi, ač jejich kalendář v ten den Nový rok neuváděl.
Přišly Vánoce. Oslavili je všichni společně, jen Izák Hakhabut se toho dne umíněně skrýval ve svém temném koutě.
V posledním týdnu roku byl Ben Zuf nesmírně zaměstnán. Měl sestavit zábavný program. Ale na Gallii nemohla být zábava příliš pestrá. Kolonisté se dohodli, že slavnostní den začne bohatým obědem a skončí dlouhou procházkou po ledu směrem k ostrovu Gurbi. Zpět se vrátí s nastalou nocí za svitu pochodní, které si zhotoví ze zásob z Hansy.
„Jestliže bude oběd výjimečně dobrý," řekl Ben Zuf, „vycházka bude výjimečně veselá a víc nepotřebujeme." Sestava jídelníčku byla důležitou záležitostí. Sluha kapitána Servadaka se o tom často radil s kuchařem z Dobryny a z porad vzešla důmyslná kombinace ruského a francouzského kuchařského umění.
Dne 31. prosince večer bylo vše připraveno. Na stole ve velkém sále stála už nachystaná studená jídla zakoupená za značnou cenu u Izáka Hakhabuta: masové konzervy, zvěři nové paštiky, huspeniny a jiné dobroty. Teplá jídla se měla připravit až ráno na lávových kamnech.
Toho večera se všichni zabývali otázkou vztahu k Palmyrinu Rosettovi. Mají profesora pozvat na slavnostní hostinu? Samozřejmě ano, slušelo se to. Ale přijme pozvání? O tom bylo možné dost pochybovat.
Nicméně ho pozvali. Kapitán Servadac chtěl jít do observatoře osobně, ale Palmyrin Rosette přijímal dotěravce tak nevlídně, že se kapitán rozhodl pozvat ho písemně.
Doručením pozvánky byl pověřen mladý Pablo. Vrátil se hned s touto odpovědí:
Palmyrin Rosette může odpovědět jen jediným způsobem: Dnes je 125. června a zítra bude 1. července, protože na Gallii se musíme řídit gallickým kalendářem.
To bylo odmítnutí, sice vědecky zdůvodněné, ale přece jen odmítnutí.
A tak 1. ledna, hodinu po východu slunce, zasedli Francouzi, Španělé, Rusové a malá Nina jako představitelka Itálie k obědu, jaký na Gallii dosud neměli. Ben Zuf a kuchař z Dobryny se v přípravě jídel prostě překonali. Největší úspěch měly koroptve se zelím, u nichž bylo však zelí nahrazeno kořením karí, schopným rozleptat jazyk i žaludeční sliznici. Také vína z Dobryny byla výtečná. Láhve francouzského a španělského vína byly vypity na počest zemí jejich původu. A díky několika lahvím vodky nebylo zapomenuto ani na Rusko.
Bylo to velmi dobré a veselé, jak to Ben Zuf očekával.
Při zákusku byl pronesen přípitek společné vlasti - staré zeměkouli - a návratu na Zemi, což vyvolalo takové hurá, že to musel Palmyrin Rosette slyšet až nahoře ve své observatoři.
Po obědě měli kolonisté před sebou ještě tři dlouhé denní hodiny. Slunce právě procházelo zenitem. Bylo to ovšem slunce, v jehož paprscích by právě vypité bordeauxské a burgundské víno nikdy nevykvasilo, protože sluneční kotouč osvětloval prostor jen slabě a vůbec jej neoteploval.
Všichni hodovníci se od hlavy k patě teple oblékli k vycházce, která měla trvat až do noci. Museli čelit krutému mrazu, za bezvětří ovšem celkem neškodnému.
Ninin úl opustili za hovoru a zpěvu. Na zamrzlém pobřeží si všichni nasadili brusle a rozjeli se, kam kdo chtěl, jednotlivě i po skupinách. Hrabě Timašev, kapitán Servadac a poručík Prokop zůstali raději pohromadě. Negrete a ostatní Španělé

se pustili nazdařbůh nesmírnou plání a jeli úžasnou rychlostí až na hranici obzoru. Všichni už vynikali v bruslařském umění, při němž s nesmírným zápalem rozvíjeli vrozenou eleganci.
Námořníci z Dobryny podle zvyku v severských zemích vytvořili řetěz. Dlouhá tyč sevřená pod pravými pažemi je udržovala v rovné řadě. Tak se rozjeli jako vlak, jemuž koleje dovolují jen zatáčky o velkém poloměru.
Pablo a Nina se drželi za ruce, vyráželi radostné výkřiky jako ptáci puštění na svobodu a bruslili s nevýslovným půvabem. Vraceli se ke skupině kapitána Servadaka a znovu vyjížděli. Obě děti v sobě soustředily všechnu radost a snad i naději gallické země.
A nesmíme zapomenout na Ben Zufa, který jezdil od jedněch k druhým s nevyčerpatelným humorem a bez obavo budoucnost.
Skupina bruslařů stržených zápalem k jízdě po rovné pláni zmizela rychle v dálce, daleko za kruhovou čárou uzavírající obzor Teplé země. Z očí se jim ztratily skalní útesy i příkré pobřežní skály a nakonec i vrchol sopky s chocholem černého dýmu. Občas se zastavili, aby nabrali dech, ale jen na okamžik, protože se museli střežit nachlazení. Pak zase pokračovali v cestě k ostrovu Gurbi. Ale až na ostrov se nechtěli dostat, protože se už snášela noc a bylo nutno pomýšlet na návrat.
Slunce se sklánělo k východu, vlastně rychle zapadalo, což byl jev, na který byli Galliané už zvyklí. Tyto západy slunce probíhaly na zúženém obzoru a za zvláštních podmínek. Poslední sluneční paprsky nezbarvily podivuhodnými odstíny žádné mraky. Nad zmrzlým mořem nemohlo oko postřehnout ani onen poslední zelený paprsek, který vystřeluje nad vodní hladinu. Tady se Slunce zvětšené refrakcí jevilo jako kotouč s ostře ohraničeným okrajem. Pak náhle mizelo, jako by se pod ním v ledovém poli otevřela nějaká jáma, a hned nastala noc.
Kapitán Servadac ještě před setměním shromáždil všechny společníky a doporučil jim, aby se drželi u něho. Vyjeli si rozptýleně, ale vracet se museli v sevřené skupině, aby ve tmě nezabloudili a vrátili se k Teplé zemi společně. A tma měla být značná, protože Měsíc byl v konjunkci se Sluncem a nevyzařoval žádné světlo.
Tak přišla noc. Hvězdy vrhaly na gallickou půdu jen onen „bledý svit“, o němž mluví básník Gorneille. Kolonisté proto zapálili pochodně, a jak světlonoši prudce ujížděli, plameny se rychlou jízdou rozhořely a protahovaly se jako vlajky rozvinuté ve větru.
Za hodinu se nejasně objevilo vysoké pobřeží Teplé země jako obrovský černý mrak na obzoru. Nemohli se mýlit. Nad ním se tyčila sopka a vysílala do tmy svou silnou zář. Odlesky žhavé lávy na ledovém zrcadle dopadaly až ke skupině bruslařů a vrhaly na ně nesmírně dlouhé stíny.
To trvalo asi půl hodiny. Skupina se už blížila k pobřeží, když se náhle ozval výkřik.
To vykřikl Ben Zuf. Všichni zarazili ocelové brusle do ledu a zastavili se.
Ve svitu téměř už dohasínajících pochodní spatřili Ben Zufa s rukou nataženou k pobřeží.
Na Ben Zufovo zvolání odpověděl společný výkřik ze všech úst.
Sopka právě naráz zhasla. Proud lávy vytékající až dosud z horního kužele náhle ustal. Zdálo se, jako by nějaký mohutný závan větru sopku uhasil.
Všichni pochopili, že pramen ohně právě vyschl. Copak v něm už nebyly žádné sopečné hmoty? A Teplé zemi teď bude trvale chybět teplo? Kolonisté už nebudou moci bojovat proti kruté gallické zimě? Znamená to snad smrt, a to smrt mrazem?
„Kupředu!“ zvolal kapitán Servadac silným hlasem.
Pochodně právě uhasly. Všichni se vrhli do hluboké tmy. Dojeli rychle k pobřeží. S námahou se vyšplhali po zledovatělých skalách. Vběhli do otevřené chodby a do velkého sálu…
Všude byla tma a už značná zima! Výhled na zátoku již neuzavírala ohnivá clona. Když se poručík Prokop vyklonil ven, viděl, že hladina laguny, působením lávového proudu až dosud volná, je ztuhlá mrazem.
Tak skončil na Gallii první den pozemského roku, který začal tak radostně!

KAPITOLA XIII
v níž kapitán Servadac a jeho druhové udělají jedinou věc, kterou mohli udělat

Galliané strávili zbytek noci, totiž několik hodin do svítání, v nevýslovných obavách. Palmyrina Rosetta vyhnal z jeho observatoře mráz, takže se astronom musel uchýlit do chodeb Ninina úlu. To byla jedinečná příležitost se ho zeptat, zda trvá na myšlence cestovat sluneční soustavou na své neobyvatelné kometě. Ale byl by jistě odpověděl kladně. Zda a do jaké míry se vztekal, nedalo se říci.
Hector Servadac teď musel se svými druhy hledat útočiště v nejhlubších chodbách masivu. Ve velkém sále, teď volně přístupném vnějšímu vzduchu, nemohli už pobývat. Vlhkost na stěnách se měnila v ledové krystalky. I kdyby se jim podařilo nějak uzavřít široký otvor, zacloněný dříve lávovým proudem, byla by tam stejně nesnesitelná zima.
V hloubi temných chodeb ještě trochu tepla zbylo. Vnější a vnitřní teplota se dosud nevyrovnaly, ale to už nemohlo dlouho trvat. Všichni cítili, jak teplota zvolna klesá. Sopka byla jako mrtvola, která chladne od povrchu, zatímco srdce smrtelnému chladu ještě vzdoruje.
„Budeme tedy bydlet přímo v srdci!“ zvolal kapitán Servadac.
Nazítří svolal všechny své druhy a řekl jim:
„Přátelé, co nás vlastně ohrožuje? Mráz a jenom mráz. Potravin máme víc, než spotřebujeme za svého dočasného pobytu na Gallii, a konzerv máme tolik, že se obejdeme i bez paliva. Co tedy k přečkání několika zimních měsíců potřebujeme? Trochu toho tepla, které nám dávala příroda zdarma. A je pravděpodobné, že to teplo je v nitru Gallie, a my tam musíme za ním!“ Tato uklidňující slova povzbudila všechny ty statečné lidi, z nichž někteří už klesali na mysli. Hrabě Timašev, poručík Prokop a Ben Zuf stiskli kapitánovi ruku. To nebyli lidé, kteří by se dali něčím zkrušit.

„Hrome, Nino," řekl kapitán Servadac s pohledem upřeným na děvčátko, „nebudeš se bát sestoupit do sopky?"
„Ne, pane kapitáne," odpověděla pevně Nina, „zvlášť když s námi půjde Pablo."
„Pablo s námi půjde. Je to odvážný chlapec a ničeho se nebojí, že, Pablo?"
„Půjdu s vámi všude, kam půjdete vy, pane guvernére," odpověděl mladý chlapec.
Po tomto rozhovoru nezbývalo než se dát do práce.
Na sestup do sopky horním kráterem nemohli pomýšlet. Při takovém poklesu teploty nebyly svahy hory schůdné. Noha by na kluzkých úbočích nenašla nikde oporu. Museli se dostat ke žhavému nitru sopky přímo masivem, ale rychle, protože i nejhlubšími chodbami Ninina úlu už pronikal strašný mráz.
Poručík Prokop napřed pozorně prohlédl uspořádání vnitřních chodeb i jejich směr v nitru masivu. Zjistil, že jedna z úzkých chodeb musí vyúsťovat přímo do žhavého nitra. V ní se zřejmě zdvihala láva pod tlakem par vzhůru, cítili, jak její teplo proniká i stěnami chodeb. Nerostná hmota, z níž se skládala celá hora, onen telurid zlata, byla zřejmě dobrým vodičem tepla. Kdyby teď tuhle chodbu prorazili v délce ne větší než sedm až osm metrů, pronikli by do staré lávové cesty a tudy už snad lehce sestoupili.
Dali se hned do práce. Při této příležitosti prokázali velkou obratnost ruští námořníci pod vedením poručíka Prokopa. Motyka a špičák však nestačily tvrdou hmotu prorazit. Kolonisté museli navrtat díry pro nálože a skály pak roztrhat střelným prachem. Práce postupovaly rychleji a ve dvou dnech byly dokončeny.
Za tu krátkou dobu všichni kolonisté už nesmírně trpěli mrazem.
„Jestliže nebudeme moci sestoupit do nitra hory," řekl hrabě Timašev, „nikdo z nás to tu nevydrží, a to bude konec gallické kolonie!"
„To ještě není jisté," oponoval mu kapitán Servadac. „Třeba je to jen zkouška naší odvahy. Něco mi říká, že sopka nemohla přece přestat soptit v důsledku úplného vyhasnutí vnitřního ohně Gallie. Výlev lávy byl velmi pravděpodobně přerušen jen na nějaký čas." Poručík Prokop s kapitánem Servadakem souhlasil. Na některém místě komety se patrně otevřel jiný kráter a je možné, že láva teď sleduje novou cestu.
Mnoho příčin mohlo změnit okolnosti ovlivňující dosavadní erupci lávy, aniž se nerostné látky přestaly v nitru Gallie chemicky slučovat s kyslíkem. Nemohli však vědět, lze-li se dostat až k ohnivému středu, kde by jim teplo dovolilo vzdorovat mrazu meziplanetárních prostorů.
Palmyrin Rosette se v těch dnech nezúčastňoval ani hovorů, ani práce. Přecházel sem tam jako usoužená, ale nevzdávající se duše. Svůj dalekohled umístil ve velkém sále, aniž mu mohl někdo něco říci, a několikrát ve dne i v noci pozoroval oblohu tak dlouho, až doslova ztuhl. Pak se teprve vracel, proklínaje Teplou zemi a opakuje, že na skalisku Formentery by měl mnohem lepší možnosti.
Poslední rána špičákem padla 4. ledna. Kolonisté slyšeli rachot kamení řítícího se do hlavního kráteru. Poručík Prokop zpozoroval, že balvany nepadají kolmo, nýbrž jen klouzají po stěnách a narážejí na skalní výstupky. Hlavní kráter byl tedy šikmý, a tím i schůdný.
Bylo to zjištění naprosto správné. jakmile vchod rozšířili natolik, aby jím člověk prošel, vnikl do hlavního kráteru Ben Zuf s pochodní a za ním kapitán Servadac a poručík Prokop. Kráter se táhl šikmo dolů pod úhlem nejvýš pětačtyřicet stupňů. Mohli proto bez nebezpečí sestupovat. Stěny byly ostatně rozryty četnými rýhami a prohlubněmi a posety skalními výčnělky pokrytými popelem, na nichž mohla noha najít pevnou oporu. Vždyť ještě nedávno se tudy valila láva. A k erupci došlo zřejmě až po srážce Gallie se Zemí, kdy kometa dostala část zemské atmosféry. Proto také nebyly stěny kráteru lávou ještě vyhlazeny.
„Výborně!" zvolal Ben Zuf. „Tady je schodiště! To je co říci!" Kapitán Servadac a jeho druhové počali opatrně sestupovat. Ale v tomto schodišti, abychom se vyjádřili jako Ben Zuf, chybělo mnoho schodů. Trvalo půl hodiny, než se dostali do hloubky sto padesáti metrů jižním směrem. Ve stěnách kráteru sice byly tu a tam široké dutiny, žádná z nich však nevytvářela chodbu. Ben Zuf mával pochodní a osvětloval je jasnou září. Objevoval však vždy jen zadní stěny dutin, které se nikde nerozvětvovaly jako v horním patře Ninina úlu.
Galliané však neměli na vybranou. Museli přijmout jakýkoliv prostředek k záchraně.
Naděje kapitána Servadaka se zřejmě splňovaly. Čím hlouběji vnikali do spodních vrstev masivu, tím více stoupala teplota. Nebylo to však obvyklé stoupání teploty, jak se projevuje v pozemských dolech. Místní poměry vyvolávaly stoupání mnohem rychlejší. Zdroj tepla bylo pod zemí přímo cítit. Neprozkoumávali tady podzemní doly, ale skutečnou sopku. Právem se báli, že na dně vyhaslé sopky vře ještě žhavá láva. Jestliže z neznámých příčin nestoupala kráterem až tam, kde vytékala ven, přece jen stále předávala své teplo spodním vrstvám masivu. Rtuťový teploměr, který vzal s sebou poručík Prokop, a kovový tlakoměr v rukou kapitána Servadaka ukazovaly hloubku gallických vrstev pod hladinou moře a zároveň postupné zvyšování teploty. V hloubce osmdesáti metrů byl rtuťový sloupec na šesti stupních pod nulou.
„Šest stupňů," řekl kapitán Servadac, „to nestačí lidem, kteří mají být několik měsíců uvězněni. Pojďme ještě hlouběji, protože větrání je tu dostatečné." Opravdu, širokým kráterem sopky, otevřeným v boku hory nad velkou zátokou, vnikal naplno vnější vzduch. Jako by byl přitahován do těchto hlubin, kde udržoval nejlepší podmínky k dýchání. Proto mohli bez nebezpečí sestupovat dál až na místo, kde by našli vhodnou teplotu.
Sestoupili ještě o dalších sto dvacet metrů pod úroveň Ninina úlu. Znamenalo to do hloubky dvou set padesáti metrů pod hladinu Gallického moře. Na tomto místě ukazoval teploměr dvanáct stupňů nad nulou. Jestliže se tato teplota ničím nezmění, bude jim už stačit.
Tři badatelé mohli sice sestoupit lávovou cestou ještě hlouběji, ale k čemu by to bylo dobré? Už teď, když zbystřili sluch, zaslechli jakýsi temný hukot. Byl to důkaz, že už nejsou daleko od žhavého nitra.
„Zůstaňme tady," řekl Ben Zuf. „Zimomřiví členové kolonie mohou jít hlouběji, budou-li chtít. Mně je tu však dost teplo!" Teď museli zjistit, mohou-li se v této části hory jakžtakž usadit.

Hector Servadac a jeho druhové si sedli na vyčnívající skalisko a ve svitu rozdmýchaných pochodní si prohlédli místo, kde se zastavili.
Nutno říci, že to tam nebylo nijak pohodlné. Hlavní kráter se sice rozšiřoval, ale jen do jakési hluboké dutiny. Přesto však mohla tato díra poskytnout útočiště celé gallické kolonii. Bude ovšem nesnadné zařídit se tam aspoň trochu pohodlně. Nahoře i dole byly bezvýznamné dutiny, do kterých by mohli uložit zásoby, ale se zvláštními místnostmi pro kapitána Servadaka a hraběte Timaševa počítat nemohli. Našli tam už jen malou prohlubeň, kterou určili Nině.
Tady budou muset žít neustále pohromadě. Hlavní dutina by sloužila jako jídelna, salon i ložnice. Kolonisté žili tedy už jako králíci v norách, a teď se měli zahrabat pod zem jako krtci a žít tam jako oni - ovšem bez jejich dlouhého zimního spánku.
Temnou dutinu si budou moci snadno osvětlit lampami a svítilnami. Oleje měli dost, protože v hlavním skladu ho bylo ještě několik soudků. Měli také ještě dost lihu, aby si uvařili trochu jídla.
Nezůstali by tu ostatně po celou gallickou zimu přímo uvězněni. Co nejtepleji oblečení kolonisté by mohli často navštěvovat Ninin úl i pobřežní skály. Bylo by také nezbytné opatřovat zásoby ledu, který by jim po rozpuštění dodal potřebnou vodu. Každý by byl postupně pověřován touto namáhavou službou, při níž by musel vystoupit do výše dvou set sedmdesáti metrů a pak zase sestoupit dolů s těžkým břemenem.
Po pečlivé prohlídce konečně rozhodli, že se malá kolonie přestěhuje do tohoto temného sklepení a že se v něm zařídí co nejpohodlněji. Jediná dutina bude sloužit za obydlí všem. Kapitán Servadac a jeho druhové nebudou usazeni o nic hůř než polárníci přezimující v arktických krajích. Ti nemají ani na palubě velrybářských lodí, ani v severoamerických kožešinových stanicích víc pokojů nebo kajut. Přezimují v prostých velkých místnostech, kam vniká vlhkost mnohem obtížněji a kde není tolik koutů, které jsou jen hnízdy sražených par. Široká a vysoká místnost se také lépe větrá a vytápí, a proto je zdravější. V pevnůstkách je tak stavěno celé poschodí a na lodích mezipalubí.
Poručík Prokop, který znal zvyky z polárních moří, vysvětlil to několika slovy svým druhům a společně se rozhodli, že se zařídí jako polárníci, protože přezimovat tu museli.
Potom všichni tři vystoupali zase do Ninina úlu. O svém rozhodnutí řekli ostatním kolonistům a ti souhlasili. Dali se hned zase do práce. Začali odstraňovat ještě teplý popel, který pokrýval stěny dutiny, a bezodkladně stěhovat všechen materiál z Ninina úlu.
Nesměli ztrácet čas. I v nejnižších chodbách bývalého bydliště doslova mrzli.
To pochopitelně povzbudilo píli všech pracovníků, takže nikdy žádné stěhování nebylo provedeno tak rychle. Přenesli dolů i nezbytný nábytek, lůžka, různé potřeby, zásoby z golety a zboží z lodice. Nutno ovšem říci, že věci snášeli dolů a že při menší váze různých břemen bylo přenášení snazší.
Palmyrin Rosette se musel chtě nechtě také přestěhovat do nitra Gallie. Ale svůj dalekohled snést nedovolil. Nebyl přece určen pro tuto temnou propast, a tak zůstal na své třínožce ve velkém sále Ninina úlu.
Nemusíme snad popisovat nekonečné nářky Izáka Hakhabuta. Používal při nich všech svých obvyklých výrazů. V celém vesmíru nebyl obchodník tak postižený. Za stálých posměšků, kterých ho kolonisté nikdy neušetřili, dohlížel pozorně na stěhování svého zboží. Na příkaz kapitána Servadaka byl všechen jeho majetek uložen stranou v jeskyni, kde měl Izák taky bydlet. Tak bude moci na své zboží dohlížet a pokračovat v obchodování.
Za několik dní byli šťastně přestěhováni. Šikmou chodbu vedoucí do Ninina úlu osvětlovalo několik svítilen. Nabyla tím na malebnosti a v pohádce z Tisíce a jedné noci by byla vypadala kouzelně. Velká jeskyně sloužící ke společnému ubytování byla osvětlena lampami z Dobryny. Dne 10. ledna se všichni usadili v tomto podzemí, chráněni před velkým mrazem, který přesahoval šedesát stupňů pod nulou.
„Va bene, jak říká naše malá Nina!“ zvolal stále spokojený Ben Zuf. „Místo v prvním patře bydlíme teď ve sklepě, a to je vše!“ Ale hrabě Timašev, kapitán Servadac a poručík Prokop se tím nezbavili starostí o budoucnost, i když své obavy nedávali najevo. Co když jednoho dne budou sopečného tepla zbaveni, co když nečekaná porucha zpozdí Gallii v jejím oběhu kolem Slunce a oni budou muset za nových podmínek přezimovat podruhé? Najdou pak v lůně komety nějaké palivo, které jim dosud chybělo? Mohlo být v nitru Gallie uhlí jako zbytek prastarých lesů, v dávných dobách pohřbených a časem zuhelnatělých? Nebo budou odkázáni jen na využití sopečných hmot, které se uchovají v hlubinách sopky, až úplně vyhasne?
„Přátelé,“ řekl kapitán Servadac, „vyčkejme času! Máme před sebou dlouhé měsíce k přemýšlení, k hovorům a k poradám. A byl by v tom čert, aby nám něco nenapadlo!“
„Určitě,“ připojil se hrabě Timašev, „mozek se obtížemi bystří a my na něco přijdeme. Není ostatně pravděpodobné, že by vnitřní teplo zmizelo ještě před návratem gallického léta.“
„Taky si to myslím,“ přitakal poručík Prokop.
„Slyším stále vnitřní hukot.
Zřejmě tam pořád hoří sopečné hmoty. Když kometa před setkáním se Zemí letěla prostorem, neměla žádné ovzduší, a tak mohl kyslík vniknout do jejích hlubin až po srážce. Vznikly tím chemické reakce, jejichž výsledkem byl výlev lávy. Podle mě můžeme věřit, ba pokládám za jisté, že sopečná činnost v jádru Gallie je teprve na samém počátku.“
„Souhlasím s tebou, Prokope,“ přisvědčil hrabě Timašev, „a spíš než vyhasnutí bych se bál jiné možnosti, pro nás neméně strašné.“
„Jaké?“ zeptal se kapitán Servadac.
„Že dojde k náhlému výbuchu, který nás tady zastihne usazené přímo v lávové cestě.“ „Hrome!“ zvolal kapitán Servadac. „To by se opravdu mohlo stát!“ „Budeme dávat pozor,“ odpověděl poručík Prokop, „a to tak bedlivě, aby nás nic nemohlo překvapit.“ O pět dnů později, 15. ledna, prošla Gallia svým odsluním na konci velké osy své dráhy a pohybovala se teď ve vzdálenosti jedné miliardy pětašedesáti milionů kilometrů od Slunce.

KAPITOLA XIV
dokazuje, že lidé nejsou přizpůsobeni k oběhu kolem Slunce ve vzdálenosti miliardy kilometrů

Gallia se od toho dne pohybovala po své eliptické dráze se vzrůstající rychlostí.
Všechny živé bytosti na jejím povrchu byly teď zalezlé v nitru sopečného masivu - kromě třinácti Angličanů na Gibraltaru.
Jak asi tito dobrovolní obyvatelé svého ostrůvku přečkali první měsíce gallické zimy? Podle mínění všech bezpochyby lépe než obyvatelé Teplé země. Nemuseli si vypůjčovat lávové teplo od sopky, aby ho využili k potřebám života. Zásob uhlí i potravin měli nadbytek. Topivo a jídlo jim tedy nechybělo. Jejich strážnice byla pevně vyzděna silnými kamennými stěnami a jistě je chránila i při největších mrazech. V dobře vytopených místnostech jim nemohla být zima, při dobré stravě nemohli mít hlad; jen šaty jim už musely být velmi těsné. Plukovník Murphy a major Oliphant jistě provedli nejdůmyslnější tahy na malém poli šachovnice.
Nikdo nepochyboval, že na Gibraltaru proběhlo vše dobře a v pořádku. Anglie by rozhodně měla pro své dva důstojníky a jedenáct vojáků, věrně setrvávajících na svém místě, jen slova chvály.
Kdyby byli kapitán Servadac a jeho druhové ohroženi smrtí mrazem, mohli by se jistě uchýlit na gibraltarský ostrůvek. Taky na to pomysleli. Byli by beze sporu přijati na onom skalisku pohostinně, ač první setkání tomu nenasvědčovalo. Ale Angličané nebyli z těch, kdo by opustili své bližní a nepomohli jim. V případě nezbytné nutnosti by nebyli kolonisté na Teplé zemi váhali před cestou na Gibraltar. Byla by to však dlouhá cesta přes nesmírnou ledovou pláň, bez přístřeší a bez ohně. A z těch, kdo by ji podnikli, nedošli by asi k cíli všichni. Tento plán chtěli proto provést jen v krajním případě. Dokud bude sopka vydávat dostatečné teplo, kolonisté Teplou zemi samozřejmě neopustí.
Bylo už řečeno, že vše živé z gallické kolonie našlo útulek v dutinách hlavního kráteru. I některá zvířata musela opustit chodby Ninina úlu, kde by byla zahynula mrazem. Se značnými potížemi sestoupili do hloubky i koně kapitána Servadaka a Ben Zufa. Kapitánovi i jeho sluhovi záleželo na tom, aby Zefira a Galettu zachovali naživu a přivedli zpátky na Zemi. Oba velmi milovali ta nešťastná zvířata, nezvyklá na život v nových klimatických podmínkách. Širokou dutinu změnili ve stáj a upravili ji pro oba koně. Ještě štěstí, že pro ně měli dost píce.
Z ostatních domácích zvířat museli kolonisté část obětovat. Umístit je v hlubinách skal byl úkol nemožný. A nechat je v horních chodbách znamenalo odsoudit je ke kruté smrti. Museli je proto porazit. Protože však maso těchto zvířat mohlo být nekonečně dlouho uchováno v bývalém skladišti, kde na ně působil silný mráz, znamenalo to důležité rozmnožení potravinových zásob.
Aby byl výčet živých tvorů, kteří hledali útočiště v hlubinách masivu, úplný, nutno uvést ještě ptáky, jejichž jedinou potravou byly zbytky jídel, které jim kolonisté denně odhazovali. Mráz je z výšin Ninina úlu zapudil do temných dutin hory. Bylo jich však tolik a jejich přítomnost byla tak obtížná, že je kolonisté museli stále lovit a z větší části je vyhubit.
Tím vším se zabývali koncem ledna, kdy teprve dokončili ubytování. Ale pak pro všechny členy gallické kolonie začal zoufale jednotvárný život. Mohli nějak vzdorovat morálnímu otupení, které vyplývalo z otupení tělesného? Vedoucí mužové kolonie se toho snažili dosáhnout tím, že se těsněji semkli v denním životě, že spolu vedli dlouhé rozhovory, k nimž byli všichni zváni, a hlasitě předčítali cestopisné a vědecké knihy z knihovny. Všichni usedali kolem velkého stolu, Rusové i Španělé, poslouchali a učili se. Kdyby se šťastně vrátili na Zemi, vrátili by se tam s mnohem obsáhlejšími vědomostmi, než jaké by byli získali, kdyby byli zůstali ve své rodné zemi.
A co v té době dělal Izák Hakhabut? Zajímal se o rozhovory a o četbu? Vůbec ne. Jaký by z toho měl prospěch? Dlouhé hodiny stále pořádal své účty, počítal a přepočítával peníze, které mu plynuly do rukou. Když ke svému majetku přidal nový zisk, došel k částce nejméně sto padesáti tisíc franků, a z toho polovinu měl v dobrém evropském zlatě. A Izák už bude umět vrátit na Zemi tomuto zvučnému kovu jeho hodnotu. A jestliže hodnotil uplynulé dny, pak jedině z hlediska ztracených možností. Dosud neměl příležitost peníze někomu půjčit, jak v to doufal, přirozeně na dobré a dobře kryté směnky.
Ze všech kolonistů jedině Palmyrin Rosette si rychle zajistil plné zaměstnání.
Se svými výpočty nebyl nikdy sám a tyto výpočty mu taky krátily předlouhé zimní dny.
O Gallii už věděl vše, co mohl poznat, ale jinak tomu bylo s Nerinou, gallickým satelitem. A jeho vlastnické právo uplatňované na kometu se mělo přirozeně rozšířit i na její měsíc. Šlo přinejmenším o výpočet jeho nových prvků od chvíle, kdy byl vyrván z pásma teleskopických planetek.
Astronom se proto rozhodl výpočet provést. Nezbytně ještě potřeboval stanovit polohu Neriny v různých místech její dráhy. Protože přímým měřením pomocí mincíře poznal hmotu Gallie, mohl to udělat. Teď potřeboval zvážit i Nerinu z hloubky svého temného útulku.
Neměl však žádný prostor, kterému chtěl říkat aspoň pracovna, když už ho nemohl nazvat observatoří. Proto se v prvních dnech února obrátil na kapitána Servadaka.
„Vy tedy potřebujete pracovnu, pane profesore?“ otázal se ho kapitán.
„Ano, kapitáne, ale pracovnu, kde bych mohl pracovat nikým nerušen.“
„Něco vám najdeme,“ odpověděl Hector Servadac.
„A nebude-li to pracovna pohodlná, jak bych si přál, bude určitě oddělená a klidná.“
„O nic víc nežádám.“
„Dobrá.“ Když pak kapitán viděl Palmyrina Rosetta v docela snesitelné náladě, odvážil se ho zeptat na jeho dřívější výpočty. Byla to otázka, jíž přikládal právem velkou důležitost.
„Drahý pane profesore,“ řekl v okamžiku, kdy už Palmyrin Rosette odcházel, „chtěl bych se vás na něco zeptat.“
„Ptejte se!“ „výpočty, jimiž jste zjistil dobu oběhu Gallie kolem Slunce,jsou jistě přesné,“ pokračoval kapitán Servadac.
„Ale nemýlím-li se, pak půl minuty zpoždění nebo zrychlení stačí, aby se vaše kometa se Zemí na ekliptice už

nesetkala…“
„Nu a…?“
„Nuže, pane profesore, nebylo by teď vhodné ověřit si přesnost těch výpočtů?“
„To je zbytečné.“
„Poručík Prokop je ochoten v této důležité práci vám pomáhat.“
„Nepotřebuji nikoho,“ odpověděl Palmyrin Rosette, zasažený na nejcitlivějším místě.
„Přesto však…“
„Já se nikdy nemýlím, kapitáne Servadaku, a vaše naléhání je nemístné.“
„Hrome,“ zvolal Hector Servadac, „vy nejste ke svým společníkům právě přívětivý, pane profesore, a…“ Zbytek si nechal pro sebe. Palmyrin Rosette byl stále ještě člověk, s nímž musel jednat šetrně.
„Kapitáne Servadaku,“ poznamenal suše profesor, „nebudu své výpočty kontrolovat, protože jsou naprosto přesné. Ale řeknu vám, že to, co jsem udělal pro Gallii, udělám teď i pro Nerinu, její satelit.“
„To je jistě správné,“ odpověděl vážně kapitán Servadac. „Já jsem však myslel, že prvky Neriny jako teleskopické planetky jsou pozemským astronomům už známy.“ Profesor se podíval na kapitána Servadaka zuřivým pohledem, jako by byla užitečnost jeho práce brána v pochybnost. Pak prudce prohlásil:
„Kapitáne Servadaku, jestliže pozemští astronomové Nerinu pozorovali, jestliže už znají její střední denní pohyb, trvání jejího oběhu a střední vzdálenost od Slunce, její výstřednost a délku přísluní, střední délku její dráhy, délku výstupného uzlu a sklon její dráhy, musí to vše počítat znovu, protože Nerina už není teleskopickou planetkou, ale satelitem Gallie! A protože je teď naším měsícem, chci ji prostudovat jako měsíc a opravdu nevím, proč by Galliané neměli vědět o gallickém měsíci to, co pozemšťané vědí o svém měsíci pozemském!“ Měli jste slyšet, jak Palmyrin Rosette vyslovil to slovo „pozemšťané“! Jak pohrdavě teď hovořilo pozemských věcech!
„Kapitáne Servadaku,“ pokračoval, „končím náš hovor tím, čím jsem jej začal.
Prosím vás, abyste mi teď upravil pracovnu…“
„Pustíme se do toho, drahý pane profesore.“ „Ach, nijak nespěchám,“ odpověděl Palmyrin Rosette, „stačí, když to bude za hodinu.“ Trvalo to však tři hodiny, ale Palmyrin Rosette se zato mohl usadit v jakési díře, kde byly postaveny jeho stůl a křeslo. V dalších dnech pak přes krutý mráz vystupoval do velkého sálu, aby změřil různé polohy Neriny. Když byl hotov, sestupoval opět do své pracovny a nikdo ho už nespatřil.
Galliané, zalezlí dvě stě padesát metrů pod zemí, museli vyvinout velkou duševní energii, aby se vyrovnali s touto situací, v níž nedošlo k žádné nepříjemnosti. Uplynulo mnoho dní, kdy nikdo z nich nevystoupil na povrch. Kdyby nebylo nutno přinášet led a z něho si opatřovat sladkou vodu, nebyli by nakonec hlubiny sopky vůbec opouštěli. Přesto několikrát sestoupili až do nejnižších míst hlavního kráteru. Kapitán Servadac, hrabě Timašev, Prokop a Ben Zuf chtěli prozkoumat propast vyhloubenou v jádru Gallie co možno nejdál. Dlužno však říci, že průzkum masivu složeného z třiceti procent zlata jim byl zcela lhostejný. Vždyť tato hmota, na Gallii úplně bezcenná, neměla by cenu ani po dopadu na zeměkouli, kde by nevyvolala víc rozruchu než pád žulové skály.
Průzkum jim však ukázal, že vnitřní oheň je stále v činnosti. Vyvodili z toho, že když láva nevytéká sopkou, otevřely se jistě na povrchu Gallie krátery nové.
Tak minul únor, březen, duben a květen v jakémsi morálním otupení, které si vězňové ani neuvědomovali. Většina jen živořila ve zvláštní znepokojivé strnulosti. Ani předčítání, zprvu se zájmem sledované, nedokázalo už zaujmout posluchače u velkého stolu. Rozhovory se omezily jen na dvě tři tiše mluvící osoby.
Nejvíc to krušilo Španěly, kteří vůbec neopouštěli lůžka. Vstávali, jen aby se trochu najedli. Rusové vzdorovali lépe a plnili mnohem horlivěji své úkoly. Za tohoto dlouhého uvěznění tkvělo největší nebezpečí v nedostatku pohybu. Kapitán Servadac, hrabě Timašev a Prokop dobře pozorovali vzrůstající otupení, ale co mohli dělat? Povzbuzení nestačilo. Oni sami cítili, jak je přepadá zvláštní malátnost, které nedokázali vždy vzdorovat. jednou to bylo zbytečné prodlužování spánku, jindy nepřekonatelná nechuť k jídlu, ať bylo jakékoli. Dalo se říci, že tito vězňové, zahrabaní do země jako želvy v zimě, mohli by i spát a hladovět jako želvy až do návratu teplého období.
Z celé gallické kolonie tomu nejlépe vzdorovala malá Nina. Neustále se pohybovala a povzbuzovala i Pabla, kterého se už taky zmocňovalo otupení.
Dávala se do hovoru s kolonisty a její svěží hlas zjasňoval ty pochmurné hlubiny jako ptačí zpěv. Tu někoho nutila do jídla, tu jiného do pití. Byla duší tohoto malého světa a svým pobíháním jej oživovala. A když v tom pochmurném prostředí nastalo tíživé ticho, pustila se do zpěvu veselých italských písní. Bzučela jako půvabná muška bajkařova. V té malé bytosti bylo tolik kypícího života, že se o něj mohla se všemi dělit. Lidé, na které působila, reagovali skoro proti své vůli, ale reagovali skutečně. Tak přítomnost malé Niny měla nepopíratelně blahodárný vliv na Galliany, kteří v tom hrobě napůl spali.
Měsíce však přesto plynuly. jak? Kapitán Servadac a jeho druhové by na to nebyli uměli odpovědět.
Počátkem června se zdálo, že všeobecné otupení zvolna opadává. Bylo to snad vlivem Slunce, k němuž se kometa blížila? Možná, ale Slunce bylo ještě daleko.
Poručík Prokop si v první půli oběhu Gallie zaznamenával pečlivě její polohu a čísla udávaná profesorem. Mohl si tak graficky znázornit její efemeridy a na nakresleném obrazci její dráhy sledovat víceméně přesně cestu komety. Jakmile prošla Gallia odsluním, mohl už lehce zaznamenávat postupné polohy vracející se komety. A taky své druhy o tom informovat, aniž byl nucen vyptávat se Palmyrina Rosetta.
Počátkem června viděl, že Gallia znovu proťala dráhu Jupitera, ale byla stále ještě v obrovské vzdálenosti od Slunce, totiž osm set sedmdesát pět milionů kilometrů. její rychlost však počala postupně vzrůstat podle jednoho z Keplerových zákonů. Za čtyři měsíce se měla vrátit do pásma teleskopických planetek ve vzdálenosti pouhých pěti set pětapadesáti milionů kilometrů.

V této době - v druhé půli června - vrátily se kapitánu Servadakovi i jeho druhům všechny fyzické i morální síly. Ben Zuf vypadal jako člověk, který dlouho spal a teď se pořádně protahuje.
Návštěvy opuštěných sálů Ninina úlu byly teď častější. Kapitán Servadac, hrabě Timašev a poručík Prokop vystoupili až na pobřeží. Byl ještě krutý mráz, ale ovzduší neztratilo nic ze svého obvyklého klidu. Nikde ani mráček, na obzoru stejně jako v zenitu, a ani nejmenší závan větru. Poslední stopy kolonistů na pobřeží byly stejně ostré jako v den, kdy tudy kolonisté prošli poprvé. Jen vzhled pobřeží se změnil, především u skalnatého mysu, který chránil zátoku. V těch místech postupoval vzestupný pohyb ledů. Kry vystoupily přes čtyřicet metrů vysoko. V té výši byly goeleta i lodice zcela nepřístupné. Při oblevě se určitě zřítí a rozbijí. Žádný prostředek je nemohl zachránit.
Izák Hakhabut kapitána na této cestě po pobřeží naštěstí nedoprovázel; nikdy totiž neopouštěl svůj obchod v hlubinách hory.
„Kdyby tady byl," řekl Ben Zuf, „křičel by ten starý taškář jako páv. Ale mít ohavný hlas páva a nemít jeho chvost, to není vyvážené." O dva měsíce později, v červenci a v srpnu, přiblížila se Gallia ke Slunci na vzdálenost sedmi set osmadvaceti milionů kilometrů. Za krátkých nocí byl stále krutý mráz, ale za dne, kdy Slunce procházelo gallickým rovníkem nad Teplou zemí, vydávalo už značné teplo a zdvihalo teplotu o dvacet stupňů. Galliané vycházeli denně ven, aby se zotavili v jeho posilujících paprscích; byli vlastně jako někteří ptáci, kteří létali v povětří a vraceli se až se sklonkem dne.
Tento druh jara - možno-li užít toho slova - měl na všechny obyvatele Gallie blahodárný vliv. Vracela se jim naděje a důvěra. Ve dne už byl sluneční kotouč nad obzorem mnohem větší. A Země v noci jako by mezi nehybnými hvězdami narůstala. Kolonisté už viděli svůj cíl, ač byl ještě velmi daleko. Ale viděli ho, i když zatím jen jako bod v prostoru.
To přivedlo Ben Zufa jednoho dne k úvaze, kterou vyslovil před kapitánem Servadakem a hrabětem Timaševem:
„Opravdu, nikdo mi nenamluví, že by se na tom mohl pahorek Montmartre udržet!"
„A přece se tam udrží," odpověděl kapitán Servadac.
„A já doufám, že ho tam zase najdeme."
„Já taky, pane kapitáne," odpověděl Ben Zuf. „Ale řekněte mi, prosím vás, existuje-li nějaký prostředek, jak přinutit kometu pana Rosetta k návratu na zeměkouli, kdyby se tam nevrátila sama?"
„Takový prostředek neexistuje, příteli," odpověděl mu hrabě Timašev. „Žádná lidská moc nemůže zvrátit geometrické uspořádání vesmíru. jaký by to byl taky chaos, kdyby si každý mohl řídit chod své planety!"

KAPITOLA XV
hovoří o prvních a posledních vztazích mezi Palmyrinem Rosettem a Izákem Hakhabutem

Přišel měsíc září. Kolonisté stále ještě nemohli opustit temné, ale teplé gallické podzemí a usadit se zas v Ninině úlu. Včely by byly ve svých starých buňkách zmrzly.
Naštěstí a zároveň naneštěstí nehrozilo, že sopka obnoví svou činnost.
Naštěstí proto, že náhlý výbuch by byl Galliany zastihl v hlavním kráteru, v jediné cestě určené průchodu lávy. A naneštěstí proto, že by se mohli ke všeobecné spokojenosti ihned vrátit k snadnému a pohodlnému životu ve výšinách Ninina úlu.
„Už jsme tu strávili sedm ničemných měsíců, pane kapitáne," řekl jednoho dne Ben Zuf.
„Všiml jste si však v té době naší malé Niny?"
„Všiml, Ben Zufe," odpověděl kapitán Servadac.
„Je to zcela výjimečná bytost.
Řekl bych, že v jejím srdci je soustředěn všechen život Gallie."
„Dobrá, pane kapitáne, ale co potom?"
„Jak to potom?"
„Až se vrátíme na zeměkouli, nebudeme přece moci to dítě opustit!"
„Hrome, Ben Zufe, přijmeme ji za vlastní!"
„Výborně, pane kapitáne. Budete jejím otcem, a já, dovolíte-li, její matkou."
„Budeme jedna rodina, Ben Zufe."
„Ach pane kapitáne," odpověděl statečný voják, „to už jsme přece dávno!" V prvních dnech října byl už mráz téměř snesitelný i v noci, bylo-li ovzduší naprosto klidné. Vzdálenost Gallie od Slunce byla teď trojnásobkem vzdálenosti Země od jejího středu přitažlivosti. Teplota se držela v průměru na třiceti až pětatřiceti stupních pod nulou. Kolonisté nyní vystupovali častěji do Ninina úlu i ven. Odvažovali se také jít volně až na pobřeží. Na zamrzlé hladině, kterou moře nabízelo bruslařům, začali zase bruslit. Jak radostně teď opouštěli vězňové své vězení! Hrabě Timašev, kapitán Servadac a poručík Prokop vycházeli denně obhlížet stav věcí a přitom hovořili o „důležité otázce přistání na Zemi". Nešlo jim však jen o přistání na zeměkouli; bylo nutné připravit se na všechny důsledky srážky, pokud to bylo možné.
Nejhorlivějším návštěvníkem bývalého obydlí v Ninině úlu byl Palmyrin Rosette. Vynesl svůj dalekohled zpět nahoru do observatoře a tam pokračoval v astronomických pozorováních tak dlouho, dokud mu to krutý mráz dovoloval. Ale na výsledky jeho výpočtu se ho nikdo neptal. Profesor by byl na dotazy stejně neodpověděl. Po několika dnech však jeho společníci pozorovali, že je něčím znepokojen. Vystupoval a sestupoval stále znovu šikmou chodbou hlavního kráteru. Něco si bručel a láteřil. Byl nepřístupnější než kdy jindy. Ben Zuf byl těmito příznaky profesorova rozmrzení přímo okouzlen a se svou známou statečností dvakrát nebo třikrát strašného profesora oslovil. Nemusíme říkat, jak dopadl.
Nahoře to zřejmě nejde tak, jak by si přál, pomyslel si Ben Zuf. Jen aby, u všech beduínů, nepolámal nebeskou

mechaniku a nás s ní!
I kapitán Servadac, hrabě Timašev a poručík Prokop se s velkým zájmem dohadovali, co mohlo Palmyrina Rosetta tak vzrušit. Nepřezkoušel snad profesor své výpočty a nezjistil, že neodpovídají jeho pozorování? Nezaujímala zkrátka kometa na své dráze místo, které jí určily dříve vypočtené efemeridy? Neměla se proto na určeném místě a v určené době se Zemí setkat?
To byla stále jejich největší obava. A protože mohli své naděje opřít jen o údaje Palmyrina Rosetta, museli se při pohledu na jeho vzrušení obávat všeho.
Profesor se opravdu stával nejnešťastnějším ze všech astronomů. Jeho výpočty byly určitě v rozporu s jeho pozorováním, což muselo člověku jeho druhu přinést největší zklamání. Pokaždé, když po dlouhém pobytu u svého dalekohledu sestupoval ze tří čtvrtin zmrzlý do své pracovny, dostával skutečný záchvat zuřivosti.
Kdyby se byl některý z jeho společníků odvážil k němu v té chvíli přiblížit, byl by zaslechl, jak si profesor opakuje: „Proklatě! Co to znamená? Co to dělá? Není na místě, které jí určily mé výpočty! Ničemnice! Zpožďuje se! Buď se zbláznil Newton, nebo ona! To všechno je v rozporu se zákonem o všeobecné přitažlivosti. Nemohl jsem se přece, k čertu, zmýlit! Má pozorování jsou správná a mé výpočty taky! Zatracená taškářka!“ Palmyrin Rosette se chytal za hlavu a rval si vlasy, kterých už na hlavě stejně moc neměl. A stále stejný výsledek: trvalý a nevysvětlitelný rozpor mezi výpočtem a pozorováním.
„Nedošlo nakonec k nějaké poruše v nebeské mechanice?“ říkal si. „Ne, to není možné! Zřejmě se mýlím. A přece… přece…“ Kdyby to bývalo bylo možné, byl by Palmyrin Rosette tím trápením ještě víc zhubl.
Byl nesmírně mrzutý a jeho okolí velmi zneklidněné, ale o to se zajímal nejméně.
Tento stav však měl přece jen skončit.
Jednoho dne - 12. října - potloukal se Ben Zuf velkým sálem Ninina úlu, kde byl v té době i profesor. Náhle sluha zaslechl astronomův pronikavý výkřik.
Ben Zuf se k profesorovi ihned rozběhl.
„Není vám snad dobře?“ zeptal se ho tónem, jakým by se byl astronoma zeptal, jak se mu vede…
„Heuréka (Archimédův výkřik, kterým prý přivítal svůj objev slavného zákona. Znamená nalezl jsem. - pozn. překl.), říkám ti! Heuréka!“ odpověděl Palmyrin Rosette a skákal jako blázen.
V jeho chování se mísilo uspokojení se vztekem.
„Heuréka?“ opakoval Ben Zuf.
„Ano, heuréka! Víš vůbec, co to znamená?“
„Ne.“
„Tak jdi k čertu!“ I když mi vlastně nic neřekl, pomyslel si Ben Zuf, má už jeho odpověď naštěstí nějakou formu.
A odešel, ne ovšem k čertu, ale ke kapitánu Servadakovi.
„Pane kapitáne,“ řekl mu, „něco se stalo.“
„A co?“
„Ten učenec…, jak bych to řekl… heurékoval!“
„Na něco přišel!“ zvolal kapitán Servadac.
„Jenže na co?“
„To nevím.“
„Právě to bychom ale měli vědět!“ A kapitán Servadac byl zneklidněn ještě víc než předtím.
Palmyrin Rosette zatím sestoupil do své pracovny a opakoval si tam:
„Ano, to je ono… to může být jen ono… Ach, ten ničema! Je-li to pravda, draze mi to zaplatí! Ale přizná se k tomu? Nikdy! Musel by to vrátit… Ale já ho obelstím… a pak uvidíme!“ Bylo to nepochopitelné, avšak ukázalo se, že od toho dne Palmyrin Rosette své chování vůči Izáku Hakhabutovi změnil. Až dosud se mu buď vyhýbal, nebo s ním nakládal hrubě. Teď však k němu byl plný ohledů.
Nejvíc to samozřejmě překvapilo mistra Izáka, který na takové zacházení nebyl zvyklý. Viděl teď profesora často vstupovat do svého temného krámku.
Palmyrin Rosette se o něho nyní zajímal, o jeho osobu i o jeho obchody. Vyptával se ho, zda své zboží prodal dobře a jaký zisk z toho měla jeho pokladna, zda mohl využít příležitosti, která se pravděpodobně už nikdy nenaskytne, atd. atd. A to vše jen s těžko skrývaným úmyslem, jak Izáka usvědčit.
Izák Hakhabut byl nedůvěřivý jako starý lišák a odpovídal jen velmi vyhýbavě.
Náhlá změna profesorova chování ho právem velmi udivila. Napadlo mu, zda si zřejmě chudý Palmyrin Rosette nechce od něho vypůjčit nějaké peníze.
Víme, že Izák Hakhabut by byl zásadně půjčky neodmítal, ovšem na úrok vskutku lichvářský. Dokonce s tímto druhem obchodu počítal, aby své jmění ještě rozmnožil. Chtěl však půjčovat jen na solidní podpis; a nutno říci, že se toho mohl odvážit jen u bohatého ruského šlechtice, hraběte Timaševa. Kapitán Servadac byl vlastně žebrák jako všichni Gaskoňci. A astronom? Kdepak, Izák neměl nikdy v úmyslu půjčovat peníze nějakým profesorům. Proto se starý lichvář držel zpět.
Na druhé straně byl Žid nucen použít svých peněz způsobem sice omezeným, ale nutným, s nímž dosud nikdy nepočítal.
V té době už skutečně prodal Gallianům skoro všechny potraviny ze svého skladu. Nebyl ani tak moudrý, aby si nechal trochu zboží pro vlastní potřebu. Mezi jiným mu chyběla káva. A i když se s kávou co nejvíc šetří, „když není, tak není“, jak říkal Ben Zuf.
Tak se stalo, že Izák už neměl nápoj, jehož se nedovedl zříci, a musel se obrátit do hlavního skladiště.
Po dlouhém váhání si řekl, že všechny zásoby jsou společné bez výjimky všem Gallianům, že on má stejná práva jako

ostatní, a tak jednoho dne vyhledal Ben Zufa.
„Pane Ben Zufe," řekl mu svým nejpříjemnějším hlasem, „měl bych k vám malou prosbu."
„Mluv, Gobsecku (Gobseck je postava lichváře, kterou vytvořil francouzský spisovatel Honoré de Balzac.)," odpověděl Ben Zuf.
„Potřeboval bych ze skladiště půl kilogramu kávy pro vlastní potřebu."
„Jakže? Půl kilogramu kávy!" zvolal Ben Zuf.
„Ty chceš půl kilogramu kávy?"
„Ano, pane Ben Zufe."
„Ach, ach, to je těžké!"
„Nemáte snad už žádnou?"
„Ale ano, ještě asi sto kilogramů."
„Nuže…"
„Nuže, starochu," odpověděl Ben Zuf potřásaje znepokojivě hlavou.
„Nevím, zda ti ji mohu dát."
„Jen dejte, pane Ben Zufe," řekl Izák Hakhabut
„Dejte mi ji, ať se mé srdce zaraduje."
„Radost tvého srdce je mi nanejvýš lhostejná."
„Vždyť kdyby přišel někdo jiný, neodmítl byste…"
„Vidíš, v tom to právě je, že ty nejsi jako někdo jiný."
„Tak co, pane Ben Zufe?"
„Jdu o tom podat zprávu panu generálnímu guvernérovi."
„Ach pane Ben Zufe, já nepochybuji, že při jeho smyslu pro spravedlnost…"
„Naopak, starochu, právě jeho smysl pro spravedlnost ve mně budí obavy o tebe!" A sluha po této zneklidňující úvaze Izáka Hakhabuta opustil.
Během tohoto rozhovoru Ben Zufa s Izákem tam přišel Palmyrin Rosette, který stále číhal poblíž. Viděl v tom vhodnou příležitost ke svému pokusu a vmísil se hned do hovoru.
„I hleďme, mistře Izáku, vy potřebujete kávu?" řekl.
„Ano… pane profesore," odpověděl Izák Hakhabut.
„Vy jste už všechnu prodal?"
„Běda, dopustil jsem se té chyby!"
„K čertu, kávu tedy nezbytně potřebujete… Ano…, ta rozehřívá krev!"
„Jistě… a v téhle díře se bez ní nemohu obejít."
„Nu, mistře Izáku, oni vám jistě dají dostatečné množství pro vaši potřebu…"
„Viďte, pane profesore… Ač jsem jim tu kávu prodal, mám přece právo jako každý jiný vzít si z ní něco pro sebe."
„Jistě… mistře Izáku… jistě! A potřebujete jí hodně?"
„Jen půl kilogramu. Velmi s ní šetřím. To mi vydrží dlouho."
„A na čem vám tu kávu odváží?" zeptal se Palmyrin Rosette a bezděčně svá slova zdůraznil.
„Na mém mincíři…," zabručel Žid.
A Palmyrinu Rosettovi se zdálo, že z hrudi Izáka Hakhabuta uniklo něco jako vzdech.
„Ano," opakoval astronom, „na mincíři. Jiné váhy tu nejsou?"
„Ne," odpověděl Izák, který asi svého vzdechu litoval.
„Nu, mistře Izáku, to bude výhodné. Místo půl kilogramu kávy dostanete tři a půl kilogramu."
„Ano… tři a půl. Správně." Profesor se upřeně na obchodníka podíval. Chtěl mu položit otázku… Neodvažoval se však. Právem si domyslel, že by mu Izák neřekl pravdu, kterou chtěl stůj co stůj znát.
Ale nemohl zkrotit svou netrpělivost a chtěl už promluvit, když vtom se vrátil Ben Zuf.
„Tak co?" zeptal se živě Izák Hakhabut.
„Nuže, pan guvernér nechce…," začal Ben Zuf.
„…nechce mi vydat kávu?" zvolal Izák.
„Ne! Chce ti ji však prodat."
„Prodat mi ji? Mein Gott!"
„Ano, to je docela spravedlivé, protože jsi shrábl všechny peníze kolonie. Tak pojď, podíváme se na barvu tvých zlaťáků!"
„Nutit mě ke koupi, když ostatní…"
„Už jsem ti řekl, že nejsi jako ostatní! Koupíš tedy, nebo ne?"
„Smilování!"
„Tak odpověz, nebo zavřu krám!" Izák dobře věděl, že s Ben Zufem nejsou žádné žerty.
„Tak ano… koupím," řekl.
„Dobrá."
„Ale za jakou cenu?"
„Za cenu, za niž jsi kávu prodal. My tě neodřeme. Tvá kůže by nám za to nestála." Izák Hakhabut strčil ruku do kapsy a zazvonil několika mincemi.
Profesor naslouchal stále pozorněji; zdálo se, že číhá na každé Izákovo slovo.
„Kolik si dáte zaplatit za půl kilogramu kávy?" zeptal se Izák.
„Deset franků," odpověděl Ben Zuf.

„To je na Teplé zemi běžná cena. A co ti to udělá, když po návratu na zeměkouli nebude zlato už mít žádnou cenu!“
„Zlato že by nemělo žádnou cenu?“ opakoval Izák.
„To že by se mohlo stát, pane Ben Zufe?“
„To uvidíš.“
„Pane bože! Deset franků za půl kilogramu kávy!“
„Deset franků. Platí?“ Izák Hakhabut pak vytáhl zlatou minci, prohlédl si ji ve světle lampy a špičkou rtů ji políbil.
„Budete vážit mým mincířem?“ zeptal se tónem tak úzkostlivým, že to bylo podezřelé.
„A čím bys chtěl vážit?“ podivil se Ben Zuf.
Pak vzal mincíř, zavěsil na háček misku a nasypal na ni tolik kávy, aby ručička ukázala půl kilogramu - tedy ve skutečnosti tři a půl kilogramu.
Izák Hakhabut vše bedlivě sledoval.
„Hotovo!“ řekl Ben Zuf.
„Ukázala ručička váhu přesně?“ zeptal se obchodník a naklonil se nad kruhový číselník vah.
„Ano, ty starý Jonáši.“
„Ťukněte do ní trochu prstem, pane Ben Zufe!“
„Pročpak?“
„Protože…, protože…,“ mumlal Izák Hakhabut, „protože mé váhy asi nejsou… zcela… přesné.“ Sotva ta slova vyřkl, skočil mu Palmyrin Rosette na krk, třásl jím a škrtil ho.
„Mizero!“ křičel potom.
„Pomoc! Pomoc!“ volal Izák Hakhabut.
Zápas pokračoval. A Ben Zuf se nesnažil zakročit. Povzbuzoval naopak oba zápasící a chechtal se jim. V jeho očích měli oba skutečně stejnou cenu. Hluk zápasu však přivolal kapitána Servadaka, hraběte Timaševa a poručíka Prokopa, kteří se přišli podívat, co se to tu děje.
Odtrhli Izáka od profesora.
„Co je?“ zeptal se Hector Servadac.
„Tenhle lump nám půjčil falešný mincíř!“ odpověděl Palmyrin Rosette.
„Mincíř, který ukazuje větší váhu, než jaká skutečně je!“
„Je to pravda, Izáku?“
„Pane guvernére… ano… ne… ano!“ koktal Žid.
„To znamená, že ten zloděj prodával falešnou váhu,“ pokračoval profesor s rostoucím vztekem, „a že jsem vážením své komety na jeho přístroji dostal větší váhu, než jakou kometa skutečně má.“
„Je to pravda?“
„Já skutečně nevím…,“ skuhral Izák Hakhabut.
„Tak jsem vzal za podklad svých nových výpočtů nesprávnou hmotu a z toho vznikly rozpory mezi mými novými výpočty a pozorováním; a proto jsem nabyl přesvědčení, že není na svém místě!“
„Ale co? Gallia?“
„Kdepak! Nerina, hrome! Náš měsíc!“
„Ale co Gallia?“
„Gallia je stále tam, kde má být!“ odpověděl Palmyrin Rosette.
„Míří přímo k Zemi a my s ní… a ten proklatý Izák taky! Čert aby ho vzal!“

KAPITOLA XVI
v níž kapitán Servadac a Ben Zuf odcházejí a vracejí se tak, jak odešli

Byla to pravda. Od samého začátku svého počestného obchodování prodával Izák Hakhabut falešnou váhu. Při jeho známé povaze to nikoho nepřekvapilo.
Ale v den, kdy z prodávajícího se stal kupující, obrátila se jeho nepoctivost proti němu. Hlavním strůjcem jeho majetku byl onen mincíř, vážící, jak bylo zjištěno, o čtvrtinu víc. To umožnilo profesorovi provést nové výpočty, tentokrát na správném podkladě.
Když na zeměkouli ukázal tento mincíř kilogram, vážil předmět ve skutečnosti jen sedm set padesát gramů. Proto bylo nutné váhu Gallie zjištěnou mincířem o čtvrtinu snížit. Je pochopitelné, že profesorovy výpočty spočívající na hmotě komety o čtvrtinu větší souhlasily se skutečnou polohou Neriny, protože na ni působila hmota Gallie.
Palmyrin Rosette, uspokojený tím, že Izáka pořádně potrestal, pustil se hned do práce, aby to s Nerinou skoncoval.
Je pochopitelné, že se po této scéně Izáku Hakhabutovi všichni vysmívali. Ben Zuf nepřestával opakovat, že bude obžalován z prodeje falešné váhy, jeho obchody že budou přešetřeny a on sám předán kriminální policii.
„Ale kde a kdy?“ ptal se Izák.
„Na zeměkouli po našem návratu, starý taškáři!“ odpověděl milostivě Ben Zuf.
Ten strašný člověk se musel skrýt ve své temné díře a ukazovat se co nejméně. Ještě dva a půl měsíce oddělovaly Galliany ode dne, kdy se doufali setkat se Zemí. Od 7. října probíhala kometa pásmem teleskopických planetek, kde k sobě předtím připoutala Nerinu.
Dne 1. listopadu prošla šťastně už polovinu pásma, kde obíhají tyto planetky vzniklé pravděpodobně rozpadem nějaké planety mezi Marsem a Jupiterem.
V těchto měsících měla Gallia opsat na své dráze oblouk sto sedmdesát milionů kilometrů dlouhý a přiblížit se ke Slunci na vzdálenost tří set šestačtyřiceti milionů kilometrů.

Teplota se už stávala snesitelnou… Jen deset až dvanáct stupňů pod nulou.
Stále se však neobjevovaly příznaky oblevy. Povrch moře zůstával pořád zamrzlý a obě lodi, vyzdviženy ledovým podkladem, visely nad propastí.
V té době přišla na přetřes otázka Angličanů na gibraltarském ostrůvku.
Kolonisté doufali, že tam anglická hlídka přečkala v pořádku největší mrazy gallické zimy.
Kapitán Servadac o tom uvažoval jako čestný a šlechetný člověk. Řekl si, že by se měl přes špatné přijetí, jehož se návštěvníkům z Dobryny tehdy dostalo, s Angličany spojit a zasvětit je do všeho, co patrně ještě nevědí.
Návrat na Zemi, který vlastně bude jen výsledkem nové srážky, hrozil největším nebezpečím. Musel na to Angličany upozornit a vyzvat je, aby jim přišli pomoci čelit společné hrozbě.
Hrabě Timašev a poručík Prokop s kapitánovým úmyslem plně souhlasili. Šlo tu o otázku lidskosti, která jim nemohla být lhostejná.
Ale jak se v této době dostat až na gibraltarský ostrůvek?
Samozřejmě po moři, což znamenalo využít pevné opory, kterou jim zamrzlá hladina ještě nabízela.
Byl to ostatně jediný způsob cestování z jednoho ostrova na druhý, protože po oblevě už žádné spojení nebude možné. Vždyť s goeletou a s lodicí nemohli už kolonisté počítat. A použít k tomu parní šalupy by znamenalo spotřebovat několik tun uhlí, které si opatrně šetřili jako rezervu pro případ, že se budou muset vrátit na ostrov Gurbi.
Byl tu ovšem ještě člun přeměněný v plachetní saně. A my víme, jak rychlou a bezpečnou jízdu vykonal od Teplé země na Formenteru.
Člun však potřeboval k pohybu vítr a ten teď na Gallii nevanul. Projeví se snad v gallickém ovzduší nějaké atmosférické poruchy až po oblevě vlivem par vzniklých letním teplem? Toho se právě báli. Ale teď byl naprostý klid, takže s člunem na gibraltarský ostrůvek jet nemohli.
Zbývalo jedině vykonat tu cestu pěšky, vlastně na bruslích. Vzdálenost to byla značná - asi čtyři sta padesát kilometrů. Mohou se pokusit zdolat ji za těchto podmínek?
Kapitán Servadac se k tomu nabídl. Rychlost sto deseti až sto třiceti kilometrů za den, což je rychlost asi devíti kilometrů za hodinu, nemohla přivést muže zvyklého bruslit do rozpaků. Do osmi dnů se mohl z Gibraltaru vrátit zpět na Teplou zemi. Žádal jen buzolu pro orientaci, určité množství studeného masa a malý lihový vařič k přípravě kávy. Tento trochu odvážný čin plně odpovídal jeho dobrodružné povaze.
Hrabě Timašev a poručík Prokop trvali na tom, že pojedou místo něho nebo s ním. Ale kapitán Servadac jim poděkoval. Kdyby se stalo nějaké neštěstí, museli být hrabě Timašev a poručík Prokop na Teplé zemi. Co by si bez nich jejich společníci ve chvíli návratu na Zemi počali?
Hrabě Timašev se musel podřídit. Kapitán Servadac si chtěl vzít jako společníka jen svého věrného Ben Zufa. Zeptal se ho, jestli se mu to hodí.
„Jestli se mi to hodí? U všech čertů!“ zvolal Ben Zuf. „Jestli se mi to hodí, pane kapitáne? Taková příležitost rozhýbat si nohy! A myslíte si, že bych vás nechal odejít samotného?“ Odchod byl určen na druhý den, 2. listopadu. Hlavní důvody, které k tomu kapitána přiměly, bylo přání být Angličanům užitečný a splnit lidskou povinnost.
Možná však, že v Gaskoňcově hlavě vzklíčila ještě jiná myšlenka. Dosud se s ní nikomu nesvěřil a nechtěl snad o tom nic říci ani hraběti Timaševovi.
Buď jak buď, Ben Zuf ihned pochopil, že v tom je nějaký háček, když mu kapitán před odchodem řekl:
„Ben Zufe, nenašel bys v hlavním skladišti něco, z čeho by se dal vyrobit francouzský trojbarevný prapor?“
„Našel, pane kapitáne,“ odpověděl Ben Zuf.
„Nuže, udělej prapor tak, aby tě nikdo neviděl, dej si ho do torby a vezmi ho s sebou!“ Ben Zuf víc nepotřeboval vědět a poslechl.
Jaký byl vlastně plán kapitána Servadaka a proč se s ním přátelům nesvěřil?
Napřed nutno upozornit na jistý psychologický jev, který sice nepatřil mezi jevy kosmické, ale byl v důsledku lidské slabosti stejně přirozený.
Od chvíle, kdy se Gallia začala přibližovat k Zemi, hrabě Timašev a kapitán Servadac se začali naopak od sebe vzdalovat. Je možné, že to dělali zcela bezděčně.
Snad se jim na mysl a z myslí do srdcí vracela vzpomínka na bývalé soupeřství, na něž v těch dvaadvaceti měsících společného života úplně zapomněli. Nestanou se po návratu na zeměkouli z účastníků společného dobrodružství zase bývalí sokové? I když se z nich stali Galliané, nepřestali být lidmi. Paní de L… je patrně ještě volná. A křivdil by jí každý, kdo by o tom pochyboval.
Z toho všeho chtě nechtě vznikl mezi hrabětem a kapitánem určitý chlad.
Mohli jsme už pozorovat, že se důvěrně nespřátelili nikdy, že mezi nimi vládl jen přátelský vztah, který vyplynul z okolností, v nichž se ocitli.
A jaký plán měl vlastně kapitán Servadac? Byl to záměr, který by byl jistě vyvolal mezi kapitánem Servadakem a hrabětem Timaševem nové soupeřství.
Proto jej chtěl kapitán držet v tajnosti.
Nutno říci, že to byl plán hodný důmyslného mozku, v němž vznikl.
Víme, že Angličané usazení na svém skalisku drželi gibraltarský ostrůvek jako anglické území. A byli v právu za předpokladu, že by se jejich stanice dostala zas v pořádku na zeměkouli.
Ale proti Gibraltaru čněl z moře ostrůvek Ceuta. Před srážkou patřila Ceuta Španělům a ovládala jeden břeh průlivu. Ale opuštěná Ceuta by připadla tomu, kdo by ji obsadil první. Proto kapitán Servadac pokládal za zcela přirozené, že když se odebere na Ceutu, jménem Francie ji obsadí a vztyčí tam francouzskou vlajku.
Kdo ví, pomyslel si, zda se Ceuta nevrátí šťastně na zeměkouli, kde ovládne důležitou část Středozemního moře. Pak

francouzská vlajka vztyčená na této skále zajistí Francii oprávněné nároky.
Proto kapitán Servadac a jeho sluha Ben Zuf odešli na výboj, aniž komu cokoli řekli.
Dlužno říci, že Ben Zuf svému kapitánovi dobře rozuměl. Získat tady kus skály pro Francii! Vyfouknout to Angličanům! To bylo něco pro něho!
A tak když se rozloučili s přáteli a dojeli až k úpatí pobřežních skal, zasvětil kapitán Servadac Ben Zufa do svých plánů. Zdá se, že to v sluhovi vzbudilo vzpomínky na starou píseň jeho pluku, protože se pustil nádherným hlasem do zpěvu:

Vychází slunce na obzoru a zlatí celou zem.
Vojáci afrických našich sborů, hurá, kupředu jdem!

Kapitán Servadac a sluha Ben Zuf s torbou naplněnou cestovními potřebami, oba v teplém oděvu a s bruslemi na nohou, pustili se nesmírnou bílou plání a brzy ztratili z očí i nejvyšší vrcholky Teplé země.
Cestou se jim nepřihodilo nic zvláštního. Celou dobu jízdy přerušili jen několika přestávkami, při nichž si odpočinuli a najedli se. Teplota byla i v noci docela snesitelná, a tak už za tři dny, 5. listopadu, dorazili oba hrdinové na několik kilometrů od Ceuty.
Ben Zuf byl ve varu. Kdyby byl dán povel k útoku, byl by býval statečný voják ochoten vytvořit řadu, nebo dokonce „čtverec“, aby odrazil nepřátelské jezdectvo.
Bylo krásné ráno. Oba muži udržovali podle buzoly stále přímý směr, přesně sledovaný už od odchodu. Skála Ceuty se jim objevila na pět až šest kilometrů, zalita září nad západním obzorem.
Oba dobrodružní dobyvatelé spěchali, aby už vystoupili na skalisko.
Ale Ben Zuf, který měl nesmírně bystrý zrak, zastavil se náhle ve vzdálenosti asi tří kilometrů a řekl:
„Podívejte se, pane kapitáne!“
„Co je, Ben Zufe?“
„Na té skále se něco hýbe!“
„Pojeďme dál!“ řekl kapitán Servadac.
Za několik minut ujeli další dva kilometry. Pak kapitán Servadac i Ben Zuf zvolnili jízdu a znovu se zastavili.
„Pane kapitáne!“
„Nu co, Ben Zufe?“
„Na Ceutě je určitě nějaký člověk, který na nás mává. Vypadá to, jako by si po dlouhém spánku protahoval paže.“
„Hrome!“ zvolal kapitán Servadac.
„Že bychom přišli pozdě?“ Oba se zas pustili vpřed, ale Ben Zuf náhle vykřikl:
„Ach pane kapitáne, to je semaforový telegraf!“ Byl to opravdu semaforový telegraf, jeden z těch, které byly na Ceutě v činnosti.
„Krucinál,“ zaklel kapitán Servadac.
„Ale je-li tam telegraf, musel ho tam někdo postavit!“
„Ledaže by na Gallii rostly místo stromů telegrafy.“
„A když se jeho ramena pohybují, pak je někdo uvádí v činnost!“
„Hrome!“ Vrcholně zklamaný Hector Servadac pohlédl k severu.
Tam se na obzoru zvedala gibraltarská skála a Ben Zufovi i kapitánovi se zdálo, že na vrcholku ostrůvku stojí druhý tele graf, odpovídající na signály prvního.
„Oni Ceutu obsadili,“ zvolal kapitán Servadac, „a teď telegrafují na Gibraltar zprávu o našem příchodu!“
„Ale pak, pane kapitáne…“
„Pak se musíme svého dobyvatelského plánu vzdát, Ben Zufe, a dělat jakoby nic.“
„Ale co když Ceutu hájí jen pět šest Angličanů, pane kapitáne?“
„Ne, Ben Zufe,“ odpověděl kapitán Servadac.
„Předešli nás, a protože mé argumenty je nepřimějí, aby nám své místo postoupili, nemůžeme nic dělat.“ Zmatený Hector Servadac došel s Ben Zufem až k úpatí skaliska. V tom okamžiku se objevila hlídka, jako vymrštěná nějakým perem.
„Kdo tu?“
„Přátelé! Francie!“
„Zde Anglie!“ To byla první vyměněná slova. Potom se na horní části ostrůvku objevili čtyři muži.
„Co chcete?“ zeptal se jeden z nich, který patřil ke gibraltarské posádce.
„Chtěl bych mluvit s vaším velitelem,“ odpověděl kapitán Servadac.
„S velitelem Ceuty?“
„S velitelem Ceuty, když už Ceuta velitele má.“
„Ohlásím mu to,“ odpověděl anglický voják.
Za chvíli se řečený velitel Ceuty v parádní uniformě přiblížil až k prvním skaliskům ostrůvku.
Byl to major Oliphant.
Teď už se o tom nedalo pochybovat. Myšlenka na obsazení Ceuty, která napadla kapitána Servadaka, přišla na mysl i Angličanům a ti ji realizovali dříve.
Na obsazeném ostrůvku vyhloubili řádně opevněnou strážnici a v člunu velitele Gibraltaru tam převezli potraviny i palivo, ještě než moře zamrzlo.
Hustý kouř stoupající nad skálu prozrazoval, že si tam v gallické zimě pořádně zatopili a že posádka mrazem vůbec netrpí. Však také angličtí vojáci vypadali velmi spokojeně a sám major Oliphant trochu ztloustl, ač by si to byl nikdy

nepřiznal.
Angličané na Ceutě nebyli ostatně nijak osamoceni, protože od Gibraltaru je dělilo nejvýš sedmnáct kilometrů. A existovalo tu stálé spojení - mohli přecházet bývalý průliv nebo uvést v činnost telegraf.
Nutno ještě říci, že plukovník Murphy a major Oliphant vůbec nepřerušili svou šachovou partii. Své dlouho připravované tahy si předávali telegrafem.
Oba ctihodní důstojníci tím napodobovali dva americké šachové kluby, které roku 1846 sehrály navzdory dešti a bouři slavnou telegrafickou partii mezi Washingtonem a Baltimorem.
Nemusíme snad dodávat, že u plukovníka Murphyho a majora Oliphanta šlo stále o onu partii, kterou započali hrát ještě před první návštěvou kapitána Servadaka na Gibraltaru.
Major teď chladně vyčkával, co od něho budou cizinci žádat.
„Mám čest s majorem Oliphantem?“ řekl s pozdravem kapitán Servadac.
„Major Oliphant, guvernér Ceuty,“ odpověděl důstojník a dodal:
„S kým mám tu čest hovořit?“
„S kapitánem Servadakem, generálním guvernérem Teplé země.“
„Ach, dobrá,“ odpověděl major.
„Pane majore,“ pokračoval kapitán Servadac, „jistě mi odpustíte, že jsem trochu překvapen, když se s vámi setkávám jako s velitelem bývalého španělského území.“
„To vám odpouštím, pane kapitáne.“
„Směl bych se vás zeptat, jakým právem…“
„Právem prvního držitele.“
„To je v pořádku, pane majore. Ale nemyslíte, že by Španělé, kteří se stali hosty Teplé země, mohli uplatňovat jisté právo…“
„To nemyslím, pane kapitáne.“
„A proč, prosím?“
„Protože právě tito Španělé postoupili ceutskou skálu Anglii do vlastnictví.“
„Smlouvou, pane majore?“
„Zcela řádnou a formálně správnou smlouvou.“
„Ach, opravdu?“
„Dostali za to důležité postoupení dokonce anglické zlato, pane kapitáne.“
„Proto tedy měli Negrete a jeho přátelé plné kapsy peněz!“ zvolal Ben Zuf.
Vše se skutečně odehrálo tak, jak to vylíčil major Oliphant. Víme už, že oba důstojníci navštívili tajně Ceutu v době, kdy tam byli ještě Španělé. A při své návštěvě dosáhli snadno toho, že ostrůvek byl postoupen Anglii.
Tím padl i důvod, s nímž kapitán Servadac tak trochu počítal. Z toho také vyplynulo ono roztrpčení dobyvatele a náčelníka jeho štábu. Kapitán Servadac proto dál nenaléhal, aby své plány neprozradil.
„Smím vědět, čemu mám vděčit za čest vaší návštěvy?“ pokračoval major Oliphant.
„Pane majore,“ odpověděl kapitán Servadac, „přišel jsem, abych vám a vašim společníkům prokázal službu.“
„Ach!“ vydechl tónem člověka, který je přesvědčen, že žádnou službu nepotřebuje.
„Vy snad nevíte, pane majore, co se tu všechno stalo, a nevíte asi, že skaliska Ceuty a Gibraltaru letí vesmírem na povrchu komety.“
„Komety?“ opakoval major s nevěřícím úsměvem.
Kapitán Servadac mu několika slovy vysvětlil důsledky srážky Země s Gallií.
Anglický důstojník přitom ani nemrkl. Kapitán Servadac pak dodal, že tu je značná naděje na návrat na zeměkouli a že by snad bylo dobré, kdyby obyvatelé Gallie čelili nebezpečí nové srážky společným úsilím.
„Kdyby se vaše malá posádka a posádka Gibraltaru chtěly přestěhovat na Teplou zemi, pane majore…“
„Musíme vám srdečně poděkovat, pane kapitáne,“ odpověděl chladně major Oliphant, „ale my své místo opustit nemůžeme.“
„Proč?“
„Nedostali jsme k tomu od své vlády rozkaz a hlášení, které jsme napsali admirálu Fairfaxovi, čeká stále v poštovním balíku na odeslání.“
„Já vám však opakuji, že už nejsme na zeměkouli a že naše kometa se za dva měsíce znovu srazí se Zemí!“
„To mě neudivuje, pane kapitáne, protože Anglie musela udělat vše, aby ji k sobě přitáhla!“ Bylo jasné, že major nevěří ani jedinému kapitánovu slovu.
„Jak je libo,“ pokračoval kapitán Servadac.
„Vy prostě chcete umíněně držet hlídky na Ceutě a na Gibraltaru?“
„Samozřejmě, pane kapitáne, protože ovládají bránu do Středozemního moře.“
„Ale Středozemní moře snad už neexistuje, pane majore!“ „U zná-li to Anglie za vhodné, bude Středozemní moře existovat stále. Ale teď mi promiňte, pane kapitáne. Plukovník Murphy mi oznamuje telegrafem nějaký nebezpečný tah… Dovolte tedy…“ Kapitán Servadac si nakroutil knír, div si jej neurval, a opětoval majorův pozdrav. Angličtí vojáci se vrátili do své pevnůstky, a oba dobyvatelé se octli při úpatí skal sami.
„Nu, Ben Zufe?“
„Pane kapitáne, nechci vám nic vytýkat, ale tohle tažení jsme pěkně projeli!“
„Pojďme, Ben Zufe!“ „Pojďme, pane kapitáne,“ odpověděl Ben Zuf, který už na píseň afrických sborů ani nepomyslel.
A tak se vrátili, stejně jako přišli, aniž měli možnost rozvinout svůj prapor.
Na zpáteční cestě se jim nic nepřihodilo a 9. listopadu vystoupili oba muži zas na pobřeží Teplé země.

Nutno jen dodat, že hned při svém návratu se stali svědky vzteklého výbuchu Palmyrina Rosetta. A upřímně řečeno, astronom měl proč se vztekat.
Vzpomínáme si jistě, že profesor obnovil řadu svých pozorování a výpočtů týkajících se Neriny. Právě svou práci dokončil a znal konečně všechny prvky svého satelitu.
Ale Nerina, která měla ráno vyjít, vůbec se nad gallickým obzorem neukázala.
Byla patrně zajata nějakým silnějším tělesem a ztratila se v pásmu teleskopických planetek.

KAPITOLA XVII
pojednává o důležité otázce návratu na zeměkouli a o odvážném návrhu poručíka Prokopa

Hector Servadac sdělil po návratu hraběti Timaševovi výsledek své návštěvy u Angličanů. Nezamlčel ani to, že Španělé Ceutu prodali, ač neměli k prodeji žádné právo. Zatajil jen své osobní záměry.
Protože Angličané nechtěli přejít na Teplou zemi, rozhodli se kolonisté s jejich pomocí nepočítat. Angličané byli varováni a teď se z toho musí dostat sami.
Zbývalo projednat vážnou otázku nové srážky, ke které mělo dojít mezi kometou a zeměkoulí.
V zásadě museli pokládat za pravý zázrak, že kapitán Servadac, jeho společníci a zvířata - zkrátka všichni tvorové svržení ze Země - první srážku přežili. Vyplynulo to zřejmě ze zpomaleného a neznámými vlivy pozměněného pohybu komety. Byly-li nějaké oběti na zeměkouli, to se dovědí později. Zatím bylo jisté, že lidé odnesení kometou, ať na ostrově Gurbi, na Gibraltaru, na Ceutě, na Madaleně nebo na Formenteře, srážkou vůbec neutrpěli.
Bude tomu tak i při návratu? S tím zřejmě počítat nemohli.
O této důležité otázce rokovali 10. listopadu. Hrabě Timašev, kapitán Servadac a poručík Prokop se sešli v jeskyni, která jim sloužila za společnou místnost.
Ben Zuf byl samozřejmě k poradě přizván. jako vždy pozvali i Palmyrina Rosetta, ale ten pozvání odmítl, protože tahle otázka ho vůbec nezajímala. Od ztráty své milované Neriny nebyl k utišení. Obával se, že stejně jako družici ztratí i svou kometu, a nechtěl být nikým rušen. Vyhověli mu.
Kapitán Servadac a hrabě Timašev, navzájem k sobě stále chladnější, nijak neprozrazovali své tajné myšlenky a jednali jen o věcech společného zájmu.
První se ujal slova kapitán Servadac.
„Pánové," řekl, „dnes je 10. listopadu. jsou-li výpočty mého bývalého profesora správné - a správné musí být -, pak se kometa opět srazí se Zemí přesně za jedenapadesát dní. Neměli bychom s ohledem na tuto možnost provést nějaké opatření?"
„To jistě, pane kapitáne," odpověděl hrabě Timašev. „Je to však v naší moci?"
„Rozhodně se můžeme pokusit si pomoci, pane hrabě," odpověděl kapitán Servadac.
„A máte už nějakou představu, co bychom měli udělat, pane kapitáne?"
„Po pravdě řečeno, nemám."
„Jakže, pánové," zvolal Ben Zuf, „jste všichni, všechna čest, takoví učenci, a nedokážete řídit tu ďábelskou kometu, kam bychom chtěli a jak bychom chtěli?"
„Především nejsme žádní učenci, Ben Zufe," odpověděl Hector Servadac.
„A i kdybychom byli, stejně bychom nic nedokázali. Podívej se na Palmyrina Rosetta, který učencem je…"
„Ale moc hubatým," řekl Ben Zuf.
„Budiž, ale je učencem; a přece nemůže bránit Gallii v návratu na zeměkouli."
„Ale k čemu pak věda je?"
„Většinou k tomu, abychom poznali, že ještě všechno nevíme," odpověděl hrabě Timašev.
„Pánové," řekl poručík Prokop, „je jisté, že nás nová srážka ohrožuje mnohým nebezpečím. Chcete-li, uvedu je a pak uvidíme, můžeme-li jim čelit, nebo aspoň zmírnit jejich účin." „Mluv, Prokope," odpověděl hrabě Timašev.
Všichni o tom hovořili tak klidně, jako by se jich to vůbec netýkalo.
„Pánové," pokračoval poručík Prokop, „především si musíme uvědomit, jakým způsobem se kometa se zeměkoulí srazí. Pak uvidíme, čeho se bát a v co v každém případě doufat."
„To je docela logické," odpověděl kapitán Servadac.
„Nezapomínejme však, že obě tělesa míří proti sobě a že jejich rychlost v okamžiku srážky bude čtyři sta tisíc kilometrů za hodinu."
„Pěkné dva vlaky!" dovolil si podotknout Ben Zuf.
„Uvažme teď, jak ke srážce dojde," pokračoval poručík Prokop. „Obě tělesa se srazí buď šikmo, nebo přímo. V prvním případě se může stát, že Gallia se Země jen lehce dotkne jako při prvním setkání, urve z ní několik částí a vrátí se do prostoru. Ale tím se její dráha poruší, a přežijeme-li to, budeme mít pramálo nadějí shledat se s bližními." „Což by se líbilo panu Palmyrinu Rosettovi, ale ne nám," podotkl rozvážně Ben Zuf.
„Nechme tuto domněnku stranou," odpověděl hrabě Timašev. „Její výhody i nevýhody známe dostatečně. Přejděme k přímému nárazu, to jest k případu, že by Gallia na zeměkouli uvízla."
„Jako bradavice na tváři," řekl Ben Zuf.
„Ticho, Ben Zufe!" okřikl ho Hector Servadac.
„Prosím, pane kapitáne."
„Uvažme teď, jaké následky by vyplynuly z přímé srážky, „pokračoval poručík Prokop. „Především si musíme uvědomit, že hmota Země je mnohem větší než hmota Gallie, že její rychlost nebude srážkou snížena a že zeměkoule kometu

odnese.“
„To je jasné,“ řekl Hector Servadac.
„Nuže, pánové, při přímé srážce narazí Gallia na zeměkouli onou částí svého povrchu, na níž právě jsme, nebo částí protilehlou. Může však narazit i některým ze svých pólů. V těchto různých případech nemáme jedinou naději, že by to nějaká živá bytost přežila.“
„Vysvětlete to, pane poručíku,“ řekl kapitán Servadac.
„Kdybychom byli v okamžiku srážky na rovníku v místě nárazu, byli bychom rozdrceni.“
„To je samozřejmé,“ řekl Ben Zuf.
„Kdybychom byli na opačné straně komety, byli bychom rozdrceni taky, protože rychlost našeho pohybu by se naráz zrušila, což je stejné jako při nárazu přímém. A navíc bychom se zadusili. Gallická atmosféra by se totiž smísila s atmosférou zemskou a na vrcholu hory, vytvořené Gallií na zeměkouli a vysoké čtyři sta padesát kilometrů, nebyl by vůbec žádný vzduch.“
„A narazí-li Gallia na Zemi jedním ze svých pólů?“ zeptal se hrabě Timašev.
„V tom případě bychom byli nevyhnutelně vrženi vpřed a strašným pádem bychom se zabili,“ odpověděl poručík Prokop.
„Výborně!“ řekl Ben Zuf.
„Dodávám jen, že kdyby nedošlo k žádné z uvedených možností - ale to je vyloučeno -, byli bychom nezbytně spáleni.“
„Spáleni?“ zeptal se Hector Servadac.
„Ano, protože rychlost Gallie by se nárazem zrušila a změnila v teplo. Celá kometa, nebo její část by v teplotě několika tisíc stupňů shořela.“ Vše, co říkal poručík Prokop, bylo naprosto správné. Jeho posluchači na něho hleděli a naslouchali bez velkého údivu rozvíjení jeho různých domněnek.
„Dovolte mi otázku, pane poručíku,“ řekl Ben Zuf.
„Co kdyby Gallia spadla do moře?“
„Ač je Atlantský i Tichý oceán hodně hluboký,“ odpověděl poručík Prokop, „jejich hloubka je jen několik kilometrů. Vodní polštář by nestačil srážku utlumit.
I v moři by však došlo ke všem projevům, které jsem uvedl.“ „A navíc bychom se ještě utopili!“ odpověděl Ben Zuf.
„Pak nás tedy, pánové, ve všech případech setkání se Zemí čeká jen jediný osud: rozdrcení, utopení, rozbití, udušení nebo upečení,“ řekl Hector Servadac.
„Ano, pane kapitáne,“ odpověděl bez zaváhání poručík Prokop.
„Nu,“ řekl Ben Zuf, „když je tomu tak, můžeme udělat jen jedno.“
„A co?“ zeptal se Hector Servadac.
„Opustit Gallii ještě před srážkou.“
„Ale jak?“
„To je docela prosté,“ odpověděl Ben Zuf. „Nijak!“
„Jedině snad…,“ řekl poručík Prokop.
Všechny zraky se obrátily k poručíkovi, který s hlavou v dlaních přemýšlel o nějakém odvážném plánu.
„Můj plán se vám patrně bude zdát hodně výstřední,“ řekl, „ale já si myslím, že jej budeme muset provést.“
„Mluv, Prokope,“ řekl hrabě Timašev.
Poručík zůstal ještě chvíli ponořen do svých úvah. Pak řekl:
„Ben Zuf naznačil jediný prostředek,jehož můžeme použít: opustit Gallii ještě před srážkou.“
„A je to možné?“ zeptal se hrabě Timašev.
„Ano… snad… Ano!“
„A jak?“
„V balonu.“
„V balonu?“ podivil se kapitán Servadac.
„Ale balon je už příliš otřepaná věc.
Dokonce ani v románech se ho už autoři neodvažují použít.“ „Vyslechněte mě, pánové,“ pokračoval poručík Prokop a lehce svraštil obočí.
„Za předpokladu, že budeme znát přesnou dobu srážky, můžeme hodinu předtím vzlétnout do gallické atmosféry. Ta nás nezbytně ponese svou rychlostí s sebou.
Ale před srážkou se může smísit s atmosférou Země a je možné, že balon jaksi vklouzne z jednoho ovzduší do druhého, vyhne se přímé srážce a ve chvíli nárazu bude ve vzduchu.“ „Dobrá, Prokope,“ odpověděl hrabě Timašev, „rozumíme ti… a uděláme, co jsi navrhl.“
„Ovšem ze sta možností máme devětadevadesát možností nepříznivých,“ pokračoval poručík Prokop.
„Devětadevadesát?“ „To nejméně, protože je jisté, že v okamžiku, kdy se pohyb komety zastaví, balon shoří.“
„Ten taky?“ zvolal Ben Zuf.
„Stejně jako kometa,“ odpověděl Prokop, „ledaže by splynutím obou atmosfér… Nevím však… To lze těžko říci… Ale zdá se mi, že bude lepší, když před srážkou půdu Gallie opustíme.“ „Ano, ano,“ zvolal kapitán Servadac. „I kdybychom měli jen jednu ze sta tisíc nadějí, uděláme to!“
„Nemáme však vodík k napuštění balonu,“ řekl hrabě Timašev.
„Postačí nám teplý vzduch,“ odpověděl poručík Prokop, „protože potřebujeme být ve vzduchu jen hodinu.“
„Dobrá,“ řekl kapitán Servadac.
„Montgolfiéra je jednoduchá a dá se snadno udělat. Ale co obal?“

„Nastříháme plachty z Dobryny. Jsou z lehkého a pevného plátna…“
„Velmi správně, Prokope,“ odpověděl hrabě Timašev. „Máš odpověď opravdu na vše.“
„Hurá! Výborně!“ zvolal na závěr Ben Zuf.
Plán, který tu poručík Prokop navrhl, byl opravdu odvážný. Protože však ve všech případech hrozila kolonistům jistá smrt, museli se rozhodně o to pokusit.
K tomu však potřebovali znát nejen na hodinu a na minutu přesně dobu srážky, ale pokud možno i na vteřinu. Kapitán Servadac se uvolil vyzvědět to se všemi ohledy na Palmyrinu Rosettovi. Od toho dne se pustili pod poručíkovým vedením do stavby montgolfiéry.
Měla mít dostatečně velké rozměry, aby unesla všechny obyvatele Teplé země, celkem třiadvacet lidí, protože o Angličany z Gibraltaru a z Ceuty, kteří odmítli jejich pomoc, se starat nemuseli.
Poručík Prokop se ostatně rozhodl zvýšit naději na záchranu tím, že se chtěl vznášet ve vzduchu po srážce delší dobu, jestliže to ovšem balon vydrží. Může se totiž stát, že budou muset hledat vhodné místo k přistání - a přitom balon nesmí selhat. Proto se Prokop rozhodl vzít s sebou určité množství paliva, trávy nebo suché slámy, aby vzduch v montgolfiéře přihříval. Tak to dělali i první vzduchoplavci.
Plachty z Dobryny měli uloženy v Ninině úlu. Byly zhotoveny z velmi husté tkaniny, jejíž větší neprostupnost mohli ještě zajistit lakem. Všechny potřebné hmoty se nacházely mezi zásobami z lodice a byly poručíkovi k dispozici. Prokop pečlivě nakreslil tvary pruhů k vystřižení. Práce probíhala rychle, protože do střihání pásů se pustili všichni - včetně malé Niny. Ruští námořníci byli v této činnosti velmi obratní a ukázali Španělům, jak si mají počínat. A tak nová dílna nezahálela.
Řekli jsme, že se do práce pustili všichni - ovšem kromě Izáka, jehož nepřítomnosti nikdo nelitoval, a Palmyrina Rosetta, kterému nechtěli o stavbě montgolfiéry říkat.
Tak uplynul při těchto pracích celý měsíc. Kapitán Servadac dosud nenašel příležitost položit svému bývalému profesorovi otázku týkající se nového střetnutí obou nebeských těles. Palmyrin Rosette byl nedostupný. Plynuly celé dny, kdy ho nikdo nespatřil. Teplota se už stala za dne zcela snesitelnou i astronom byl zalezlý ve své observatoři, kam nikoho nepouštěl. Na první pokus kapitána Servadaka odpověděl velmi nerudně. Byl víc než kdy jindy zoufalý nad návratem na zeměkouli, nebezpečím návratu se nechtěl vůbec zabývat a pro společnou záchranu nehodlal udělat nic.
A přece bylo nesmírně důležité znát s největší přesností okamžik, kdy obě tělesa na sebe narazí rychlostí sto dvaceti kilometrů za vteřinu.
Kapitán Servadac musel být trpělivý, a tak čekal.
Gallia se zatím stále přibližovala k Zemi. Kotouč zeměkoule se před zraky Gallianů vůčihledně zvětšoval. Kometa postoupila v listopadu o dvě stě dvaašedesát milionů kilometrů a 1. prosince se octla ve vzdálenosti tří set šestačtyřiceti milionů šesti tisíc kilometrů od Slunce.
Teplota značně stoupla a způsobila oblevu i pohyb ledů. Byla to nádherná podívaná na moře, když ledy pukaly a rozpadaly se. Ozýval se známý „hlas ledů“, jak říkají velrybáři. Na svazích sopky a na pobřeží se vytvářely první vodní toky.
V několika dnech tam vznikly bystřiny a pak vodopády. Sníh ve vyšších polohách tál.
Současně se počaly nad obzorem zdvihat páry. Z nich se zvolna tvořily mraky a rychle se pohybovaly účinkem větru, který se za dlouhé gallické zimy vůbec neprojevil. Kolonisté sice museli počítat s brzkými atmosférickými poruchami, ale celkem se s teplem a světlem vracel na povrch komety i život.
V té době však došlo ke dvěma předvídaným událostem, které přivodily zkázu gallického loďstva.
Při oblevě byly goeleta a lodice zdviženy do výše třiceti metrů nad hladinu moře. Jejich mohutný podstavec se s oblevou lehce naklonil a sesunul. A jeho základna, vyhlodaná teplejší vodou, hrozila rozpadem, jak se to stává ledovým horám v arktických mořích. Zachránit obě lodi nebylo už možné, a tak je musela nahradit montgolfiéra.
Pohyb ledů začal v noci z 12. na 13. prosince. V důsledku porušení rovnováhy se celý ledový blok převrátil. To byl konec Dobryny i Hansy, které se rozbily o pobřežní skaliska.
Tato očekávaná a nevyhnutelná událost přesto bolestně zapůsobila na všechny kolonisty. Jako by jim teď něco ze staré zeměkoule chybělo.
Nelze vůbec popsat, jak nad náhlou ztrátou své lodice naříkal Izák Hakhabut a jaká proklínání vysílal na hlavy svých nepřátel. Obviňoval kapitána i jeho druhy.
Kdyby ho byli nepřinutili k plavbě Hansy do zátoky u Teplé země, kdyby ji nechali u ostrova Gurbi, nebylo by se to vše stalo! Jednali proti jeho vůli a nesou za to odpovědnost. Až se Izák vrátí na zeměkouli, požene k odpovědnosti všechny, kteří mu způsobili takovou škodu!
„Hrome!“ zvolal kapitán Servadac. „Mlčte už, mistře Izáku, nebo vám dám nasadit pouta!“ Izák zmlkl a vrátil se do své díry.
Dne 14. prosince byla montgolfiéra hotova. Pečlivým sešitím a nalakováním získala pozoruhodnou pevnost. Síť zhotovili kolonisté z lehkého lanoví Dobryny.
Koš vyrobili z vrbových košatin, které kdysi tvořily přepážky na palubě Hansy. Byl dost velký, aby pojal třiadvacet osob. Šlo ostatně jen o krátký vzlet, při němž by se balon dostal z atmosféry Gallie do atmosféry Země. Na pohodlí proto hledět nesměli.
Stále ještě však zbývalo vyřešit otázku hodiny, minuty a vteřiny srážky, otázku, na niž mrzoutský a paličatý Palmyrin Rosette dosud neodpověděl.
V té době proťala Gallia dráhu Merkura, který byl od ní asi dvě stě osmačtyřicet milionů kilometrů daleko. Kolonisté se proto neměli čeho bát.
Ale v noci 15. prosince byli už Galliané málem přesvědčeni, že nadešla jejich poslední hodina. Došlo k jakémusi

„zemětřesení“. Sopka se zachvívala, jako by jí zmítaly nějaké podzemní otřesy. Kapitán Servadac a jeho druhové si už mysleli, že se kometa rozpadá, a spěšně opustili rozhoupaný masiv.
Zároveň se ozvaly z observatoře výkřiky. Všichni pak spatřili ve skaliskách nešťastného profesora s kusem rozbitého dalekohledu v ruce.
Ale nikdo ho nelitoval. Oné temné noci se pak objevil na oběžné dráze kolem komety nový satelit.
Byl to úlomek Gallie! Kometa se působením vnitřního tlaku roztrhla, jak to kdysi udělala kometa Gabartova. Uvolnil se od ní obrovský úlomek, odlétl do prostoru a odnesl s sebou i Angličany z Ceuty a z Gibraltaru!
KAPITOLA XVIII
v níž se uvidí, jak se Galliané chystají pozorovat svůj asteroid
z trochu větší výšky

Jaké důsledky mohly pro Gallii vyplynout z této vážné situace? Kapitán Servadac a jeho druhové se na tuto otázku neodvažovali odpovědět.
Nad obzorem se brzy objevilo slunce, a to mnohem dřív, protože roztržení komety mělo zvláštní důsledek. Směr otáčení Gallie se nezměnil, kometa se otáčela kolem své osy stále od východu k západu, ale doba tohoto otáčení se o polovinu zkrátila. Mezi dvěma východy slunce neuplynulo dvanáct, nýbrž pouze šest hodin! Za tři hodiny po východu se slunce zas skrylo pod protějším obzorem.
„Hrome!“ zvolal kapitán Servadac. „Teď budeme mít v roce dva tisíce osm set dní!“ „A nebudeme mít pro kalendář dost svatých,“ dodal Ben Zuf.
Kdyby byl chtěl Palmyrin Rosette skutečně přizpůsobit svůj kalendář nové délce gallického dne, musel by potom mluvit i o 238. červnu nebo o 325. prosinci!
Bylo zřejmé, že onen kus Gallie, který odnesl Angličany z Gibraltaru, kolem komety neobíhá, ale naopak se od ní vzdaluje. Vzal však s sebou i kus moře a část gallické atmosféry? Byl dostatečně vhodný k obývání? A vrátí se někdy na zeměkouli?
To se uvidí později.
A jaký vliv mělo roztržení komety na další dráhu Gallie? Především na to se ptali kapitán Servadac, hrabě Timašev a poručík Prokop. Nejdříve si všimli zvětšení své svalové síly a zjistili další zmenšení přitažlivosti. Hmota Gallie se podstatně zmenšila. Nesnížila se však i její rychlost a nehrozí nebezpečí, že se nesetká zrychlením nebo zpožděním oběhu se zeměkoulí?
To by bylo nenapravitelné neštěstí!
Poručík Prokop byl přesvědčen, že se rychlost Gallie ani v nejmenším nezměnila. Neodvažoval se to však vyslovit, protože k tomu neměl dost znalostí. I na tuto otázku mohl odpovědět jedině Palmyrin Rosette. Bylo proto nutné tak či onak, přemluvením nebo násilím, přimět ho k hovoru a zároveň k vyjádření, kdy ke srážce přesně dojde.
V dalších dnech mohli především zjistit, že profesor je v prabídné náladě.
Zavinila to ztráta jeho proslulého dalekohledu, nebo se z toho mělo vyvodit, že roztržení komety rychlost Gallie nijak nezměnilo, a že se tedy setkají se Zemí v pravý čas?
Kdyby se rychlost komety roztržením skutečně zvětšila nebo zmenšila, jistě by Palmyrin Rosette nedokázal skrýt své uspokojení. Protože však nijak nejásal, neměl zřejmě důvod k radosti - aspoň v této věci!
Kapitán Servadac a jeho druhové se proto spolehli na tento příznak, ale to nestačilo. Museli tomu naježenci vyrvat jeho tajemství.
Konečně se to kapitánu Servadakovi za zvláštních okolností podařilo.
Stalo se to 18. prosince. Zoufalý Palmyrin Rosette se právě dostal do prudké hádky s Ben Zufem. Sluha totiž napadl profesora kvůli jeho kometě. Je to opravdu pěkná hvězda, když se rozbije jako dětská hračka, praskne jako měch, pukne jako suchý ořech! Žít na ní je stejné jako žít na bombě se zapáleným doutnákem!
Dovedete si jistě představit, jak Ben Zuf své téma rozváděl. Oba muži si navzájem vjeli do vlasů, jeden pro Gallii, druhý pro Montmartre.
Náhoda tomu chtěla, že kapitán Servadac tam přišel právě v okamžiku, kdy hádka byla nejprudší. Bylo to snad nějaké vnuknutí? Řekl si, že když po dobrém s Palmyrinem Rosettem nic nesvede, půjde to možná lépe po zlém. Proto se postavil na stranu Ben Zufa.
Profesorův vztek se ihned projevil nejostřejšími slovy.
Kapitán Servadac nakonec v předstírané zlosti řekl:
„Pane profesore, vy hovoříte způsobem, který se mi nelíbí a který už nehodlám snášet. Zřejmě si neuvědomujete, že hovoříte s generálním guvernérem Gallie!“
„A vy zase zapomínáte, že mluvíte s jejím majitelem!“ odsekl popudlivý astronom.
„Na tom nezáleží, drahý pane! Vaše majetnická práva jsou ostatně velmi sporná!“
„Sporná?“
„A protože se už nemůžeme vrátit na zeměkouli, podřídíte se napříště zákonům platným na Gallii!“
„Ach, opravdu!“ odpověděl Palmyrin Rosette.
„Budu se tedy muset napříště podřídit!“
„Správně!“
„Zvlášť teď, když se Gallia nemá vrátit na zeměkouli?“
„A když jsme odsouzeni žít na ní věčně,“ odpověděl kapitán Servadac.
„A proč by se Gallia nemohla vrátit na zeměkouli?“ ptal se profesor tónem hlubokého opovržení.
„Protože od okamžiku, kdy se roztrhla, její hmota se zmenšila, a tím se musela zmenšit i její rychlost,“ odpověděl kapitán

Servadac.
„A kdo pak to řekl?“
„Já a všichni ostatní.“
„Nuže, pane Servadaku, vy i všichni ostatní jste…“
„Pane Rosette…!“
„Hlupáci a arcioslové, kteří vůbec nerozumějí nebeské mechanice…“
„Dejte si pozor!“
„Ani nejelementárnější fyzice…“
„Pane…?“
„Ach, byl jste vždy špatný žák,“ pokračoval profesor, jehož vztek přecházel v běsnění. „Nezapomněl jsem, jakou ostudu jste kdysi dělal mé třídě!“
„To je už příliš!“
„Že jste byl hanbou lycea Karla Velikého!“
„Mlčte už, nebo…“
„Ne, nebudu mlčet a vy mě budete hezky poslouchat, i když jste kapitán!
A dost! Jste mi to pěkní fyzikové! Tak vy si myslíte, že zmenšením hmoty Gallie se musí zmenšit i její rychlost! Jako by tato rychlost nezávisela jedině na počáteční rychlosti a na sluneční přitažlivosti! Jako by poruchy v dráze byly závislé na hmotě rušených těles! Známe snad hmoty komet? Ne! A dovedeme vypočítat změny v jejich drahách? Ano! Ach, je mi vás líto!“ Profesor se už neovládal. Ben Zuf bral hněv kapitána Servadaka vážně a zeptal se:
„Chcete, abych ho přerazil vedví, pane kapitáne? Mám ho rozpůlit jako tu jeho mizernou kometu?“
„Jen se mě dotkněte!“ zvolal Palmyrin Rosette a napřímil svou postavičku co nejvíc.
„Však já vás dokážu přimět k rozumu, pane!“ řekl ostře kapitán Servadac.
„A já vás přivedu pro vyhrožování a pro násilí před soud!“ „Před gallický soud?“ „Ne, pane kapitáne, před soud pozemský!“ „I jděte! Země je příliš daleko!“ odsekl kapitán Servadac.
„Ať je sebedál,“ zvolal Palmyrin Rosette zcela bez sebe, „projdeme jejím vzestupným uzlem v noci z 31. prosince na 1. ledna ve dvě hodiny sedmačtyřicet minut pětatřicet vteřin a šest desetin vteřiny ráno.“
„Můj milý pane profesore,“ odpověděl kapitán Servadac s půvabnou úklonou, „víc jsem od vás vědět nepotřeboval!“
A opustil zcela zmateného Palmyrina Rosetta, jemuž Ben Zuf vysekl poklonu stejně půvabnou jako jeho velitel.
Hector Servadac a jeho přátelé teď konečně věděli, co tak toužebně chtěli vědět. Ve dvě hodiny sedmačtyřicet minut pětatřicet vteřin a šest desetin vteřiny ráno dojde ke srážce!
Tedy za třináct pozemských dní čili za šestadvacet dní starého gallického kalendáře čili za dvaapadesát dní kalendáře nového!
Přípravy ke vzletu byly teď prováděny s neobyčejným zápalem. Všichni už spěchali Gallii opustit. Montgolfiéra poručíka Prokopa se zdála být jistým prostředkem jejich spojení se Zemí. Vklouznout z gallického ovzduší do vzdušného obalu země se jim zdálo být tou nejjednodušší věcí. Zapomínali na tisícerá nebezpečí této situace, která neměla ve vzduchoplavectví vůbec obdoby. Bylo to docela prosté. A přece poručík Prokop správně opakoval, že kdyby se montgolfiéra náhle zastavila, byla by spálena se vším, co ponese. Kapitán Servadac předstíral úmyslné nadšení. A Ben Zuf, ten vždycky toužil po výletu balonem. Teď se mu mělo jeho přání splnit.
Hrabě Timašev byl chladnější a poručík Prokop zdrženlivější. Jen oni si uvědomovali všechna nebezpečí tohoto pokusu. Byli však připraveni na vše.
V té době bylo už moře zbavené ledu, a tedy splavné. Kolonisté dali do pořádku parní šalupu z Dobryny a se zbytkem uhlí pak vykonali několik cest na ostrov Gurbi.
První plavbu podnikli kapitán Servadac, poručík Prokop a několik Rusů.
Našli ostrov i strážnici nepoškozené zimou. Po povrchu půdy tekly všude potoky.
Ptáci opustili Teplou zemi a vrátili se na onen kus úrodné země, kde už vyrážela zeleň luk a stromů. Vlivem rovníkového tepla tříhodinových dnů vyrazily nové rostliny. Slunce na ně vysílalo své kolmé paprsky s neobyčejnou intenzitou. Po zimě nastalo téměř bez přechodu palčivé léto.
Kolonisté sebrali na ostrově Gurbi trávu a slámu, kterých měli použít k napuštění montgolfiéry teplým vzduchem. Nebýt ten stroj tak velký, byli by ho patrně převezli na ostrov Gurbi. Ale takto dali přednost vzletu z Teplé země, kam převezli palivo určené ke zředění vzduchu teplem.
Pro denní potřebu pálili dřevo ze zbytku obou lodí. Když došlo i na palubní pažení z lodice, chtěl se tomu Izák Hakhabut vzepřít. Ale Ben Zuf mu pohrozil, že otevře-li ještě jednou ústa, bude muset zaplatit za místo v balonovém koši padesát tisíc franků.
Izák Hakhabut si vzdychl a už mlčel.
Přišel 25. prosinec. Všechny přípravy ke vzletu byly hotovy. Vánoce oslavili kolonisté stejně jako před rokem. Příští Nový rok doufali ti stateční lidé oslavit už na Zemi, a Ben Zuf dokonce slíbil mladému Pablovi a malé Nině krásné novoroční dárky.
„Jako byste je už měli!“ řekl jim.
Ač je to trochu divné, s blížícím se vrcholným okamžikem mysleli kapitán Servadac a hrabě Timašev na něco docela jiného než na nebezpečí přistání na Zemi. jejich vzájemný chlad nebyl nijak předstíraný. Ty dva roky, které spolu prožili tak daleko od Země, připadaly jim jako zapomenutý sen. Teď se zas měli stát z obou mužů soupeři. Postavil se mezi ně obraz půvabné ženy, který jim bránil dívat se na sebe jako předtím.
A tehdy kapitánu Servadakovi napadlo, že by měl dopsat své báječné rondó, jehož poslední čtyřverší zůstalo nedokončeno. jen několik veršů, a půvabná báseň bude hotova! Gallia odnesla ze Země básníka a básníka jí teď měla

vrátit!
A tak kapitánu Servadakovi probleskovaly občas hlavou všechny jeho nešťastné rýmy.
Z ostatních členů kolonie čekali na setkání se Zemí nejvíc hrabě Timašev a poručík Prokop. Rusové pak měli jedinou myšlenku: jít za svými pány všude, kam je povedou.
Španělům bylo na Gallii tak dobře, že by tam byli nejraději strávili celý zbytek života. Ale i Negrete a jeho kamarádi velmi rádi zase spatří svá andaluská pole.
Pablo a Nina byli nadšeni návratem se všemi přáteli, ovšem pod tou podmínkou, že už je nikdy neopustí.
Byl tu jen jeden nespokojenec - vztekloun Palmyrin Rosette. Nevycházel vůbec ze zlosti a přísahal, že do koše balonu nikdy nevstoupí. Ne a ne! Prohlásil, že svou kometu neopustí, a dnem i nocí pokračoval ve svých astronomických pozorováních. Ach, jak mu teď scházel jeho dalekohled! Právě teď, kdy Gallia pronikala do zóny padajících hvězd! Co tu bylo věcí k pozorování a kolik objevů tu mohl udělat!
Zoufalý Palmyrin Rosette použil odvážného prostředku k rozšíření svých zornic, aby tím aspoň trochu nahradil optický dosah svého dalekohledu. Použil atropinu z lékárny v Ninině úlu a pak se jen díval, div neoslepl. Ale ač tím zvětšil množství světla dopadajícího na jeho sítnici, neviděl stejně nic a nic taky neobjevil.
Poslední dny uplynuly v horečném vzrušení, kterému všichni podlehli. Poručík Prokop bděl nad posledními přípravami. Na pobřeží dal postavit oba stožáry z goelety a na ně zavěsil dosud nenaplněnou montgolfiéru, opatřenou však už nosnou sítí. Byl tam i koš schopný pojmout všechny cestující. Několik měchů připevněných po stranách balonu mělo montgolfiéře umožnit udržet se nějaký čas na vodě, kdyby spadla do moře při pobřeží. Kdyby se ovšem snesla na širý oceán, potopila by se brzy i se všemi vzduchoplavci, ledaže by se nablízku nacházela nějaká loď a zachránila by je.
Tak uplynuly dny 26., 27., 28., 29. a 30. prosince. Teď už měli kolonisté strávit na Gallii jen osmačtyřicet pozemských hodin.
Přišel 31. prosinec. ještě čtyřiadvacet hodin, a montgolfiéra naplněná řídkým teplým vzduchem vzlétne do gallického ovzduší. je sice pravda, že to bylo ovzduší řidší než atmosféra Země, ale nutno uvážit, že i přitažlivost Gallie byla menší a balon že nebude při vzletu tak těžký.
Gallia byla právě ve vzdálenosti sta osmaosmdesáti milionů kilometrů od Slunce, což byla vzdálenost větší, než je vzdálenost Země od Slunce. Pohybovala se úžasnou rychlostí k oběžné dráze Země, kterou měla protnout ve vzestupném uzlu na onom místě ekliptiky, jímž měla projít i zeměkoule.
Od Země byla kometa vzdálena necelých osm milionů kilometrů. Obě nebeská tělesa se však pohybovala proti sobě a tuto vzdálenost měla zdolat rychlostí tří set osmdesáti tisíc kilometrů za hodinu. Na Gallii z toho připadalo dvě stě čtyřicet pět tisíc kilometrů a na Zemi asi sto třicet pět tisíc.
Konečně ve dvě hodiny ráno se Galliané připravili ke vzletu. Ke srážce mělo dojít za sedmačtyřicet minut a pětatřicet vteřin.
V důsledku změny rotace Gallie kolem osy byl už den. A den byl taky na oné části zeměkoule, kde měla kometa narazit.
Montgolfiéra byla už hodinu naplněná. Vše se dokonale zdařilo. Obrovský stroj se kolébal mezi stožáry, připraven ke startu. Koš zavěšený na síti čekal už jen na cestující.
Gallia byla pouze tři sta tisíc kilometrů od Země.
Izák Hakhabut zaujal místo v koši jako první.
V tom okamžiku si však kapitán Servadac všiml, že Izák má kolem těla nadmíru objemný opasek.
„Co je to?“ zeptal se ho.
„To si jen s sebou beru svůj skrovný majetek, pane generální guvernére,“ odpověděl Izák.
„A kolik ten váš skrovný majetek váží?“
„Ach, jen třicet kilogramů.“
„Třicet kilogramů! A naše montgolfiéra má nosnou sílu jen pro nás! Odhoďte, mistře Izáku, tu zbytečnou přítěž!“
„Ale pane guvernére…“
„Je to zbytečné, říkám vám. Nemůžeme koš tak přetěžovat!“
„Bože nebeský!“ zvolal Izák.
„Celé mé jmění, všechen můj majetek, tak těžce nashromážděný!“
„Vždyť víte, mistře Izáku, že vaše zlato nebude mít na Zemi už žádnou cenu, protože Gallia má v sobě dvě stě šestatřicet sextilionů…“
„Smilování, pane guvernére!“
„Nu tak, Matatyáši,“ vložil se do toho Ben Zuf, „buď vyhodíme tebe, nebo tvé zlato - můžeš si vybrat.“ A tak se musel nešťastný Izák zbavit svého mohutného opasku, samozřejmě za nepředstavitelného nářku a proklínání.
S Palmyrinem Rosettem to bylo něco jiného. Učený vztekloun prohlásil, že jádro své komety neopustí. Nedá se vyrvat ze svého území. Ta montgolfiéra je ostatně směšný vynález! Přechod z jedné atmosféry do druhé nemůže dopadnout jinak, než že balon vzplane jako kus papíru! Mnohem bezpečnější bude zůstat na Gallii, a i kdyby snad přece nastal ten nemožný případ, že by se Gallia Země jen dotkla, obíhal by s ní aspoň Palmyrin Rosette vesmírem dál. Uvedl pro to tisíc důvodů a doprovázel je zuřivými a směšnými kletbami stejně jako pohrůžkami trestů pro žáka Servadaka!
Buď jak buď, nakonec byl profesor odveden do koše jako druhý, svázán a hlídán dvěma silnými ruskými námořníky. Kapitán Servadac se rozhodl nenechat ho na Gallii a naložil ho do koše tímto trochu násilným způsobem.
Oba koně a Nininu kozu tu však museli nechat. Kapitánovi, Ben Zufovi a Nině sice pukalo srdce, ale zvířata s sebou vzít nemohli. Místo v koši zaujal jen Ninin holub. Ostatně kdo ví, zda jim ten holub neposlouží jako posel cestujících na některé místo zemského povrchu?
Pak na kapitánovu výzvu vstoupili do koše hrabě Timašev a poručík Prokop.
Hector Servadac s věrným Ben Zufem stáli pořád na půdě Gallie.

„A teď ty, Ben Zufe!“ řekl kapitán.
„Až po vás, pane kapitáne!“
„Ne. Musím zůstat na palubě poslední jako kapitán, který musí svou loď opustit.“
„Ale…“
„Nastup, říkám ti!“ „Podle rozkazu, tedy,“ odpověděl Ben Zuf.
Sluha překročil okraj koše a kapitán Servadac se postavil vedle něho.
Pak přesekli poslední lana a montgolfiéra se vznesla majestátně do vzduchu.

KAPITOLA XIX
v níž se minutu po minutě popisují pocity a dojmy
vzduchoplavců v koši

Montgolfiéra vystoupila dva tisíce pět set metrů vysoko. Poručík Prokop se rozhodl držet ji v této výšce. Na spodní části stroje bylo zavěšeno ohniště ze železných prutů, naplněné suchou trávou. Ta mohla být snadno zapálena, aby udržovala vzduch v balonu na takovém stupni teploty, aby montgolfiéra neklesala.
Cestující v koši se dívali pod sebe, kolem sebe i nad sebe.
Pod nimi se prostírala velká část Gallického moře, která vypadala jako vydutá nádrž. Na severu čněl jako osamělý bod ostrov Gurbi. Marně však hledali na západě ostrůvky Gibraltar a Ceuta. Ty zmizely.
Na jihu se tyčila sopka vysoko nad pobřeží a nad rozlehlou pláň Teplé země.
Tento poloostrov byl spojen s pevninou vroubící Gallické moře. Kraj měl všude podivný vzhled a sloupcovitou strukturu, zářící ve slunečních paprscích duhovými barvami. Všude jen ona nerostná hmota teluridu zlata, což byla zřejmě jediná hmota komety, tvrdé jádro Gallie.
Kolem koše se prostírala nádherně čistá obloha, stoupající od obzoru zdánlivě zdviženého vzestupným pohybem balonu. Ale na severozápadu se proti Slunci pohybovala nová hvězda, vlastně ani ne hvězda, ani ne asteroid, nýbrž jen jakýsi povětroň. Byl to úlomek Gallie vyražený vnitřní silou z jejího boku. Tento obrovský kus se vzdaloval po nové dráze a už teď byl několik tisíc kilometrů daleko, takže ho bylo sotva vidět. Ale s nastalou nocí se objevil jako zářící bod v prostoru.
A konečně nad košem, trochu šikmo stranou, spatřili v plné nádheře kotouč zeměkoule. Zdálo se, že padá na Gallii. Zakrýval už značnou část oblohy. Tento nádherně osvětlený disk oslňoval zrak. Byl už poměrně blízko, takže vzduchoplavci na něm mohli rozeznat oba póly. Gallia byla Zemi o polovinu blíž než Měsíc ve své střední vzdálenosti a její vzdálenost se každou minutu zkracovala.
Na povrchu Země zářily různé skvrny. Ty jasnější byly pevniny, ty tmavší, pohlcující sluneční paprsky, byly oceány. Nad nimi se zvolna pohybovaly velké bílé pruhy, na spodní straně zřejmě tmavé. Byly to mraky rozhozené v zemském ovzduší.
Při rychlosti sta třiceti kilometrů za vteřinu se matný vzhled zemského kotouče rychle zjasňoval. Objevily se na něm dlouhé pásy pobřeží a vynikly vystouplé části terénu. Hory už nesplývaly s planinami. Plochá mapa se zvýraznila, takže cestujícím v koši se zdálo, že se sklánějí nad mapou plastickou.
Ve dvě hodiny sedmadvacet minut ráno byla kometa jen sto třicet tisíc kilometrů od zeměkoule. Obě nebeská tělesa letěla proti sobě. Ve dvě hodiny sedmatřicet minut jim zbývalo překonat jen vzdálenost šestašedesáti tisíc kilometrů.
Hlavní rysy zemského kotouče už bylo vidět zcela jasně. Z úst poručíka Prokopa, hraběte Timaševa a kapitána Servadaka unikly tři výkřiky:
„Evropa!“
„Rusko!“
„Francie!“
Nemýlili se. Země se natáčela ke Gallii částí, na níž měla Evropa právě poledne. Všichni už snadno poznávali polohu jednotlivých zemí.
Cestující v koši hleděli s živým pohnutím na tuto zemi, připravenou je pohltit.
Všichni toužili přistát a na nebezpečí přistání nemysleli. Měli se konečně vrátit mezi lidstvo, které už nedoufali spatřit.
Ano, byla to opravdu Evropa, která se tu rozprostírala před jejich očima.
Viděli jednotlivé státy různých tvarů, daných jim buď přírodou, nebo mezinárodními dohodami.
Anglie se jim jevila jako dáma kráčející na východ, oděna v šat s bohatými záhyby a s hlavou pokrytou čapkou z ostrovů a ostrůvků.
Švédsko s Norskem vypadaly jako obrovský lev s páteří z hor, vrhající se na Evropu z končin polárních krajů.
Rusko jako obrovský lední medvěd s hlavou obrácenou k asijské pevnině, s levou tlapou opřenou o Turecko a pravou o Kavkaz.
Rakousko-Uhersko jako velká, do klubíčka stočená kočka spící neklidným spánkem.
Španělsko rozvinuté jako vlajka na konci Evropy nad jachtou Portugalska.
Turecko jako načepýřený kohout, zavěšený jedním pařátem na asijském pobřeží a druhým svírající Řecko.
Itálie jako elegantní bota hrající kopanou se Sicílií, Sardinií a Korsikou.
Prusko jako strašná sekera hluboko zaseknutá do německé říše a dotýkající se ostřím Francie.
A konečně Francie jako mohutný trup s Paříží uprostřed.
Ano, to vše viděli, to vše tušili. Všechny hrudi se naplnily vzrušením. A přece do všeobecného dojetí zazněl komický tón:
„Montmartre!“ vykřikl Ben Zuf.

Bylo zbytečné vymlouvat sluhovi kapitána Servadaka, že z této vzdálenosti nemůže milovaný pahorek vidět.
Palmyrin Rosette se vykláněl z koše a pozoroval jen opuštěnou Gallii, která ležela dva tisíce pět set metrů pod ním.
Nechtěl vůbec vidět Zemi, která ho k sobě volala. Pozoroval jen svou kometu, jasně osvětlenou vesmírným zářením.
Poručík Prokop s chronometrem v ruce počítal minuty a vteřiny. Oheň, na jeho rozkaz občas oživovaný, udržoval montgolfiéru v patřičné výši.
Jinak se v koši mnoho nemluvilo. Kapitán Servadac a hrabě Timašev pozorovali toužebně Zemi. Montgolfiéra byla vzhledem k ní trochu stranou, ale za Gallií.
Znamenalo to, že kometa měla balon v pádu předejít. Byla to okolnost příznivá, protože balon po přechodu do zemského ovzduší nebude aspoň převrácen.
Ale kam dopadne?
Na pevninu? Bude to však pevnina, kde najdou nějaké prostředky k životu?
A budou odtamtud mít spojení s některou obydlenou částí zeměkoule?
Nebo spadnou do oceánu? Budou moci v tom případě počítat se zázračným objevením nějaké lodi, která připluje trosečníky zachránit?
„Dvě hodiny dvaačtyřicet minut," ohlásil do všeobecného ticha poručík Prokop. „Ještě pět minut třicet šest a šest desetin vteřiny, a obě tělesa se srazí… Byla od sebe vzdálena už jenom pětatřicet tisíc kilometrů…
Poručík Prokop v té chvíli zpozoroval, že kometa míří k Zemi trochu šikmo.
Obě tělesa se nepohybovala v jedné přímce. Přesto museli být přesvědčeni, že se kometa náhle zastaví a že nedojde jen k lehkému doteku, jak tomu bylo před dvěma lety. I kdyby Gallia nenarazila na zeměkouli přímo, přece jen by se do ní „pořádně opřela", jak říkal Ben Zuf. A kdyby snad vzduchoplavci v koši toto setkání nepřežili, kdyby montgolfiéra ve chvíli splynutí obou atmosfér byla stržena vzdušným vírem a vržena na zem, kdyby se žádný z Gallianů už nevrátil mezi své bližní, zmizely by pak s nimi navždy jejich vzpomínky na cestu s kometou, na jejich putování sluneční soustavou?
Ne! Kapitán Servadac měl nápad. Vytrhl ze svého zápisníku list a napsal na něj jméno komety i odnesených částí Země, jména svých společníků a vše podepsal svým jménem.
Pak požádal Ninu o poštovního holuba, kterého děvčátko tisklo stále k hrudi.
Dívka holuba něžně políbila a bez váhání ho vydala.
Kapitán Servadac ptáka vzal, připevnil mu zprávu na krk a pustil ho do prostoru.
Holub se snesl níž, kroužil v gallickém ovzduší a držel se dole pod montgolfiérou.
Ještě dvě minuty a asi třináct tisíc osm set kilometrů! Obě tělesa měla na sebe narazit rychlostí mnohem větší, než je oběžná rychlost Země po ekliptice.
Není snad nutné dodávat, že cestující v koši tuto strašnou rychlost vůbec nevnímali a že balon tkvěl zdánlivě naprosto nehybně v ovzduší, které jej unášelo.
„Dvě hodiny šestačtyřicet minut," hlásil poručík Prokop.
Vzdálenost se zkrátila na sedm tisíc pět set kilometrů. Země jako by se byla pod kometou vyhloubila do tvaru nálevky.
Zdálo se, že se otevírá, aby vzduchoplavce přijala.
„Dvě hodiny sedmačtyřicet minut," ozval se znovu poručík Prokop.
U ž jen pětatřicet vteřin a šest desetin vteřiny a rychlost tisíc dvě stě kilometrů za vteřinu!
Konečně pocítili jakési zachvění. To se gallická atmosféra smísila se zemskou a montgolfiéra se protáhla, div se neroztrhla.
Postrašení a vyděšení vzduchoplavci se zachytili okraje koše…
Obě atmosféry splynuly. Vytvořil se obrovský shluk mračen. Páry se srazily.
Vzduchoplavci v koši neviděli teď ani pod sebe, ani nad sebe. Zdálo se jim, že je obklopují obrovité plameny, že ztrácejí oporu pod nohama. Aniž věděli jak a aniž si to dovedli vysvětlit, ocitli se na pozemské půdě. V bezvědomí zeměkouli opustili a v bezvědomí se na ni vrátili!
Po balonu nezbyla jediná stopa.
Gallia se zároveň vzdalovala po tečně pryč; proti očekávání se zeměkoule jen lehce dotkla a zmizela na východě.

KAPITOLA XX

která proti všem románovým pravidlům nekončí sňatkem hlavního hrdiny

„Ach pane kapitáne, Alžírsko!" „A Mostaganem, Ben Zufe!" Oba tyto výkřiky unikly současně z úst kapitána Servadaka a jeho sluhy, jakmile nabyli se svými druhy vědomí.
Jako zázrakem vyvázli všichni živi a zdrávi.
„Mostaganem! Alžírsko!" zvolali kapitán a jeho sluha. A nemohli se mýlit, protože byli v této části provincie posádkou několik let.
Po dvouleté cestě sluneční soustavou se vrátili téměř přesně na místo, které opustili.
Nebyli ani dva kilometry od Mostaganemu.
Za půl hodiny vstoupili kapitán Servadac a jeho společníci do města.
Nejvíc je však překvapilo, že na zemském povrchu byl úplný klid. Alžírské obyvatelstvo se pokojně zabývalo svými obvyklými pracemi. Ničím nepoděšená zvířata se pásla na trávě trochu zvlhlé lednovou rosou. Bylo asi osm hodin ráno.
Na obvyklém místě obzoru vycházelo právě slunce. Zdálo se, že na zeměkouli k ničemu mimořádnému nedošlo a obyvatelé že taky nic mimořádného nečekali.
„No tohle!" zvolal kapitán Servadac.

„Cožpak nebyli na příchod komety upozorněni?“
„Vypadá to tak, pane kapitáne,“ řekl Ben Zuf.
„A já počítal s triumfálním návratem!“ Srážka s kometou nebyla skutečně očekávána. Jinak by nastala na všech částech zeměkoule panika a obyvatelé Země by byli věřili, že se blíží konec světa, jako tomu bylo roku 1000.
V mescarském přístavu se kapitán Servadac setkal se svými dvěma přáteli, s velitelem 2. střeleckého pluku a s kapitánem 8. dělostřeleckého pluku. Padl jim doslova do náruče.
„Vy, Servadaku?“ zvolal velitel.
„Ano, já osobně.“
„A kde jste byl, ubohý příteli, po dobu své nevysvětlitelné nepřítomnosti?“
„Řekl bych vám to, pane plukovníku, ale vy byste mi nevěřil.“
„Ale…“
„Ach přátelé, stiskněte ruku kamarádovi, který na vás nezapomněl, a mysleme si, že to byl jenom sen.“ A Hector Servadac přes další naléhání nechtěl říci ani slovo.
Jednu otázku však oběma důstojníkům přece položil:
„A co paní de L.?“ Velitel dělostřeleckého pluku pochopil a nenechal ho domluvit.
„Vdala se, kamaráde, vdala se,“ řekl mu.
„A co chcete? Nepřítomní na svou nepřítomnost vždycky doplácejí!“
„Je to tak,“ přitakal kapitán Servadac.
„Neměl jsem bloudit dva roky světem přeludů!“ Pak se obrátil k hraběti Timaševovi:
„Hrome, pane hrabě, slyšel jste to? Jsem tomu opravdu rád, že se s vámi nemusím bít!“
„A já jsem šťasten, pane kapitáne, že vám mohu bez postranních myšlenek stisknout ruku.“
„A mně se zas líbí, že už nemusím dokončovat to strašné rondó,“ mumlal si kapitán Servadac.
A oba sokové, kteří už neměli pražádný důvod k soupeřství, zpečetili stiskem ruky své přátelství, jež už nic nemohlo narušit.
Hrabě Timašev byl stejně jako jeho přítel velmi zdrženlivý ve věci oněch podivuhodných událostí, které prožili a z nichž nejpodivnější byly jejich odchod a příchod. A nejméně ze všeho si dovedli vysvětlit fakt, že na pobřeží Středozemního moře bylo vše na správném místě.
Bylo opravdu lepší mlčet.
Nazítří se malá kolona rozešla. Rusové se vrátili s hrabětem Timaševem a s poručíkem Prokopem do Ruska a Španělé do Španělska, kde jim šlechetný hrabě Timašev zajistil všechno, co potřebovali. Všichni ti stateční lidé se rozcházeli s projevy nejupřímnějšího přátelství.
Jen Izák Hakhabut, zničen ztrátou své Hansy i svého stříbra a zlata, které musel odhodit, zmizel. Po pravdě řečeno - nikdo toho nelitoval.
„Ten starý taškář se určitě uchýlil do Ameriky jako strašidlo z vesmíru,“ řekl jednou Ben Zuf.
Zbývá pohovořit o Palmyrinu Rosettovi.
Lze snadno pochopit, že astronoma nemohla žádná úvaha přimět k mlčení.
A tak tedy mluvil… Všichni mu však upřeli onu kometu, kterou žádný astronom nad zemským obzorem neviděl. Nebyla přece zanesena v žádné astronomické ročence! Nelze si představit, jakého stupně dosáhl vztek zlostného profesora. Za dva roky po svém návratu vydal pamětní spis s udáním všech prvků Gallie a s popisem všech svých dobrodružství.
Mínění učené Evropy se rozdělilo. Někteří vědci - a těch byla většina - byli proti. A jenom menšina byla pro.
Jedna z odpovědí na astronomův pamětní spis uvedla celou práci Palmyrina Rosetta do správných mezí svým titulem: Historie jedné domněnky. A to bylo asi to nejlepší, co se mohlo udělat.
Tato nestoudnost jen dovršila vztek nešťastného profesora, který tvrdil, že viděl ve vesmíru nejen Gallii, ale i její úlomek odnášející hvězdným prostorem třináct Angličanů! Nikdy nepřestal litovat, že se nemohl stát jejich cestovním společníkem!
A co konečně Hector Servadac a Ben Zuf. Ať vykonali nebo nevykonali tu úžasnou cestu sluneční soustavou, zůstali nadále nerozlučnými společníky, jeden jako velitel, druhý jako sluha.
Jednoho dne se procházeli po Montmartru. Jisti, že je nikdo neposlouchá, rozhovořili se o svých dobrodružstvích.
„Snad to ani není pravda,“ řekl Ben Zuf.
„Hrome, já tomu nakonec taky nevěřím!“ odpověděl kapitán Servadac.
Zbývá ještě Pablo a Nina. Pabla přijal za svého hrabě Timašev a Ninu adoptoval kapitán Servadac. A oběma dětem se dostalo dobrého vychování a vzdělání.
Jednoho krásného dne plukovník Servadac, počínající už šedivět, oženil mladého Španěla, z něhož se stal hezký muž, s mladou Italkou, která vyrostla v krásnou dívku. O Ninino věno se postaral hrabě Timašev.
A štěstí mladých manželů nebylo nijak zkaleno tím, že se nestali Adamem a Evou nového světa.